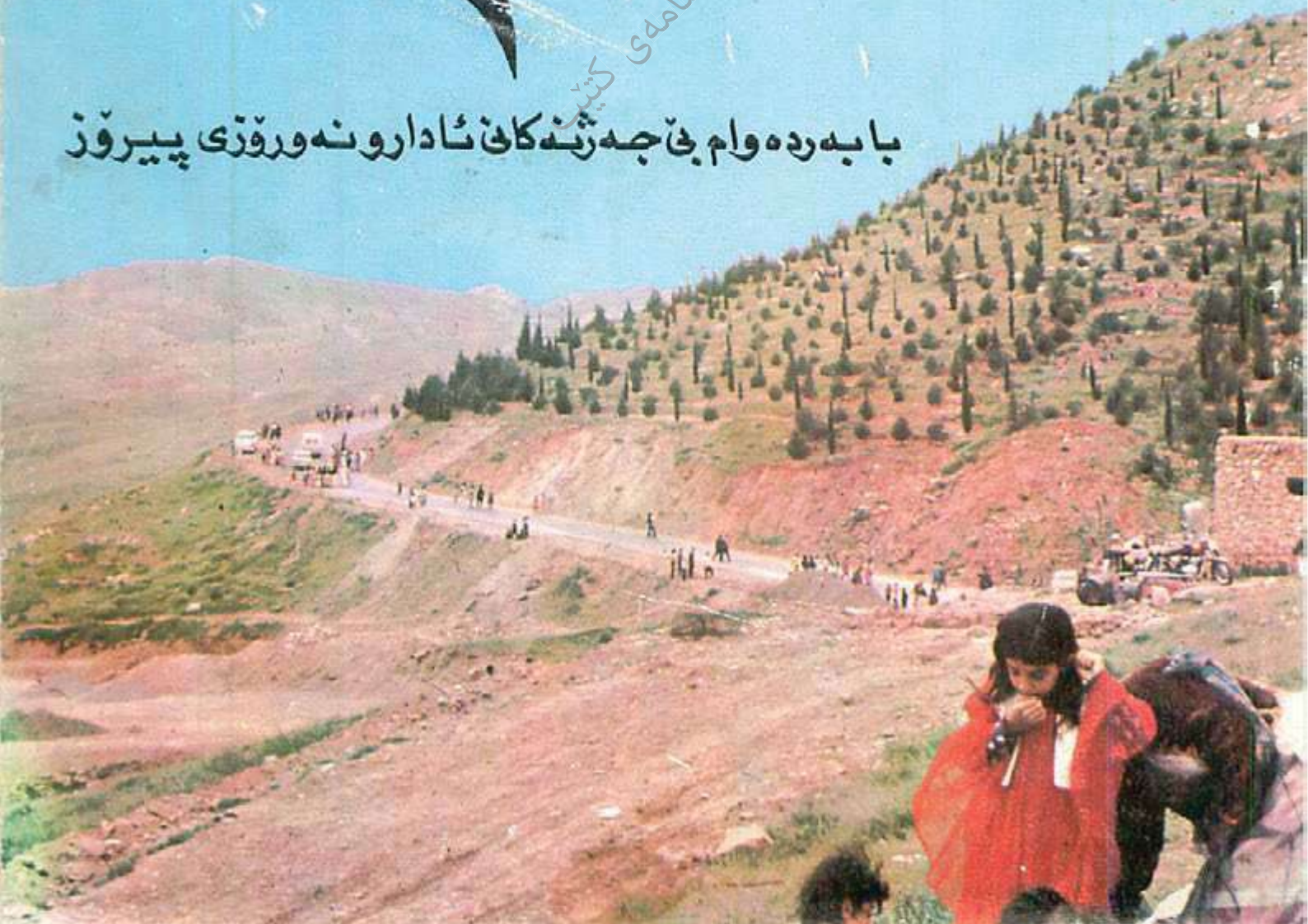

روشنیروانامه

ژماره ۷۹ ئادار ۱۹۸۰

با بهر ده وام بی چه ژنه کانی ئادارونه ورۆزی پیروز

لەم ژمارەییەدا

- رۆشنبیری کوردی بەرەوپێشەوه چوونیتی
بەرەسنو له سایه‌ی شورشدا
- ئاوەتتیو له دیالیتی کرمانجی زووروو خاوردو
- چەند لاییت ئەشارتی د ستران کوردی‌دا
- علی کمال باپیر ناغا چەند سرنجیک و پرۆژه‌بەکی
لیتۆلینەوه‌ی
- رۆژ
- هەندیک بەره‌می کتیبخانه‌ی کوردی
- بوهارا کوردستانی
- که ئافرهت له خۆی ئەبوری
- چاره‌کردنی
- فینیسف فان‌کۆخ
- چەند پەراویزیک فەرهنگی له‌کۆتای
- چەند تیوریک دەرپاره‌ی (بی ئارامی)
- شیروفرینیا چی‌به‌و چون چاره‌سەر ده‌کری
- ئەدهب بو بچیکا
- ئەو مروفه‌ی ژبانی سەرپه‌ستی له هه‌موشتی‌لا
بەرزتربوه
- مه‌ی و مه‌بخانه له شیمری هه‌من‌دا
- گرنگی و ده‌وری فیرکردنی گه‌وران له
بەرهنندن‌دا
- بانگه‌وازیک
- نووسینی : د. قه‌ناتی کوردو
- وه‌گێرانی : د. کوردستان موکریانی
سگفان عبد‌الحکیم
- د. عز‌الدین مصطفی رسول
- محمد رشید فتاح وه‌ری‌گه‌راوه
- مگرم رشید تالمبانی
- محفوظ مانی
- نچاه رفیق حلمی
- محمد عبد‌الجبار ساله‌یی
- محمد علی قه‌ره‌داغی
- کریم سو‌فی
- فاصح کاک عثمان
- د. بخرخان سن‌دی
- عزیز رشید حه‌ریری ناماده‌ی گردوه
- محمد امین احمد
- د. محمد منیر مرسی

رۆشنبیری نوێ

گۆماریکی گشتی مانگانیه‌ی

ده‌زگای رۆشنبیری ویلاوکردنه‌وه‌ی کوردی ده‌ری ده‌کات

نایشان، ادرا، بقامة والنش الكردية. ساحة النازن بغداد

تله‌فۆن: ۸۸۷۵۷۹۵ بته‌خه‌ته

اسماعیل رسول

چینگری سهر نووسهر

فایق جمیل

په رښانه کارۍ

ريځخستنی په یوه نډیه

نه ته وه ییپه کانی

نیو ولاتانی عه رب

● په کمه : ره فر کردنی هه بوونی سوپاو هیژی سر بازیی و هه موو هیژو بنکه به کی بیتخانه له شتمانی عه رب یان ناسان کردنسی هه بوونی به هر ریوشو یتیکو له ژیر هر په رده په کدا پینو له بهر هه ره ژبه ک پینو داپرینی هر ریژی میکی عه ربی که پابه ندی هم بیرو باوره نه پینو له باری سیاسی و نابوری به وه په یوه نندی له گه لدا بیچر ینرئو و به هه موو نه و ریگایانعی له نارادان به ربه رکانی سیاهه ته که ی بکری .

● دوو هم : ریگا نه دان بۆ به کاره ینانی هیژی چه کدار له لایه ن هیچ دهوله یتیکی عه ربی به وه دزی دهوله یتیکی عه ربو چاره هر کردنسی نه و نا کوکی بانعی له وانه به له نیو دهوله تانی عه ربدا رووبده ن به ریگی ناستی بانسه وله سایه ی بیرو باوره کانی کاری ناوکوسی نه ته وه بیو سودوقازانچی به رزی عه رب .

● سینه م : نه و بنه رته ی له به ندی دوو همدا هات

بەسەر پەيوەندى بەكانى نىوان نەتەوەى عەرەب و
ولانەكانى دا لەگەل نەتەوە وولاتە دراوستىكانى
نىشتىمانى عەرەبدا دەچەسپىنرئى و نايخ پەنا بېرىتە
بەر بەكارهتتەنى هتتەرى چەكدار لەو نىزاعانەدا كە
لەگەل ئەم ولانەدا هەلەگە گىرسى تەنيا لە حالەتى
داكوكى كردن لە سەر بەخۆى و داكوكى كردن لەخۆ
نەيخ دزى ئەو هەرەشانەى لە ناسايشى ولانانى
عەرەب و سودو قازانجە جەو هەرى بەكانىان دەگرتن .

● چوارەم : - هاوکاری کردنی گشت ولاتانی
عەرەب دزى هەر دەست درتتەرى و رتتەرى شكاندنتىك كە
لايەنتىكى بىتگانه بەرامبەر بە سەر بەخۆى هەر تەمابەتى
هەر ولاتىكى عەرەب بىكات ياخود جەنگى لەگەلدا
بكات و ئەم ولانە هاوبەشىيانە بەرەنگارى ئەو
دەست درتتەرىيانە ببن و بەهەموو رىگابەك زىندە
بەچالى بكن و لەمانە كارى سوپايشى و بەكۆمەل
پەيوەندى سىياسى و ئابورى پەيوەندى بەكانى تر كە
سودو قازانجى نەتەوەى دەبە پىتن لە گەلدا
بچتتەن .

● پىنچەم : - دووپات كردنەوەى پابەندبوونى
ولاتانى عەرەب بە قانون و نەرىتە نىو دەولەتى بەكان
سەبارەت بە بەكارهتتەنى ئاوو ناسمان و هەر تەمەكان
لەلايەن هەر دەولەتتەكوە كە لەگەل هېچ دەولەتتىكى
عەرەبىدا لە حالەتى جەنگدا نەيخ .

● شەشم : دوور كەوتنەوەى ولاتانى عەرەب لە
زۆرانبازى و شەرە نىو دەولەتى بەكان و پابەندى
بە لاىنى و بەهېچ لاىەكدا نەشكاندن بن بەرامبەر
بە هەر لاىەك لە لاىەنەكانى زوورانبازى و شەرە كە
نەگەر هېچ لاىەنتىكى شەرە كە رىزى
سەر بەخۆى هەرىمانى عەرەب نەشكىنى و مافە
نەگۆراوەكانى ولاتانى عەرەب پىن شىل نەكەت ئەو
مافانەى كە ياسا و نەرىتە نىو دەولەتى بەكان دانىان
پىندا ئاون و ولانە عەرەبى بەكان هتتەرى سوپايشەكان
- نە هېچ جۆر وشتتەو بەك - لە شەر و نىزاعە
سوپايشەكانى ئالوچەكە و دەرەو بەدا بەكار نەهتتەن جا
لەجىياتى هەر دەولەتتىك ياخود لاىەنتىكى بن گانە پىت .

● حەوتەم : پابەندبوونى ولاتانى عەرەب بە
دامەزراندنى چەندىن پەيوەندى پەرسەندو و بنىات

نەرانەى ئابورى لە نىوان خۆياندا بە جۆرتىك كە پىتتە
مايەى داين كردنى زەمىنەى كى هاوبەشى بۆ بنىات
نانى ئابورى پەرسەندو عەرەب و بەكترتسى
عەرەب و ولاتانى دوور بخاتەوە لە رەفتارىك كە
لەوانە بەزىان بەم پەيوەندىيانە بەكە بەنچ ياخود بەكى
بەردەوام بوونىان بخات بەنچ گوتتە دانە جىواو زىسى
رتتەرى عەرەبى بەكان ئەو ناكۆكى بە بچوكە
سىياسىيانەى كە لە نىوانياندا روو دەدەن مادامە كى
لايەنەكانى پەيوەندى بەكە پابەندى بىروراكانى ئەم
ئاگادارى بەن

ولاتانى عەرەب پابەندى بەرامبەرى ئابورى
نەتەوەى دەبن و ئەو ولانە عەرەبىيانەى لەبارى
ئابورىيانە بەتوانان بەلەين دەدەن كە هەموو جۆرە
يارمەتى بەكى ئابورى پىتتەكەش بە ولانە عەرەب بەكان
بكن بەوشتتەو بەى كە لە رتتەرى چوونى پىتتە بەستن
بە هتتەرى بىتگانهكان دەپىتتە مايەى زىان دان لە
سەر بەخۆى و وىستى نەتەوەى بىانبارتتەرى .

● هەشتەم : عىراق كە بەرەتتەكانى ئەم
راگەياندەن دادەنچ دووپاتى دەكاتەوە كە ئامادەى كە
بەرامبەر بەهەموو ولاتىكى عەرەب و ئەو لاىەى
پابەندىتتەرى پەرسەو بكات و پابەندى بن و ئامادەى كە
لەگەل بىروپاتى عەرەب موناقتەشى بكات و عەرەب
موناقتەشى بكات و گوتتە لە بىروپاكانىان بەگرتتەرى
بەجۆرتىك كە پىتتە مايەى پتر كارىكەر كردنى
بەنەرەتەكانى و قولكردنەوەى ئاوەرۆكەى .

هەرەو ها عىراق دووپاتى دەكاتەوە كە ئەم
راگەياندەن لەبرى و چىكەرەوەى بەرنامەى كارى دەزگای
ولاتانى عەرەب و پەبمانى هاوبەشى بەگرتى و هاوکاری
ئابورى نىوان دەولەتانەى دەزگاكە نى بە بەلكو
پتەوكەو بەرنامەى كارو پەبمانەكەيو پەربەشەن
پىتتەدات بە جۆرتىك كە لەگەل زروفە نوتتە نىو
دەولەتى بەكان و ئەو مەترسىيانەدا كە هەرەشە لە
نەتەوەى عەرەب دەكەن و لەگەل ئوبالى نەتەوەى كە
لەزروفى نىستاداو لەپاشە روژدا دىنە كەبەو تەباين .

صدام حسين
سەرۆكى ئەنجومەنى سەرگردایەتى شۆرش
سەر كۆمارى عىراق
٨ ى شوبات ١٩٨٠

رۆشنیری ئێران کوردی

له گۆرانیکه به ره و پشروه

چوون له پایه ی شورشدا

دوای شۆرشى ۱۷ - ۲۰ ی تهموزى ۱۹۶۸

بع سهركردابه تى حزبى به عسى عه ره بى
 سۆشبالىست ، توانا دا هینه ره كانى رۆشنیری
 كوردی ته قینه وه ، دهسته به كى پشكه وتووی
 نه دببو رۆشنیرو نو سه رو هونه مه نده نه ته وه بى و
 نیشتمان به ره ره كانى كورد بوون به پشروه ی رێره ی
 رۆشنیری كوردی ، به به رواوه به عیراقى نو ئى
 شۆرشگیرى ، به با وه ره وه به بنه ره وت ناواته كانى
 شۆرشه وه ، نه وه بوو بلیته ی رووناكى كه رێگا
 رێبازه كانى رێره وه كه ی رووناك ده كرده وه ، به هتیزى
 شۆرش و نهو توانابه ی نیشان ده دا كه بۆ به ره نگاری
 مه ترسى ترین كۆسبو ... مه بیدان خوازى
 شۆرشگیرانه ی هه سوو دژواری به كان سنووری
 بۆنى به .

نه گهرچى به ره له ددان پیتدانانى مافه
 رۆشنیری به كانى گهلى كوردمان له عیراقدا ، زانكۆ
 سلیمانى له ۲۳ ی تشرینى به كهمى ۱۹۶۸ دا ، وهك
 به كهمین ده زگای به ره وه ره بى له م راده به دا له ناوچه ی
 كوردی دا دامه زرا ، نهوا نه وه ده سته گه وه
 رۆشنیری بانه ی دوا به دوای نهو به دى هاتن ،

● پاش نه وه ی له لایهن سهركردابه تى حزب و
 شۆرشه وه له ۹ ی تشرینى به كهمى سالى ۱۹۶۹ دا ،
 مافه رۆشنیری به كانى گهلى كوردمان له عیراقى
 خۆشه و پستاندا ، رۆشنیری نه ته وه بى و
 نیشتمانى كوردی پاش چه ندىن سه ده ی دوورو
 درێزى تاریكى و دوا كه وترو ددان پیتدانان له لایهن
 كار به ده سه ته كانى سه رده مه رزیه كه نه وه ،
 پى نابه قۆناغى كى مێژوویى پرشنگداره وه ،
 به مه بىش دى سه نه وه ، سهركردابه تى حزبى
 به عسى عه ره بى سۆشبالىست مر قابه تى
 شۆرشى (۱۷ - ۲۰) ی تهموزى نه ته وه بى
 سوشالیستى دوویات كرده وه ، هه ره ها به
 خشه كانى راستگۆبى شۆرشگیرى لایه نگر تى
 نهو په بمانه بیان دوویات كرده وه كه سهركردابه تى بۆ
 بنیاتنانى عیراقى گه شه سه نه وو ی دوارۆژ خسته بو وه
 نه ستۆى خۆ به وه ، نه و بش له چوارچێوه ی ناماده كردنى
 هه موو توانا نه ته وه بى و نیشتمان به كه نه وه بۆ نه م
 نامانجه و ، به سدارى كردنى سه ره بو كوردو
 كه مابه تى به نه ته وه بى به براكانى تر له م رێره وه
 شۆرشگیرى به دا .

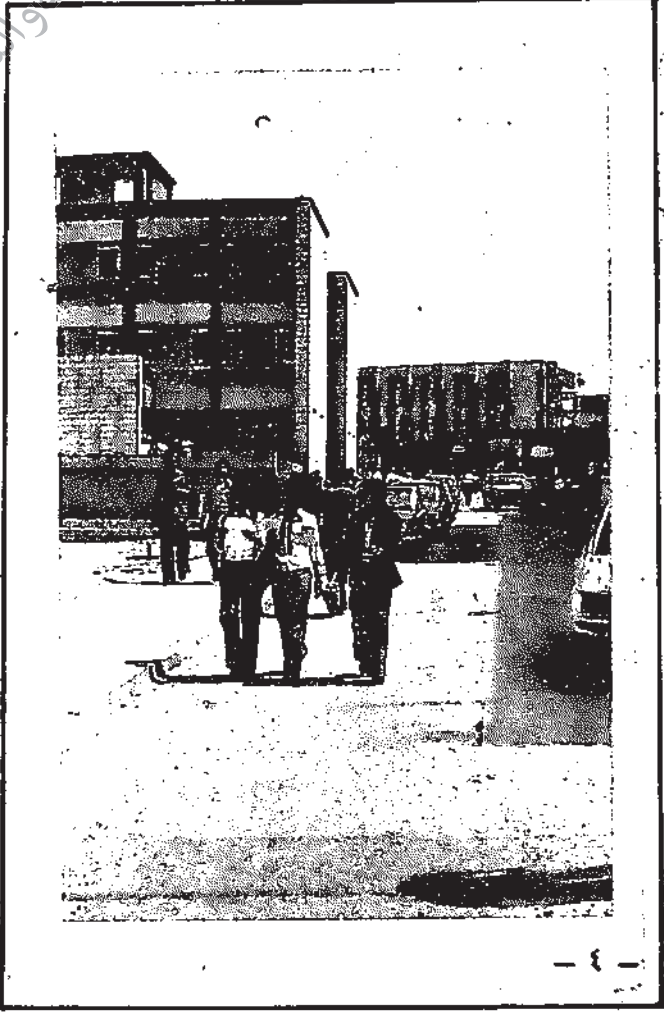
تەووزمىكى بەرەپىشەو چوويان بە ژباني نوئى گەلى كوردمان لە ھەموو لايبەنىكى رۆشنىرى و ئابوورى و كۆمەلايەتى و رامبارى بەرە بەخسى ، ئەو ئەو ووزە شۆرشكىرى بەى لە رەوتسى رۆشنىرى كوردى دا بوو كە شۆرشى (۱۷ - ۲۰) ى تەموز تەقاندى بەرە بە بەخشەكانى ھەموو لايبەنەكانى ئەم ژيانەيان گرتەو .

ئەو بەسوو لە مانكى ئابىسى ۱۹۷۰ دا كۆرى زانبارى كورد دامەزراو ، لە چوارچىوھى گۆفارە مەزەنە كەبەو كە بە سەرچاوە بەكى گەورەى كە لە پوورو بووژانەو بەكى پىنھوتاي كلاسكىسى ئەدەبىسى كوردى ، ھەرەھا لە چوارچىوھى يارمەتى دانسى ئەو چاپەمەنى يانەى بە زمانى كوردى دەرچوونو ، يارمەتىدان و پشتگىرى كردنى لىكۆلەرەو كەن لەسەر لىكۆلەنەو بووژاندنەو بەى ئەم كلاسكىسى بە

پىنھاوتايانەو ، پزگار كردنيان لە سوورانو بىرچوونەو ، دەستى بە چالاكىيەكانى خۆى كرد ، ئىستابىش دەستى كوردى لە كۆرى زانبارى عىراق لايبەنىكى گرتەو بە بايەخى لايبەنەكانى رۆشنىرى و ئەدەبىياتى كوردى دەچەسپىتتەو پەرەپەدەدات .

پىش ئەو بەش بەكىتى نووسەرانى كورد لە شوبانى سالى ۱۹۷۰ داو ، كۆمەلەى رۆشنىرى كوردى لە حوزەيرانى ھەمان سال دا دامەزراو ، ئەو بوو ئەو دوو دەزگابە رۆشنىرى بە دەورەكى كارىگەريان پىش لە دەولەمەند كردنى رۆشنىرى كوردى دا ، بە باشترىن و چالاکترىن بەخشى رۆشنىرى ، لە باوھش گرتنى توانا داھىنەرە گەنجەكانو پىكەتتەنى بىرەجانو كۆپە ئەدەبىسى ھونەرى بەكانو ، ناساندنى پياوھ رۆشنىرى كوردى چەسپاندنى براپەتى كوردى عەرەب ، ئەو پىش لە چوارچىوھى ئەدەبى بەراووردكارى ، سۆنراوھ ھەلوستو ئەو ووتانەى كە لە پاپەرىنە نىشتمانى بە ھاوبەشەكانو ، ئەو شۆرشانەى گەلى عىراقمان بەرپاى كردن ووتراونو بەكار ھىنراون ، ھەر لە شۆرشى بىنەموو ، ھەموو شۆرش و پاپەرىنە ئەو بەى و نىشتمانى بە ھاوبەشەكانى ئردا ، كە بە خويى شەھىدانى جەماوەرى عەرەب و كورد پىرۆز كراون .

لە لايبەنى رۆژنامە نووسى كوردى بەشەو ، ھەر لە زوووھە رۆژنامەى ھاوکارى ھاتە مەبىدانو بەرپوھەرىتى رۆشنىرى كورد ھاوکارى دەزگای بۆ بلاو كردنەو چاپەمەنى كوردى دامەزراو كە لە پاشان ئىك درانو لە ۱۹۷۶ دا بوون بە دەزگای رۆشنىرى و بلاو كردنەو كوردى ، ئەم دەزگا رۆشنىرى بەى كە تەواوو بەردەوامسى لە لايبەن دەولەتەو پىشوانى لىدەكرىت ، چەند كۆمەلە چاپەمەنىيەكى رۆژنامە نووسى بلاو دەكاتەو ، لەوانە رۆژنامەى «ھاوکارى» ى ھەفتانەو گۆفارى «بەبان» و «رۆشنىرى نوئى» . ، ئەم دەزگابە كۆمەلەىك رۆژنامە نووسو ئەدەبىو نووسەرو رۆشنىرى چالاكى كورد تىابا ئىش دەكەن ، سەرپاى ئەو چاپەمەنىيەكانى بە نوئى ترين شىوھى چاپەمەنى دەرەچن .

گۆفاری «ئۆتۆنۆمی» یش که ئه نجوومه نسی یاسادانی ناوچه ی کوردستانی ئۆتۆنۆمی ده ری ده کات ، سه ره رای ئه و باسه رۆشنییری و ئه ده بیانه ی تیندایه تی ، ئه و مه حزه ره کانس ی دانیشه کانس ی ئه نجوومه نو لیدوان و لیکۆلینه وه کانس ی ئه وه ده سکه وتانه ی له ناوچه ی کوردی دا به دی دین و ئه وانه یش که پاش ده رچوونی یاسای ئۆتۆنۆمی ی ناوچه ی کوردستان له ۱۱ ی ئازاری سالی ۱۹۷۴ دا به دی هاتون ، پیشکشی خوینهره کانی ده کات ، ئه مانه یش ده سکه ونسی مه زن و ئه وونه به کس ی پیشکهنووی جیبه جیکردنی شتیه ی ئۆتۆنۆمین .

هونهری کوردی ، ئه ویش ئه مرۆ ، رۆشنایه کی دره وشاوه ی ره وتی ژبانی په ره سه نلووی گه لسی کورده له عیراقی شۆرش دا ، ئه وه تا تیبی مۆسیقای سلیمان و تیبه کانی مۆسیقاو شانۆگه ری ی دیکه له هه مو وهرزیلک دا سه ره که وتنی بهرز له یواری ناوچه که وه ره ییدا له به ک راده دا به دی ده هین . ئه وه بوو بزوتنه وه ی شانۆی کوردی و ئه و نواندینه ته له فزیونی یانه ی ته له فزیونی ته ئه میم پیشکهن ده کات گۆریان ته که وت ، هه ره وه ها به ره مه کانس ی هونهری ته شکلی له نیگار کیشانو به یکه رتاشی و وینه گرتن و شتی تر دره وشانه وه ، به که مین مه ره جانی هونهری کوردیش که له سالی ۱۹۷۴ دا له به غدا به ستر او به ریوه برا ، به زه ماوه نیکی هونهری ی نایاب دژمیردریت که هه رگیز له بیر نه چینه وه ، ئه وه بوو توانا دا هینه ره کان له و مه ره جانه دا به شتیه به کس ی بیهاتای وا که له وه ویش وینه ی نه بووبیت بیهان هه له ییناو ، تیندا تیروانینی شارستانیانه ی هونهری کوردی دووبات گرایه وه .

سه رکردایه تی حزب و شۆرش لایه نسی رۆژنامه نووسی و راگه یاندن له ریه وه و ره وتی رۆشنییری و یژه وه هونهری کوردی دا پشت گه رت نه خست ، ئه وه بوو چه نلین گۆفارو رۆژنامه وه چاپه مهنی راگه یاندن به زمانی کوردی و ، به هه ردوو زمانی هه ره بی و کوردی ده رچوون ، ئیستایش ، سه ره رای ئه و گۆفارو رۆژنامه نه ی له پشیموه ناویان براوه گۆفاری « په ره ده و زانست » هه یه که به ریوه به رابه تی خویندنی کوردی ده ری ده کات و ،

گۆفاری « ناسۆی زانکۆیی » که زانکۆی سلیمان دهری ده کات و ، گۆفاری « کولتیی ئه ده بیات - به شی کوردی » و ، گۆفاری « رۆژی کوردستان » که کۆمه له ی رۆشنییری کوردی « ده ری ده کات و ، گۆفاری شۆرش کشتو کالی » و ، گۆفاری « نو سه ری کورد » که به کیتی نو سه رانی کوردی ده کات و ، « باشکۆی عیراق » که باشکۆبه کی مانگانه به رۆژنامه ی « عیراق » به کوردی دهری ده کات و ، گۆفاری « دوارۆژ » که له لایه ن ئه نجوومه نی بالای نه هینشی نه خویندنه واری به وه دهرده چیت و ، هه ره ها « گۆفاری ده نگی کریکار » و گۆفارو بلاو کراوه ی تر که ناو به ناو دهرده چن .

ناسۆی رۆشنییری کوردی ، رۆژ به رۆژ ، دره وشانه وه به کی رووناکو به ره ده وام به خۆبه وه ده بینیشو ، به خشنه به پینه کانی له عیراقی خۆشه و یستمان دا دووبات ده بینشه وه ، به مه یش نه جامی بیهاتای برابه تسی نه ته وه کان و ، چاره سه رکردنی مه سه له ی نه ته وابه تی کورد پیشکشی ده کات به و شتیاوه ی که شۆرش ختیه شوینی ته واکردن و رابه نندنه وه ، له پشیاوی دوارۆژیکی رووناک تری نیشمانه خۆشه و یسته که مان دا .. عیراقی شۆرش و نه مری ●

روشنییری نوی

دېيالىكتى كىرمانجى ژورنو و خواروورا

نووسىنى : دكتور قەناتى كوردۆ
 وەرگېزۈنى : دە. كوردستانى موكرىانى

ھەراوانتر و ئوولتر لەم بەشەى ناخافتن بۆكلىنەو .
 ئاۋەلتىيو لە رووى شىتوھوھ ھىچ جىاوازى بەكى
 لەگەل ئىيو دا نى بە ھۆى بنەرەتى لىكك جىابوونەوھىبان
 تەنى واتاىپ .

ئاۋەلتىيو لە رووى شىتوھوھ نە رەسەن وە نە ژمارە
 دەرناىرئ و پىشان نادات . نىشانەكانى كە لىكۆرى
 « رەسەن و ژمارە » لەو كاتەدا بە دىبار دەكەوئ كاتى
 ئاۋەلتىيوھە كە لەگەل ئىيو كىدا دىت . رۆلىسى
 سىنتاكسى ئاۋەلتىيو بە شىتوھەكى گشتى « دىبارخەرى
 و گۆزارەى » بە .

ئاۋەلتىيو دابەش دەكرىتە سەر دوو بەش :

۱ - ئاۋەلتىيو چۆنى

ئاۋەلتىيو نىسى

ئاۋەلتىيو چۆنى

ئاۋەلتىيو چۆنى دابەش دەكرىتە سەر چەند
 گروپىك :

۱ - ئاۋەلتىيو چۆنى ، كە بۆ ھەردو دىيالىكتە

كە گشتى بە ، لەمانە .

۲ (ئاۋەلتىيو لە رووى ئۆنئىمەرە رىك كەوتو :
 رەش ، سىس ، ئال ، باش ، گەرم ، كورت ، گەسك ،
 سىست ، بچووك ، دىرئۆ ، بۆز ، چاك ، سئوور ، باك ،

ئەو بەشەى رىزمانى كوردى بە ، كە بە شىتوھەكى
 نافر وان لىي كۆلداراۋەتەوھ وە كەم باسكراۋە لەوانەى
 باسىان كوردوھ « ف . جوستى » (۱) لە بەرھەمە
 رىزمانى بەكەى خۆيدا لەگەل ئىيو باسى ئاۋەلتىيو دەكا
 وە نىزىكەى لاپەرەبەكى بۆ تەرخان كوردوھ . « ر . ف .
 جاردن » (۲) ىش ھەر لە بەك لاپەرەدا ژمارەبەكى
 لە ئاۋەلتىيو چۆنى ھىتاۋەتەوھ شىتوھى پلىسى
 بەراوردىشى داوھ . « دن . مەكەنزى » (۳) وە
 « ى . ن . مەكارۆس » (۴) باسى ژمارەبەك لە
 ئاۋەلتىيو چۆنى دەكەن وە پلىسى بەراوردو بالاىشان
 بۆ دارشتوھ . « ل . فاسوم » (۵) ھەر بەم
 شىتوھى ئەوانەى ژورنو باسى ئاۋەلتىيو
 كوردوھ .

كىشەى جۆرەكانسى ئاۋەلتىيو وە ھۆبەكانسى
 دارشتنى لە بەرھەمەكانى لە ھەروو ئىيوبراۋدا نرختىكى
 ئەوتۆى نەدراۋەتن و بەتەواۋى لىي نەكۆلداراۋەتەوھ .
 لەم كارەى خۆماندا ھەول دەدەبن بە شىتوھەكى

پیس ، تەنگ ، بلند ، شین ، پان ، دوور ، راست .
 ب (ئاوەلنڧیوی له رووی فۆنیمهوه جیاوازه ،
 بهلام رهگیان بهکه :

گهوره	مهزن
باریک	تەنگ
ستور ۰۰۰۰ (۱۰)	قالم
زال	زۆر
چلکن	فریژ
سوز	هیشین
شەد ۰۰۰۰ (۱۱)	قایم
زەرد	قیچک
لاغەر ۰۰۰۰ (۱۲)	رژێ
چەرپ	خورت
دژوار	چەتن
تەسک ۰۰۰۰ (۱۳)	تەنگ

سۆرانی	کرمانجی
(کرمانجی خواوو)	(کرمانجی ژوووو)
ووشک	هشک
وورد	هوور
کوێر	کۆر ۰۰۰۰ (۶)
زەرد	زەر
نوی	نوو
ههژار	ژار
نزیك	نڧزیک ۰۰۰۰ (۷)
ئاوولا	قالا ۰۰۰۰ (۸)
زرننگ	زرنک
قوول	کوور
سوولە	سڧک
شەین	شیرن ۰۰۰۰ ۹
فینک	هڧنک
ههزان	ههزان
خۆش	خووش
گەندە	گەنی
سارد	سار
تیز	تووژ
ئاسان	هڧسا
سەخت	سڧخ
برسی	برچی
گۆن	گەڧن
فراوان	فره
تاریک	تاری
دژوار	دژفار

هیندیک ئاوەلنڧیوی چۆنی وەکو نیو لهبەشی نیوودا
 بهکار دین :

سۆرانی	کرمانجی
بە	بە
بچوولە	بچووک
مهزن (گهوره)	مهزن
چلکن	فریژ
گەرم	گەرم
دژوار	دژفار
	دەلال
جوان	بەدەو

کاتی ئاوەلنڧیوی چۆنی دەوری نڧیوی دەگیرئ بە
 هۆی ریکهێ مۆرفۆلۆژی و سینتاکسی بهوه به به وانه
 به هۆی خستنه سەر وه نیشانهی دۆخه وه به .
 ئاوەلنڧیوی چۆنی ، که رۆلی نڧیوی دیارخراو
 دهگیرئ و وشه به کی لیکداراوی دیارخه ری داده رێژی ،
 ئه وسه ئامرازی خستنه سەری تاک و کۆی پێوه ده لکن
 لیره دا وەکو نیوتیک رهفتار ده کات ، بۆ وینه :

۲ - ئاوەلنڧیوی له رووی رهگه وه جیاواز :

سۆرانی	کرمانجی
جوان	رند
پر	تژی
نازا	قۆچان
باله	تەمیز
قورس	گران
بەدەوی	
بەدەوا	
مهزنی	
مهزنی	
به لهنگازی	
گهورهی	
گوند	
ژ به دهوان	
قومی	
ئێلنی	
شهر	
نەم خێله کێ به ؟ (هیوا ،	
ژماره - ۶ ، ۱۹۵۷)	

دژواری

بهکهه (روناھی ، ژماره

۱-۱۸)

همژاری

شار

مال

بچووکی

همره شیرن . (ک)

همره شیرن . (س .)

ناقا همره شیرن (ک .)

ناوی همره شیرن (س .)

۲ - له سۆرانیدا سوفیکسیش به شاری

دارشتنی پلهی بالای ناوهلتیوی چۆنیهی دهکا ، که

ئهبش سوفیکسی (- ترین)

گولنار جوووانترین کچه لهم گوندهدا . (نوری

عەلی ئەمین - ۱۹۶۰ - ۱۱۶)

۳ - له بهشه دیالیکتی کوردی نهرهستاندا بۆ

دارشتنی پلهی بالا (لاپ) بهوانه همره ، زۆر هاوبهشی

پتیک هینانی دهکات .

لاپ درێژه .

لهوا قیزا لاپ چهلهنگه .

بههتیزترین پلهی بالای ناوهلتیوی چۆنی ، لهو

ناوهلتیویه ، که سوفیکسی ناوهلتیوی لهگهلهدا بهکار

دههینریت .

سوفیکسی (- وتانکی ، - ژکی ، - ژلهکی) له

سۆرانی وه (- ژله ، - هله ، - یله) له کرمانجی ، که

دهچنه سهه ناوهلتیوی چۆنی ، له رووی پلهی

چۆنیهتی بهوه پلهی نزمتر دهبهخشن .

کرمانجی

آ - رهشوتانکی ، سۆرتانکی ، ترشوتانکی ،

سۆرتانکی ، تالوتانکی

ب - فیچۆلهکی ، سۆرتۆلهکی ، رهشۆلهکی

ج - فریژۆکی ، زهرکۆلهکی ، رهشکۆلهکی

سۆرانی

نهرمۆله ، خنجیله (قنجیله) ، سپیکاله

رووتوله ، بچکۆله و ... هتد

کاتی ناوهلتیو پلهبهکی بهرز و بالاو زۆری

چۆنیهتهکی دهبهخشن ، بهریگی دووپاتکردنهوهی

ناوهلتیوهکه دا دهزیژری ، لهدیالیکتی کرمانجیدا

سوفیکسی (ی) و (وتانکی) یس لهگهله ناوهلتیوهکهدا

دووباره دهبیتهوه :

۱ - دووباره کردنهوهی ساده ، که بهریگی

دووپاتکردنهوهی ناوهلتیوهکه به له دوو دیالیکتهکهدا :

سۆرانی

کرمانجی

سوور - سوور

سۆر - سۆر

رهش - رهش

رهش - رهش

سارد - سارد

سار - سار

وورده - وورده . (۱۴)

هوور - هوور

پلهکانی ناوهلتیو

ناوهلتیوی چۆنی رادهی پلهی چۆنیهتی شت وه

یا کهس دهنوینن ، لهم رووهوه سن جۆره پلهی هه به :

۱ - پلهی چهسیبو

۲ - پلهی بهراورد

۳ - پلهی بالا

۱ - پلهی چهسیبو چۆنیهتی شت دهگه بهنیت

بن نهوهی پتویست به بهراورد کردن بکات لهگهله

چۆنیهتی شتی دی .

۲ - پلهی بهراورد چۆنیهتی شتیک بهراورد

دهکا لهگهله شتیکی دیدا ، بۆ دارشتنی ئەم جۆره

پلههشی سوفیکسی (- تر) بهکار دههینریت ، که به

کوتایی ناوهلتیوهوه دهکیت . بۆ پتیکهینانی ئەم پلهبه

ئامرازی پتوهندی (ژ) له دیالیکتی کرمانجی وه « له »

له سۆرانیدا هاو بهشی دهکهن که دهکونه پتیش ئەو

نیوهی پلهی نزمتری پت دهبهخشری له رووی

چۆنیهتی بهوه :

ههسن ژ کهفر گرانتره . (کرمانجی)

ئاسن له بهرد گرانتره . (سۆرانی)

خه بهرا بخیر ژ شهکر چیتره . (ک .)

ووشهی بهخیر له شهکر چاکتره . (س .)

پلهی بهراورد بۆی ههیه بههۆی ووشه شهوه

دابزیژری . بۆ وینه : « ها » له کرمانجی وه « هیشتا » ی

سۆرانی دهخرینه پتیش ناوهلتیوی چهسیبو و ئەم

باره دادهریژن :

ئەزێ قیزا دهبا بهدهو بخوهزم . (ک .)

من کچیکی هیشتا جووانم دهوی . (س .)

ئەوا گوندا دهبا مەزە . (ک .)

ئەم لادی به هیشتا گورهیه . (س .)

۲ - پلهی بالا

بهرزترین پلهی چۆنیهتی ناوهلتیو دهر دهبری له

چار شتانی دی .

۱ - پلهی بالا به هۆی ووشه « همره »

دادهریژری ، که دهکوتینه پتیش ناوهلتیوی پلهی

چهسیبهوه .

۲ - به دور باره کردنهوهی نساوه لنتیوه که به یارمهتی سوفیکسی (سی) ، که تهنیا له کرمانجیدا بهر چاو ده که وی :

سۆری - سۆر

رهشی - رهش

تالی - تال

۳ - به دور باره کردنهوهی ناوه لنتیوه که به یارمهتی همدوو سوفیکسی (سی) وه (سۆتانکی) که نایهته به بهشه دبالیکنی کوردی نهمه نستان :

رهشی - رهشۆتانکی

سۆری - سۆرۆتانکی

تالی - تالۆتانکی

۴ - له دبالیکنی کرمانجیدا چهند ناوه لنتیویک همن ، که نهم پله به بیان به هاوکاری سوفیکسی (سی ، کی ، - وکی) دا ده ریزرێن نهم سوفیکسه ده چنه سهر ناوه لنتیوی دووه له روری واتاوه هیچ جیاوازی بیان نی به وه هه موویان پلهی هه ره به رزی چۆنه تی ده به خشن :

قول - قولی ، قول - قولکی ، قول - قولۆکی

سۆر - سۆری ، سۆر - سۆرگی ، سۆر -

سۆرۆکی ... (۱۵)

رهش - رهشی ، رهش - رهشگی ، رهش - رهشۆکی

تال - تالی ، تال - تالکی ، تال - تالۆکی ... (۱۶)

ههور - ههوری ، ههور - ههورکی ، ههور - ههورۆکی

((ناوه لنتیوی نسبی))

ناوه لنتیوی نسبی بنچینه و نه سلی بابته و که رهسته بۆ شت ده که ریتته وه . له زمانی کوریدا ناوه لنتیوی نسبی به هۆی مۆرفولۆژی و لیکدانسی روشه وه دا ده ریزرێ .

ناوه لنتیوی نسبی به هۆی سوفیکسی (سی) ، - وکی ، - بن (داده ریزرێ ، که به کوتایی هیندیک به شه کانی ناخافتنه وه ده لکن :

۱ - له ناوه لنتیوهی ، که به هۆی سوفیکسی

نسبی (سی) داده ریزرێ ، واتهی نه سل و بنج و بناوان ده که به نیت ، له همدوو دبالیکنه که دا هه به .

کوردی ، عه ره بی ، ده شتی ، بارزانی ، گۆشتی ، گهنمی .

۲ - له ناوه لنتیوه نسبی بهی ، که به هۆی سوفیکسی (بن) ، وه داده ریزرێ و جۆری بابته که

ده رده خات که شته که ی لپ دروست کراوه :

زیرین ، ناگرین ، ناسنین ، خوینین .

۳ - له ناوه لنتیوه نسبی بهی ، که به یارمه تی

سوفیکسی (وکی) داده ریزرێ . -

له دبالیکنی کرمانجیدا به یارمه تی نهم سوفیکسه

هیندی ناوه لنتیوه له بناخه ی کاره وه داده ریزرێ :

که رۆکی ، شمتۆکی پیتروکی زه لکوکی ، زه رفۆکی و ... هتد

۴ - ناوه لنتیوی نسبی به هۆی باشگری (بن) وه

واتای ماوه و کات ده که به نیت ، نهم هۆیه ته نی له

کرمانجی ژوو روودا بهر چاو ده که ئی پاشین ، پیشین

شه فین ، رۆزین ، سالتین وه ... هتد .

ناوه لنتیوی نسبی به هۆی نامزای (نه - ، نا -)

وه پیشگری (بن) دا ده ریزرێ ، که ده چینه سهر

نیو ، بناخه ی کار وه هیندی ناوه لنتیوی چۆنی :

۱ - ناوه لنتیوی نسبی ، که به یارمه تی پیشگری

(بن) وه داریزراوه :

بن مال بن گیان ، بن ناف ، بن ناو ، به پار ،

بی بهش

۲ - ناوه لنتیوی نسبی ، که به یارمه تی نامزای

(نه - ، نا -) له سۆرانیدا وه (نه) له کرمانجیدا

داریزراوه ، نهم نامرازانه ده چنه سهر نیو بان بناخه ی

کێسار :

کرمانجی

نهراست

نه ساخ

نه خوهش

نه تیر

سۆرانی

ناراست

ناساغ

ناخۆش

ناتیر

۳ - پیشگری (نه) ده چینه سهر نیوی بکه

و نیوی کراو ، ناوه لنتیوی لی دا - ده ریزرێ :

کرمانجی

نه مری

نه هاتی

نه که تی

نه خوهندی

نه گری

نه نفیساندی

سۆرانی

نه هاتوو

نه که وتوو

نه خویتراو

نه گراو

نه نوسراو

بۆ دارشتنی ناوه لنتیوی نه ساده به زۆری ریگی

لیکدانی دوو بهشی ناخافتن نیو ، ژماره ، ناوه لنتیوی
چۆنی (به کاردیت و لیک ددریت . تابه تیی ئەم
جۆره ناوه لنتیوانه وه کو ناوه لنتیوی که وانهی به لکه و
نیشانهی بابەت و شت دهبه خشی :

۱ - ناوه لنتیو + نیو . (ئەم جۆره دارشنه
زۆره) .

گرمانجی	سۆرانی
رهش بهخت	رهش بهخت
خراب مال	خراب مال
خوش بهخت	خوش بهخت
پاکدل	پاکدل
کتبی ییر	گه م ییر

۲ - ناوه لنتیو + ناوه لنتیو

ئەم جۆره دارشنه گه م به کار دیت وه له دیالکتی
گرمانجی ژووودا هه به وه ک :

سۆر ، شین ، ترشه تال ، سۆره سبی ، سۆره تال
۳ - نیو + ناوه لنتیو

(ئەم جۆره دارشنه له زمانی کوردیدا زۆر باوه و
به رهه مداره)

گرمانجی	سۆرانی
چاف رهش	چاورهش
خوون شیرین	خوین شیرین
دل سار	دل سارد
بهخت رهش	بهخت رهش
گۆدیژ	گۆی دریز

۴ - نیو + نیو (ئەم جۆره دارشنه گه م
به کار دیت) .

گرمانجی	سۆرانی
خودان بهخت	خاوین بهخت
خودان بهخت	خاوین بهخت

۵ - ژماره + نیو (ئەم چه شنه دارشنه زۆره)

گرمانجی	سۆرانی
دوقات	دووقات
دوبهر	دوولا
چارگۆشه	چووار گۆشه
بهک دهنک	بهک دهنک
بهک رۆژ	بهک رۆژ

۶ - نیو + رهگی کار (ئەم دارشنهش زۆره)

گرمانجی	سۆرانی
خیرخواز	خیرخواز
خوونریژ	خوین ریژ
مترکوژ	پیاو کوژ
دهست نقیس	دهست نووس
براکوژ	براکوژ

۷ - ناوه لنتیو (ناوه لکار) + رهگی کار (ئەم
دارشنه گه م)

گرمانجی	سۆرانی
دووربینی	دووربینی
خوش گو	خوش گو
راست بیژ	راست بیژ

نیوی - دبارخهر - له ووشه ی لیکراودا له
ئهرکی ریزمانیدا له ناوه لنتیوی نسبی نیزیکه .

گرمانجی	سۆرانی
ژناکورد	ژنی کورد
خاتیی مهرمه	خانووی مهرمه
ریاهه سن	ریگه ی ناسن
ئهسکه ری نژمن	لهشکری نژمن
مالا زهرویان (زهرووان)	مالی مندالان
کنچن ژنان	جلی ژنان
جهمامانژنان	جهمامی ژنان
دهنکی گه چکان	دهنگی گچه کان
مغازا کتیبیان	مغازه ی کتیبیان

ئهر نیوه ی ، که جج نیوی (یا ، آ ، ی) ، یین ای ، ییند
(بیت) ، یین (یین) ی که گرمانجی وه (ی - هر) له

سۆرانییدا به پیش ده که وی له روه ی ئهرکی ریزمانی
به وه وه کو ناوه لنتیوی نسبی به .

گرمانجی	سۆرانی
یین دهولته تی	ی دهولته تی (ی) ، (هی دهولته تی)

یین نژمن	ی نژمن ، هی نژمن
ییند مالی	ی مال ، هی مال
ییند چۆل	ی چۆل ، هی چۆل
ییند شههر	ی شار ، هی شار

ناوه لنتیو له رسته دا رۆلی سیستاکسی ده گیری و

دهبینه دیارخهر ، نیهاد ، بهرکار وه گوزاره
 له رۆلی نه تریبوتیفدا (دیارخهر) دا ناوه لنتیو
 ده که ویتته دوای نیوی دیار خراوه وه . کوتایی ناوه لنتیو
 به پچی ئهر نیوهی له گهلی دیت ، ریک ده که ویت
 یان هر وه کو خۆی ده میتیتته وه .
 ۱ - لهم وشه لیکدراواتهی خواره وه دا نیو
 دهوری دیارخراو وه ناوه لنتیو دهوری دیارخهر
 ده گیری :

گرمانجی	سۆرانی
ملا مهن	مالی گهوره (مالی مهن)
دارابند	داری بهرز (داری بلند)
خانیتی مسور	خانوی سوور

ناوه لنتیو دهوری نیهاد بهرکار ،
 (adverbial) بش ده گیری . لهم رۆلانه دا نیشانه و
 دۆخی تایبهتی خۆی ده بی .

- ۱ - ناوه لنتیو له رۆلی نیهاد دا :-
 تا پیریک ده مرئ ، ههزار جوان ئهرئ .
 ده وگه مند چون لێ زارمان
- ۲ - ناوه لنتیو له رۆلی بهرکار دا :-
 من نهفا کتیبه نغیسه بۆ بچووک و مهنان .
 من نهف کتیبه نووسیوه بۆ گهوره و بچووک .
 با بلین هه ندئ له پیره کان خرابن .
 بلا بیژن هه نک ژیران خرابن .

۳ - ناوه لنتیو له رۆلی گوزاره دا : (له گه
 پیروندی کارا به واته ده بیتته به شیک له گوزاره ی نیوی)
 گرمانجی
 دیوار ره شه
 خانی بچووک
 دیوار ره شن
 سۆرانی
 دیوار ره شه
 خانوو بچووک
 دیوار ره شن

له کوتاییدا نه وه مان بۆ روون ده بیتته وه ، کهوا
 له زمانی کوردیدا هۆی - به ره سه ندووی مؤرفولوژی
 بۆ چۆنیهتی دارشنی ناوه لنتیو نی به ، له گه له نه وه شدا
 ناوه لنتیو به به شیک ناخافتن ده ژمیرئ ، چونکه
 تایه تیتی مؤرفولوژی و سیناکس و واتایی خۆی
 مه به .

بهراویژ و سه رچاوه :-

(۱) ف جوستی ، ریزمانی کوردی ، ۱۸۸۰ ل - ۶۹ .

- (۲) ر.ف ، جاردن ، کرمانجی بادینان ، بهغدا ،
 ۱۹۲۲ ، ل - ۶۸ .
- (۳) د.ن. مه کله نزی ، لیکۆلتینه وه کانس
 دیالیکته کانی کوردی له نهن ، ۱۹۶۱ ، ل - ۷۱
- (۴) ی.ن. مه کاروس ، ریزمانی کوردی ، نیویورک ،
 ۱۹۵۱ ، ل - ۷۳ .
- (۵) ل.ق - فۆسۆم ، ریزمانی کوردی ، مینه پۆلس
 ۱۹۱۹ ، ۶۵ .
- (۶) ناوه لنتیوی « کۆر » له به شه دیالیکتی
 هه ولتیریشدا به کاردیت به رامبه ر به « کۆیر » .
- (۷) ناوه لنتیوی « نیریک » له به شه دیالیکتی هه ولتیر
 و موکریشدا به کاردیت به رامبه ر به « نیریک » .
- (۸) له هیندی ناوچه ی کرمانجی خواروودا به رامبه ر
 به « فلا » ده لێن « والا » .
- (۹) له به شه دیالیکتی موکری و هه لیردا ناوه لنتیوی
 « شیرن » به کاردیت .
- (۱۰) ناوه لنتیوی « سنوور » له گه له نه وه به شه شدا
 باسکراوه ، که له هه روو دیالیکته که دا له
 رووی فونیمه وه به کن .
- (۱۱) به رامبه ر به ناوه لنتیوی « قایم » که له دیالیکتی
 کرمانجی ژووروودا به کاردیت هه ر « قایم » وه
 « توند » له دیالیکتی کرمانجی خواروودا هه به
 « شه د » م نه بیستوه .
- (۱۲) فارسی ده لێن « لاغمر » کورد ده لێن « لاواز » .
- (۱۳) له گه له ناوه لنتیوی « ته سک » له دیالیکتی کرمانجی
 خواروودا « ته سک » بش به کاردیت وه کو « ته سک » ی
 دیالیکتی کرمانجی ژووروو .
- (۱۴) له دیالیکتی کرمانجی خواروودا (وورد - وورد)
 (هوورد - هوورد) بش ده لێن .
- (۱۵) له به شه دیالیکتی بادیناندا به هۆی باشکری
 (سوو) داده رتیزئ : سووو ، ره شوو . . .
- (۱۶) له به شه دیالیکتی بادیناندا به یارمه تی باشکری
 (سوکه) داده رتیزئ : ته حلوکه

سه رنج :

ئهم بابهم له به ره مه به رخه که ی دکتۆر
 قه نانی کوردۆ هه لیزاردووه ، که به نیوی ریزمانی
 کوردی به (دیالیکتی کرمانجی و سۆرانی) ، به زمانی
 روسی نو سراوه ، له مۆسکۆ ، له سالی (۱۹۷۸) دا
 چاپکراوه ، با سه که لاپه ره (۷۸ - ۸۶) ئهم کتیبه ی
 گرتوه وه .

سگفان عبد الحكيم

سترايىن وئى « مريم خانى » و « كاويس ناغاي » بىرايىن
 ھىژا كاك « امين خويىرى » زخەلكىن كۆيە ئىناندىنە
 رادىوا كوردى و ئەوستران كەسىن كۆيىنە ھەتتا
 نەو . . و ھاتە زانين كو ئىتك ھەبۇ ناغىن وى « مېناس »
 بو سترايىن بۇ « دەيكا جەمانى » درىست دىكرىن و . .
 « كاويس ناغاي » ئەوئى بىسترا نا خۇ (شىخ محمود)
 بىناق و دەنگ بوى چىكو ھىندەك بىرايا دېوت نەسو
 سەركىشىن سترا نا رامياربا كوردى بە بەلن نەسو
 « دەيكا جەمانى » زبەروى دەركەت . . « كاويس ناغا »
 بىن لال بو بەلن نەبەدرىسى يانكو (تىرى) بو ھەكو
 دىناخت قەسە بىرستى ژدەفى نەدەردكەفت و كەيىن
 مال پىچۇش بو چىكو بازرگانى دىكر ئو رۆزەكىن ژرۇزا
 « نىرەين شىراونى » كۆيىن : من دىقەت ئەز سترا نەك تە
 بىژم ئىنا كۆيىن بىكىرتە نە ناھىن و ھەكە ئەز نەبم كەس
 نەشىت فان سترا نا بىژىت و رۆزەكىن داوونەك لىمالەكىن
 ھەبو لىسل « ھەسويىن جىزىرى » دىگەل « نىرىن
 شىراونى » چوونە مىسل داپىشكدارىن لىق داوونەكىن
 بىكەن و لۆيىرى « كاويس ناغا » دېش و داچنە دەستى
 ئىنا وى كۆنە وانا ھەرن ھەرن ، دەستى خۇ نەداف
 واناو كوتە ھەسويى و نىرىن ھەرن ھۆن دىزى كەرن ،
 ژبەر چى وەگوت كەسىن نەزانى ، كاويس ناغا باوودىسا
 خۇ گەلەك داناسەر فولىكسورى كوردى و ھىندەك
 چىرووكىن كوردى بىن كەفەن كرنە سترا نەكى گەنج
 خەلىل و خورشىدئى چاف بىخالو . . گەلەك سترايىن
 دى ژوان سترايىنئىزىن كەفەن بىن ھانين بەغدا سترايىن
 خۇ توماركرىن لىكومبائىت بەغدا لوى وەخنى دا وەكىسى
 كومبەنيا (بىضافون . . ادديون ابو كلب كولومبىيا) . .
 مەگوت ژوان سترايىنئىزىن سترايىن خۇ لۆيىرى
 توماركرىن ئەفەبوون : (حىسەن كويىسنىقى . . مريم
 خان . . كاويس ناغا . . عزىز ناغا . طاهر زاخولى . .
 دروئىش عيسى . . الماس محمد محمد مندو . . دەيكا

نەكەر نەم بىچافەك ھوبرو لۆيىرو دوپو سەھكەبەنە
 سترا نا كوردى و ژدل خەمىن ئى بىخوين دى گەلەك
 لايىن قەشارنى و نەدىار و نەئەشكەرا تىدا بىن بىن زبەر
 كو ھەتا ئەفروكە كەسىن ژتورەقائىن كوردى
 رۆزەھلات ناستىن بىئالى بىرستى ئەف لايە ژنورى
 كوردى نەگرتى بەو بىن پويىنە بۇ . . فىتجا ھەكە بەرى
 خۇ بدەنە دورم و بەرى دىخۇ و مىللەت بىن خەلكىن دى
 ھىنگىن زانين كا چەند نەم دىباش كەفتىنە كەم و چەند
 خاقىن كو مە ئەف لايە زىست كۆھى خۇ ھافىتىنە . .
 و مە چوچارا بزاف و لماندەك نەكەبە داکو ئەم رەنگىن
 راست و زەلال زىسترا نا كوردى وەرگىرىن و بىخۇ
 فابەدى و فازانجىن ئى بىكەن ھەر چەند گەلەك خالو
 ئىشانىن ساھى ھەنەو گرىدانەك كەم دىگەل دىروكا
 مىللەت مە زى ھەبەو شلوفە كرنەكە زبو ھىندەك
 قوناغىت مىللەتن كورد تىدا بورى بە ھەر دىسا خويبا
 كرنەكە بۇ چىرووكو سەھاتىن مە زبلى ھىندى زى
 بەرسفەكە بۇ رەھشت و عەدەئىت مىللەتن مە ورىكا زىنا
 وئى زى و . . دىقەردا بىن تىقە ئەم لىكەل سترا نا كوردى
 پاقز بىن چىكو سترا نەكەل مىللەتن مە پاقز بوە .
 لىسال ۱۹۲۸ سترايىنئىزى كورد (فرحە) ناغىن وئى
 بادىرستى بە بەلن دىگوتىن « دەيكا جەمانى » گەلەك
 سترا نە توماركرىن سەر قەوونە بۇ كومبەنيا (اوديون)
 ئەم دىشىن بىژىن كو وئى دەست بىسترا نا راميارى كىر
 ژۇنكا وەخنى سترا نا (شىخ سەيد) كۆن و تىدا
 بەمما بايىرى (شىخ محمود الحفید) دىكر گەلەك
 سترايىن وى كۆن بەلن بىشى شوى كرى مېرى وئى
 راق ھەم قەوونەئى وئى كومكرىن بىچ كرن بەلسى
 سترا نەك بىنى ما ھەتا گەھىستى بە رادىوا كوردى
 ئەوژى ناخى وئى (ھەبەلارو ھەبەلار) و نەسوئى
 دىنى دىبىژىت ھىندا جان بۇ زبەر ھىندى ناغىن وئى كرنە
 « دەيكا جەمانى » و ھەبفا سىن دىنە قەسالەدا گەلەك

جهمالی .. نسرین شیراون .. محمد عارف جزیری ..
 حه سوپنج جزیری .. فوزیه محمد . علی خنجـر
 شنکاری ..) دبیتۆن کو علی خنجـر شنکاری بهری
 هه میا قهوه نه تومارکون پشتی ساللا ۱۹۲۵ او عزیزسز
 ناغای چهند ستران تومار کربن و لجزیری چق بهر
 ره حه مهتا خودی و غفور ناغا ز سابلانغی هاتبوو .. و
 پشتی رادیوا کوردی له بغدادا هاتیه فه کون لسالا ۱۹۳۹
 گه له کوزنکیت سترانبیتۆ هاتنه رادیوی وهکی
 « اسمر فرهاد » و نهف ههردوو کچیت هه جهسی
 بوون زده فهرا سورچیا هاتبون لسالا ۱۹۴۸ و نیزیکی
 « ۹ » سترانا گوتن و نه مان .. به لایح هنده کین دی
 دبیتۆن کو نازدار فه له بووهو لسالا ۱۹۵۷ زی جاره کتی
 هاته رادیوی و نوکه ساخه .. به لایح « فوزیه محمد »
 بهری ساللا ۱۹۴۴ هاته رادیوی و نیزیکی ۱۵ سترانا
 گوتن ، لسالا ۱۹۵۲ « الماس محمد » هاته رادیوی و
 سترانین کیم گوتن چنگو مالنج وئی خۆش بوویه لسی
 مالوئی فه کری بوو ، زه ههس سترانبیتۆت کوردو
 سه دایری شه هیهانه دکرن و گه له ک مهردبوو زبوو
 پاراستنا سترانا فولکلوری با کوردی چنگوی « نسرین
 شیروان » هه نارنه رادیوی لسالا ۱۹۴۵ و سترانا هه
 یا نیکتی گوتی (جزیری جزیری) و هنده کا گوتی بپو
 زده فه سترانبیتۆت کوردی بناف و دهنگ « حسن
 زیره کی » کو نه و گه له ک مهز دهنگی « نسرین
 شیروانی » دکهت به لایح موخابین نه زانیه جهوا
 بکاربیتن و « نسرین شیروانی » زه ههسی سترانبیتۆت
 کورد پتر سترانین ههین لرادیا کوردی و لسالا
 ۱۹۷۵ نه قاعد ده رکهت .. لفیتره دا قه سنا
 « گولبهاری بکهین لسالا ۱۹۴۹ ده ست بهونه ری کر
 به لایح به زمانین عمری سهر شانوی گه ل مهز نترین
 نه کته رتین عراقی وهکی « حقی لشلی » و « یوسف
 العانی » و « عبدالله المزای » و « وجیه عبدالغنی »
 بشکلرای بسق نیلایت عراقی کریه و گه له ک
 ته میلایت عمره بی ده رکهت ههتا ساللا ۱۹۶۷ و
 پشتی ساللا ۱۹۷۰ گه له ک جار چوکه و ده رفه سی
 عراقی چنگو وئی بدرستی لسالا ۱۹۶۱ ده ست
 سترانا کوردی کرو جارا نیکتی سترانا (کورپی
 گوندی) گوتی و ههتا نوکه بهرده وامه و لسالا ۱۹۶۴
 « ژبان محمد » نهوا کو نافج دی « بلقیس علی » به
 بدرستی هاته رادیوی و نیزیکی « ۵ » سترانا گوتن
 ههردیسا گولبازار زی هات لسالا ۱۹۶۳ و سن
 ستران تومارکون و پشتی هینگ شوی کرو ..

دبیتۆن لسالا ۱۹۶۳ شه هیهانه ک هاته گرتیان لهولا
 خولد بهه لکه فتا جه زین نه فروزی و اویری « عالشه »
 هاتبوو شرین بهاره و به سنا وهی وهی زارا گوتی
 لینا بلزیکی فه هاتنه تومارکون و ههتا نه فه وژی تینه
 لیدان به لایح دفتت نه م زبیرنه کهین کو به سنا (هه سی لا
 لمن شه ریج) « مریم خانج » ژبه ری « محمد عارف
 جزیری » گوتیه هه ره و هه سترانا دهردو « مریم
 خانج » ژبه ری « محسن طه » فه گوتیه بهرا من
 وئی ژ ههردوو کا خوشترتی گوتی و سترانبیتۆت
 که فن بیتن کیم که سی گوتی بوین (عبدالهزیز محمد)
 دوو سترانین ههین و (محمد انوسی) لهوی زی
 دوو سترانیت ههین ..

و سترانیت کوردی بیتن که فن گه له ک بههناو
 نه رخ چهند سترانه کهین « حه سهن زیره کینه »
 « محمد عارف جزیری » ته نیری بو لیدای و چهند
 سترانه ک دوو قولی بان سن قولی بیتن هاتنه گوتن
 بو نمونه سترانا گول شینی « مریم خانج » و « الماس
 محمد » پتکفه گوتنه و سترانا قومریک زی الماس
 محمد و مریم خان و حه سهن جزیری گوتنه ..
 نهف چهند ریزه بهرا من وئی بنه ده رگه هه ک
 ژ بو فه کولینا سترانا کوردی هین سنا بدریژاهی و
 هه که خودی ژمن بینیت وئی بدریژی نیسم و نه فه
 هه کده که ژ گوتاره کتی لدویف دافازیا نیکه نیا
 تو هه فانین کورد له هو کتی بشانها خودی دی خوینم .

ژیهدهر

- ۱ - چافین که فتنه ک دگه ل فوزیه محمد
- ۲ - چافین که فتنه ک دگه ل گولبهاری
- ۳ - چافین که فتنه ک دگه ل نسرین شیروانی
- ۴ - چافین که فتنه ک دگه ل کاکه امین حویزی
- ۵ - سترانبیتۆت خلیل نا کرده ی و خلیل ابراهیم بومن ناخفن
- ۶ - محمد عارف جزیری بومن ناخفت
- ۷ - ناخفتن دگه ل علی مهردانی

که مالی بابیر ناغا

چهند سرنجیک و پروژره یه کی لیکولسینه وه یی

له ناو کوردی عراقا نهی که مالی
شعیری پهنگینت
نهون مفرغوبه همر وهک شعیری
قائانی له ئیرانا
شاعیر تا نوایی همر له سر نهو
په پروه بوو ، له پوخساری
شعیری کلاسیکی لای نهدا ، گوین لهو
تهوژمی تازه بوونه وه یی
دهوروبسری نه بوو ، نهم گوئی
پینه دانه نهوونه ی شانازی
شاعیر یکه ، که پتهوی گهرسهو
دهسه لاتی هونه رهنه دانه ی
وای به بابه ته که ی خۆیه وه بیستین
که لئی لانه داو هه موو
لادانو تازه کردنه وه کی لا به شهم
بیت :

کهوا پارچمی غه زه لیان نه بری بو
یار سائمو مه حوی
کهچی ئیستا که وا خام چاو نه بینم
به رگی دلداره
دیمه نی شانازی و باوه رو هتزو
ههست به خۆ کردنی
هونه رهنه دانه ی که مالی له زۆر له
شیره کانیدا دیاره .
نهم شانازی به که مالی دوو ریچکه
ده گرت . شانازی به
که مالی شاعیره وهو شانازی به
که مالی مروقه وه .
که مالی شاعیر به شیره کانی به وه
ده نازیت ، نهو بوو
له پزی شعیری کوردی و به ره می

نه کهم لاکین به دل زۆر عاشقی
هه لهستی ناری بیکنه به سردازم
له دیوانی نه دیوانی هه موو ئیرانیا
من
غولام و عهیدی حافظ ، خواجه
شهمه دینی شیرازم هه بر بو
ته و او کردنی نهم جیکه
دهست نیشان کردنه ده لیت :
په پروه ی (جهندی) نه کهم دایم
(که مالی) بوکله وا بو بردی خاسو
عامه نه شعاری ته زه نه فزایی من
شاعیر لیره دا بیچکه له وه ی
جیکه ی خۆی دۆزی به وه ، زنجیره و
ریژره و تیکشی بو شعیری چهره جیکه
کورد وهاری نه خسه کیشا .
خۆی بهست به مه حوی و سالمو (۱)
جهندی به وه بووه هه واخواو
هاوشانی ناری و له ودبو نهم جیهانه
کلاسیکی به ی نه مانه وه چوره وه هه
بهره تیکه کار به گه ری دۆزه لاته و
خۆی و نهوانی بهست به حافظی
شیرازی به وه .

که مالی ته مه نیکه درتزی برده سر ،
به لام ری بازی نه ده بی نهو هه
نوری سه ره تابوو ، هه له و
چوارچیه به ی سه ره تایی شیعرو
پوخساره دهنگداره کانیدا بوو .
نه گه ر خوئی و شعیری کوردی سی
بردیته وه سه ر بناغه ی حافظ (۲) ،
ته و شاعیرانی سری فارسی
به هاوشانی خۆی زانیوه .

[عهلی کهمال بابیر به کیتکه له
که له شاعیره کانی کوردو به کیتکه له
په پروه کهره گه روه کانی ری بازی
نه ده بی دهوری بابانو پهنگه دووا
دهنگی دلیری دیمه ن ده بری
نهو قوتابخانه بیت .
نهم شاعیره گه روه به ، له
پال به ره می شعیری پر سۆزی
خۆیدا ، که لیک به ره می
به و ره گه ر او بشی به کوردی
هۆنیوه ته وه له کوری
پۆژنامه گه ری و کۆششی
سیاسیته وه ، ناویکی گه شه ده رای
سه رده می جو کهرانی شیخ
مه حموودی جه نیده و به کیتکه له و
پوشن بیرانه ی له و سه رده مه دا
دهوری نهو سه رداره مه زنه بیان
گرتوو .

نهم ووتاره نه نیا هه ندیک
لایه نی شاعیریتسی که مالی
ده رده خاتو سه ره تابه که بو باسیکی
فراوانی زیانو به ره می که مالی]
شاعیر به چه ند دتیریکه دیار
جیکه ی خۆی له پیره وو به پروه ی
نه ده بیاتی کوردیلا ده رده خاتو
ده لیت

له پزی شاعیرانا بو به من
نهمرۆ سه ر نه فرازم له
شاگردانی به زمی حه زره سی
مه حوی شه کرازم له باش
مه حوی هه میسه به پروه ی سالم

رهنگیندا چیگهی کردنه و
 کردنی به مایه شانازی بو کهمالی
 ناده میزاد .
 کهمالی ناده میزادش شانازی به
 هندیك بیروای
 خوی و فلسفه فسی ژبانی و
 قهلمندری و رهوشتی
 خویمه دهکات و دهیانکات به مایه
 بهختیاری ژبانی
 خوی و به هوی ویزدان ناسوودهیی
 خوی .
 دهرباره شیعی خویته ، که
 ووتوویتی :
 سیجره نه شعاری بهلیفت نهی
 کهمالی نافرین
 قیمةتی شیعی ههزاران شاعیری
 غمرات شکاند
 یا ووتوویتی :
 له دنیا نرخی قهنو شهکر (۲)
 نهمگن بی شکو شبه
 نهگم بیبهن که لامو له فزی جوانو
 شیعی رهنگینم
 بهخوتینی جهرت کهم دهستی که
 رهنگین کرد نیکار فرمووی
 (کهمالی) سهیری که چون جوانه
 سر بهنجهی نیکاریم
 یا ووتوویتی
 کهمالی بو نیساری ههقهه می جانان
 تماشاکه
 له نه شعارم دورو گهوهر قهتار
 نهمدر قهتار نهروا
 دیسان ووتوویتی :
 گوی مده قهولی جهسوودی بهد
 (کهمالی) شیعی تو سافو شیرینو
 رهوانه همر له شهکرو شیر نهگا
 له شیعی کهمالینا نمونهی زور
 فراوانی تر بو نه
 دو مهسه دههژینهوه ، واتسه
 شانازی شاعیر به

هونهری خویمه و شانازی مرقف به
 هه مو نهو ده گهزانهوه
 که مرقفایه تی نهوی له ناوگومه لدا
 چه سپاندووه .
 شاعیر لهو شانازی بهوه دپته سهر
 فلسفه فی تابه تی
 خوی دهربارهی ژبانو کومه لو
 باوه و خرو رهوشتی مرقفانه
 شاعیر ووتوویتی :
 نانی رهنجی شان نهخوم ، وهک تو
 ههوی جاهم نی به
 ترسی عملی و خه و فو بیمی
 ههزرتی شاهیم نی به
 بو فهلهک ناکم ته نه زول ، چونکه
 زور دوون بهروهوه
 نیحتیاجی شوقی یوزو پر تهوی
 ماهم نی به
 دهکرتی در یزم گهه له بهغدا ، گهه
 له تارانگه ژیم
 حوری نازاند دهسی به سراوو گونا هم
 نی به
 بهسه من تو بالی مهزلوومان
 نهچپته گهرندم
 تاقتی باری حقووقو ناگری نا هم
 نی به
 لهم دیرانه دا به رده و آمی
 وهسفی نهو ژبانی قهله ندرایه تی به
 ده بیستی که بو خوی په سندر کردووه
 کردووی به بهیره وی ژبانی خوی ر
 له زور شیعریدا نهو وهسفی
 رهنگی دا بووه :
 ته نا نهت لیره دا هاوارتیکی پر له
 شاعیرانه به رامبر به زولم و
 ناقولایی و دپه نی ناله باری زیان
 ده بیستن .
 لیره داو له نه دپری تری به ره می
 که مالید' باگهی نه ومان ده ست
 ده کویت که شاعیری پین به یسه
 ریزی شاعیرانی مرقف به رسته و مو

بیکه یین به دهنگیتی هه ف خواهی
 نوژمنی ناهه ف و دۆستی زولم
 لی گراوان دوژمنی زورداران .
 ووشهی شاعیر هه میسه ووشهی
 پاکی هه ف به رستی به . تریکی
 به کاره جهرگی تاریکی و زوردار
 ده سمی .
 (کهمالی) وهک زور بهی شاعیر
 کلاسیکی به کان کاتیک ده به وی له
 ناکوکی به کانی کومه لو ناقولایی باری
 ژبان بدوی ، فهلهک دهکاته نمونهی
 نهو ناله باری بانه و دهنگی ناره زایی و
 برقیستی به رامبر دهرده بریت .
 ناسمانی دوون هه میسه ، دوون
 به رستی کاری به
 سه ربه ری و نه حه ف نه موازی
 شیبوه یی ره فتاری به
 هه رکهستی نادان ، غه رقی خیرو
 خوشی و نیجه ته
 بباوی دانا جوتنه لی خوتین وا له
 چاوی جاری به دهری دوون نیستی
 هه موو عه کهسه میسالی دیووده
 یاری نه غیارو نه بده ، نه غیاره دایم
 یاری به
 شاعیر خوی و کدولی ، خوی و باری
 جهوتی ژین به هاوسهر دادهنی :
 زه مده به ، ناگری ته وه هه رگیز گری
 به خنم به گهس
 دهستی حه ف نه هروشته بهی
 به گهس گری چن کردووه
 گهس له جهه یی زیسوو زیر خیری
 نه دیووه ، چاوه گهس
 زور دهسی پالو به نو یژی پیرو
 چلکن کردووه
 نهو کهمالی بهی ووتوویتی :
 نهلی شرفان بی شکو شوبه به گیان
 سهودای نه کهن
 تی . بگهن گهروا (کهمالی) شیعی
 شپرنی هه به .

نهو کهمالی به ، همر به شیعره
 شیرینه کانیو به ووشه‌ی شیرینو
 روشن ناشکرا فلسفه‌ی
 وژیانی خویمان تیده‌گه‌ینن
 نه‌گه‌ر مردی له دنیا‌دا سه‌به‌بکارو
 قه‌لمندر به
 ره‌یقی ساقی‌ی ساده‌و حریفی
 جامو ساغیر به
 وه‌گو زاهد خهمی جمننت مه‌خو
 ناسووده خاتر به
 به‌ته‌قدیری نهمزل رازی به‌بی
 په‌روا له مه‌حشمر به
 هم‌زاری و بن‌نم‌وایی شاهی به وه‌ک
 خواجه بو پاره
 مهبه ریسوایی دنیاو عاقیبت بی
 پوولو بن زهر به
 که‌سین مرده که نازاری دلی خه‌لکی
 نندا همرتیز
 که جله‌بی قه‌لبی مردوم که‌ی ، برۆ
 سردارو سه‌روه‌ر به
 نه‌گه‌ر عاقل بی عیلمو معرفت
 ته‌حسبل نه‌که‌ی ، وه‌زنی
 که‌شیتو جاهیلی عودالی نه‌ه‌بی
 قاترو که‌ر به
 که‌مالی به‌م شتوه ساده‌به‌و به
 ووشه‌ی شاعرانه‌و هر به‌و
 چه‌شنه‌ی خوی مه‌به‌سی بی
 دهرده‌بری ، پابه‌ندی خوی به
 خه‌لکه‌وه ، به‌میلله‌ته‌وه ، به‌کاری
 چاکه‌وه ، به‌و کومه‌لانه‌ی خه‌لکه‌وه
 که‌ شیمری بو نووسین ،
 دهرده‌خست پی‌اوی چاک ، لای شاعر
 نه‌وه‌به که له‌گه‌ل خه‌لکه‌دابه‌و بو
 سودو و خترو خوشه‌یان همول
 نه‌داو سردارو سه‌روه‌ری
 پاسته‌قینه نه‌و که‌سه‌به که له‌گه‌ل
 خترو خوشی‌ی خه‌لکه‌دا بیت .
 همر هم دیرانه له لابه‌کی
 تره‌وه که‌مالی ده‌خاته ریسی
 شاعرانی زانست په‌روه‌ر با

په‌یره‌وی روشن بیری به‌وه ، که
 دبمنی تری نه‌و په‌یره‌وه له شیمری
 که‌مالیدا زوره . که‌مالی وه‌ک له
 زور شوتندا باسی عیلمو
 معرفت و زانست ده‌کاتو
 به‌که‌ر ستایشان ده‌کات ، له
 هندی‌ک شوتندا شتیوه‌ی
 په‌خنه‌گرتنو ته‌وس ده‌گرتو همر
 نه‌و مه‌به‌سه به‌و چه‌شنه‌ده‌ر
 ده‌بریت که له شیمری بیتکه‌دا
 به‌ناو بانگه .
 که‌مالی به ووتوویه‌تی :
 ده‌خیلم لافی عاقلو معرفت قه‌ت
 لی‌نده‌ی نامان
 زه‌مانه عاقلو دانا کوژه خوت
 شیتو شه‌یداکه
 نه‌و که‌مالی به‌ی به‌م شتیوه‌ی
 ته‌وسه‌وه ستایشی زانینو
 عاقلی کردوه ، زور شانازی به
 تواناو به‌ره‌ی مرۆ
 مرۆقی هونروه‌ره کردوهو پستی
 کردوته په‌واله‌وتو
 دبمنی پر له ساخته‌ی
 به‌رزبوونه‌وه ووتوویه‌تی :
 چه‌وه‌ری زانیت که‌ه بوو بام
 مه‌سنه‌ت بالا نه‌بن
 که‌وه‌کی به‌خت له بورچی عیزه‌تا
 په‌یدا نه‌بن
 تیشکی عیرفانت به‌سه بو که‌شفی
 هه‌ورازو نشیو
 چاوی دل بینا‌وو بام چاوی سرت
 بینا نه‌بن
 لای نه‌وه‌ی دانابن فرقی گولشه‌نو
 گولخمن نیه
 خو چه‌مانهم حازره ، گه‌ر
 حمنه‌تولمه‌نوا نه‌بن
 عیزه‌تو زیللمت هه‌ووو چمن پۆژه
 خو ناکن ده‌وام
 به‌ردی ره‌ف زوره ده‌با تو
 دۆشه‌کت غارا نملن

هه‌روه‌کو یوسف (که‌مالی) تو بچو
 ناو بیره‌وه
 چی نه‌بن بام مه‌سکنت بالا وه‌کو
 عیسا نه‌بن
 که‌مالی قه‌لمندر مه‌شرب ،
 قه‌لمندرانه زیاو همر نه‌وشه به
 ریبازی پی‌اوی دانا زانیووه
 ووتوویه‌تی :
 پی‌اوی دانا له‌زده‌تی دنیا‌ی نیه‌خوا
 پۆژی خوی
 همر نسیمی تاقه ناتیکو قومین دۆ
 کردوه
 نه‌ر شاعیره ، دباره ده‌بن به
 چاوی فه‌له‌سوفیتی نارازی به‌وه
 پروانته هه‌موو دبمنیکی زبانی پر
 له ناکوکی نه‌و پۆزه‌ی کومه‌له‌که‌ی
 خوی به‌و بلن :
 زه‌مانه سه‌یره هه‌روا بن‌ته‌نمول
 دیتو ده‌روا خه‌لک
 به‌ووردی گه‌ر ته‌ماشاکه‌ی عجب‌ه‌ب
 سینه‌ماییکه
 که‌مالی ، له هه‌موو دبمنی
 ناقولاو پر له ناکوکی زبانی
 نارازی بوو ، زبانی سختی خوی
 وای لن ده‌کات که هیتنده‌ی تر فینی
 هه‌لسو بلن :
 له به‌ر بیری سه‌رو دستم نه‌لمرۆ
 تو ته‌ماشاکه
 فه‌له‌ک پیتی شمراپی ناب نه‌داته
 دستم تیستاکه
 هه‌موو مستی عه‌ره‌ف بوون خه‌لکی
 جاران سه‌یر نه‌که‌م نه‌مرۆ .
 به‌جاری گیتی نه‌شنه‌ی به‌نگو
 نه‌لیوونو تریاکه
 همر له‌به‌ر نه‌مش بوو به‌و
 شتوه سیلی به‌ی بیتکه‌س نارزایی
 دهربری همر له کۆری هم جیهان
 بیننده‌دا شاعر به‌ووردی سه‌بری
 زبانی ده‌کاتو چاوی به‌هه‌موو نه‌و
 شاعرانه‌دا ده‌گیریته‌وه شاعرانسی

نه بله سوونى وړزه لات دهر باره
 زبان ووتوبانه و نه چنه وینه بهی
 نیک ددات و دلایت :
 ناشایی قهت له گملم نه دهر دا
 په پیدانه کې
 نه تگوزی نه پیره زاله ، شپته کاری
 وا نه کې
 ناسمان نه تنیته سهر ته ختی
 شه نشاهی به لام
 ناخری نه تخا ، ملت نه شکینج پیری
 پروا نه کې
 تو به یووتی هاتی به دنیاو به
 یووتیش هر نه یوی
 یو تماع مالی دنیا کاکه خوت ریسوا
 نه کې
 هر له مانا بده له شویتنکی
 تر دا ده لایت :
 تو خوا وازیته با چمرخی له لکه
 هر دوری وا ژوون بی
 که چونکه دوونه خوی ، با پشتیوانی
 مردومی دوون بی
 له بهر بی عقلی به مغرووی وا
 ناغا به مالو جا
 به خا کا پونه چن گهر سره وت و هک
 گنجی فاروون بی
 له سایه عاشقی شه پداوه ناوبانگ
 دمرنگا معشوق
 نه گهر عقلی بی له بلا نه بی
 مهنوونی مهنوون بی
 هموو شیرینی به رجسته و وکو
 بالایی دلناره
 (که مالی) لایقه شیرت رهدیفی
 قهددی موزوون بی
 که مالی لیردا له قولایی دلکوه
 هستیکی بهر زمان بو دهرده خات .
 هستی شامیریک که ترخی
 خۆشه وستی لای له همووش
 بهرتر بیت ، ترخی نادمیزادی
 لای و نادمیزادش لای نه به
 خۆشه وستی و پاکه یوه ترخی

دهرده که ویت .
 که مالی هموو پوولو پاره و
 سرمایه جیهان ، بهرامبر به
 خۆشه وستی به هیچ دهران و
 خۆشه وستی به وانه ناگورپته و .
 خۆشه وستی به شپکه له هستی
 نادمیزادو به ترخترین بایه خه که
 قهوارهی مرؤقتی نادمیزادی
 کردبیت به ترخترین سرمایه
 نه جیهانه .
 که مالی هر له فله فیه و
 دست پخ ده کانه و ، به لام نه مجاره ش
 هر وهک له باسی زانستو
 هوشیاری با خامی تهوسو گالتنه
 پیکردنی گرت بده ستوه ،
 نه مجاره ش هر له سهر له و
 په پروه باسی سرمایه به کی تر
 دهکات ، نه سرمایه بهی لای
 هندیک له همووش ، نه نانه له
 مرؤقتیش به ترختره . نه و
 سرمایه کو ممل دهکات به دور
 به شوه ، کومه نیک نه وانه که
 شاعر پیران ده لایت :
 هیندی خاوهنی دوو سمد دی و
 قه یسهری و باغه کهچی
 هر دلی پر داغه ، تهخت و تاجی
 شاهانهی نه و
 کومه له کهی تریش نه وانه که
 شاعر پیران ده لایت :
 هیندی نایک و لوم دوی بی نه کا
 شوگری خوا
 قانیمو رازی ، زیاتیکی هزارانهی
 نه و
 هلویتنی شاعریش له
 نیواندها هلویتنی فیه سوونیکه
 که بیهوی به ووردی له کیشه به
 بگات ، هلویتنی که سیکه که باش
 تپینی بلایت :
 عهینی هر وهک سینه مایه به زمی
 دنیا چاوه که م

سرسهری () سهری نه کې ،
 پیری چه کیمانهی نه و
 که م که سن په پیدانه مفسودی
 خوا بی و هیچی تر
 سهری هر که سن من نه که م ، هر
 درهمو غانهی نه و
 نه ده دلایت و خامی گالتنه
 پیکردن و سووک کردن و تهوس
 بده ستوه و هر وهک به ناو ستایشی
 نهمی یوه ، نهمی سووک ده کرد ،
 هر وهک به ناو ستایشی پاره و
 نه و سرمایه به ریسوا دهکات که
 پاره و لای ده ستی به که می
 کوملم که باسی کردن ، به ترخترین
 سرمایه نه جیهانه ، له مرؤقت ،
 له نادمیزاد به ترختره . له ورپیکه
 خوا بهرستی به به ترختره که شاعر
 به ریکه چاکه کردن پاکسی
 دهرانیت .
 دهر وون پیر له گالتنه
 پیکردنه و ، خامه ده گریت به
 ده ستوه و دهنوویت :
 پاره تو خوا پیم بلای تو چیت ؟ که
 مایه زینمی
 باعیسی هیزی هه ناوو لاشه که بی
 تینمی
 تو نه بی هیچ که سی منی ناوی ، ج
 پیگانه ، ج خویش
 جا که وابسی تو که سو کارو برای
 شیرینی
 سهد هزار عهیم بی تو دای نه پویشی
 یهک که رت
 باعیسی سهره و زوی و سرمایه بی
 ته مینمی
 تو م بی نه چه چه و هیند خیر
 نه که م بچه به هشت
 رابهری دلسوزی ریکه و راستی
 دنیاو دینمی
 گهر نه خوشیم ، نه به به لاندن
 تداویم زوو نه که می

مه‌لجه‌مو دهرمانی زامی جه‌رگه‌گهی
غم‌گینمی

تۆم نه‌بج چۆن یار له مال بسۆم
دیتنه‌دهر بئ تونس و خۆف
تۆی که مه‌جوبوبسه‌ی عه‌زیزو
یاره‌گهی دتیرنمی .

شاعیر به ته‌وسه‌وه ستایشی ئه‌و
بته ده‌کات که ئاده‌میزاد خۆی
دروستی ده‌کات و دوابی ده‌که‌وئته
پهرستی ، که ئه‌ویش پاره‌یه .

چونکه وه‌ک په‌ندی پیشینانی کورد
ده‌لئج : پاره‌چلکی ده‌سته . دباره
لای شاعیریش هه‌روایه . به‌لام
شاعیر که بهم جۆره به ته‌وسه‌وه

ئو ستایشه‌ی پاره ده‌کات ، گالته
به کۆمه‌ل و رۆژیمیکیش ده‌کات که
هه‌موو بایه‌خ و نرخ بۆ دانائیکسی
هه‌ر به پاره‌بیت . هه‌رچه‌نده شاعیر

دان به‌وه‌دا ده‌نیت که له کۆمه‌له‌دا
پاره هۆی گه‌وره‌یه‌و سه‌ربه‌ری و
نرخه‌ی ئاده‌میزاده ، چ لای بیگانه
بیت و چ لای خویش و هۆی

به‌هه‌شت کربن و له‌ش سافو
شادمانی و دلشادی و به‌ختیاری به ،
له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا شاعیر سه‌ربه‌رزانه‌و
سه‌سه‌ختانه ، سه‌ر بۆ ئه‌م چه‌شنه

بایه‌خ و پتوانسه‌ ناپه‌وایه
دانه‌وه‌وئیتیت و له‌گه‌ل هه‌موو
هه‌زاریکسی زه‌حمه‌تکیش و
په‌نج کیشدا ده‌لئج .

نانی په‌نجی شان ئه‌خۆم ، وه‌ک تۆ
هه‌وای جاهم نوبه
ترسی عه‌زایی و خۆف بیهی‌هه‌زده‌تی
شاعیر نوبه

بۆ فه‌له‌ک ناگه‌م ته‌نه‌زول ، چونکه
زۆر دوون په‌روه‌ره
ئیه‌ختیاجی شه‌وقی پۆژو پرت‌ه‌وی
مالم نوبه

هه‌موو ئه‌و سه‌رمایه‌به ، لای
که‌مالی بئ نرخه‌و هه‌مووی شتیکی

بئ مانه‌وه‌به :

که‌قرووتتدا هه‌موو به‌ک له‌حه‌زه‌یه
تاه ، نوبه

(که‌مالی) گه‌ر پلاوی سه‌ده‌ری یاخو
هه‌رژن بئ

نرخه‌ی گه‌وره‌و ئه‌و بایه‌خه‌ی
هه‌تا هه‌تایه ده‌میتیته‌وه ، ئه‌وه ئه‌و
بایه‌خه‌به که له ده‌روونی ئاده‌میزادی
به‌نرخه‌وه هه‌له‌ده‌تولی ، ئه‌وه

خۆشه‌ویستی به :
شوگور یار ئیزنی‌دا شه‌و بچه‌سه
به‌رده‌رگانه‌گهی بۆ یاس
ئیتیر بۆ چیمه روتبه‌ی شه‌ه‌ریاری و

ته‌ختی قاجاری
شاعیر خۆشه‌ویستی که دبه‌نیتیکی
نرخه‌ی به‌ری مرۆڤ و هه‌ستی به‌تی
به شتیکی ده‌زانیت که له ناوچوونی

نوبه ، بۆیه هه‌ر دهره‌ستی ئه‌وه
هیچی تر :
له دنیا‌دا هه‌مووشت قاییلی ته‌غیرو
تۆرپانه

به ته‌خیا حوسنی تۆو عه‌شقی منه
ئه‌یه‌ویه ته‌غییری
ئه‌م چه‌شنه بیرکردنه‌وه‌به له
زبان و سروشت و کۆمه‌ل و ئه‌م

په‌یره‌وه‌ی شیعرو و تون و ئه‌م هه‌سته
قوله‌ی ئاده‌میزاد . ئه‌مانه هه‌مووی
(که‌مالی) ی شاعیر له کۆری زبانه‌و
ئه‌ده‌ب و هه‌ست دهربریندا

ده‌به‌ستیت به‌و په‌یره‌وه ئینسانی‌به‌ی
ئه‌ده‌بی پۆژه‌لالت و کورده‌وه‌و به‌و
شاعیره گه‌ورانه‌وه که چه‌ند جار
خۆی به دتیری شیعره‌گانی خۆی

به‌ست به‌وانه‌وه‌و له پیره‌وی
هه‌ست و بیردا خۆی به قوتایی‌به‌کی
سه‌ر به‌وان دانا .

حافزی شیرازی و سالی
ساحیب‌قران ، له کۆری شیعری
پۆژه‌لالت و کوردی‌دا دوو رابه‌ری
که‌مالی بوون و له چه‌ند شوئیندا

ئهمه‌ی بۆ زبانی خۆی و بسۆ

میتزروی ئه‌ده‌بیاتی کوردی تۆمار
کردوه‌و هه‌ر له کۆری ته‌ماشنا
کردنه‌ی زبانه‌و کۆمه‌ل و بایه‌خه‌شدا
له‌گه‌ل حافزی شیرازی و سالی

ده‌لئج :
(که‌مالی) بهم قسانه خه‌لک ئه‌که‌ن
هه‌رچه‌نده گالته‌و گه‌پ
قبوولی‌گا ئه‌گه‌ر دل‌ساری دل ،

نازاری شیرین له‌ب
به پاسی دهرگهی یازیم له باتسی
روتبه‌وو مه‌نسب
ویسالی دولبه‌ره (سالم) موقه‌ده‌تر

له هه‌ر مه‌تله‌ب
متی مائلف من ته‌وی ، دع العنیا و
اهله‌ا

په‌راویرتیک بسۆ شیعری
دل‌داری که‌مالی :
غه‌زالی ده‌شتی چن وه‌خه‌شن
له‌گه‌ل گه‌س ناگرن ئولفه‌ت

فیدای کارناسکه‌گه‌ی سه‌حرای
هه‌له‌بجه‌م من که سل ناگا
له مه‌بدانی غه‌زله‌و شیعری
دل‌داریدا ، یا له مه‌بدانی سووچ و

مه‌ودای شیعری کلاسیکی
کوردیدا ، په‌نگه ئه‌م دتیره بکرت به
که‌ره‌سه‌ی زۆر لیکلانه‌وه ، ماوه‌ی
به‌رینی تازه دۆزینه‌وه . . ئیبتکار

. . ی ناو مبحرایی به‌لافه‌تی پسچ
به‌خه‌شیت ، یا له هه‌موو ئاسۆ
په‌ری و لاسایی ته‌شبه‌ی پۆژه‌لالتدا
نیشانه‌ی ریه‌الیستی و به خاکی

نیشمانه‌وه ئالۆده بوونی به‌ریتی .
به‌لام من لیره‌دا هه‌ر له سووچی
چیژ له شیعرو دهرگته‌وه ، که ناوی
هه‌لی که‌مال بایر دیت ، پیش هه‌موو

شتیک ئه‌م دتیره‌م دیته‌وه یاد ،
په‌نگه هه‌ر له به‌ر ئه‌و هۆیانه بیت ،
یا له‌به‌ر جوانی‌ی دتیره‌که بیت ، یا
بئ هه‌ست به خۆکردن ئه‌نجامی له

زوهوه . به دهنگی خوش بیستی
 نهو دیره به گورانی کراوه بیت .
 به هموو باریکدا نهو دیرهوه به
 دلنایایهوه بریاری تیکهل بوونی
 سۆزو تهقلید بهسر شیمری
 دلداریی کهمالیدا ددهبین .
(کهمالی) دل برینداری دهمسی
شمشیری ئهبرۆته
 به غهزهات سا له سینهی بهسی بده
 نهشتهر خودا حافیز
 نهو جۆره دیرو هۆنراوه بهش
 دهچنه ریزی نهو شیمرانهوه که
 فیداکاری و راستکاری دلدار دهر
 دهبرن .
 تهماشاکه (کهمالی) من نی به
 فهرقم له گهل فهرهاد
 وهکو نهو بیستوونی کهند، منیش وا
 قهلمی شاهۆم کرد
 شاعر زۆر لهسر نهوه
 سووره که هاته سر باسی دلداریی
 کوتابی به وینهی فیداکاری
 بیتیهوه ، یا فیداکاری به بناغه بهکی
 پیوستی دلداریی بزانتیت :
بهسهر دهفتهر (کهمالی) کرد قبوول
نهو دولبهره نههرۆ
 له ریزی گیان فیدانا که هاتو
 ئهیتیحانی کرد
 نهگر کهمالی له هموو
 شیمرهکانیدا پستی به ئهدهبیاتی
 کلاسیکی رۆژههلات و کوردهوه
 بهستیت نهو ئهدهبیاته سهراوهی
 ووشه وینه دیمنی جوانی کاری و
 بهلاغهتی بووین ، نهوا له گهرمه
 سۆزی دلدارینا روو دهکاته کانیای
 فۆلکلۆری کوردی و گری تینی
 دلداریی به ئاوی ساردی دهشکینین :
شههیدی تیری بوژانگی گهژهل
چاویکی بیندینم
شهفاهت خوازه رۆزی قیامت
بهرگی خوینینم

نهگر هر ووشهو دارشتن
 وینه به بیرتهوه سر
 سهراوه بهکی بهلاغت ، نهوا نهو
 دیره دهبرتهوه سر دیره
 گورانی بهکی فۆلکلور که دهلتیت :
 بنووسن لهسر کیلی مزارم
 شههیدی عشقم ، مهدهن نازارم
 کهمالی لهم چهشنه دینانهی
 بهو سهراوه بهوه دهبهسترین زۆر
 دووباره دهکاتهوه :
 به خوینی جهرگه کهم دهستی که
 دهنگین کرد نیگار فهرمووی
(کهمالی) سهیری که چهن جوانسه
سهربهنچهی نیگارینم
 یا هر نهو وینه به
 دادهشکینیتتهوهو تیکسی دهشیلینو
 سر له نوێ دابدهریتیهوه :
 به پوولین نامهوی مهجوبه بهک دل
 سافو خوش دووین
 فیدای نهو دولبهره من حیلهبازو
 توندو جادووین
 دهخیم وینه گرگانی نهکیشی شکلی
 نهو شوخه
 که من وریابه شیوهی چاوی مهستی
 باخه والووین
 نهگاته چهرخی حوتهم تایی
 تهرازووی زوو له بهر سوولی له
 دهوای جوانی یا هرگهس له گهلتا
 هاوتهرازوو بین
 به سه بچ لوتقی نهی بین دهحمو
 مرووت خوشت نه بزانی
 محاله گیان فیدایتکی وهکو من
 راستگوت بوو بین
 شوکور خندهی دهمی زینلووی نهکا
 دووباره پاش مهرگی
 نهگر نهو نازهینه بیتو بو
 سر گۆری مردووین
 به گفنی ئالهوه شانازی به کاری له
 مهشتهردا
(کهمالی) هرگهس وهک نهو

شههیدی تینی نهبرۆ تی
 دیان لیکدانسی وینهی فۆلکلۆرو
 سۆز شیمری مهجوی له چهشنه
 دارشتنهوه بهدا دهبینن که دهلتیت :
 تیرهبارانی که کردم یار به بوژانگی
 ووتی
 نهو شههیدی عشقه بو مهحشر
 جلی خوینین ئهبا
 پیوهندی کهمالی به
 فۆلکلۆرهوه ، له زۆر دیره چمکی
 تردا دهبینن :
غم وهفاداره له مره بهک لهخزه جیا
نابیتتهوه
یاری تهنگانم غمه هر بهو دلسی
خۆم شاد نهگم
 نهو وینهی غمه هر به
 تهواوی بهشیکه له شیمر و گورانی
 فۆلکلۆری کوردی و هر له وینهوه
 وهگرارهوه (ه) له وینهوه چۆته ناو
 شیمری زۆر له شاعیره
 کونه کانهمانهوه ژبانی پرستم و
 مانه ناوای چهن دین سدهی گهل،
 گهلیک وینهی دهربارهی غم و
 خهفت له نهدهسی فۆلکلۆری
 کوردیدا دروست کردوه .
 هر (کهمالی) یسه ووتوویهتی :
 هینده گریاوم له دووریت ،
 خوشهویستی میسری حوسن
 دهشت و ساری شارهزوو ، ئیستا
 له دهریای نیل نهکا
کهمالی و نیشتمانو شیخ
مهحمودی نهر :
 کهمالی بوو ووتی :
 بهیرهوی (حمیدی) نهگم دایم
 (کهمالی) بووهوا
 ویردی خاسو عامه ئهشماری
 تهرهه نه فزایی من
 دیاره کهمالی له کۆری شیمری
 کوردیدا خۆی به پهیرهو گهری
 حمیدی دهزانی و خۆی به شامیریک

دهزانیج که له میژووی نهده بیاتی کوردیدا له شاعیرانی نمو په پروه داینریت که (حمیدی) شاعیریکسی گوره بهتی . واته - نمو شاعیرانهی له سدهی بیستمدا له سمر په پروهی قوتابخانه کلاسیکی به کهی نالی و سالم و کوردی ده پوژنو هندی مه بهسی تازهی نم سده بهش ده خنه چوار چپوهی هه لبه ستیانه وه . به لام هر نمه نی به که کمالی و حمیدی کو بکاته وه ، به لکو له میژووی زیانیانداو له میژووی ناوچه که یاندا شتیکی هاوبهش هه به که له گهل به کدا کوپان ده کاته وه ، به لام شیمره کانی نم مه به سیان له بهک نریک ناخاته وه . واته ، نم هاوبه شی به له زیانی هردوو شاعیرو له زیانی ناوچه که یاندا وهک به که له شیمری هردوو کیانا شوقی نه داوه ته وه . .
 نه وهش سالانی شوژی کورده به رابهری شیخ محمودی نه مرو یۆلو هه لسو که رتی هردوو شاعیر له سالاندا حوکمداری مه لیکسی شیخی نه مردا .
 چ حمیدی و چ که مالی هردوو کیان خه لکی شاری سلیمانین و له سهردهی شیخی نه مردا هر نمه نی به له سلیمانی بوون ، به لکو به خویند هواریش ناسرا بوون و نریکی شیخیش بوون .
 نه نانهت ده توانین بلتین که مالبی نریکتری شیخ بووه . ماوه بهک کانی بووه به نومانیسدهی رسمی ناردوو به ته نیرانو له روژنامه کانی نمو سهرده می وولاتا یا نووسر یا سهر نووسه بریشی کوردوه . پاشان که مالی وهک (حمیدی) و هندیگ خویند هوارای تری نمو ده وه له بهر

هندیگ هسو که دیارنو میژووی تازه مان توامری کردوون ، له شیخ زویر ده بن ، یا نمو لیبان زویر ده بن نم به سهره اتانه به چاک و چه وتی به وه له شیمری همدیدا وهک ناوینه بهک دیاره (٦) .
 نم ناوینه بهی پیوه ندبسی شاعیر خۆی له گهل نمو روژانه داو توامر کردنی دیمه نو به سهره اتانی نمو روژانه له بهر چاوی شاعیر له شیمری که مالدی ناینریت که ده لیتن که مالی و شیمری مه به سمان زیاتر دوو دیوانه چا بکراوه که به تی (٧) . واته (دیاری شاره زوور) و (باغی میر) . چونکه له و باره به وه شتی نه وتۆی هه بوایه ده بوو له و دیواناندا بیت .
 نه گهر بلتی که مالی خۆی له باسی روژانی شیخ به دوور گرتوه ، په نگه بر باره که مان زور رابست دهر نه چیت . چونکه له دیوانه که یاندا دوو پارچه هۆنراوهی تیدایه که بو شیخی نهر ووتراوه و جوړه هه ستیکسی نه وه یان تیدا بهدی ده گرتی که دیمه نی نمو به سهره اتانه و پیوه ندبسی شاعیر به وه وه بگری نه وه . به لام نمو سۆزو راست و په واتنی به یان تیدا نی به که له شیمری همدیدا ده بینرین هردوو پارچه شیمره کمش زویر باش حوکمرانی شیخ نووسراوون . به کیکیان کانتیک نووسراوه ، که شیخ له به فلدا ده ست به سهر ده بیت (٨) . که مالی ده لیتت :
 نمو نهی شهمی دین ! په روانه کهی دهوری چراکت هات هه ریبو دهر به دهر مه جنوونی بسج

به رگ و نهواکت هات به ده وهی رووی وه کو گولتا هه تاکو نهغه خوانی کا له کوردستانه وه وا بولولی داستان سهراکت هات له مه دخی تو هه تا هه لبه ستی هه لبه ستی به سۆزو نه ر فیداتم : شاعیری شیرین که لام و خوش نه داکت هات به شو بو پاسی دهر کی کوشکه که ت چاکه قبولی که که ماله پیره کهی پیرانو که لیبسی باوه فاکت هات ده خیل ! تو خودا تورهی وه فاته ، به سی به بیخ لوتفی به دهر دو تیشه وه زاماری پیکانی جه فاکت هات به بهندی و زه جرو لیدان نه بوو دلگیر ، نمو دیان به کولج سیدقه وه دوو چاری نه نوعی به لاکت هات ریا ناکم نه زمان شاهیده لوتینه یی قه لبت فیدایی بنده به نده که ت ، به عنسی (که مالی) یا وه فاکت هات که واته : بهندی و زه جرو لیدانی شیخی نهر ، شاعیری دلگیر نه کردوه وه هر خۆی به خاوه نی (کولی سیدف) و وه فاداری نمو سهروره ده زانی . وه فاداریش له راده به کدا که هیتنه خۆی ده هیتینه خوارچی که خۆی به سه گی به وه نای نمو سهرداره بزائیت . .
 که واته : نمو هه موو لزاره وا له که مالی ناکات که نهک هه جوو ، به لکو په خمش ناو نه نانهت گله یی و تو راوی پیشاندایش بخانه چوار چپوهی هه لبه سته وه . له کانتیکنا که حمیدی نمو ریگه بهی گرت بهر . هونه ریش له وه دابه که

که مالی کاتن بهم زمانه روو- ده کاته
شیخ که نهو ده سه سه رهو شاعیر
نژاده .

نایا بۆج ده بیج نه مه ناوینهی
روژانی خو کمرانی شیخ نه بیت له
شیرمی که مالیدا په نگه وه لایمی نه م
پرسیاره نهو بیت که که مالی لیره دا
ته نیا له کونجیلوه هه ستو
پتوه ندیی خۆی پشان ده دات و له وه
ناچیت که مه سه له که بخاته
چوارچیتوهی گشتی به وه . که نه وه
له شیرمی هه مدیدا زۆر نا شکرا
دیاره . ته نانهت کاتیک که دیته سه
ستایشی شیخی نه مریش هه وه که
گه وه به کی خۆی و پیاویکی گه وه وه
به ریز باسی ده کات ، یج نه وهی که
له هه له سه ته که دا نه وه دیار بیت که
باسی سه رداریکسی نه ته وه که سی
ده کات ته نانهت بوونگی سی
نساو بردن و ستایشی
شیخی نه وه به که پیری ده لیت :
« شهمی دین » .. ، خۆشی ده کات
به « په روانه ای .

هه رچه نه ده له رووی فۆرمی
شیرمه وه ، ده توانین نه وه بلتین که
که مالی لیره شدا هه نه و وشه و
که ره سه اته به کار ده هیتیت که له
شیرمی دلداروی نه فین دا له
به رده ستیدا بوون و نه ممش بسۆ
لیکولینه وهی شیرمی که مالی
شیکسی پرمانایه ، به لایم وه که به کیک
که نه به وئ باسه که به ریته سنووری
مه سه لهی نیشتمانی به وه ، یا نه به وئ
لیره دا خۆی به ریته کۆری شیرمی
نیشتمانی به وه ، هه ستی خۆی به م
جۆره به رامبه به شیخی نه سه رو
به رامبه به پتوه ندی به که سی خۆی
ده رده برئ .

که مالی له پارچه هه
دوو هه میشدا له دیوانی (باغی میر)

دایه و بۆ کوچی شیخی نه سه سه
نووسراوه ، هه ره له سه سه نه وه
به پر مه وه ده روات . با له چه نه سه
دیپیکندا لابه لا باسه که سی به سه وه
مه سه له سی نیشتمانیسه بر دیت ،
به لایم هه ره نه وه نی به که نه خۆی
رێک و ره وان بچیته نه وه کۆره وه وه
نه نه م باسه سه به ستی سه سه
مه سه له به وه .

نه سه له پر هات په سه به ای خهزان
له به ده به ختی من
هه لیکه نه د ریشهی گولی کوردستان
له بیخ و له بن
کام گول؟ نهو گولهی نه حمه دی کاک
قوچی په بان
ناشتی و ناوی دا به ده ستی پاکسی
بۆ کامه رانی
سه ره سه ته بوو ، دلیر ، ره شه ده
چالاک

واربعو به دین
شیخ مه حموود ، به عنی هه فیدا
زادهی پاک
نه ولادی حه سین
داخت به جه رگی هه موو کوردا نا
کاتج کۆچت کرد

شین واوه بلا به جارئ هه لسا
له ناو گه لی کورد
هه رچه نه ده شاعیر له هه ندیک
دیپدا سۆزیکسی به تین له ناخی
دلیه وه بۆ کوچی شیخ ده رده برئ و
زیاتر ده به وئ نه وه سه رداره به ستی
به مه سه لهی نیشتمانی به وه ، به لایم
هیتتا پارچه که به ته واوی ناچیته
خانهی شیرمی نیشتمانی به وه .
به لایم نه مه ریتبازی شاعیره ، یا هه ره
ریتبازی نهو شاعیرانه به که له
مه شخل هه لگرتن و فۆرمی
ده ربرینی شیرمی کلاسیکی به کار
هیتاندا به رده وام بوون (۵۹) .
ناوانین بلتین که مالی شیرمی

نیشتمانی نی به ، به لکو له تالکو
چوارین و هه ندیک پارچه شه ردا
سۆزیکسی قوولی نیشتمانی به روهری
قولپ ده دات (۱۰) . نه سه م
به ره هه مانه ی به لگه ی نه وه من که که مالی
به که سی شیرمی نیشتمانی به روهری
ناکرتیت به شاعیریک که هه ستی
نیشتمانی به روهری نه یج . به لکو هه ره
له به ره نه وه به که که ره سه ی شیرمی
که مالی له نه ده بیانی کلاسیکی
فارسی و کوردی سه سه وه ده رگیراوه
نه وه که ره سه به ، پاریکتر نه وه به
بلتین نهو فۆرمه ی هه نه سه به
زه حمه ت بۆ ناوه رۆکی تازه ده ست
ده دات . له وه ش ده چی که که مالی
وه که شاعیرانی رۆمانتیک و ریا لیتی
نه م سه رده مه ، که ره سه و فۆرمی
تازه ی بۆ دروست نه کرا یج تا
ناوه رۆکی تازه ی پئ ده ربرئ .
له به ره نه وه ده بینین که ناوه رۆک باسی
هه زه لو دلداروی نه فین بیت ، نه وا
فۆرم و وشه و که ره سه که سی که مالی
پر به پیتستی نهو ناوه رۆکه به . به لایم
که دیته سه ر ناوه رۆکو باسی تازه
نه وا ناپیتکی .

ده بینین هه ره له پارچه به کدا که
سه سه نیشتمانی به روهری
ته رخانکراوه (۱۱) هه ندیک
که ره سه ی ناوه رۆکو فۆرمه
کلاسیکی به که سی هیتا وه
خه توبه ته خه زمه تی مه به سی
تازه به وه ، وه که : (به باده ی عه شقی
نهو نه یج سه رخوش) یا (دائیم پر
نه یج له نه شه و خروش) . یا :
نهو دلّه یاخوا بهر خه نجه ر که وئ
به ره په یکانی تیر ، به ره نه شه ر که وئ
یا ووشه ی (نامه سه ره و
ژه هری مار) ... هتد . به لایم چونکه
زور به ی بیرو ووشه کانی ته لزه ن ،
له به ره نه وه نه وه پته می و سۆزه ی

شیمره کانی تری که مالی بان تیتدا
نی به . باباسیکی سه ربه خوشی تیتدا
بیینریت .

به لگه به کی تری نه م بیر همان ، (نه وهی
که که مالی پزی له کۆری شیمری
کلاسیکیدا دا کوتاوه و نه بوویستوه
بجوولیت) ؛ نه وهی که که مالی له
دهوری (شیخ نووری و گۆرانو
پیرمه تیردا) زیساوه له گهل
نه وانیشنا هه لساوه و دانیشتوه و
زۆر پیوه ندی نه ده بیسی هه بووه که
به به کی به وه به ستن ، که چی شیمری
که مالی تادوایی له سه ر کیتی
عه روز (یا تریک عه روز) ماوه ته وه و
نه چۆته سه ر کیتی په نجه ی کوردی
به لکو هج شیمریشی وه که نه وان به و
کیتسه نه وو توه . نه مه نه گه ر
ته نسیری نه وانیش نه بو وابه که
ها وده ورو هاوشانی نه بوون ؛
ده بوو شیمری مه وه لوی هه نکا و تیک
به ره و نه مه بدانه ی بجوولیتنو
چهند پارچه به که به و کیتسه کۆنه ی
کوردی بلیت که به کیتی نه ته وه ی
شیمری کوردی ده زانریت . به لام
نه بوونی نه م دیه نه ش هه ر نه ره مان
پن پاره که تیتت . که که مالی
شاعریکی کلاسیکی به و پاشماوه ی
نالوده ی شاعرو بیر پووناکی کورده
به هه مو سامانه که ی له مه و به ری
شیمری کوردی و فارسی به وه . بز
نه م مه به سه ش ، به تایه تی بز
مه به سی ناتوانایی فۆرمی کۆن له
ده برینی بیری تازه دا ، که لئ به لگه
له شیمری که مالیدا ده بینن ، به
تایه تی شینه که ی (فایه ف بیکه سی)
که له پال هه موو سۆزو دل
برینداری به کدا ، که چونکه ده بوو له
باری سه رنجسی
نیشتمانپه ره ری به وه شینی بز
بکات ، نه وه ده رنه چوه که ده بوو

بیت .

تیکرا که مالی ی که له شاعیر
نه وه به که خۆی چی خۆی له
کاروانی شیمری کوردیدا
ده ست نیشان کرد بوو ، له پیزی
شاعیراندا سه رفرازه ، شاگردی
سه رکه و توی مه حوی و شوین
پن گری سالم و هاو رتی نالی و (۳)
حه ندی به .

به سه رفرازی ژبا و مرد .
(۱) له م نه خشه به ی که مالیدا سالم
ده میت به راب سه رو شاعیری
به که می نه ده بیانی بابان . نه م
پابه هه ر پای نه و نی به ،
به لکو له شیمری گۆرانیشدا
شانازی سه سالم و
شیمری به وه دیاره .

له زۆر لیکدان هه ودا و
رۆیشتوه که نالی راب سه رو
دامه زرتنه ری نه و قوتابخانه
نه ده بی به بیت . به لام لای زۆر
که سیش پاره سنگی سالم
ده دریتنه وه . په نگه نه م پابه
لای هه ندیک هه ر پابه کی
مه وزوعی بیت و نرخ به سالم
دان بیت و لای هه ندیک به
ئاسانی له سالم که بیشتن
بیت ، به لام لای هه ندیکی تر
شیمری نیشتمانپه ره ری
ناشکرای سالم نه م جیکه به ی
داوه تن . مانه وه ی سالم له
ولات و سه ر به خیرانیکسی
ناسراوی کۆمسه لیش لای
هه ندیک جیکه به کی تایه تی
بز په بدا کردوه .

(۲) له شیمریکی تر دا خۆی
ده بانه وه سه ر سه عدی و
ده لیت : سه ایی و نیکته
بازی تۆ (که مالی) شاهیدن
سه مرۆ که شاگردی (۵)

هونه رمه ندی جه نایی شیمری
شیرازی له باره ی شیمری
کوردی و ته نسیری حافزی
شیرازی به وه پروانه (دوکتۆر
نه من عه لی موتا بچی .
گوفاری کولجی نه ده بیات
ژماره ۱۶ .)

که مالی زۆر ناشقی
به کاره ی تانی ووشه ی شه کرو
ته شبیه کردنی شتی جوانه به
شه کر . زۆر جار لئوی بار
به قه ندو شه کر ده شو به نین ،
په نگه هه ندیک جار نه مه
لا سایی کردنه وه به کی کلاسیکی
بیت . به لام که مالی سه وه وه
نه وه ستاوه ، به لکو له و شه کرو
نه بات و قه ندی کۆنه وه ها لۆته
سه رباسی شه کرو قه ندی
میسرو به لچیکاو . و
ووشه ی جوان سه شیرین
دا ده تن ، واته به ووشه به که بلن
.. شیرین .. ، نه وه زۆر لای
پابه خدارتره نه وه ی پنی بلن
« جوان » و له شیرینیشدا هه ر
دیتنه وه سه ر شه کر که واته
نه مه هه ر لاسایی نی به ، به لکو
نیشتانه ی شتیکی تایه تی به له
ژبان و هۆشرو هونه ری
که مالیدا . په نگه ژبانسی
قه له نده ری و هه زاری و له
ماله وه دانیشتن و سه ر مرکز
کردن به دیار فۆری به چاوه
سه رچاوه ی زۆر ووتنه وه و
به کاره ی تانی نه م ته شبیه
بیت .

ووشه ی : سه سه ری :
لیره دار تیکرا له کوردیدا به
مانای سه تی با لوه کی به کار
دیت .
بزباسی خه مو فۆلکلۆری

کوردی، له کتیبی لیکولینهوهی
 نهدهبی فولکلوری کوردیدا به
 دریزی لسی دوواویسن .
 هرچهنده وینهی (خه)یش
 کهسه به کمی دیرینی هه مو
 شاعرانی کونیشمانه .

(۱۶)

کوچ کردوو مهلا مەحموددی
 حاجی مهلا ره سوولی دیتیزه
 (مامی نووسه ری نه م ووتاره)
 که له مهیدانسی گه پیک
 بیره مری و تو ماری میتزوویرد
 شیمر گیرانه ودا به کیک بوو .
 له بلیمه ته ، زمان پاراوه کانی
 دهوری خۆی ، به کیک بوو له
 دوسته هه ره نزیکه کانی شیخی
 نهر ، ده بگتیرابه وه دهی ووت :
 کاتیک شیخ هاته به غداو لهوئ
 دهس به سه ره بوو ، مالی له
 نه مزیه بوو ، له گهل
 هه مدیدا چووینه خزمه تسی ،
 هه ره به که می به هۆبه که وه نۆری
 نیحترام گرتین ، کۆمه لی له
 پیاو ماقوولانی عه ره بی لایوو ،
 منی به کوری حاجی مهلا
 ره سوولی خه لیفه ی کساک
 نه حمه د پیتشکesh کردو هاته
 سه ره حمه دی و نه وه ی
 ساحیبقران و شامیریتی
 حمه دی ، دوا بی نه رمووی
 نه مه نه مه که سه به که من
 حوکمران بووم به شه شیمر
 جوینی پین دام .

(۷)

ووتی : حمه دی هاته جوابو
 ووتی :
 قوبان من نه مقیدم کردوو ،
 حه ددی جوین دانم نی سه
 شیخ فه رمووی : هرچیت
 وووووه گهر دنت نازاد بیت ،
 برای عزیزی منی .
 بیگومان هه لویتسی حمه دی

(۸)

به رامهر به حوکمرانی شیخ
 هه لویتسی پیاوی مه ره ده ،
 له سه ره کاردا سوو ره خه ی
 تیژی ده گرت ، که بنه ما به و
 سۆزو دل سۆزی به وه باسی
 ده کات که له شه ره کانی دا
 دیاره . هرچی هه لویتسی
 پیاوانی وهک : عه لی که مالو
 باپرو نه حمه د موختاری
 جانو ره نیف حیلمی سه ،
 هه لویتسی پیاوی
 نیشتمانپه ره ری هه ست
 به مه سئوولیه ت که ری نه و
 تو به ، که بۆ چاکه ی گهل و
 نیشتمان چاویان له هه موو
 نازارو باری تابه تسی
 خۆیان پۆشوووه له گهل
 ناسکتریان به شیخ نه وو تو وه
 بیتجه له و دوو کۆمه له
 چاپکراوه ، دیوانیکسی
 ده ستنووسی که مالی هه به که
 که و قبووه کتیبخانه ی حه سن
 فه می به گی جافه وه ، تاکو
 ته را شیمری نیشتمانی هه به
 که له ره و ژنامه و گۆفاره کاندای
 یا به کارت می جه و نه پیرۆزه و
 به سه ره زاری خه لکه وه بلاون .

ده رباره ی ره و ژانی شیخی نه مر
 جه ند دتیریکی به نه رخ هه به
 له ژماره (۷)ی گۆفاری ارۆزی
 نوئی ای سالی ۱۹۶۰ دا
 بلاو کراونه ته وه .

چه ند سالی ک پیتش مه رگی
 که مالی ، جه و نیک له گهل
 چه ند کوریکسی نامۆزاسدا
 چووینه لای ، باسی (چیم
 دی) ی نه حمه د خواجه و
 ره و ژانی شیخی نه مر کرا .
 داوامان لێ کرد نه ویش
 یادگاری خۆی بنوو سیتته وه .

زۆرتر خۆی له مه سه له که
 لانه دا . لای واپوو ناین ره خه
 له شیخ بگرت و ناین هه موو
 راستی به کیش به (لایه نی
 گه شو که مو کوو پی به وه
 نه لیت) . دوا بی بریار واپوو
 به کیک له نامۆزاکانم بچیت
 دابنیشیت لای و چی ووت
 بینوو سیتته وه . چه ند جاریک
 چوو بوو ، هیچی لێ ده سگیر
 نه بوو بوو .

(۹) نه وونه ی نه مانه : پیتخودو
 ره مزی و که ماین .
 (۱۰) به تابه تی چاویانیک که کراوه
 به کارت می جه و نه به که م دتیری
 نه مه بوو :

جه و نسی که سیک موباره که
 سه ره سه نو حور بژی
 پارچه شه رتیک می به ناویانگی
 نه م مهیدانه ی نه وه به که له
 گه لاوتیزدا به ناوی به کیکسی
 تره وه بلاو کراوه ته وه وه ره فیک
 حیلمی له به رگی دووه می
 شیمرو نه ده بیانی کوردی ادا
 به ناوی که مالی به وه بلاوی
 کردۆته وه که و تۆته نساو
 کۆمه له چاپکراوه که
 شی به وه سه ره تاکه ی نه مه به :
 سه ری بۆ به رزی و ته نه
 نه کا ده رد
 وه کو شیت نه بین ویتلی که و
 هه رد .

رۆژ

محمد رشید فتح

سەر ، بەلام دیوی دەرەووی گەلیک خواوە
زۆر کەم

لەگەڵ ئەوێش رۆژ بەتەواوی تەنکی گازیە ،
کەچی وەک تەنکی رەقە بەدەوری خۆیا ناسوریتەوه ،
لەبەرئەوه هەر بەشیک لەسەر رۆژ بەختراپەکی
جیاواز دەسوریتەوه لەوی دی ، گازەکانی ناوچە
نیستوا بە (۲۵) بیست و پێنج رۆژ بە دەوری خۆیان
دەسوریتەوه ، وە ئەگەر بێتو (۴۰) پلە بەرەوزوور یا
بەرەوخوار برۆین تەماشای دەکەین بە ۲۷.۵ رۆژ
دەسوریتەوه ، بەلام لە پۆلەکاندا بە ۳۴ رۆژ
دەسوریتەوه ، خولاندنەوهی رۆژ بەدەوری خۆیدا بەم
شێوە بە ناسانی بەدی دەکری بە هۆی جولانی پەلە
رەشەکانی سەر رووی رۆژ ، ئەو رووی رۆژ کە ئێمە
دەبینین پێی دەوتری (ناوچەیی رووناک) هەر لەم
ناوچە بەشدا بە کە پەلەکانی سەر رۆژ دەرەووە ،
و ئەم پەلانی بە هۆی تەلەسکۆپەوه بۆ بەکەم جیار
لەلایەن زانای ئیتالیا کالیووە بێراوەتەوه ، وە لە
پێش گالیلۆشە وە چینیەکان هەستیان بە بوونیان
کردبوو ، وە هەندێ جاریش ئەو پەلانی کە گەرەن
دەتوانن بەبێ تەلەسکۆپ بیان بینن ، لە کاتیگدا کە
رۆژ زۆر رووناک نەبێت ، بۆ نمونە لە کاتی ئاوا بوونا کە
تەنکی تەنکی روون بەری تیشکەکی بگریت ، یا بەهۆی
تەلەسکۆپێکی بچوکه دەتوانن پەلەکان بینن .

ئەگەر پرسیارێ بکەین بلین ئایا پەلەکانی سەر
رۆژ چی بەو لە چی پێکهاوتوو ؟ زاناکان لە وەلامدا
دەلین ئەو مادانە پەلەکانی لێ دروستبوو
بەتەواوی نەزانراوە ، لەگەڵ ئەوێش دەتوانن بلین کە
لە دوو ناوچە پێکهاوتوو ، ناوچەیی ناوهراستی
کەرەشو تاریکە پێی دەلین ئمبرە (umbra)
و ناوچە رەشەیی دوای پێی دەلین پێن ئمبرە
(penumbra) ، ئەم پەلانی لە شێوەی ژیرپالەدان
و پەلە گەرمایی سەر ئەم پەلانی کە ... هەر ؟ پەلە

رۆژ نزیکتەین ئەستێرە بە لەزموییەوه ، هەر وەکو
ئەستێرە بەک لە ملیۆنان ئەستێرانی گەردوون
سە پرده کری ، ئەووی تانیستا بۆزانست ساغ بۆتەوه
ئەوێه کە رۆژ بایەخدارترین هەسارەبە بۆ مرقوف ،
ختراپی سورانەوه کە

۷۰۰۰۰ جەفتا هەزار مبلە لە کاتیگدا ، ئەمە
وای کردوووە گەلیک پرسیاری بێ وەرەم بە
خەیاڵماندا بێت ، لەوانە ئەوێه ، کە ئایا مرقوف بە
تەواوی هەست بە سورانەوهی خۆی دەکا بە دەوری
رۆژدا ؟ ئایا دەزانی کە لە ۸ ح بارودۆختیکدا
دروست بوو . ئەگەر بێتوو ئەو برەتیشکەیی پیمان
دەکا لە رۆژەوه تۆزێ کەم بکا یازبادی ئەو کاتە ناتوانن
هەلکە بن چونکە ئەگەر کەم بێتەوه ئەوا دەمەین و دەبین
بەسەهۆل ، ئەگەریش زیاد بکا دەسووتین و دەمرین ،
لە راستیدا ئەو چەرخی بەستەلە کە لە کۆنە
رووی داوه دەگەرتەوه بۆ کەم بوونەوهی بریکی کەم لە
تیشکی رۆژ . بەلام لە بەختی ئێمە بە کە رۆژ
ناجولیتەوه ، وەک هەندێ ئەستێرەیی دی نیە کە وەک
دل لێ ئەدا یا دەتەقینەوه .

تیرەیی رۆژ نزیکی ۸۶۴ رۆژ مبل دەبین ، بە
بەر اووردی لەگەڵ تیرەیی زەویدا کە ۷۹۰ مبلە بۆمان
دەرەووە کە جیاوازی بکەیان ئیجگار گەرەبە لە
نیواندا ، پەلە گەرمیش ۶۰۰ پەلە پەتی بە ، لە سەر
رووێ کە ، بەلام لە ناوێندی چەمە کەیدا گەرمایی دەگا
... ۲۰۰۰۰ ملیۆن پەلە پەتی (کالفن) . لە بارە
قەبارەشەوه رۆژ ۳۰۰۰۰ ئەوێندە قەبارە
زەوی دەبین ، کیشە کەشی ۳۳۰ ئەوێندە زەوی
لە بەر ئەو دەبینین کە چری رۆژ لە چری زوی کەترە
رێژەیی چری رۆژ ۴ رایی چری ئاوه کە جی
چری زەوی هەر چری ئاوه .

رۆژ بە تەواوی تەنکی گازیە وە ئەو گازانە
ناوچەیی چەتە کەیی زۆر خەستەو پالە پەستۆی زۆر لە

و تیزی (۲) چینه کان که روزی نیکریناوه

بلین نهو مادانه می که روزبان لی دروست بووهو دابهش
یونیان به سمر ناوچه کانسی روزا پیتوستان به
جیهازیک هه به پنی ده لیتین

lyto monochromatic filter

وه بو شی گردنه می شه بهنگ زور پیتوستان به
spectro scope (شیکره وه می شه بهنگ) هه به
بانامتریکی که پنی ده لیتین (شیکره وه می هتله کانسی
ده توانین رهنگه کان یا spectro heliograph روز)
بلین شه به لکانی پخ جیا بکه شه وه ، وه کام شه به لمان
مه به ست بیت هه لیزترین و لسی بکولینه وه ،
بۆلیکولینه وه له سر نه تموسفیری روز نامتریکی به کار
ده هتینن که پنی ده لیتین (coronagraph) .

دروست بوونی روز زور نالوزو سه بره و زور
روحه ته به ته وای بزاین رووه که می چیه و له چسی
پتله ها تووه ، رووبه کی به ک پارچه می نیه وه کسو
ته ره وه کان ، به لکو هر پارچه به کی به ختدا بیه کی
جیاواز ده سورینه وه له وی دی ، هر وه کسو له
پتله وه باسما کرد ، له گه له نه مه شا ده توانین روز
له ناوه وه بۆ دیوی دهر وه بکه بن به چند مینیکمو ، که
به ناوک ده ست پی ده کا کور (core) ، که
گرمایه کی زور زوری لیه دهر ده چچ . دوی نه و
جینتیکی فراوانتر دی له به شی ناوک ، لیشی نه و به شه
گواشنه وه می گرمایه له شیوه می نیشکدا بۆ سر ،
روز چینی سنج به م له روز ده که ویتنه دیسوی دهر وه
chromosphere بی ده لیتین

نه ستوره که شی ۳۰۰۰ مبله ، نه م چینه له کانسی
روز گیرانا به ته وای دهر ده که می ، دوی نه م چینی
(کروانه) (corona) دیت که ناتوانین به چاو
بیبینن مه گهر له کانسی روز گیرانی ته وای دا نه بن .
نه و گازانه می نه م ناوچه به دان پاله به ستوبان که مه ،
نه مه ش سوودی بۆ نیمه هه به ، نه تمومه کانسی
نه م ناوچه به به ختیرایه ک ده سورینه وه که له گه له نه و

به نیبه . هوی نه مه شه که نه م په لانه تاریک دورده که ون
له ناوچه کانسی تری روزدا .

له ناوچه می نه م په له رضانه دا ناوچه به کی
موگناتیسی به هتیز هه به به لام تائینتا هوی بوونی نه م
ناوچه موگناتیسیه نه زانراوه ، زماره می نه م په لانه له
ماوه به ک بۆ ماوه به کی تر جیاوازه که پنی ده لیتین
(سووی په له کانسی سر روز) ، که مترین زماره نه م
په لانه له ماوه می سالتیکدا بیینتی به نجا کومه له په له به .
روزترین زماره ش ده گانه (۵۰۰) کومه له به یا زیاتر .

نه م سووره می روز بۆ ماوه می (۱۱) سال دریز
ده بیته وه جاری واش هه به له ۱۱ سال تیده په رچی .
به م سووره ده لیتین سووری په له کانسی سر روز
گه وره ترین کومه له په له له سالی ۱۹۴۷ بو به که م جار
بینرا که ناوچه به کی داپوشی بوو له ۲۰۰۰ میلیون میل
جوار گوشه زیاتر بوو .

زور جار له گه له نه م په لانه دا جوره په له به کی که
دهر ده که ویت پنی ده لیتین په له می روناک فاکه له
(faculae) ، نه م په لانه دا دهر ده که ویت که له
ناستیکی به رزتردا بن له په له تاریکه کان ، زور جار
نه م په لانه پیتی په له تاریکه کان دهر ده که ون ، له کانسی
ناوابونشدا په له تاریکه کان زووتر وون دهن وه که له
په له روونا که کان

نه وه می زور سه برین له سر ووی روز نه و کلبه
ناگرانه به که له سر رووه که به وه به رزده بیته وه بۆ
به رزترین خال له نه تموسفیری دیوی دهر وه می روز
که پنی ده لیتین پرومه نه نس (prominence) .
به رزی نه م کلبانه له سر ووی روز ده گانه ۱۰۰۰۰۰
میل ، بوونی نه م کلبانه به م گه وره به به زوری
ده گهرینه وه بۆ نه و گازه خه ست بوانه می که له دیوی
دهر وه می نه تموسفیر روزدان نه ک بۆ نه و ماددانه می
له سر روزوه دهر ده چن .

بۆ زاین و ناسبی نه و مادانه می سر روز یا

پله گهرمیهی لم ناوچه بیدا ههیه که دهگاته
 ۰۰۰.۰۰۰ را پلهی پتهی . نهگهر بهاتابه هههوه
 چینهکانی رۆژ بهم پله گهرمیه نیشکیان بدهیه تهوه
 نهوگاته سه زهوی بچ نهاندازه گهرم دههوه .
 نیمه دهزاین که رۆژ توپتیکی گازییه ، بهلام نهوگازانه
 که نعم رۆژهیان لیدروست بووه چ جۆره گازیکن .
 زاناکان و شیکه رهوهکانی شه بهنگسی رۆژه بۆیان
 دهه که وتوهه که (هایدروجن) بهشتیکی گه وهه
 پیک هیناوه له رۆژ ، وه رۆژهی نعم گازه له رۆژا دهگاته
 ۷۰٪ ههتا ۸۰٪ دووه گاز که رۆژی لیدروست
 بووه ، گازی (هیلوم) که له هایدروجن قورستره .
 پتویسته لیره دا نهوه برانین که گازی هیلوم بۆ
 بهگم جار له سه رۆژ دۆزرایه وه نهک له سه زهوی ،
 نه میش له نهجامی شی کردنه وهی شه بهنگی رۆژ بوو ،
 له لایهن ناسمان ناس نیشگی زهوه (لۆکییر) له سالی
 ۱۸۶۹ که خه ریکی به کارهینانی سبکتروسکوب سو
 چاوی به بهیلتی فرانسه قهر گهوت له سه ره دهه که ،
 بهلام (لۆکییر) له کاتی خویا نهیتوانی بزانی که نعم
 هیلانه دهگهرینه وه بۆ چ (توخمیک) له توخمه
 کیمیا بیهکان ، ناوی نابه (هیلوم) ، باش نعم رووداوه
 به (۲۵) سال توانیان له سه زهوی هیلوم بنهوزنه وه ،
 باش نهوهش توانیان جگه له هایدروجن و هیلوم
 جهنده ها توخمی که بنهوزنه وه ، وه کو کاربون ،
 نایترۆجن و لۆکجن ههروه ها هه آمی کانزاکان
 وه کو مهگبستیمو ناش ، هه تائینستا تانراوه (۷۰)
 توخم له سه رۆژ بنهوزنه وه ، لهو (۹۲) توخمی له
 سه زهوی ههیه ، یا بلین نهو توخمانهی له سه
 زهوی دوزرانه تهوه ، چونکه به پچی خسته که می زانای
 رووس مهنده لیف جهند توخمیکی دی ماوه له سه
 زهوی که بنهوزرینه وه ، زاناکان به هیوان که
 ههوه توخمهکان له سه رۆژ هه پچ .
 نهو پر سباره گرنگه می لم باسه دا خوی راست
 دهکاته وه نهوهیه ، نایا رۆژ نهو گهرما زۆره له کوپوه
 دهه پتچ ؟ له گهل نهوه شدا که لهو کاته وه دروست بووه
 ههتا ئینستا به ره دهوامه بۆ ۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰ ههزار
 ملیون سالی دی به ره دهوام ده پتت ، دوا می نهوهش بۆ
 ۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰ ههزار ملیون سالی دی زیاتر ،
 نهگهر بهاتابه وه کو خه لۆز سووتابه ده میسک بوو
 کوژا بووه ،
 کاتیک که گهر دبله می به می له توخمه کیمیا بیهکان له گهل

گهر دبله می که دا له هه مان توخمه که دهگرن بهم
 کرداره ده پتین پیکه وه لکان (fusion) فیوزن ، وه
 له نعمه دا گهرمایه می زۆر به بیدا ده پچ .
 له بهر نهوه می گازی هایدروجن زۆر زۆره له
 سه رۆژ وه گهرمای سهر رۆژ دهگاته ۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰
 پله می پته می ، گهر دبله می نعم گازه بهک دهگرت و گازی
 هیلوم دروست ده می ، گهرمایه می بچ شو مار
 به بیدا ده پتت ، ده توانین بلین که بۆمای هایدروجن له
 سه ر هه مان ریکه دروست کراوه یا بلین به هه مان
 ریکه دا بچ ده پتچ .
 کرداری پیکه وه لکان (fusion) که له سه ره وه
 باسمان کرد به سچ فوناغدا بچ ده پتچ .
 له فونانی به که مدا ناوکی دوو گهر دبله می
 هایدروجن به که دهگرن ، دیوترۆن دروست ده پتچ
 (یا هایدروجنی قورسی) و یوزینۆن ده - ده پتچ ،
 له فونانی نووه مدا (دیرنۆن) که له گهل ناوکیکی
 هایدروجن دا به که دهگرت بۆ نه وه زیر توخمی
 (isotope) هیلوم دروست بکات ، که کینسه می
 گهر دبله می به که می (۳) سچ به له گهل ده کردنی
 گهرمایه می زۆر له شتیه می شه بۆلی کورت دا یا
 له فونان سچ به مدا دوو زیر توخمی هیلوم که
 کینسه می گهر دبله می به که یان (۳) به ، بهک دهگرن بۆ
 نهوه می (هیلوم) یکی ناسایی ده کردنی دوو پروتۆن دا
 (یا دوو ناوکی هایدروجن) ، و نعم پرۆتۆنانه
 به ره لاده پ بۆ نهوه می له هه مان کرداردا به شداری بگم ،
 هه ره وه کو له سه ره وه باسمان کرد ..
 نعم کرداری پیکه مانه می (ترکیب) هیلوم که له
 ناوه رۆکی رۆژا روودهدات پچی ده پتین کارلیکی
 (افعل) پروتۆن له گهل پروتۆن .
 وه زۆر له زاناکان رایان وابه که زور به می
 نه پتیرهکانی ناسمان به هه مان شیوه گهرمایه می
 به ده ست ده پتین .
 رۆژ تیشک ده پتیری بۆ سه زهوی له کورت ترین
 شه پۆله وه تا درتۆترین شه پۆل بیتجکه له شه پۆلی
 روونای که سه زهوی رووناک ده کاته وه و درتۆزی
 شه پۆله که می (wavelenyth) له نیوان ۳۹۰۰ ههتا
 ۷۵۰۰ نهنگسرتۆمایه .
 له ناو نعم نیشانه دا تیشکی (x) ههیه ، نعم
 تیشکه مرۆف له سه زهوی ده کوژی نهگهر پتینو پتینه

ناو نه موسیقی رۆژهوه .

نهو بره گهرماییدی دهگانه سهر زهوی لهه
خولکه به کدا (دقیقه) بۆ سه . ده توانی پلهی گهرمی
۱ غم ناو ۱۹۵ پله له پلهی سهدی بهرز بکاتهوه (۱۳۵)
پلهی مههره نه پیتی . نهه بره تیشکه نه گۆره که رۆژ
ده بیتی بۆ سهر زهوی . ههر نه مه شه کارلیکی وای
کردوه که بتوانین له سهر زهوی بزین .

رۆژ بیتجگه لهو تیشکانه که ده بیتی ، زۆر
بارچهی ووردوو له بهک نه چوو به پیشاو ده بیتی وه کو
گهر دپلهی توخمه گان با ناوکی هیلپوم و نه لکترونات و
یا نهو بارچانهی که بارگه به کی کاره بایان هه لکتروه ،
به تایبعتی له کاتی ده رکه و تنی په له کاندایا یا له نه چامی
نه فینه وه به کدا له بارچه به کای سهر رۆژ . نهه
بارچانه کاتیک نریک ده به وه له کایه ی موگناتیسی
امجال مغناطیس زهوی . موگناتیسیه تسی زهوی
رایان ده کیشین بۆلای له سهر نه موسیقی زهوی به وه
چۆره روناگه کو تیشکیک دروست ده که نه له شتیوهی
کۆلکه زیرینه کی یرشنگدار ده کات . یا له خۆر ناوا
بوونی پۆلن سهروو وه نهه کرداره ی رۆژ ناو فابری به
اره شه پای رۆژ . له نه چامی نهه رووداوانه دا زاناگان
رایان هاتۆته سهر نه وهی که بلتین زهوی بارچه به که گهر
نه موسیقی رۆژ . وه ههر هۆی نه مه شه که زاناگان
ناتوان به ته وای ته بهاره ی رۆژ دباری بکه .

دروست بوون و نه مانی رۆژ :

زاناگان رایان وایه که رۆژ له په له هه ورلیکی
گازی ئیجگار گه یه دروست بووه . که نهه په له
هه ورانه له گهر دوون دا رۆژ بوه له کاتی دروست بوونی
رۆژا

به ره نهه گزانه گرز بوون و چونه ته به کو له
نه چامدا زۆر گهرم بووه و به دهوری خۆیدا
خولاوه ته وهو پاله په سته به کی زۆر له سهر
ناوکه که ی بووه ههر نه مه ش بۆته هۆی نه وهی پلهی
گهرمی له ناوکه که یدا بهرز له نه چاما کارلیکی ناوکی
(تفاعلات نوویه) دهستی بۆ کردوو ، بیتته وه به ره به ره
بووه به نه ستیره به کی چه قیو له جیگای خۆی .

زۆر له زاناگان رایان وایه که رۆژ پاش کردنی
هه موو سووته مه نیه کانی یا ته وای بوونی کارلیکی
ناوکی ده بیتت به نه ستیره به کی به چوکی دره وشاوه ،
به لام نه ستیره که زۆر زۆر دووره له وانه به پاش

..... رۆژ بیتج ههزار ملیون مسالی دی
رووبدات

لیک دانهوهی وشه گان :

ناووک نواذ nucleus

گهر دوون الکون

ته بهاره العجم

په له ی رۆژ البقع الشمیه sunspot

چه ف مرکز

گهر دپله الذره Atom ، کیشی گهر دپله ی الوزن

الذری

بیتکه تیان ترکیب synthesis

شه پۆلی روونکی (الموجات الضوئیه) .

نهو شه پۆله یه ده که ویتنه تیشوان تیشکی
سهردوینه وشه ی و تیشکی زیر سووره وه . نهه
دوو تیشکه چاوی مرۆف ناتوان هه ست به بوونیان
بکا ، په لام تیشکی روناک چاوی مرۆف ده توانی هه ستی
ببیکات و بیبیتی .

بۆ زبیرن بارچه به که له گهر دپله وه کوو نه لکترون
وایه به لام بارگه به کی بۆزیتیف ی هه لکتروه
بارگه ی بوزیتیف الشحنة الموجبه)

هیلی ترانهۆفه ر

نهو هیلته ره شانیه که له ناوشه به تکی رۆژا
ده زده که وئ که کاتیک تیشکی رۆژ به ناو اناوتیزه دا
(موشور) بیهین ، هه وت ره نگمان بۆ ده زده چی له
په یی به که وه به ناو نهه ره نگانه دا خه تی ره ش هاتوووه ،
نه هیش ده گهر یته وه بۆ هه لم نهه کانه ی له سهر
دۆژن

پله ی په تی / نهو پله ی گهرمی به که پله ی سفری
۲۷۳ پله ی سه دی به

نهه نوسینه له کتیبی (زانستی گهر دوون)

Astronomy

Lain Nicolson

وه رگه راوه که له نوسینی

وبلا و کردنه وه ی

Hamlyn Publishing Group Limited

که له ۱۹۷۷ دا له چاپ دراوه .

● له چاپکراوه کانی کۆری زانیاری کورد ، له زنجیره ی ژباندنه وه ی که له پووری نه ده بی کورد ، له دوایه دا دیوانی میرزا عبدالوهره جیمی سابلای کله نازناوی (وه فایی) به که وته بازاره وه ، نه م دیوانه که پیتشه مین چاپی دیوانی وه فایی به له لایهن محمهد عه لی قهره داخی ی نووسه وه له ی کۆکراوه ته وه .

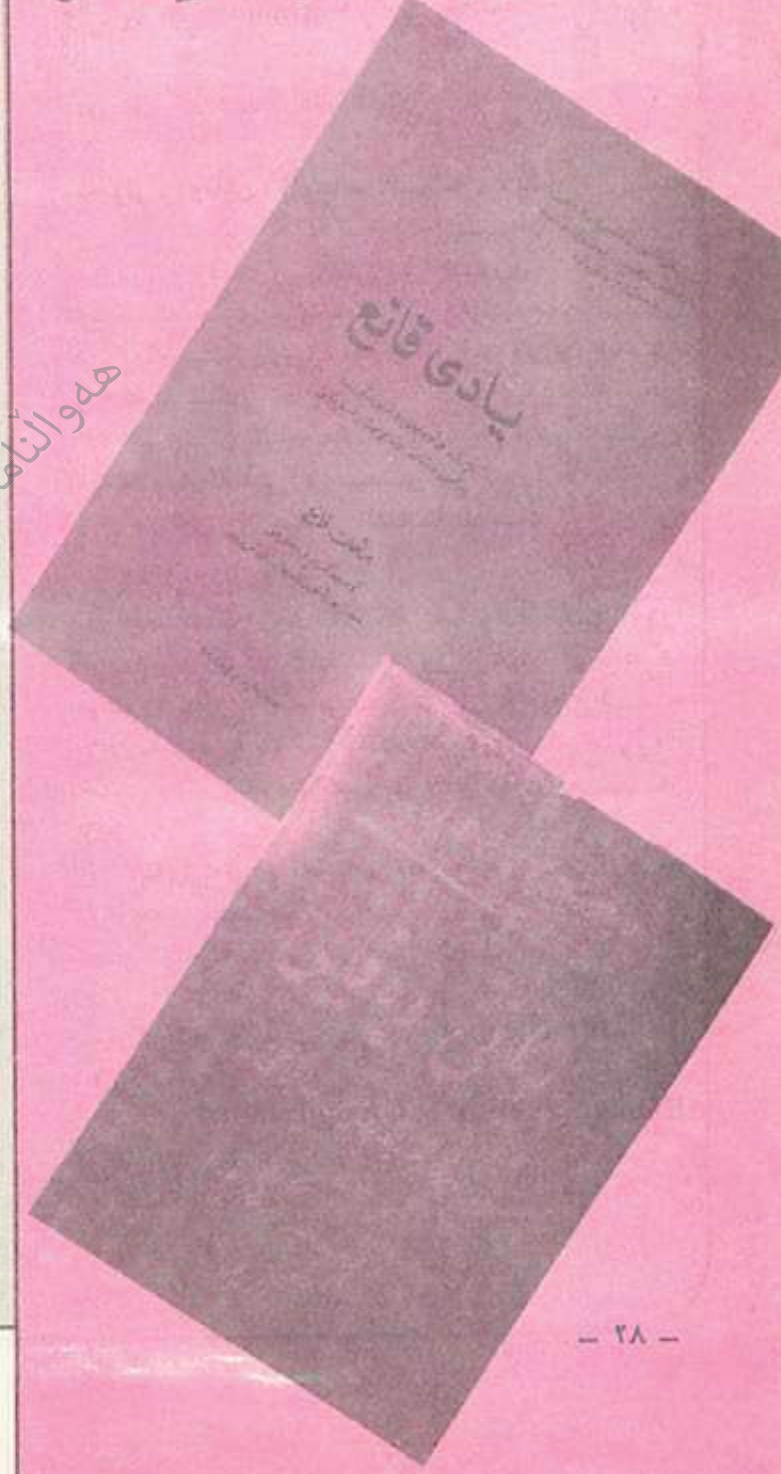
دیوانه که سه به شه به شی کوردی ، به شی فارسی ، مه سنه ویات ، له پیتشه کی کتیه که دا پیتنج وینه ی زه نکرۆ غرافنی بلا و کراوه ته وه ، چوارسان هی نه و نوسخه به به که نه م دیوانه ی له سه ر تۆزینرا وه ته وه . نه وی تریان هی پارچه شیمریکی فارسی به .

نووسه له پیتشه کی به که دا ئاشکرای کردوه . چی ریبازیککی به کار هیتا وه بۆ تۆزینه وه ی نه م دیوانه و نه وه ولانه ی داویه تی بۆ تۆمارکردنی هۆنرا وه کارو باسی ده ستنوسه که ده کات و نه جا دیته سه ر به سه رهاتی ژبانی وه فایی ، ناوی ، سالی له دایک بووی ، ساور شۆره تی له سه رده می خۆیدا ، نه جا کۆچی دوابی وه فایی ، پیتش له مانهش باسی مه به سه کانی شیمر له لای وه فایی ده کات ، که له مانهش ده پیتشه وه هۆنرا وه کوردی و فارسی و مه سنه وه کانی وه فایی تۆمارده کات .

تۆزینه وه له پیتشه کی به که دا ده لیتت :
دیوانی وه فایی به کیکه له و دیوانانه ئایسته چوار جار چاپ کرا وه به لام به داخه وه ، که سه رجاره ی کۆمه لیک شیمری تیندا زیاد کرا وه چه ند گو تۆکله گری کۆیره ناو شیمره کانی خرا وه ، به شیوه به سه ک وانه ی پارچه شیمریک ده خۆینرینه وه و هه چی له وه ناگری و نازاری باسو مه به ست له شیمره که دا چیه !

نه جا له بهر نه م هۆیه و چه ندین هۆی تر ، ما مۆستا محمهد عه لی قهره داخی نه و ده ستنوسه ی ده ستی که وتوه ، هه وکی دا وه سافی بکاته وه و بیگه به نیتته چاپ ، له هه ولداته شهیدا سه رکه وتنی به دست هیتا وه ، نه گه رچی له لایهن نه وه ی که واتای هۆنرا وه کانی لیک نه دانه وه و وشه قورسه کانی له به راویزدا راته نه کردوه نه سهش و له خۆینهر ده کات له هه ندیک پسته مه به ستی وه فایی تینه گات ، بۆ به له خاله دا

هه نديک به ره مي کينيجانه ي کوردي

رہحہی لئدہ گریٹ ، ہم پیش لہوہی رہخسہی
ناراستہ بگریٹ خوی ددان بہرہدا دہنیت کہ بہخویدا
رانہ پرموہتہوہ رانہی ہمور دتیریکی ہونراوہکانی
وہقابی بکات چونکہ بوی دہرگہوتوہ نہر کارہ لہ توانی
نہودا نہبوہ ، لہ گہل نہمہشدا ہم دیوانہی وہقابی
پوختترین و نابترین دیوانہتی تاکوو ئیستا لہ چاپ
دراہیت .

چہند شاعرہک د ہریتما بہہدیناندا

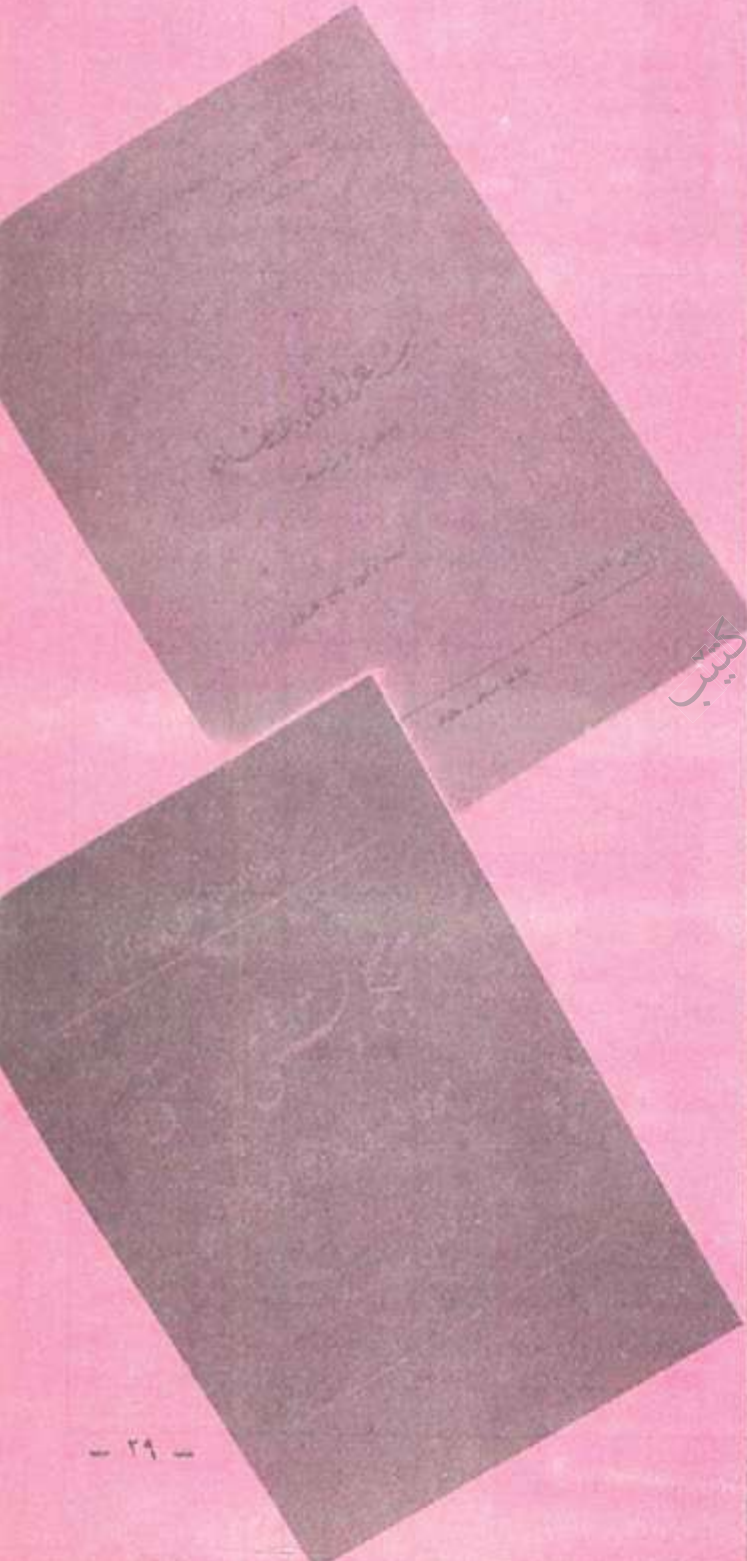
لہم دوایہدا . لہ بلاوگراوہکانی ہمبنداریتی
گنی رۆشنیری و لاوان کتیبیک بہ ناوی « چہند
شاعرہک د ہریتما بہہدیناندا » کہوتہ کتیبخانہی
کوردی بہوہ ، کہ ، دوکتور نافع ناگرہی نامادہی
کردوہوہ ، کورتہبہک لہ میژووی زبانی ہم شاعرانہی
خواروہ لہ گہل چہند نمونہبہک لہ شاعرہکانیاسی
گرتوہتہ خوی ، شاعرہکان نہمانہن :

مہلای جزیری ، فہقہی تہیران ، لہحمہدی
خانی ، مہلای باتہی ، لہحمہد موخلیص .
نامادہکہری ہم کتیبہ لہ سہرہتابہکی چوار
لاہرہبیدا ووشہی « بہدینان » ارفہ دہکاتہ بہیری
بۆچوونی خوی سنورہکہی دہستیشان دہکاتہ ،
ہمروہا نہو نمونانہی بۆ شاعری ہم شاعرانہی
ہیتاوانہتہرہ ، لہبان کولادہتہوہ بیروای چہند
نوسہریکی تریسی لہسہر ہیتاوانہتہوہ .
لہوہی شایانی سہ ، دوکتور نافع بۆ
نامادہکردنی ہم کتیبہ سوودی لہ « ۱۸ » سہرچاوہی
کوردی و عہرہی و ہرگرتوہ .

**« تیگہبشتی راستی » و شوینی لہ
رۆژنامہنوووسی کوریدا**

کہلئیتیکی تری کتیبخانہی کوردی بہ کتیبکی
بایہخدارو بیوینہ پرکراہوہ ، لہوہبوو لہم ماوہی
دوایہدا دکتور کہمال مہزہر لہحمہد بہ شیوہبہکی
ریتکو پتکو قہشہنگ کتیبی « تیگہبشتی راستی » و
شوینی لہ رۆژنامہنوووسی کوریدا بلاوکردہوہ کہ لہ
لایہن کوری زانیاری کوردہوہ لہچاپ دراوہ .

ہم کتیبہ نرخی تاییہتی خوی ہہیہو شویتیکی
دباری لہ کتیبخانہی کوریدا دہبیت چونکہ تاکوو
ئیستا بہکہمین کتیبہ ، وا بہ شیوہبہکی دوورو درتیز
لہسہر رۆژنامہبہکی کورد بنوٹتولہ ہمور لایہکہوہلہ
دورو کاریگری لہو رۆژنامہبہ بکولتتہوہ ، لہم
رۆژنامہبہش دہک دہزانی رۆژنامہی « تیگہبشتی

کتیب

راستی « به که به کهمین ژماره‌ی له به کهم رۆژی کانوونی دووهمی سالی ۱۹۱۸دا بلاویوه تهوه و دواژماره‌شی له رۆژی ۲۷ی کانوونی دووهمی سالی ۱۹۱۹دا درچوو واته به سه‌به‌که‌وه ته‌نیا سالتیک و ۲۶ رۆژ زیاده . هه‌رچهنده ژماره ۱۶۵ له سه‌ر لاپه‌ره‌ی دوا ژماره‌ی تیگه‌بشتنی راستی چاپ‌کراوه به‌لام به سه‌ر به‌که‌وه تیگه‌بشتنی راستی (۶۷) ژماره‌ی نچاپ‌کراوه .

کتیبه‌که ئهم به‌شانه‌ی گرتووته خۆی : پیتشه‌کی ، چهند لاپه‌ره‌یه‌که دهرساره‌ی میژوو و باب‌ه‌خسی رۆژنامه‌نووسی . چمکتیک له میژووی رۆژنامه‌نووسی کوردی ، که‌ی و چۆن « تیگه‌بشتنی راستی » دهرچووا ؛ هونه‌ری رۆژنامه‌نووسی له « تیگه‌بشتنی راستی » دا ؛ زمان و ئه‌ده‌بو میژووی کورد له « تیگه‌بشتنی راستی » دا ، نه‌نجام ، نه‌گه‌ل دوو پاشکودا ؛ به‌که‌میان لیسته‌به‌که به ناوو شوێن و کاتی دهرچوونی رۆژنامه کوردیه‌کان . دووه‌میان لیسته‌به‌که به ناوو شوێن و کاتی دهرچوونی گۆفاره کوردیه‌کان ؛ دوابسی ئه‌مانه‌ش بوخته‌ی ناوه‌رۆکی کتیبه‌که به زمانی عه‌ره‌یی .

نوسه‌ر ده‌لیت ئه‌و زانیاری‌بانه‌ی دهرباره‌ی ئهم رۆژنامه‌یه بلاو کراوه ته‌وه به‌که‌جار که‌من و له هه‌له‌ش دوور نین ؛ بۆیه‌که ناوسه‌ره‌کان له‌ژماره‌و سالی دهرچوونی رۆژنامه‌که‌دا هه‌له‌بان کردووه ؛ دوا‌ی ئه‌مه‌ش ده‌لیت : « وادباره زاناو قه‌شه‌ی به‌ناوبانگ ئه‌نه‌ستاس ماری کرم‌لی تاقه‌که‌سه‌ کاتی خۆی هه‌موو ژماره‌کانی « تیگه‌بشتنی راستی » له به‌رگیتیکی تایبه‌تیدا پاراستوو . ئه‌و به‌رگه‌ له گه‌ل کتیبخانه‌ی ماری کرم‌لیدا دوا‌ی وه‌فاتی که‌وته ده‌ست کتیبخانه‌ی مۆزخانه‌ی عێراقی و ئیتنه له‌وێ پارێزراوه . »

ئه‌مه‌وه دهرده‌که‌وتیت که ئه‌نه‌ستاس ماری کرم‌لی نه‌بووایه ئه‌وانه‌یه هه‌یج که‌سیتیک چاوی به هه‌موو ژماره‌کانی ئه‌و رۆژنامه‌یه نه‌که‌وتایه . له‌م کتیبه‌دا ئه‌وه‌مان بۆ روون ده‌بیته‌وه که له دهرکردنی « تیگه‌بشتنی راستی » دا ، نووسه‌ریکی کورد به‌وه‌په‌ری دلسۆزی به‌وه هه‌ولێ خزمه‌ت کردنی ووشه‌و ئه‌ده‌بو میژووی کوردی داوه . نووسه‌ر ئهم باره‌به‌وه ده‌لیت :

« که ژماره‌کانی « تیگه‌بشتنی راستی » دهرخۆینی به‌وه هه‌ست به‌ دوو که‌سی جیاواز ده‌که‌یت ، هه‌ست ده‌که‌یت به‌ کێکیان بۆ کورد سوتاره‌و به‌ زمان و هه‌ستی رۆژه‌لانی به‌که‌ ده‌دوێ . ئه‌وی تریسان وه‌که

نینگلیزیکێ دلسۆزو یووالبیریکسی نه‌ورویابسی ده‌نوسن . ئه‌میان وه‌که وتمان میچهر سۆنه . هه‌رچی ئه‌وی تریانه زۆر له‌وه ده‌کا شوکر یلغه‌ضلی بوین . » دوکتۆر که‌مال به‌م کاره زانستیانه‌ی به‌ره‌مه‌یتیکسی به‌رخه‌ تری خۆی پیتشه‌کش به‌ خۆینه‌رانی کورد کرد .

پشته‌ی مرواری

له‌زیر سه‌ردێری « زمار شاده‌ماری نه‌وه‌به‌به‌ » دا مامۆستا علاء الدین سه‌جادی ، به‌رگی شه‌شه‌می کتیبه‌ به‌رخه‌که‌ی « پشته‌ی مرواری » بلاوکرده‌وه که پری له قه‌ه‌ی خۆشو نوکنه‌ی شیرین و پرووداوی سه‌پرو به‌سه‌ره‌انی ئه‌نیکه‌به .

ئهم به‌رگه‌ی کتیبه‌ی « پشته‌ی مرواری » ئهم به‌شانه‌ی گرتووته خۆی : - تاڤکه‌ی ئیلخ ، له باخنی گولتیک ، شه‌کراوی ده‌ماخ . قه‌ه‌ی نه‌ستف ، رووداوه‌کانی یابوردوو . وه‌لامی بیره‌لام ؛ گه‌نجی دره‌خشان .

ئه‌وه‌ی شایانی باسه مامۆستا سه‌جادی ده‌یتکه خه‌ریکی ئه‌وه‌به هه‌ر سالتیک بان چهند سالتیک به‌رگیتیکی ئهم « پشته‌ی مرواری » به بلاویکه‌نه‌وه کتیبخانه‌ی کوردی بیره‌وه‌له‌مه‌ند بکات ، له سالی ۱۹۵۷دا به‌که‌مین به‌رگی « پشته‌ی مرواری » له‌دابک بوو ، دیسان به‌رگی دووهم سالی ۱۹۵۷ ، به‌رگی سێهه‌م سالی ۱۹۵۸ ، به‌رگی چواره‌م سالی ۱۹۶۹ ، به‌رگی پینجه‌م سالی ۱۹۷۲ به‌که‌ به‌ دوا‌ی به‌کدا له‌چاپ‌دران . به‌لام ئه‌وه‌ی که له که‌م و کورپی به‌کانی ئهم کتیبه‌ ده‌گیریت ئه‌وه‌به که شێوه‌ی ریتنووسی شێوه‌به‌کی تایبه‌ت به مامۆستا سه‌جادی خۆبه‌وه‌یه ، له‌به‌ر ئه‌وه‌به چهند جیاوازی به‌کی له‌گه‌ل ئه‌و ریتنوسه‌دا هه‌یه که هه‌موو خۆینه‌ریکی کتیبه‌ کوردیه‌کان شاره‌زابین ، له‌مه‌یشه‌وه چهند رسته‌و زاراو هه‌ن له‌لایه‌ن خۆینه‌روه تیک‌ده‌ناله‌ۆزین و لییان تیناگات ، جگه ئه‌مه‌ش مامۆستا له زۆر شوێن و رسته‌دا یاناوی (ی) ، که یاناوی سێهه‌م که‌سی تاکه ، له‌گه‌ل ئامراز (ی) به‌په‌وه‌ندی ناووسیت ، ئه‌نجا ئه‌وه به هۆی له‌بیرچوونه‌وه بیت بان هه‌رشتیکی تره‌وه ئه‌وا هه‌یج له مه‌سه‌له‌که ناگۆریت ، بۆ ئه‌مه‌ش چهند ویتنه‌به‌که ده‌هه‌تینه‌وه نه‌که مامۆستامان لێزیزیتیتو بلتیت ئهم شه‌ له کتیبه‌که‌دا وا رووی نه‌داوه ، بۆ ویتنه له به‌که‌م دێری لاپه‌ره (۷) دا ده‌لیت : -

« - دوو برا لیغه‌به‌کی بجووکیان کربوو ، دنیا زستان

بوو شهوئی وستیان پینون... « که لیره دا پیتوسته
بلیت « پینی بنون » چونکه «ی»ی دواي «پین» راناوه و
بۆ «لیفه» که ده گهریتنه وه .

همروه ها له لاپه ره (۸) دا ده لیت : - « دزیک
رئی لئ هه له نه بئو نه چیتته ماله که ی ، ... » که
پاستی به که ی نه وه به بلیت : - دزیک رئی لئ هه له
نه بئو . . ، لیره شدا «ی»ی راناوی سیهم که سی
تاکی له بیر کردوه که بۆ «دز» که ده گهریتنه وه .

له گه له نه مانه شدا ، ریشه ی مرواری ، نرخسی
تابه نی ی خۆی هه ره به وه له کتیبخانه ی کوردیدا
جینگای شاپانی خۆی پین دراوه ، جگه له مه بش ته نیا
کتیبیکه ، له کتیبخانه کانی زمانه جۆراوجۆره کانددا
له ویتنه ی نی به . نه گهرچی کتیبیکه که که میتک گرانه و له
کرین نایه ت ، به لام له گه له نه وه شدا ته مه نی درپۆ بۆ
مامۆستا سه جادی ده خوازین و ره واجیش بۆ « ریشه ی
مرواری » .

بادی قانع

نهم کتیبه برینی به له و وتارانیه ی نه و کۆره دا
خویندرانه وه که به رپۆه به رابه تی رۆشنبری جه ماوه
له سلیمانی له رپۆزی ۷-۱۹۷۸-۵ دا ، بۆ بیره وه رپی
سیازده مه مین ساله ی کۆچی دوا یی شاعیری
نه نه وه به رست و نیشتمان به روه ری کورد «قانع» ،
ریتی خست و ژماره به که له نه دیسه و نووسهران
ووتاریان تیدا خوینده وه و به شداری بان تیدا کرد .

نهم ووتارانیه ی خواره وه له دوو تووی
کتیبه که دان : -

x ووتاری به رپۆه به رابه تی رۆشنبری جه ماوه له
سلیمانی .

x ووتاری به کیتی نووسهرانی کورد لقی سلیمانی .

x ووتاری ده زگای رۆشنبری و بلاو کردنه وه ی
کوردی .

x ووته ی کۆری زانیاری کورد .

x لیکۆلینه وه به که و به راورد کردنی شیعه کانی
شاعیر و هه له بوستی - له لایهن محمده ی مه لا
که ریمه وه .

x قانعی بۆ کوروزو که له پشکۆی شیعری مبلیمان
له لایهن کاکه ی نه للاحه وه .

x گیانی پاکی جاوبدی قانعی - له لایهن که ریم
زهنده وه .

x سوپاسی بنه ماله ی شاعیر و خوینده وه ی

وه سه بنامه که ی - بورهان قانع .

همروه ها کتیبه که چه ند و تاریکی تری تیدایه له
رۆژنامه و کۆفاردا بلاو کرانه ته وه له قانعی شاعیر
ده دوین ، جگه دوو ووتاری تر که له نيزگه ی
کوردی به وه سه باره ت به هه مان بۆنه ناماده کران و
خوینراونه ته وه .

له و وتارانیه ی : ۱ - له بیره وه ری شاعیری
نازادا که له تیف هه له مه ت له باشکۆی کوردی
رۆژنامه ی عیترافدا بلاوی کردوه ته وه . ۲ - دوه
چینابه تی به که ی هۆنراوه کانی قانع ، کاک که مال غه مبار
نوو سیویه تی و له رۆژنامه ی بیری نویدا بلاو کرانه ته وه
۳ - ووتاری نيزگه ی رادپوی کوردی له به غدا که له
هه مان رۆژدا له لایهن کاک خالد خۆشناوه وه له
نيزگه وه خوینراوه ته . ۴ - ووتاری کۆمه له ی
رۆشنبری کورد له به غدا که مامۆستایان
عه بدولر مزاف بیمارو که مال غه مبار له هه مان ئیواردا
له نيزگه ی رادپوی کوردی به غدا وه
پیشکه شیان کرد . نهم کتیبه نه منیداریتی گنستی
رۆشنبری و لاوانی ناوچه ی نۆتۆنۆمی - به رپۆه به ریتی
رۆشنبری بارمه تی له چاپدانی داوه ، همروه ها بورهان
قانع ووتاره کانی کۆکردوه ته وه و سه به ررشته ی
له چاپدانی کردوه .

گازیوه

گازیوه ، له ژپیر نهم نا و نیشانه دا کاک شیرکۆ
بئ که سی پینجه مین به ره مه سی خۆی به چاپ گه یانسد
به ره مه کانی له مه و پیتی له سالی «۱۹۶۷» وه
ده ستی پین کرد نه ویش کاتیک «تریفه ی هه له ست»
جینی خۆی له کتیبخانه ی کوردیدا کردوه ، دوا ی
نه ویش به که له شوین به که ، « که زاوه ی گریان » ، « من
تینویشیم به گم نه شکن » و « کاوه ی ئاسنگهر » و
« ئاسک » چونه پالی به ره مه سه به نرخیه کانی
« شیرکۆ بئ که سی » وه ، نهم به ره مه سه نوئی به ی
شیرکۆ هه نگاو تیکی سه ره که وتو وانه ی تری نهم شاعیر به
که له بواری هۆنراوه ی نوئی کوردیدا ده بهاو تیزیتو
هه رده م له پیشکه وتن و دا هیتانی نوئی نردابه .

نهم به ره مه سه نوئی به ی شیرکۆ ، جیاوازی به کی
به ره ته ی له گه له به ره مه کانی تری دا هه به ، نه ویش
نه وه به که هه مووی برینی به له بۆسته ره شاعر ، که له
« ۱۷۷ » لاپه ره ی به تابیلۆ رازاوه دا سه دو چوارده
بۆسته ره شیعری گرتوه ته خۆی .

تهنیا به سهره لبرین
برین له گوی بن نه بینم
همزار له گوی بن نه بینم

لیره دا له بهر سروا «سهره لبرین» و
«نه بینم» به کارده هینیت . که چی بیتنه لای راستی
«سهره لبرینیک» ه نهک «سهره لبرین» چونکه
سهره لبرینه که به کجاره و ا پتک هاتووه
«سهره لبرینیک» به لام لیره دا به تپی نابزین
دوایی هاتووه بویه بوو ته «تک» . ههروه ها «نه بینم»
راستتر نه و به بلیت «نه بینم» بان «ده بینم»
لیره دا دهر کهوت سروا که بان جیاوازه .

له لاپه ره «۷» دا ده لیت : نیگای کسرد به
به پووله و . . .

لیره بشدا که وتوو ته هه له به کسی زمانه وانسی
زه نه وه ، که پتویسته بلیت «نیگای کسردم به
به پووله . . .» واته نه و نیگای «من» ی کرد به به پووله
که هبچی له «کیش» ی رسته که نه ده گوری !!

له لاپه ره «۱۵» بشدا ده لیت : جیوین به به
ناسمانه وه . . .

چار تک هبج کاتیک کورد نالیت «به پیر» واتای
«پیر» که و به بوونو چونه ناوسال ده که به نیت ، به لام
کورد ده لیت «جیوین به پیری به وه . . .» واتا
پیشوازیمان لئ کردو له به مری هه ستاین به لوه و
بگاته جتی .

له لاپه ره «۱۵۹» بشدا ده لیت : «به دوا هونراوه ی
خوشم ووت . . .» لیره دا له سر ووشه ی «خوش»
ده دوین که دور واتا ده که به نیت ، به کیکیان «خوش»
وانه شیرین بان به چتزو نام ، نه می تریان که شاعر
مه به سته ی «خو» به واته خودی شاعر خویه تی . نه جا
بۆ گومان په بدانه کردن له م جوره شوینانه دا ده بیت
نامرازی «بش» به کار به نین که هه ندیک به زور بان
به ناقه ست نه و «ی» به ی فری ده دن و نه و گومانه له
روشده دا دینه کابسه وه . ده بیت بلیت «خوشم»
بان «خومیش» . نه مه جگه له وه ی زور جار فرمانی
تخ به ری نه م ووشانه به تینه به به کارده هینیت وهک ؛
میشکی . . . بان پزان ، سه ریکی بۆ خوران . . . هتد ،
که راستتر وایه بلیت : پزاند ، خوراند ، سووتاند ،
هزانده .

له نیوان خوتندنه وه ی پۆستهره شیمره کانه وه
نه وه دهرده که ویت که شاعر وورساو زیره کانه
هه لسه و کهوت له گه ل رووداوه کانی دهر به ری خوی و
رووداوه کانی دور له خوی و شته زور وورده کانی
زیانو شته ساراوه کانی نه و دیوی زیانو به سه ره اته
وورده کانی زیانی رۆژانه دا ده کات و گیانی
هونه رمه ندانه ی هۆشبارو ووریاو زیره کانه بان به بردا
ده کات و وینه و نابلقه کی نه مریبان بن دهبه خنیت .

ده بینم له گه ل چه وساره وه همزارو دهر به دهر و
بن دهره تانانی هه موو جیهاندا نازار ده چیت و کوتیک
غهمی مرۆفی سه ر رووباری نیل و شاری نه سه ره و
چه یفاو سانبیاکوو شاخی پیره مگروون و دۆلی بو قاعی
به کۆله وه به وه به م خه لکه ی ده ناسینیت و هه لوبستی
خوی به ده می «جه مبه لو خالیدو مه م» وه دهر به ری
رووداوه کان دیاری ده کات و هه مبه شه دووباتی دکته وه
که له گه ل هتزه خیرخوازو پتکه و تووخوازه کانی
جیهاندا به وه له پتتاوی دردان به نیمبریا لیزم و ستم و
زوردا تین ده کۆشیت و خۆشه وستی و سه ره سته ی
نازادی دهره ستیت و هه موو مرۆفیکی تیکۆشهری
هه موو فوژبنتیکی نه م جیهانه ی ده ویت .

نه م به ره مه می شیرکو ، ناوه رۆکتیکی به پتزو چرو
پوختی هه به وه به داهیتانیکه هونه ریه ی هونه رمه ندانه ی
زیره که و هۆشبارانه ده زمیرریت و سه رکه و تیکه تری
هه نگاوانانی به ره و پتیشه و ده جوی شاعری تی
تۆمارده کات .

له گه ل نه وه بشدا لابه نیک هه به : که ده بیت هه موو
شاعری تک ، ناوورپیکی چری لئ بدانه وه ، نه ویش لابه نی
زمان و ده ستوری زمانه . هه ره کوو زانراوه ده بیت
هه موو شاعری تک زمان زانو زمانه وان بیت ، به لام مه رج
نی به زمان زان بان زمانه وان شاعری بیت . نه جا نه م
لابه نی زمانه وانیه به لای کاک شیرکو وه له هه ندیک
چینگادا بۆ پتداویستی شیمری بان به هوی کار تیکردنی
زمانی ناوچه به وه پشت گوی خراوه ، بویه جه زده که بن
کاک شاعر بۆ پوخت ترکردنی شیمره کانی ناوور له م
لابه نه بدانه وه و خوی له زمانی ناوچه ی دور به پرتیز
بکرتیت و بپارتیزیت .

بۆ وینه لیره دا هه ندیک نمونه ده هیننه وه و
ده بخته به به چاوی کاک شیرکو و خونه ران ، له
لاپه ره «۵» دا ده لیت :

که نجیت کورد بکهین خزمه ته کن بکهین ژبو توری مه
 یخ کوردی .

نو نهگهرا منژی ژ بهلاف کرنا فان هوزانیت
 (نالبهندی) نهوه کو ههکه ئیکی دابته دلخو کو مکرنا
 وان دا وجه کن ژئی وهرگرت چنکو باشترین
 سهروکایه ژ بهر هندی کو هه می دهست نفیسا وی
 بخو یخ لده فته ره کن نفیسن .

نهو هوزانه (نهحمه دئی نالبه ند) یا فهماندی
 ریستی بوهارا کوردستان . ههکه ئهم بهتین و
 فریزکیت وی بچینه خاری دئی بینین کایخ بوهار د
 چافیت هوزانفانی دا یا چاواوو . هوزانفانی مه
 سهری وی دهرا هوزا بو ههف دهما وهکی ته فنی
 نالزی سه ریت ریا یخ د بهرزه بوون نه یخ ته تاوو د
 هناقیت خودا نهف چهنده دبو نهگهرا هندی کو
 ژ مال ده رکه ئینه بهر به نه و بهروژاو ته ماشه کا گه لی و
 چه م و تافو چه من و رو بیارا بکهن داکو کوفانیت خو
 ژ بهر فهیهت :

روژه کن ، ل مه نمان صبرو قهراد
 چووم چیا یی کو بیچ چه مال هاته بهار
 (جنة الخلد) مه دیت هاتیه خار
 دل زه لال بوومه ژ تاف غه بلی

وهکی نهو بخو دبیزیت کو پشتی چاف قیهارا
 دولو چیا که تی دل سو وی زه لال بو ژ لافا شیلی
 ههروه سا ژ بهر کو هندی دلی وی یخ نالزی و کول بو
 گه لهک تشتری دهاتنه بهر چافا وهکی وی :

« طه برو وه حشا کره نالین و فیقان »
 جوانیا دهنگن طه برو ته والا یا بهر گوها پویه
 نالین ژبو کو نهو ژ دل یخ بریندار بو باژویفه ستران و
 ناوازیت ته برو ته والا رونک نالین و گرینه سهحکه
 جوانیا فین گوئین و سفکی و شهنگایا وی :
 « سهومل و دولو نزار تافو که فی هه یه کن
 شه رمه ژ بادی فه ره فی »

هوسا نهو جوانیا که فی با به فری دیار دکمت
 نابیزیت . (چیا پینی پینی بوون ژ که ئیا به فری) به یخ
 دبیزیت هه رتیک هنده یا جوانه کو هه فلا وی ژئی

بوهارا

کوردستانی

هه و النامه ی

هوزانفانی په یف شرین و گوتن نازک ، گوینا
 ناف ریلیخ تاری - بلبلان ناواز سفک نه فینداری
 که لهک رهنگو بیتن و بویت گولا بو . . بهاین ژباری
 دزانی ، ب گه لهک ریکا چویه کاروانج ژباری - بو
 که لهک تشنا ستران و لافزه گوینه و بکوئیت خو
 هاقیتینه بهر سه مان . نو ههروه سا گالنده و
 داله می که لهک ژ ژباری کرینه چنکو نهوی تام کرینه
 هه می ته حلاتیا ژینج . ما هه که زبان ته حل بو ته
 دقیت تاما وی چاوا بیت :

به این یا دسر فین هه من یا نهوی ژین دیت
 به می رهنگیت وی فه به حلاتی نو شیره یی . .
 چنکو چاف وی به این ژینج دزانی . .

نهفا خاری هوزانه که ژ هوزانیت نالبه ندی
 نه مر یا کو بدهست خه تی وی بخو هاتیه نفیسن
 لسه ره کن زهرکی و پینی هیف دارم کو روژه
 بویت نه م هوزانیت وی هه میا پتگه بخوین لسه
 په ریت زه لال و سی نه ئجا هیف دارم ژ وان که سا
 بیت کو هوزانیت نالبه ندی لدهف هه یخ سهحکه یخ
 بو یکه لیک خرئه کن دا گوتنا ساه و زه لال و شرین
 یا هوزانفانی کورد (نهحمه دئی نالبه ند) پتیکیتی

شهرم دکه تو موسا همی زیک فوره فین .
 بهارا کوردستان برهنگه کن هندق معزن دهینه
 قه شه نکیا وی کو زی شهرم بکن :

(جهننه نچ شهرمه ز عمردی خمجلی)
 رهنگو بیهنا گولاو دهنگو ناوازین ته بر او
 گه شونو بشکفتنا دایوبار او هسی هسا به لنگو
 ناقاو کسکی با زورکو به ته نالهر چاقیت هوزانقانی
 بیونه خانمو کچک کو شهرمه نهو هنده به حس و ان
 بکنو چارا گوئیت وی دلیت وان برینداردکه :

« گوته من بن نه دها به سسه هوشه
 نهف نه نانی ته گری دل هه ریشه
 تیره که لجه رگو دلا ما چکلی »
 یا ز هسا نه رتر نهوه کو نهز هوزانق دانمه
 بهر چاقیت نهو تو بخو بجاقی خو بخو نهو به این وی
 به له گرینهو بزانه شهنگو ده لارلو سفکی با وی
 چهنده .

هوزانا وی نه فیه :-

وهه پیش قن غمزه لا تازه گلهه
 نهی کسکی تو ژ دلو چاف رو هنو زلی
 بکعبیرهت کو چوا چهرخو گلهه
 به لیرانا مهلیکن حهف عملی
 روژه کن ل مال مه نه مان صبرو لهرار
 چوم چپای کو بچه جمال هاته بهار
 جهننه تو فخورنه مه دیت هاتیه خار
 دل زه لال سوو مه ژ ناقا شهلی
 مهلهکا لاکرگرد صهمنو عمل

من نه زه کر چیمنج نه قشسی نه زهل
 نه قشین دارو گیسا فهیزه دگل
 ههر کولیکهک لجهی خو شوهلی
 بارلله چه زینت هه به وان
 نوقط و خالو خط و نه قتر و نیشان
 طه سرو وه حشا کره نالسن و فیلان
 ههر به کی صوره ته کسین و هه صلی
 تیرگزا لاجرو سهر خو قه هژاند
 سوسنا خهله هه بخرنجه بزاند
 سیسنا چاف قسه کرن دل هه رشاند
 عالسقا پیتو توری به ربوو دلی
 سهرطو دولو نزار ناقو کسهر
 هه ربه کن شهرمه ژ یا دی قه رله
 نهی خوناف نه ره شه قسین ان بکله
 وه سرو قوه هنده گیانسن گه ملی

هله انامهی کتیب

چیمنی نازکه فاجرو سهجری
 رۆژ ژ قویبا فهلهکی هاتهدهری
 ته چ فودرهت ههیه لی کهمی نهزهری
 به تماشای ته کیری پی وه کلسی
 به شهقن هس هشو با رهجو برویسک
 قهرسان سهر چیمنا شهوقو کریسک
 تهرکرن دارو گیا کر نهغه لیسک (۱)
 ناف و ناف باغو چه مادا نه زلی
 نافو لسولاف لیرگیا زفرین
 جومله هه یوان به ناوازو خورین
 طه یرو چوبچک ژ دلوه عیشق فرین
 نه قشق رهنگر هه که له میا حه ملی
 نازهیا دهشتو چیا خاسته سه مئا
 مسکو عه نیهه وه ریان سهر چه مئا
 دارو بار له یه نه قشینی رهنگ خه نا
 قامهنا تهرجه نو تالین قه بلسی
 برقین نورهه سه حارو شه قشینی
 نه قشان وه جهی گیای خسالو ده قشینی
 روح نه میلا لچو لهشا وی مه ره خسی
 نهی دارو چنهد تو غه مگرو کولسی
 وه رنه بیس شکل جه مالا چیمنی
 ههر کولیکه که بخو بشکفتو که نیسی
 دا ژ دلا ژهنگو قهریزا قهره نیسی
 جه رنگو میلاک ژ غه مین مانه حولسی
 نه فهیه مالن خزینا قیه مین
 وی چ رهنگ دا ژ به حهرا که مین
 مه فه بوون دل ژ کولو دهره غه مین
 بلسیلا خاندو سه مئارا قیه لسی
 شه قشینی داقه سه مری کوخ چه لیا
 بیتاو بسو که قته نه مالا و که لیا
 به ژنو بسالا گسلو دارا خه لیا
 چیمه ن ب نافو خونالی به علسی
 نیسه نه وه یزه ژ عه رشق قهره سیسی
 نازدی دینه ژ عیشقو هه وه سیسی (۲)
 ناوازه که هاتو ژ دهنگی قهره سیسی
 (۰۰۰) (۳) دل مه ژ خه طق فه شلی

کتابخانه
 هه نامدی

که ملین موغه دلین عه رده ههوا
 خاندنه ناوازی شترین طه یرو که هوا
 برقین رهنگو چه مال دل قه له هوا
 جه نه تین شه ره ژ عه ردی خه جلیسی
 نه زه هتو نازکیا وان چ خوشه
 گوته من به نه ده بیا به سه هوشه
 نهف نه نانی ته که کری دل هه رشه
 تیره که لجه رنگو دلا ما چکلسی
 گوته من ههر که سه کی ههر به ری
 به سه نهف مه ده چه جهما دی مه کوژی
 عاشقین بخو به به غه ما خو بو هوژی
 ته لیه وان فه مکرن دافو فلسی
 نوره که ژ زانی قه دیم خوش به رقیسی
 سوره تین دهشتو چیا نی ته قشینی
 وی لسه کر به ته جه مالا شه رقیسی
 نهف که مالا ژ جه مالن نه قلسی
 بارک الله و تیارک وه ته مال
 نهف بهارا هو خودان له ونو که مال
 سوو شین که سک زهرو قورده یی ژ نال
 ژ جه مالا سه مادی یا فه صلیسی
 بکه شوکری که ره ما زانی وه دود
 هینه نهف نه قشو نیگار دانیه وجود
 بی نیشان عه نیسی لسه لیکرو شه بود
 چاف مه کلانه به ف رهنگو کلسی
 نه حمه دی مه ده ج و سه مئا هینه کریس
 دهرکرن وی له نفاقیت مه برین
 لازمه عیبه ته کی ژ بی برین
 دل مه سووتو کوژی ما شه پلی (۴)

- (۱) نهف هوزانه ژ نک مهلا ره شینی ژ گوته دی
- (۲) پتیلی لناف بهرواری ژووری که هه شته من
- (۳) لیسک = د به ریدا بو سابوین چیکرین بکار دینا،
- دا بنج کلو سکی کون که نو هنده که پیشی که نیسی
- هنده که خولین که نه سهر او دا نا فا کهل لوی
- خولیتی کهن نومانه کی دهنه بهر کونا کلو سکی دا
- نهو ناف ژوردا بهیتو بسو چیکرنا سابوین
- بکار دینا . دگوته وی کلو سکی (لیسک)
- (۴) هه وه سی = کپول ، رغبت
- (۵) (۰۰۰) = حوبر ژی چوبو نهز نه شیم نجوینم
- (۶) شه پلی = نه لیک دای و فیک دای ، نالوژی

له تاخړه

له خوځاڼه پوورگا

● نجات رفیق ظمی ●

سال هزارو نوسه دوو چلرو
په که ۱۹۴۱ روزی ۱۱-۱۱-۱۹۴۱
فرمانی دامزراندنم به ماموستا له
شاری کویه دهرچووه ؟
فرمانم هه لگرتو له گهل دایکم
به رهو شاری کویه ریمان کرد .
خوم دایکم به عباو پیچوه سرکاپا
رهش نه چوونه وه .

نیستاش که نافرتهی نم روزه
نه بیم به سفوری وین عباو پیچه
نه گهرین روزانی کونی خوم یاد
نه که موه ، سرم نه سورمچ که
چون روزمان نمرده سرو نه زیان
له کاتیکا که چوونه بازار له نیمه
قهده به بو نه گهرچی عباو پیچه
پوشیش بوون .

نمهی ووتو هه ناسه به کی پر
له دخی هه لکیشا .. نزی .. به لئ
په کم روزی ههنگاو نام له یواری
ماموستابه تی دا له (مدرسه
کوینجف الابتدایه للبنات) بو ..
سه دووه (۱۱۰) قوتایم هه بوون .
خوم ماموستا بووم ، خوم
به یوه بهر بووم ، خوم یاریده دهر
بووم نه نانت قوتا بخانه که شم خاوبن
نه کرده وه ، بهو هستهی که پالی
پیوه ده نام ..

هستی لیرسراوی هستی
خوبه خت کردن ، هستی کاریکسی
نوخی شارستانیه تی
به ده ستوه گرتن . کاریکسی گرنکو
مژدوی له نه ستو گرتن .. جری
شانازی و سر به رزی و
خوچه سباندن نه .. !

نهو سرده مهی که مسن
ماموستابه نیم بیتدا ده ستاپن کرد
خوتیندن تیکرا به زمانی عهره یی بوو ،
منالیش له همر نه مهنیکدا بووایه
وهرده گران ماوهی پینج سال له وخی
ماموه له دوواییدا تمه نی مثال بز
وهر گرتنی کرا به حوت سال . له
پیشدا کچی وا هه بوو تمه نی له
تمه نی ماموستا که هی گوره تر بوو .
که هابته شاری کویه له هه وایر موه
هست چی بوو . آ کویه نه وشاره
خیخلانه نیک سوو که گه لی له لای
من دلگرو نازارو دلفرین بوو ،
هه رچنده گچکن هسکو تروسکو
پن کاره باو پین شه قله فراوان و پین
خرمعت بوو ، له گهل نه ویشدا له لای

من وهک باخچه به کسی نه تگین
نه بیواندو دلنی به ستراور قه مگینی
من که وته خوشه کی تابه موه
نه ویش به کم جار بوو که له ژبانی
شاری هه وایر دور که و تپوه موه و
سهر به سیم به خوم موه دی با به
ژیر عباو پیچه که شدای پین بو نافرته
سه فخر کردن قهده به بوو ، منیش
ماموستابه تیه کم سرفرازی کردم
له و هسور قهده فغانی لیم گرا بوون .
(وادیاره ست رهمزبه نه به ووی
له گهل خوئی من بهو ریگه به دا
به ری) !! .

په کم شتا که هستی مروفت
نه بزوتینن له کالی سه فهدا نه و
ریگاو بانه به که پین بیتدا نه وراتو
نه به ووی بگانه نه و شوبه یی که بو
په کم جار نه بیینن منیش نه ووم

ههر له بهرچاوه که ریگای هه وایر
بو کویه به کینک بوو له وخنونه
سه وزانه یی نه ماندیت که گوايه دهن
روژیک بیتا ریگای هه وایر کویه
بیتته بهک دوو ساعات .. !! که
جاران پین راوهستان له چوار ساعات
که مثر نه بوو نه مده له هه وین دا ، خو
له گهر زستان بوایه نه و له بازار و
به فردا ده چه قین ، له بیرمه که
جاریکی دوو ماموستای کچ خه لقی
موسل بوون که نه زستان دا له ریگا
مابوونه وه له بهر به فردا باران له مالی
موختاری دیکه له نوسنبوون .

نه یی نپوه له کوی نه بسوون
له کویه .. ؟

خوم دایکم که نه گسی و نوده ی
مالیکمان گرتوو ، گه لیکم پین خوش
بوو که بووم به ماموستا و له شانریکی
وهک کویه که دیمه نه شریه کانی چیا
نه خشینه سرکه شه کانی کوردستان
بیم .

بویه کم جبار نازادی مروفت
له گیانمنا چولار نه و هه لاله و بونه
خوشه یی که له گزو گیا کویه به کان و
نه و ناوازه خوشانه یی له بولبول و
قوسری سر داره کان نه هات
هستی نه قینی نه بزوبن هه ستیکی
تابه تی به شادی و به ختاری .

که له قوتا بخانه نه گه پانه وه نه و
ماوهی دووایست چون نه برده
سهر .
نه چوونه با فچه کینگه جهند
ماله ناسیا و خو شه و بیستمان
نه گه پین له بهر نه ووش که شاری

خزمه تگوزاری خویشندایت . . به زمرده خه نه به کی له خۆ رازی به وه که هر چه منده جی شانازی به بۆ بهر یوه بهری قوتابخانهی سه فسین ماموستا ره مزیه عادل ، سهری له قاند .

بۆ شیوهو جۆری و تهنه وهی وانه کان ئیستا چۆنسی نه بینیت ؟ رمزیه عادل که به کی که له به که ماموستا پیشه نکه کاتی فیر کردن که بۆ خۆی لوانی به تی له قوتابخانهی کوردستان دا له ههولیر ئافیکابه کی پچکولانه ئاماده بکات .

ئه لیت : ئیستا و تهنه وهی وانه کان گه لچ ئاساو ریک و پشک بووه به هوی ئهو ئامرازو نه خسهو و تهنه و شت و مه که جور به جۆرانهی که هه وانه به که به تابه تی له لایهن بهر یوه بهرینی هۆی فیر کردنه وه ئاماده له گه که جگه له وهی که هه به ماموستا خۆی له توانی هه ندیکسی دروست بکات .

هه ر وه ها بهر یوه بهرینی بهر وه رده هه ندیک ئامرازو شت و مه کی تاقیکا که جار ان شت و وه هه ر نه بووه به سه ر قوتابخانه کاند دا به ش ئه کات سه ر ده سی ئیعه ئه ر شته ی که ئیستا خه به نه بوو ئه مابه وه سه ر تواناو ئیره شو وه یی ماموستا که ئه گ سه ر شتیکی ساکاری دروست بکردا به بۆ ئه وه ی له گه ل وانه که ی پیشانی یدا .

ست ره مزیه له به ری نه هیشتنی نه خوینده وهاری به وه که خۆی له به که ماموستای فیر کردن و نه هیشتنی نه خوینده وهاری ئه زمیر دریت ئه لیت : بۆ به که م جار له سه رته ی ماموستا به تبه م دا هه ستم به پتوبستی نه وه که مان کرد که رزگاری بیت له نه خوینده وهاری و

کویه گچکه به هاو ولایانی گه لسی خۆش ره فترنو له گه ل شه رییدا ریک ده که ون ، خۆشیان و پشینی و ئیکه ل به به که بووین ، کاتی ده ست به ئایشمان به نه خشو و نیگار کیشان ده برده سه ر .

ئه ر کیشنه و به ری دوو چاری ده بووی ؟ له بهر ئه وه ی خۆم ماموستای وه رزش بووم گه لیک لام گران بوو که که سوکاری قوتابه که جکه کان قایل بکه م بۆ ئه وه ی به تهنه داری له ئیستراضا دا بکه ن چه ندمان ده کرد که سووکاریان قایل نه ده بوون .

به گو به ری وانه کان به پش جۆریک دا به ش ده گران به سه ر ماموستا کان دا ئاباگسو به پش خویندن و شاره زاییان یاخسود شتیکی تر بوو . .

ئه و سه رده وه ی ئیعه شاره زایی به لهن به لام پسوری له ماموستا بن دا مه رج نه بوو به لکوو دا هیتن ان و ئیره شو وه یی و شاره زایی به ییدا کردن له وه مه و دا به ش ناغسه ی سه ر که وتن و ریز لینیانی بوو .

له بهر ئه وه بهر یوه بهری قوتابخانه خۆی به ئاره زووی خۆی هه سوو وانه کانی به سه ر ماموستا کان دا دا به ش ده کرد ، به لام بۆ من ئه و وانه ی بهرم که وت به ئاره زووی خۆم نه بوو هه ر چه منده (بهر یوه بهر وای به باش ئه زانی) . به لام ئیستا ئه بینن که وانه کان به پش تواناو ئاره زووی ماموستا که وشاره زایه کی زانستیانه دا به ش ئه ک ریت و به شتیره به کی دیموکراتیانه وادباره تالیستا هه ر له وا دباره تالیستا هه ر له

ئافرهت له کۆنی نه فهای ده رچیت . به و هه سته پیرۆزه و به وهانندان و هه سول دانه ی که تا کو ماوه به که خۆی پتوه خه ریک کردبوو بگره وه که ئافره تیکی لای تازه پتکه پشستوو خۆی له بهر جوو بووه وه که نه ویش وه ک ئافرهت پۆکی له زباندنا هه ر نه وه تبه که بۆ خویندن و فیر کردن ته ر خانی کردوه ، به لکوو زبانی داواکاری خۆی هه به وه کو گچتیکی هه مرزه کار پتوبسته تام و چتۆری زبانی که مافیتیکی ره وای مروقه بیکات . ست ره مزیه له کاتیکیا ئه م گه نو گو یانه ی له گه ل من ده کرد تیشکی بادی گون و به سه ر جوونی لایتنو روژانی هه مرزه کاری خۆی به چاره کانی دا تبه ر ده بوو هه سنی به شیمانی به کی به سۆز له نیاوانان دا ئه وه ستا . ست ره مزیه هیشتا به دلتیکی گه رم و پر ئاوانه وه هه ولی خزمهت کردنی خوینده واری ئه دات و بی وچان که به سوو کاتی خۆی پتوه خه ریک کردوه ئنجا که دیتنه وه مانی به ته نیا له خانه خنجیله که بی دا وه ک مروفتیکی له خۆ رازی پال ئه دانه وه ئه حه سیته وه هه ست به شانازی ئه کات که پش ئه رکوو بی خزمهت روژتیکی به فیرۆ نه داده . ریزو سلاو بۆ رمزیه عادل داوای هیزو تواناو ته نه وستی پش کوتاییی بۆ ئه که بین .

زۆرپوونی پهستانی چاوه که پیری ده گوتری
Glaucoma بریتی به له زۆرپوونی پهستانی ناو چاوه
 له بریتی دیاری کراوه وه به شیوه به کی کردار بانهش له
 که سانه دا ده بیری که هه مه نه بیان
 له چل سالان تی به پیره ، هه رچه نده جۆریکی هه به
 تووشی مندالان ده بیت و رهنگه بیج به هۆی کویری
 نه گهر زوو چاره سه ری نه کری .

هه ره وه ها ده کری بلتین که تووشی بوون به
 زۆرپوونی پهستانی چاوه به پیری ره گهز (توخم) ده گوتری ؛
 هه ره وه که سه رنج دراوه زن زیاتر تووشی نه وه جۆره بیان
 ده بن که هۆ به که ی نه زانراوه
Congestive glaucoma . پهستانی چاوه بش
 به ریژه ی زانراوه له به یانی و ئیواراندا . جیاوازه ، جا
 نه گهر نه وه جو دای به له ریژه به کی تایه تی
 تی به ری ، ده توانی بگوتری نه وه که سه ده شیج تووشی
 نه خۆشی زۆرپوونی پهستانی چاوه بیت .

نه م جیاوازی به له پهستانی خوتندا ده بی له
 ه ملم جیوه رهت نه کات نه گهنا نه خۆشی ده گونجی
 تووشی به رزبوونه وه ی پاله په ستۆی چاوه بیت
 ده توانی بلتین که چاره ی نه م نه خۆشی به به گه
 له و ریگایانه ی ژیره وه ده بیت :

۱ - چاره ی سروشتی : به هۆی به کاره ئیناسی
 ده زمانی تایه تی راگرتی پهستانی چاوه له سنووری
 سروشتی ، نه وه ش حه ب و مه رحه م (مه لحه م) (۱) و
 دلۆپ و له ریگای ده رزی لیدانه وه ده گریته وه که ده بن
 به هۆی که م کردنه وه ی پاله په ستۆی ناو چاوه وه کو
 مانیفۆل **manifol** .

۲ - چاره کردن به نه شته ر گهری : که به هۆی
 نه شته ر کاری جیا جیا ده کریت که ده کری به هۆ به وه
 پاله په ستۆی ناو چاوه که م بگریته وه ره گه لێ ریگای
 نه شته ر گهری هه به که به به خسی خۆی بو
 نه شته ر گهره کان هه به که له م بواره ی هه نو که مان دا
 پتویست به درێژه پیدانی ناگات - به لام ده توانی
 ده ست نیشانی نه وه بگری که چه ند نه شته ر کاری به ک
 هه به که په نایان ده برینه به م کاتی که که چاره سه ر کردنی
 پزیشکی سه ری نه گرت ، هه ره وه ها باری له نه کاوه هه به
 پتویست به نه شته ر گهری خه ترا هه به دوا ی زال بوون
 به سه ر راگرتی پاله په ستۆی ناو چاوه کرداره که
 به خه ترایی ده کری به تایه تی نه م له دۆخه به به له کان
 ده کری وه کو چۆن سووتانه وه ی په له ریخۆله (الزانده
 الدوده) پتویستی به ده ست تیوه ردانی نه شته ری
 خه ترا هه به به مه به ستی رزگار کردنی ژبانی نه خۆش .
 پهستانی سروشتی چاوه بش له نیوان
 (۱۵-۲۵ ملم) ی جیوه به ، ووشه ی ناوی ره شیش که
 به کار ده هینری ناولیناتیکی هه نه به چونکه ، نه وشله به ی
 له ناو چاوه هه به پیره نگه ، نه م ناوانهش له ناوی
 گریکی **Buphthalmos** - وه هاتوه که به باری
 مندالانی نه وتو ده گوتری که کاتی که ده بن تووشی
 به رزبوونه وه ی پهستانی ناوه وه ی چاوه ده بن ، جا بو به
 چاوه ، به هۆی چوونه ژووری ناوه وه بو ناو کویری نه
Cornea ی چاوه رهنگی ده گوتری بو شینتیکی تاریک
 که به م هۆ به ش کویری که چه تر روون نابیتستو
 ریگای دۆبشتینی روونای نادا .
 نه م به رز بوونه وه ی پهستانی چاوه ش ده بیت ه
 هۆی خراب بوونی چاوه له ناوه وه به تایه تی تووه
 ده ماری بینین و هه ندیج جاریش نه گهر چاره نه کسری
 ده بیت ه هۆی کویری به کی ته واو .

چۆره کانی :

۱ - جۆری زگمایی **Congenital Glaucoma**
 باخود **Buphthalmos** نه مهش که م و کویری به کی

زۆرپوونی پهستانی چاوه . هۆیه کانی و چاره کردن

که کم توانیستی له بیین و بهرز بوونه و هی تریسه
خوین بهرو رنگه په ستانیش له ناو چاودا له ۱۰۰ ملم
چپوه زیاد بکات . نم جورهش له چاوی بچکولانه
نموکودا په دنا ده بیت که تووشی سوورینی سووه
Hypermetropia هروها خه لکی بده مار (عصبی)
زیاتر تووشی دهن له هی تر هروهاش نافرمت زورتر
تووش دهن به هی (انفمال) یانه وه . نم جورهش
چارهی به کرداری نه شمتری خیرا هه به پاش راست
کردنه وهی په ستانی خوین به هی چاره کردن چونکه
وازلن هینانی و پشت گوئی حستی کرداره که له وانه به
بیت به هی کویری ته و او .

(ب) جوری ساده د ریو خایه ن :

Chronic Simple Glaucoma

نممش به شیوه به کی ناسایی له به سال چوواندا
رووده دات که له ۵۰ سالی تیبه یون نم جورهش
رنگه جکه له سرتشه به کی سووکه له و کورت
بینی به کی له سوره خۆ (که که سه که واهست ده کا
نه مانه هی بیرین) چیتری لی وده و ناکه وئی . چاره ی
نم جورهش به به کارهینانی دهرمانه دهن چ دلۆپ
له ریگای چاوه وه ، چ له ریگای دمه وه ، په ناش نابریته
بهر گرهاری نه شمتری تا کو درمانکاری به کی نه که وئی
له چاره کردن .

سه چاوه ی سوود لئ وهر گراو : -

DAVIDSON'S PRINCIPLES AND PRACTICE OF MEDICINE, CHURCHILL LIVINGSTONE EDINBURGH LONDON AND NEWYORK 1977 TWELFTH EDITION

چاپی دوازده مین ۱۹۷۷

(۱) مخرجم (هه توان) یسی پند ووتری .

رگمانی به ده بیتنه هی داخستنی نه کونانه کی
هه گن بهو جۆگه لانه ی ناوی زیاد ی ناو چاوا له
ریکا بانموه دهرده چن .

گرنگترین نیشانه کانی نم جورهش نه وه به کنه
دایک تیبنی نه وه ده کات که منال له روشنایی
ناسایی دا توانایی کردنه وهی چاوی نی به ، هروها
کۆرینه ته ماوی ده بیت ، له دۆخه لی پیر کردوه کان چاو
گه ورت دهن به تابه تی کۆرینه که بهم باره ده گرتی
Mega Cornea وانه کۆرینه یه مزن ، نم جورهش
چارهی به نه شمتر ده کرتی ، نه جمانی کرداره کمش به نده
له سر کانی چن به چن کردنی ، نه گهر زوو کرا بهر
له وهی بی به هی بهرز بوونه وهی په ستانی چاوه
له دواپی دا خراب کردنی ناوه وهی چاوه نه جمانه که
نه خۆشی به .

۲ - بهرز بوونه وهی په ستانی چاوی ناسره کی Secondary Glaucoma : بیان هوزانراو :

نم جورهش له نه جمانی به کیک له ساکه کانی هه نده
نه خۆشی چاوه وه رووده دات و هک هه ندی هه
کۆرینه که ده بیتنه هی کون کردنی کۆرینه .

Corneal ulcers and Fistula

Iritis هروها و هک سووتانه وهی کۆرینه
و خوین به ربوونی ناوه وهی چاوه چاره ی نم بارهش
به چاره ی هۆبه که دهن به کم ، وده وای چاک بوونه وهی
چاویش کرداری کی نه شمتری ده کرتی نه گهر
باله په ستوی ناو چاوه هر بهرز مایه وه .

۳ - جوری هۆ نه زانراو : نممش دوو جوره :

(۱) نهو چمشنه کی که سوور بوونه وهی چاوی له گه لدا به Congestive Glaucoma

که ناوسانی پیلووه کانی له گه لدا به ، له گه ل سه
به شه به کی زور به تابه تی له ناوچه ی سه ره وهی گوئی
- هروها بیت توانایی کردنه وهی چاوه به هی توندی
نیشه که وه که له کردنه وه به وه په بده بیت ، هرواش

کوماری خوارووی نه فریقا ، ولاتسی نالوزی و
 بی . به ترسی و دزواری ، نهویش له نهجامسی
 دهست تی و مردانی نیمپرالبزم له خاک و کاروباری
 زبان و هتد .

کهوشنی نم ولاته و دانیشتوانی :-
 ئوقیانوسی هیندی دهکهوینته یۆز ههلات و
 باشووریوه ، بیابانی کلهری ، بیابانی نامیبیا له باکور
 و ئوقیانوسی نهتلانتیک لای یۆز ئاوا بهوهیه .
 زهویهکهی پتوانیهکی پان و بهرینی گرتووه تهوه
 که - ۲۳۰۴۲۴۱۲۳ کیلۆمتری چوار گوشه ،
 باخود دوو نهوهندهی پتوانهی فهره نسایه . به
 یخی سه زیمتری به کهی سالی ۱۹۷۰ ، نزیکیه
 (۲۳۰۴۴۷۲۳۰) که بهم شیوهیهی لای خوارهوه بهش
 کرابوون

[سپی پیستنهکان ۲۷۵۰۷۱۶ ، بانئو
 ۱۵۰۵۷۰۵۶ ، ناسیایه کان ۶۲۰۴۲۲ ، کوچ کهره
 پهنا بهر و ... ه - تیکه لاه - ۲۰۱۸۵۳۲] ملین
 کس دهوین .

نم ههریمه له بارهتی ئاو و ههواوه دهکهوینته
 بهر کار تی کردنی دهریا ، بهلام نم کار تی کردنی
 دهریا بهش به یخی ناوچه دهگورئ . له لایه کهوه دهپشین
 به فر به درزیایی سال شاخه بهرزهکانی (کایا و ناتال) ی
 داپوشیوه ، کهچی کهناری ئوقیانوسی هیندی و
 دهشتهکانی ناتال گهرم و شیخ دارنا . ژباتی زووربهی
 دانیشتوانی ژباتیکی خپلهگی به ، چونکه داگیر کهران

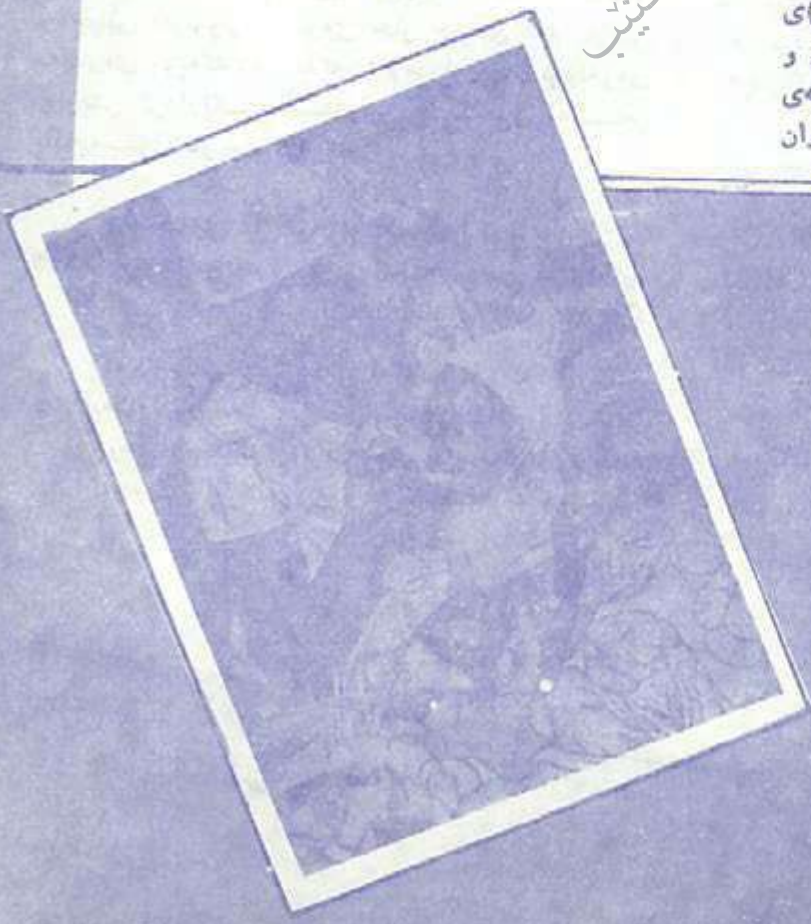
مارهی خویندهواری و بهرز بوونهوهی پابهی زانیاری
 نه داون .

زمانی سه رهگی و نهتموهی دانیشتوانی نم ولاته
 ئینگلیزی به ، دووه زمانی دانیشتوان ئهفریکانی به
 به یخی سه زیمتری به کهی ۹۷۰ ی میری ئهوی ۶۵ /
 ی یخی دهوین ، تابیهت شاری کاپ و زیاتر له سپی
 پیسته کان . بیرو باوهری نایشیان جیاوازه ، نایبی سه
 به کلیمه ی بوری هۆلندی و نایبی - الانجلیکانیه - و
 نایبی - المیتودییه - له ناوانه دا همن .

لهم ولاته دا (۱۶) دانیشگا ههیه ، که (۱۲) یان
 نهرخان گراوون به ته نیا ، یۆ خویندنی سپی پیستن
 داگیر کهر .

له سالی ۱۹۱۰ ه وه سالی دروست بوونی [بهک
 گرتوهکانی خوارووی نه فریقا] ولات له چوار ناوچه
 پیک هات ، کاپ یان - رآس الرجا الصالح - و ناتال
 نیشتمانی ره سنی خپلهکانی زوواو و سورانج ی
 سه رهست و ترنسفال ، . گهوره ترین شارهکانی ولات
 جوهانسبرج (دهوله مهند ترین خاک به کانی ناتون له
 جیهاندا) ، کاپ و پریتوریا و دربان .

دوای گشانهوه و هاتنه دهرهوهی خوارووی
 نه فریقا له کومهکی دهوله تانی - الکومنولت - سالی

خوارووی
 نه فریقا

هه و نامه کتیب

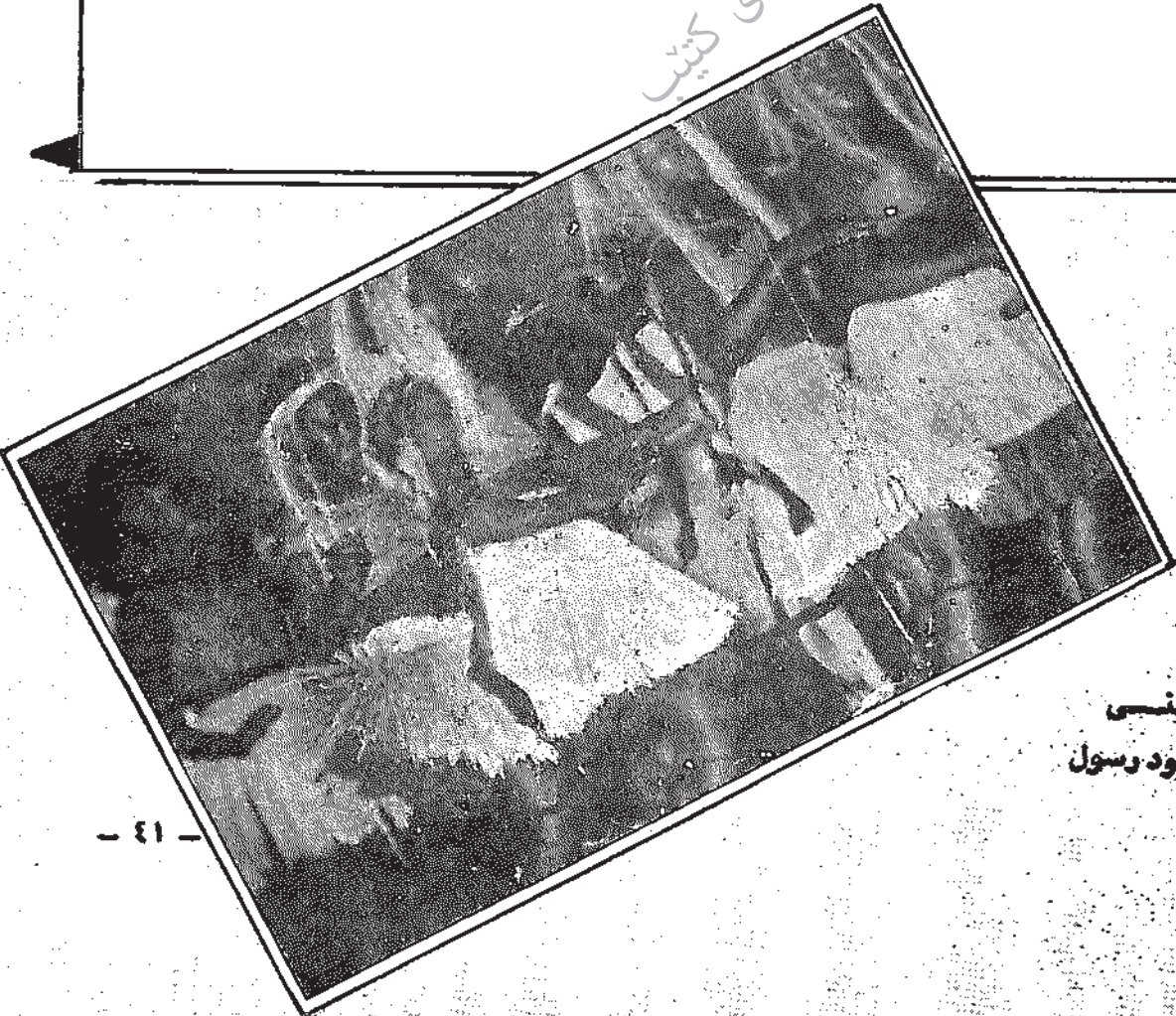
۱۹۶۱ - و بوونی به کوماریکی سر به خۆ، سه‌رۆکی ده‌ولت ، ده‌سه‌لانی راپهراندن ته‌نیا به ره‌مز و ووته کارو باری ولاتیان دایه‌ ده‌ست . ، بۆیه ده‌لیتین ره‌مزی چونکه بی پرس و ته‌گیر له‌ گه‌لا کردنی سه‌رۆکی وه‌زیران و نه‌نجومه‌نیا به‌ردیکی بۆ ناخریته سه‌ر به‌ردیکی تر !! . نه‌وان له‌ لایه‌ن لیژنه‌به‌کسی هه‌لبژاردنه‌وه که له‌ئهن‌دامانی په‌رله‌مان پتک دین بۆ ماوه‌ی - ۷ سال - هه‌لیان ده‌بژیرن .

باسای رۆمان و هۆلندی سالی - ۱۸۰۶ - له‌گه‌ل هه‌ندێ زیده‌یی و ده‌سکاری کردنی له‌سه‌ر بنه‌ره‌نسی به‌ریتانی - بویر - باخود کشتیاره هۆلندی به‌کان سالی - ۱۶۲ - نیشه‌جێی [سه‌ری لوتکه‌ی هیوا] رآس الرجاء الصالح - بوون . دوای چهند سالیك كوچ و باربان تيك ناو به‌ ویلی له‌وه‌رگا و جێ پاوه‌ن .

داخزانه به‌شی باکووری ولات . تا سالنسی نیوه‌ی دووه‌می سه‌ده‌ی هه‌ژده‌ بش چ هیتروو ده‌سه‌تیکی نه‌وتو په‌یدا نه‌بوو بو که شه‌رو هه‌رایان له‌ گه‌لدا بکه‌نو و جیو شوپنیا پێ لیژ بکات . بگره‌ نه‌وان چهند خیل و خیتزانیکی - هونتوت - که دانیشه‌وانی سه‌ره‌کی ولات بوون سه‌رکوت و له‌ناو بردن . به‌لام نه‌مه‌بان تا سه‌ر نه‌خوارد . چونکه چهند خیتزانیکی به‌هتیز و پتک و پیکی به‌کگرتوی - بانته‌و - یان لێ په‌یدا بوون که نه‌وانیش له‌ ده‌ور و به‌ری رووباری - جریب فیش - به‌ دوای له‌وه‌رگا و خاکی به‌یتی کشت و کالی دا نه‌گه‌ران بۆ درێژی هه‌شتا سال کوشتن و کوشتار و نالانی و مال وێرانی به‌کتری له‌ به‌نیا ن دا دروست بوو تا سووبای نابلیون و هتیزی ده‌ریای ئینگلیزی سه‌ری لوتکه‌ی هیوا یان له‌ هۆلندی به‌ کان ساندوو

ئه‌ندامانی په‌رله‌مان بش کارو باری ده‌سه‌لانی یاسادانان یان گرتوته نه‌ستۆ که پتک دێ له‌ کومه‌له‌ی نیشتمانی و نه‌نجومه‌نی پیران . هه‌لبژاردنی تاکه‌کانی که ژماره‌بان - ۱۵۶ - که‌سن و بۆ پینج سال فه‌رمایان به‌رێ ده‌که‌ن له‌ لایه‌ن کومه‌لێ له‌ ده‌نگ ده‌ران که هه‌مووبان سه‌بی بیتن له‌ خوارووی نه‌فه‌ریقا و (نامیبیا) هه‌لده‌بژیرن .

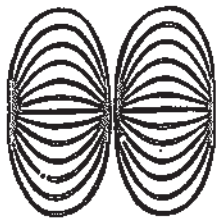
نامیبیا زه‌وت کراوو و داگیر کراوه‌ی نه‌لمانیا بوو ، به‌ر له‌ داگیر کردنی له‌ لایه‌ن سوپای خوارووی نه‌فه‌ریقاوه سالی - ۱۹۱۵ - . له‌گه‌ل نه‌و هه‌موو داواکاری و ناره‌زاییانه‌ی کومه‌له‌ی ولاته به‌کگرتوه‌کان دایان ، به‌لام هه‌یج سوودیکی نه‌بوو و تا نه‌مرۆش هه‌ر له‌ ژێر رگینی حوکی داگیر که‌ری دایه . یاسای گشتی ولات

ئاماده‌گر دنسی
حسین محمود رسول

(۶۴۸۰۰۰) کهس لهو جوړه پيشه‌سازيانه‌ی ناو
 براو له ناو کان و کارگه‌کاني دا ئيش نه‌کهن کهه -
 (۶۳۵۰۰) کهسيان له سپي پسته‌کانن . پيشه‌سازي
 پاره‌ماسي دهر با په کيکه له جم و جووله گرنگه‌کاني که‌ناز
 دهر باي به‌شي پوژناوا و خوارووي وولات سالي ۱۷۵
 (۲۰۴۲۱۶۹۰ تن) پراو کرابوو ، کشت و کالي له
 بره‌وي و پيشکه‌وتن دايه به تايه‌تي لهو ناوچانه‌ي
 باراناوي به‌پيشن ، به‌کم وولاتي جيهانه له نارنده
 دهره‌وي همه جوړي شهرباب ، له‌بر زوري دره‌ختي
 ميتو و سټو تيبايدا .

به‌لام نهم وولاته فراوان و به‌ختر و بتر و
 نه‌خشيته ، تا نه‌مرؤش نه‌خؤش ميتردهمه‌ي په‌گهز
 به‌رستي و ده‌ست تې وهرداني نيمپرياليزم و
 نوکراهي‌تي . و نه‌بېن زايونزيمي به‌د جنسي و ده‌ستي
 چه‌به‌لي نيمپرياليزمي داگير کهر له خاكي زهوت کراوي
 برته‌قال و زه‌تون خاكي پيرؤزي فه‌له‌ستين هيچ که‌متر
 بې له په‌گهز به‌رستاني خوارووي نه‌فهريقا ، چونکه
 سه‌هيتوني په‌گهز به‌رستو دروست کراوه‌ي نيمپرياليزم
 به‌د په‌گهز به‌رستاني خوارووي نه‌فهريقا ، و هر
 هه‌مان کارو فرماني پتيان سپيردراوه پو ناغاگانيان
 ده‌پيشن . به‌لام نابېن هه‌رگيز په‌ش
 بين بين چونکه جه‌ماوه‌ري
 که‌لي فه‌له‌ستين و خوارووي - نه‌فهريقا ، لاواني جليل
 و قودس و حيفا و ... په‌ش پسته‌کاني بانټو و زولو
 و ... خوټي شه‌هيدانيان به‌فرو نادهن .

پاش ماوه‌به‌کي کورت کردبانه داگير کراوه‌ي نينگليز و
 حکومه‌تيني تايه‌ت به‌خويانيان دروست کرد . لهو
 پوژوه وولات کرا به‌و چوار ناوچه‌په‌وه که باسمن لټوه
 کرد . دؤزينه‌وي کانه نالتونه‌کاني ناوچه‌ي
 جوهانسبرگ سالي ۱۸۸۶ ولاتي تيك وهرداو بالي
 مه‌ترسي و نالتوزي دؤوازي کيشا به‌سهر ژباني خه‌لکي
 نه‌وي دا ، باري نابووري و کومه‌لايه‌تي تيك چوو ، وه
 بووه هؤي پرووداني شه‌پري گهره‌ي (۱۸۹۶-۱۹۰۲) ي
 به‌يني بوير و نينگليز و سهرکه‌وتني نينگليز تباي دا و
 پيك هيتاني خوارووي نه‌فهريقاي به‌کگرتو سالي
 ۱۹۱۰ .

جياواز کردني په‌گهزايه‌تبه‌کي زهف : -
 تيئوريني لاهوتسي به‌د که‌لای زؤربه‌ي
 - نه‌فريگان - به‌کان هه‌به ، که گوايه خوا له‌سهر په‌ش
 پسته‌کاني نووسيوه [که دار بېر نه‌وه و ناو هه‌لټيجن]
 نهم ووتنه‌به له باري پامباري په‌وه دوو سيماي
 ناشکراي پتوه دباره : به‌کم بيريکي سهرکه‌وتني
 په‌گهزي سپي پست . دوهم به‌ريک کردني ناکوکي
 په‌گهزايه‌تي - Apartheid - په‌شه‌کان ماني
 ده‌نگ‌دان و خويشان دان و ماني کارکردن له بازرگاني
 به‌ت دا نيانه به هيچ کلؤچين ، وه بؤيان ني‌به که‌ئيش و
 کارو بارو کاسبي سهر به‌خؤبکه‌ن ، وه له کارو کرداري
 ئيداري (کرداري خؤکرد) و کاري هونمري نه‌توانن
 بچنه به‌کيتي په‌کانيانه‌وه به مهرجي په‌يمان به‌ستن پو
 يازي بوونيان به جياگاري په‌گهزايه‌تي ته‌واو .

پست په‌شه‌کان که دانيشتواني نه‌سلي نه‌و
 خاک و ولاتهن بې به‌شن له چوونيان پو زؤربه‌ي شوټينه
 گشتي به‌کان وه (سينه‌ما و) چايخانه‌و شانؤ و گهرماو
 و نوټيل و باخچه گشتي به‌کان و ...) وه بؤيان ني‌به
 که‌سوود له زؤربه‌ي پتويسته‌کاني پوژانه‌ي ژباني
 مه‌ردم بکه‌ن ، پو نمونه‌و نوټوموبيل چه‌کاني گواستنه‌وه ،
 شه‌مه‌نده‌فهر و بابؤره‌کاني گواستنه‌وه ، نوټومبيلي
 نيسماف ، تاکسي هات و چؤ ... و هتد) .

سالي ۱۹۷۳ نرخی ۹۷۹۳۹۶ کيلؤ گرام نالتوني
 دهر هيتراو له‌لايه‌ن سپي پستي داگير کهر له
 ناوچه‌کاني ترنسفال و نورانچ به‌ته‌نبا ۷۷٪ به‌ره‌مي
 نالتوني دهر هيتراوي جيهان بووه ، نه‌لماسي ي پرووت
 همر لهو ساله‌دا ۷۵۳۴۳۰۰ قيراط بووه نه‌مانه جگه
 له کانه به‌نرخه‌کاني پؤرانپوم و خه‌لؤزي به‌ردوو
 نوټسفات و نوحاسي .

مهد عبد الجبار ساله پي

مهد عبد الجبار ساله پي

شتيكي زور سهيزو چاوهرئ نه كراو له
روشنير و هونرمهنده هونهر دؤستانى جهان كه
ناوى وينه كيشى هرته ندى «فيسينت فان گوخ» يان
نميسينت و هيچي له بساره وه نه زانسن ؟

دهشيت ناويانكي هونرمهنده « فان گوخ » وه كو
نه نانه به كي هونهرى هاوچهرخ و هونرمهنده ندى
ره سن ناخوشى ژيانى كورتى و نه كو مه له نامانه بيت
كه بو « تيو » ي برا بچوكى ره وانه ده كرد ، كه خويان
له پينج سه د نامه بهك دهن . چونكه جكه له
وينه كيشيكي به سه نيغه نوسه ريكي زور به تواناو
كارامه بوو . نامه كازى به گشتى خزينه به كن له هستى
به رزى مرو قابه تى و بيرى جوانو به نرخ . نه مانه و جكه
له تابلو نايابه كاني كه ريگه به كي زور مرو قابه تين له
دهريرين « التمبر » و به كار هينانى بويه و په مووجه .
هونرمهنده « فان گوخ » له سالى ۱۸۲۵ له گوندى
« كروت زوندمرت » ي كه ماله له وولاتى هولهنده . .
و ولاتى « فريمير » و « رامبرانت » له باوكيتكى قهشهى
پروستانتى و دايكيكى خانه داني ژير هاتوته پووى
جهان وه . « گوخ » هر له مندالى به وه ژبانى
دهور و پشتى و سروشتى گونده كهى سه رنجى
پاده كيشاو له دووره وه ده پروان به ژيانى دانىشتوانى
گونده كهى ، هميشه حهزى به ته نيابى و گوشه گيرى
بوو به ده گمن هاويه شى ژيانى روزانه ي خه لمكى ده كرد
و هيا خود له گهل تيلور « تيو » ي برا بچووكى هه گنده ستاو
باسى كه ساسى و لازرو نه شكه نجه كاني خوى بس
ده كرد و ناوانه كاني خوى بو ده ووت . « فان گوخ »
باش خوينديكى كورت له سالى ۱۸۶۹ له ته منسى

شازده سائيدا چوه شارى « لاماي » بو كار كردن له
كوگابه كي بازرگاني تايهت به فروشتى تابلو
پاشماوهى هونهرى . پاشان بو لقه كاني هه مان كوگا
نيردرا بو شارى بروكسول و لهندهن . له سايهى نه م
كارانه دا « گوخ » و لك هه ايكي ره خساو به په روشه وه
كتيبه هونهرى به كاني ده خواسته و ده خويندنه وه
ميشكي خوى پخ زاخاو ددها . زور جاريش هامو
شوى پيشانگاو موزه خانه كاني ده كرد و سات و دووسات
له تابلو كاني « رامبرانت » و « فرانسوا ميلايه » ورد
ده بو وه و ديقه تى ده دان ، وه له دوايشدا هر به
ماموستاو پابه رى راسته قينه ي خوى داده نان .

« فان گوخ » پاش وازهينانى له پشه ي ماموستا پي و
وانه ووتنه وه له شارى « رامكيت » ي ئينكليزى
بريارى دا بيتته قهشو پي باوكسى بگريست و
هه زاره كان بلاو پينته وه و نارامى و دلنيايى بان پس
به خشيت كه نه وه ش ناوانى كوون و هه ميشه ي
خيزانه كهى بوو چونكه له و سه رده مه دا هه ستى ناينى
زور بلاو بو وه وه ته شه نه ي سه ند بوو . ره تگه هوى
نه وه ش هه زارى بارو زرووفى نابوورى نه و ناوچانه
بيت كه تى دا قه شو وه عز دادهر بوه . هر وه كو له
شارى بوزرناجى به لچيكي له نيوان كريكارانى
ژير زهوى نه و شاره ده بينين وهك ناين پهروه ريكي و
خاوهن و يژدانتيك به هاناي نه وانه وه هاتوه به ده مى
پرسى و لاهو ته كانيان هوه چوه وه موچه و كه و
په له كاني بو ته رخا ن كر دوون . هر له بهر نه م هوى نه ش
بوو له پا به كهى خوى ده ركرا به و بيانوه ي كه ناينى
مه سيحى ناينتيكى پخ گه رده ده بيت پياوى پلكو پوزشه
هاتوو چوى كليساو جيگه ناينيه پيروزه كاني بكات نهك
نه و رووته لانه چونكه شايبه تى نه وين . له دوايشدا
« گوخ » ژيانى برسبه كاني نه و شاره له تابلو
« بيره وه ربه كاني باشوور » وه كو بابه تيكي ره سن له
بويه تى ته لئخ و تاريك دهر پي .

« له گهل نه وه شدا تواناي هيچ شتيكم نى به
هه ست به بوونى خوم ده كه م و نه توانم بيمه مروفتيكي
دى كه . . . به لام چون وه بو كين نه توانم به سوود بم و
خزمهت بكه م » « فان گوخ » زور كات نه م رستانه ي
دووباره ده كرده وه و باسى پخ توانايى و سه رنه كه و توويى
خوى ده كرد . له بهر نه وه ي هر چي كاريك و ئيشيكي
ده كرد ره زمانه ندى خوى تيا به دى نه ده كرد . زور به ي
نه م هويانه و گه ايكي ناراسته و خوى تريش هانده رى
راسته قينه و ته واوتى « گوخ » بوون بو ورون كردنه وه

هونەری وێنه کیشان له تمهني بيست و حوت سالیدا، به مه بهستی توانه وهو ئاگادار بوون له ژبانی خهلك و هاوبهشی كردنی نازاره کانیان له پێی هونەر وه نهک ناین . وه ههروهها ده برینی بیره حهشار دراوه کانی مێشکی و حهسانه وهی دهروونی خۆی . جا ههه بۆ بهش تابلۆکانی وه کو ئاوتنه بهک ده خسته کار بۆ پهنگ دانه وهی ژبانی راسته قینهیی پر له نهشکه نجسه و مه بهنتی ههزاره کان . ههه وه کو ده بینین خۆی له دوای نامهی دا ده لیت : « تابلۆکانم بهر هه می قوربانی دان له ژباندا چونکه نیوهی ئه قلم بۆ سهرف کردوون . به راستی وێنه کیشان ته نها پشه بهک بوو بۆ « گوخ » که تیا بدا تامه زوویی خۆی پهن ده رده کردو و یزدانی خۆی پهن ده حه سانده وهو مایه دنیا یی و چیتز لهن و هه رگرتنی بوو . بهرا ده به کی وا له به بانی زووه وه تا کو نیوه شه و وێنه ی جوتیارو دار بوو شوانه کانی گو نده که ی ده کرد پاشانی شه ده بگوا سته وه سه ر تابلۆ ته نانه ت له رۆژیکدا زیاد له تابلۆ بهک کاری ده کرد وه کو تابلۆی (جۆلا) و (جوتیارو کیتله که که ی) و (ده فلی گهنم) و گه لیتی تریش له و بابه تانه . تابلۆی « په تانه خۆره کان » به په کیک له جوانترین و ناو بانگترین بهر هه مه هه هونهر به کانی داده نریت که تیا بدا خیراتیکی جوتیار ده ستیان ناوه ته خوانی په تانه وه به ری مانوو بوون و ئاره ق پشتی خۆبان له په تانه ده خۆن که به ری که به کی زۆر سه ر به رزانه به ده ستیان هینا وه ههروه که « گوخ » خۆی ده بگوت . ماوه ژبانی هونهر مهنده له فه ره نسا دا که دوو سال بوو « ۱۸۸۶ - ۱۸۸۸ » به گرنگترین قۆناقی ژبانی هونهری داده نریت که تیا بدا زرنگی و بلیمه تیه که ی نشوونمای کردو په ری سه هندو یوو به رووی قوتابخانه ی کارتیگراوی « التامیه ، الانطباعیه ، اکسپرشنزم » بوه وه پهن سینه و دوو له گه ل هونهر مهنده ئه و قوتابخاله به ری که وت . له پيشاندا به ری یازیکی زۆر هه لچوانه و دو اکموتووی له ژیر کاربگه ری قوتابخانه ی هۆله ندی و هونهر مدانی پيشووی هۆله نده کاری ده کرد به پتجه وانهی ئه م قۆناقه که به وشکی هتیم ده ناسریت نه مهش له کاربگه ری هونهر مهنده رۆشنیرو قوتابخانه جۆراو جۆره هونهر به کانی فه ره نسی ده زانریت . ههروه ها نه خشن و نیگاری ژاپۆنه کانی شه جۆره لایه نگه به که و ری یازیکی هونهری له بیر کومه لایه تی و دۆزینه وهی بۆ به ی ته نک و کال پهن به خشی .

« گوخ » ته نانه ت پاش دوو که وتنه وهش له هۆله نده برسه کانی وولاته که ی له یاد نه ده کرد وه هه یج کاتیکیش به په ری ری یازی ته کا دی میایی نه ده کردو هه تا مردیش به « فینسیستی هۆله ندی » مایه وهو کاربگه ری سهروشی هۆله ندی و که له پووری نه ته وایه تی زۆر به ی تابلۆکانی گرتوته وه . هونهر مهنده « فان گوخ » بۆ بابته کانی پهن په روا له په نگه تیزه کان ده گه را به تابه تی په نگه زهردو شین له بهر شه و زۆر جبار وێنه ی گو له به رۆژه ی ده کیشا باخود به شیه و ی هیل هیل له ده م و چاوی مۆدله کانی دا به کاری ده هینا که نه مه شی هه لچووی و بلاوی و لیک بچراوی دهروونی خۆیمان بۆ پوون ده کانه وه ، بان ههروه که خۆی ده بگوت « زۆر به ی په تانه خواردن شه و په نگه زهغه رانیه ی به ده م چاوی ههزاره کان به خشیوه نهک من » . ده بین شه بزانی که تیشکی به تینی رۆژ ته نها هه سوای هونهر مهنده بوو چونکه هه رده م دوایه سی ده کرده وهو ده بگوت « من هه ودالی تیشکی خۆریکم که هه موو به شیک له گیانم بسوتیتیت ته نها ئاره زووی وێنه کیشانم نه بیت » . بۆ شه مه به سه له سالی ۱۸۸۸ دا له سه ر ری نیایی هونهر مهنده « تۆلۆز لۆتربک » ی هاواری خۆی که یانده شاری (ئارل) که ده که ویتسه باشووری فه ره نسه له سه ر که ناری ده ریای سه بی ناوه راست . گوخ گه شه هونهری به که ی له شاری (ئارل) کۆتایی پهن هاتو ته واو بوو له هونهر مهنده یکی سه ره تایی وه توانسی بگاته لوتکه . ئیتر په ره موجه کانی به ئاره زووی خۆی هه لده سوپان به ناسانی کاری پهن ده کردن به سه ی هه یج ئالۆزیه که و وه ستانیک ، له چهنده ساتیکی که مدا تابلۆ به کی به پیتزی ده هینا به کایه وه (رۆلانی پۆسته چی) و (چایخانه به که له شه ودا) و (ئافره تپیک له ئارل) و چهنده دانه یه کی تریش له تابلۆ نایابه کانی شه شارهن .

« تابلۆکانم دهنگی هاواریکی ناسۆری بهو له ناخی دهروونه وه ده رده چیت » به م په سه کورت و پر مانابه هونهر مهنده « فان گوخ » وه سفی بابته سی تابلۆکانی ده داته وهو بۆمانی ده رده خات تاج هه ودابه که له ده برینی مۆفایه تی بۆ بزواندن سۆزو و یزدانی ته ماشاکه ران سه ر که وتوو بوو چۆن ژبانیکی تراژیدیایی له چوار چیه و ی تابلۆ به کدا پيشان داوه و ده ری بر بوو . ئیتمه له لای خۆمانه وه ده وانین شه م

بابه تانه به شوږشيتك و خاوه نه كه ي به شوږشگيريك
 بدهينه قه لهم چونكه رهم كردني نه و جوړه بابه تانه
 شووره ي و نابروو چونكي بسن وینه بوو له لای
 هونه رمنده كلاسيكي به كان .

هونه رمنده « فان گوخ » هميشه به به كيك له پابه رو
 ماموستا كاني قوتابخانه ي دهر برين « التمبريه »
 له هونري تازه دا هر چنده هندیك له په خنه گراني
 هونري ي سرپيچي هم قسه به ده كنه به لام نه وه
 راستي به كه و ناتوان ي پښتنيك بكرت كه تافسه
 وینه كيشي كه ديمه نه كاني ژباني به جوانترين ماناي
 كومه لايه ني و مرقا يه ني دهر برپوه و گيانيكي زيندووي
 خستوته به ي بابته كانيه وه . به جوړه ههستيكي وا
 وینه ي جوون ي پيلاو ده كيشيت كه هر ده لتييت دوو
 هاور ي گياني به گياني به كترن ، يان نه و گوله گه نم و
 دارسنه و به رانه ي كه له سر تابلو كاني ده شنيته وه و
 بهم لاو نه ولادا دين . بؤ نمونه پښه كاني (كورسي) به
 به ناويانگه كه ي ده توانين به دوو پښي وه ستاوي مرقا ي
 بيتينه پيش چاو . نه گهر بهم جوړه بچينه خه باله وه و
 پارچه ي نيو تابلو كاني بشو به پښين په نكه په تانه كاني به
 به چكه پشيله و قه دي داره كان به پالسي مرقا و
 په نجره ي ماله كاني به چاو ليك بده به وه . نه مانه
 هيجي شتيكي گالته بابته و كار بكا تير نين به لكو هر
 به كيكيان به شيكن له نه فسيه تي « گوخ » خوي كه
 به چري به كي زور خويان ده نو پښ . نه هم چري و
 ناووزي به له ههستي قولي و سوزي به تيني و كه سا به ني
 شكاوي و هكو خوي ههستي ده كرد - ده دوين ؛
 تابلو كاني سالاني دواي ژباني راستي هم قسانه مان
 ده به پښين ، چونكه به جوړه تيژي و گهر ميه كه
 دهر ده كه ون به تايه تي دارو ده وه نه كاني كه هر ده لاي
 ده سوتين و گري بلتيه يان به ناسماندا ده چيت . به گشي
 ده سال ملوه به كي زور كورته بؤ به رهم هيناني نه و
 تابلو به پترانه كه شان له شان شاكاره مه زنه كاني
 ميژووي هونه رمنده بؤ پياويكي سره تايي وه كه
 «گوخ» . هر چنده به ليتهاووي و زرنكي خوي
 هونه رمنده كه ي له چر به كي سبو و لاوزه وه گه يانسه
 گولتيكي گمش له سا به ي كيشه و زورانبازي به كي
 پښ شو و مار و دريژ له گه ل سر كه وتنو كه اوتكه وه كو
 ده بينين تواني سر كه رتن و زال بووني خوي به
 هه مو و جهان رابگه به نيت به رامهر به قورباني دان و
 نشوسنيه كي زور له ژباندا . «گوخ» هره وه كو زانيمان

له ميانه ي ته مه ني كورني دا گه ليك ناخوشي و برستي و
 كار هساي جهرك بري بينوه و چنه جار به
 برستي و گير فان به تالي هه لي كروه به چه شتيكي وا
 له بهر نه بووني كه وچك به فلچه كاني ناني ده خوارد .

سر باري هه مو نه مانه نه خوشي « فن » كه
 كرد بويه چي گوماني هاور ي كاني و هميشه چاوه ري ي
 هه لچونتيكي تر سناكي لي ده كرا . چونكه جار يكيان
 گه يانديه نه وه ي تاكيك له گو يچكه ي خوي بريت و
 بيكانه خه لاني ژنيك له قارغه شقارته به كدا له جيان ي
 قه رزيكي كون به هيواي چاك بونه وه و رزگار بوون له و
 دهر ده پسه دوستي جار چوده نه خوشخانه ي ميشك
 « الاعصاب » و چنه مانگ تاي ماوه ته وه . دوا
 دهر چووني له نه خوشخانه ي ميشك وه كو جاراني
 پيشو و ناساي نه بوو به لكو به جوړه ههستيكي تاريك
 بينانه و ليلاي سر چاوه وه دهر چو . به و بروايه ي
 كه كوليكي گراني سر شان كومه له كه به تي به تايه تي
 « تيوي » براي چونكه ژباني روزه ي بؤ دابن كرد بوو
 وه موچه ي بؤ بريوه وه . ده شيت خو كوشن باشترين
 ريگه بيت - وه كو گوخ خوي بؤي ده چو - بؤ رزگار
 بوون له و ژبانه چه په لسه و كوتايي به نيت به
 تاق كرده وه سر نه كه و توه كه ي وه كو خوي ده بگوت .
 نير بؤ دوا جار له بيت و پښي ته موزي سالي
 ۱۸۹۰ له سر گردنيك تابلوي « قه لره شو ده غلي
 گه نم » ده كيشيت ، دياره نه و بالنده به شووم و
 نه گه تانه له خوشي كوتايي هاتني ژبانسي « گوخ »
 ده قيرتن و ناسماني تابلو تاريك و نه لخه كه ي لي
 ده گرن . به كسر پاش كوتايي هاتني تابلو كه به دوو
 گوله خوي پيكاو له ۲۲ ته موزي سالي ۱۸۹۰
 له ته مه ني سي و حوت سالتدا له باوه شي تيوي براي و
 نيوان تابلو هاور ي كاني پالي سپارد نه و گيان و دلعي
 كه له ژبانيشدا له لاي هه زاره كان بو نه كه خوي

سهرچاوه كان

- (۱) حول فن الحديث . نو سين جورج فلانجان .
- (۲) حياة فان كوخ ادو به رگ . نو سيني ارفنج ستول
- (۳) من رواد الفن الحديث . نو سيني د . نعيم عطيه

هه تا ئیسته - نایمزانی تا گهی ههروا دهروا -
 مو فرهاداتی زاراوهی زمانی کوردی به تهواوی
 گۆنه گراونه تهوه له ناو (فهرهنگی زمانی کوردی) دا
 به کانی نهیون .

واته هیشتا زمانی کوردی له فهرهنگی کوردی
 دهوله مه ندرهوه فهرهنگه کانی بهره ستمان سه رمایه ی
 تهواوی زمانه که نینو به شیکی نه م سامانه به نرخه له
 که لینی و کون و قوژین پیچ و په نادا توژو خوئی به سه را
 باره وه و خه ریکه له بیر بجیته وه . نه مه سه رمای له وه ی
 که زۆرمان له کیس چوه وه تازه هیوا ی
 زیندوو بوونه وه یان نه ماوه .

هه کوردیک ماوه به کی باشی له گونده کانی
 کوردستاندا ژبا ییتو تیکلاوی ژبا نی روژانی
 خه لکه که یان بو ییتو ، ئیته دانیش هه ندیک به
 وردی بیر له مو فرهاداتی زاراوه و کهره سه ی : جوت و
 به ره و ، خه له و خه رمان ، شه تل ایلدانو ، گه لاروته و ،
 هه ریت ایلدانو ، خانوو کوردن و گلیبان و ، مازوو چینی و ،

... تاد که ئیسه مه کینه ی جوتو جیکه ی
 گرتونه وه و جوتیار ناوی بارچه کانی مه کینه نیر
 بووه و نه مانه ی له بیر چوه ته وه . هه روه ما : سواله و ،
 مه لۆو ، تابه و ، شاراو ، ره نو ، خه رمان و ، گیره و ،
 قرچو ، وه ردو ، به ره و ناوو ، به پکه و سوورو ، شه نو
 سی لک و ... ده یان شه ی که مه کینه ی دوه و هه مووی
 ناونه ته نه و لاوه . هه ر به م پیته گه لئ لابه نو باره ی
 که بش ...

جا که نه مان زانی و نه م که ئیته گه روه مان دپاری
 کرد ، ده زانی هه ر کاریک بو ژبا نده وه و
 زیندوو کوردنه وه ی مو فرهاداتی زاراوه ی کوردی بکریت
 کاریکی پیروژه و خاوه نه که ی جیکه ی ریزو شیوا ی
 قه درگرتنه .

که له م چاره وه سه یری کاره که ی کاک مه محمود
 زامدار ده که بن که کتیبی (فهرهنگی له لکو لوری)
 کاک (هه میده ی ئیژه ده په ناھ) ی له گه ل له هجسه ی
 کرمانجی خاوه رودا بو به راورد کردووینو (گۆری

زانباری کورد) یی چاپی کردوو و پیشکه شه ی
 خو ئینده واران ی کورد کراوه . . ده یی کاره که به کاریکی
 پیروژ بزانی و ئافه رینی کاک مه محمود که بن بو نه م
 هه رگه ی داوا ی نه وه بکه بن وینه ی زۆر بی .

من پیش نه م کتیبه ی کاک مه محمود نه م
 فهرهنگه م نه دیوه و ناوم نه ییتوه ، کاک مه محمود
 نه م سه رچاوه به نرخه ی زمانی کوردی خه شه
 به رده ستمان . هه ر نه وه نده بلاوو بو وه وه ده ستم پی
 گه یشت شانم کرد به خو بندنه وه یدا و هه ندیک به وردی
 خو ئینده وه . له نه نجامدا گه لئ سه رنجم ده رباره ی
 کاره که ی کاک مه محمود هه بو و وا ئیژه دا ، به گۆیره ی
 ده رفه ت ، هه ندیک یان تو مار ده که م . به لام ده یی له
 پیشدا نه وه بلیم : کاری فهرهنگ نووسی کاریکی
 ئاسان نه و ، به زه لامی تاقه بال هه لئاسی و ، له زۆر
 له ولاتی جیهاندا چه ند شاره زاو پسپۆر له نووسینی
 به ک فهرهنگدا به شدار ده بن و ، کاتو ده رامه ت و
 سه رچاوه و هه موو پیوستیه کانی شیان له گه ل ریزدا بو

ته ونو جۆلایی و ... ده یان کارو فرمانی که ی خه لکی
 کوردستان بکاته وه که هه ر به که یان ده یان کهره سه و
 زاراوه و مو فرهاداتی هه به و نه م ناو زاراوانه ییش
 گه لیکیان له له هجبه به که وه بو له هجبه به کی که - که م
 تا زۆر - گۆرانیان به سه ردا دیت و نوورو نزیکیان له
 به که وه هه به . . به کیک بیت دانیش بیر له مانه
 بکاته وه و جار جار ییش سه ریکی فهرهنگه کان بسدا و
 لاپه ره کانیان بکه ره ی گه لئ و وشه ی
 وای به سه ردا دیت هیشتا
 له و فهرهنگانه دا جیکه یان نه بو وه ته وه و له وانه یسه
 فریای زۆریان نه که وینو به به کجاری له ناو بچن . به
 تابه ته ی که ئیسه له گه لئ باره وه ئالو گۆری گه وره
 له کابه دابه و زۆر له و شه تانه بو به کجاری
 ده ییچرینه وه و ره نگه له مۆزخانه کانی شدا جیکه یان
 نه ییته وه . وه ک ده یان ئامرازو کهره سه ی جوتو و
 به ره و خه له و خه رمان له : هه و جارو ده سه گه وشه و ،
 مژانو ، هه به و گانجه و ، ژیره زوانه و ، وێژان به ره و

اندازه گیری است و آن لاصله دو انگشت ابرو
 سبابه است و قتیگه گاملا باز شوند . ل ۱۴۳)
 ناشکرا به مستو مشت کوله زور له نولانج

جیاوازن .
 ۴ = گهرت کر : گهر دوو . دیراو . گه توو =
 وسیله ای که باغبان با آن زمین را گرت بنمائی میکنند .
 (۱۵۱) زور روونه که (که توو) (دیراو) له یکه جیانو
 (که توو) دیراو یی هله درئی .
 ۵ = (گهر که : فرۆ . گهره . ژه گی گولاو .
 جهنگه = شپه مالک گاو یا میش یا بز وقتی جوشینه
 شور میزند و لخته میشود ل : ۱۵۲) خۆ (کره او
 فرق) یس جیاوازیبان له ودا نیسه پتویسی روون
 کردنه و یی .

۶ = (گهرگیت : مافور . گهرگیت = شانهی
 قالی بافی که بان تلوو پودا میگرد . ل : ۱۵۲)
 لیره شما هر (که رگیت = که لکیت) راسته و
 گونجاوه ، چونکه مافور له کوئی و که لکیت له کوئی ؟

ناماده ده کریت . جا که کاکه محمود به تهنیا خوی نه
 کاره ی کردوه بیگومان به هموو لابه کتیدا نه گه بیوه
 ناتواوی هبه .

به لام جیگهی داخ نموه به ناتواوی به کان گه
 زورنو له وانه بوو به همو لیکگی گهمو پیشاندانی چهند
 شاره زایه واده یان زور نرم بوایه تهوه .
 به هر حال . من به هیوای بارمه تیدان و
 خرمه تکردنی نه مه به سه پیروزه سهرنجه کانم له
 باره به وه دهرده برم . داخی نه وه بشم ناچسپ که
 ناتواوی به کان له وه زورترن و تاریکی وا بیانگری تهوه ،
 بزبه به شیان ده که مو (نه نه نمونه) یان بز ده هینه وه .

هنگه له هینانی هاو واتادا :

گه لچ جار کاک محمود له دوا ی به که لیمه ی
 (لوری) به وه چهند که لیمه به هاومان او هاوواتا
 دنووسیت . نه مه نه گهر هموو نه و موفرده دانسه
 هاوواتا هاومانای که لیمه (لوری) به که بن ئیشیکی

فرهنگی کورده لوری

● محمد علی مهوردانی ●

که لکیت نه و نامرازه به تهون کمران دوا ی تی لکیشان و
 چینی چهند تالیک له تهونه که به و که لکینه نه بکوتنه وه
 بز نه وه ی جیگهی خویان بگرن و مافوره که سفت و
 جوان یی .

۷ = گز که : نان به پروو گز گل = . نانی که از ارد
 بلوط تهیی میشود . ل ۱۵۴) . (نان به پروو) و
 (گز گل) زور دوورن له به که وه . . نان یان (گیتکه) ی
 به پروو جوره نایکه . له ناچاریدا کاتی گرانی به پروویان
 برژاندوه و هاریوانه و له گهل ناردی هرزن تیکلاویان
 کردوه و کردویان به نان و له سه خله تی گرانی
 دهر بازی کردون . به لام (گز گل) به ریکه له به ره کانی
 داری مازوو ، به ته ری سه رزه ، به وشکی تو یکلکه که ی
 رهنگی قاوه یی به و ناوه که ی زهرده ، نه کوتری و بز دهرمانی
 جده وی و برینی پشتی کر به کار ده هینریت .

زور به نرخو به لگهی ده و له مهندی و به فر اوانسی
 زمانی کوردیه . به لام نه گهر مانا کاتیان جیا جیا بسج و
 شیای نو جیگه نه بن نه وه مه به ست پیچه وانسه
 ده بیته وه و زبان زورتر ده یی . گه لچ جار کاک محمود
 لیره دا سهرنه که تووو و وشه ی دژوانای زر کردوه .
 و طک :

۱ = (پورچ گوده : به مرچ کردن . پینه کردن .
 بزمار ریژ کردن = . پهن کردن یکسر میخی که از تخته
 یا آهنی عبور کرده است ل : ۴۵) . له و س مانای
 کاکه محمود هیناونی ته نه به که میان ، به هه ندیک
 ده سکاریشه وه ، راسته . واته « بهرچاندنه وه » ی
 سه ری بزمار ی دهرچوو . . . ئیتر (پینه کردن) و
 (بزمار ریژ کردن) جیگه یان لابه کی که به .

۲ = (سه رزه به : سه رتاشین . واک کردن .
 سه رگیشی کردن = شر او کردن سه رگیشی کردن .
 ل : ۱۱۹) لیره دا (سه رتاشین) ناچوره .
 ۳ = (لولانج : لولانج . صحت = واه

۸ - (گونج سورخه : زهنگه زیره . زهنگه سورده . نوعی زنبوراست قرمز رنگ و درشت است . ل : ۱۶۹) . زهرده واله . بیان زهنگه سورده . بیان شسته نگه سورده سیره موزه ، بیان زهرده واله سورده . نمانه همو بیان بهك چور زهرده واله نو زهرده واله به كه به الوی (پتی دهلین : (گونج سورخه) . كه زهرده واله به كي سووری زله . وهك فارسیه كه روونی كردوه ته وه . بهلام زهنگه زیره ، بیان زهرده زیره ، بیان زهرده واله زهرده . جورئكي كه بهو ، نه وه به به (سووری) (گونج زهرده) ی بۆ دانراوه و تیکلاو کردنیان راست نه . بۆ نهم مبهسته نه وندنه نمونه بهسه . بهلام نه وه بیش هه به جاری وا هه به که لیمه (لوری) به که چهند مانا هه لده گریو کاک حه میدی نیرده په ناهیش بۆ نووسیوه بهلام کاک زامدار تنه ها به کیکانی نووسیوه . وهك :

۱ - (کییل : کیر - . پیمانهایست که ظرفیت ان پنج مناست . الت تناسلی مرد . ل : ۱۶۱) . نهمه هر مانای دوومی کراوه . مانای به که م که پیوانه به که (پینج مهنه) وهك بلتی ته غار ، بیان ربه ، بیان وه زنه ... نه مانابه نه نو سراه .

۲ - (گالتش : ده فری پیاله . پای افزاری که از لاستیک ساخته شده ، قاب استکان . ل : ۱۶۲) لیرمندا مانای به که م که (کاله) بهو بۆ جیکه که گونجاوتره نه نو سراه .

نه زانینی مانای که لیمه کان :

کاک محمود زامدار له گهل جیکه دا مانای که لیمه کانی نه زانبوه به هه لده دا چوه وهك :

۱ - (پهلئ : که نار . لا - . پهلو . نزد . کنار . ل : ۴۸) مانای پهلئ بۆ بهراسوو له هه ردوو مانا که دیکه گونجاوتره (پهلئ = پالوو = بهراسوو) کاک مه محمود خۆی دوا ی بهك دیر وای مانا ده کات . کاتج ده لئج : (پهلئ که وای : که بابی بهراسوو . بهراسووی برژاو) .

۲ - پلله : په لووله ی ئاردو گنم - . مخلوطی از آب و آرد گنم دانه دانه میکنند برای جوجه مرغی که تازه از تخم بیرون آمده است . ل : ۴۸) نه وه ی شباوی فارسیه که بهو بۆ خۆراکی جوجکه ی تازه له میلکه جو و فوا نه گونجج (بر پۆله) به .

۳ - (تاپو : چاله که نهمه . مخزنی استوانه مانند است

که از گل درست شده برای نگهداری گنم یا آرد و مانند آن مورد استفاده است ل : ۵۲) نهمه زور روونه که مبهست (که نووا) نهك (چاله گنم) .

۴ - (تیری ی : تیرك تیر - . حلقه طنابی که بگردن گرسالو بزغاله می بندند . ل : ۵۵) زور روونه که (تیرك = تووبه ره ، خورج ...) ناکرئته ملی کارو گوئیره که . به لکوو نه وه ی نه کرئته ملی گوئیره که پتی دهوترئ : (گولوتیک) . وه نه وه ی نه کرئته ملی کارو بهرخ په تیکه - به مرچیک به میخه که وه بیت - پتی دهوترئ : (رک) .

۵ - (تهك : سه به ته - . ظرفی است که از ساقه گنم درست میکنند . ل : ۵۷) . (تهك) هندیك له مانای سه به ته وه دووره مبهست له تهك (ته بکه به) که سینی به که له سرووت چنراوه . هه روا ته به قو بلاو پالتیوشی بئ دهوترئ . بهلام بلاو پالتیو له شوولی بلالو وکو فهره قاج دروست ده کرئ . سه به ته بۆ ترئ و هه نجیرو هه لووزه و شنی وا به کار دیت .

۶ - (توشه : توشه به ره - . زاد و رحله غدائی که برای سافرت درست میکنند ل : ۵۹) توشه به ره بۆ نهم مانا ناگونجج و تنه ها (توشه) ی بۆ ده شج ، چونکه توشه به ره نهو چاره که وه ده فرو شته به که توشه ی سه فری تیده کرئ .

۷ - (چه پیش : کارژوله - . بزغاله پنج ماهه تا یکسال و نیم ل : ۷۰) نهمه بیش لیره دا (گیسک) ی بۆ دهوترئ نهك (کارژوله) ، چونکی به چکه ی بز تا چوار پینج مانگ بچکۆله به ، بهلام لهو ته مهنه به ره و زووز گووره نه بئ و گوشنی خۆش نه بئ و چه قووددانی لئج نیر ده کرئته وه نوای گیسکی لئج ده ترئ .

نه زانینی مانای هاوواتا :

که لئج جاریش که لیمه ی وا هه به هاوواتا که ی له کرمانجی خواروودا دهست ده که وئج بئ سه رئیشه به کی نهوتۆ . بهلام کاک زامدار په بی بئ ناباو هه ندئ جار دوو چاری هه که ده بیت ، نه گهر نه له بیش نه کات به شهر و مانابه کی زور نهوسا نه گاته مبهست ، که چی نه گهر هاوواتا که بیت به بهك که لیمه دووسج دیر بیان زیانر نه پیچرئته وه وهك :

۱ - (ئالاکو : جیوره نهار از یکی ناسینی دهسکناره که بۆ برژار کردن به کار دیت - . وسیله ای که از آهن درست شده است و دسته چوبی دارد و با آن وچین میکنند علفهای هرز را از زراعت بر میکنند

ل: ۲۴) . لیره‌دا نه‌گهر به‌کسر بنیوسیا به پاچ که (ناوکن) و (پاچه‌کوله‌ی) یخ ده‌کری پر به پیتست دهرده‌چوو . دمیخ نه‌ویش بزاین هر بز نه‌م مبه‌سته نامرازیکی که‌یش هه‌به پیتی ده‌لین: (مه‌ساسه) ، هه‌رچهند هه‌نلیج جیگه نه‌م ناره بز (هیتسه‌ماله) یش به‌کار دینن .

۲ = (برالیک: داری هه‌لوژهی شاخی . درخت آلبالوی کوهی ل: ۳۶) نه‌مه یه‌ک توژی گوران به سردا هاتوو . (برالیک = بلاووک) نیر (داری هه‌لوژهی شاخی) چی ده‌بستوانی تماشای لاپه‌ره (۲۰۶) ی هه‌مان فره‌نگ بکه‌یت که ده‌لج: (هه‌لونه: به‌لاووک . آلبالو وحشی است و نام درخت آن (برالیک) است) .

۳ = (بوویتره: میرونی دایک - شوهر مادره . ل: ۴۰) لیره‌شدا باوه‌پیاره جوانتره و پهنده کوردیه‌که‌شمان بیرده‌که‌ویته‌وه که ده‌لج: (دایک بوو به بلوژن باوکیش نه‌یخ به «باوه‌پیاره» .

۴ = (په‌روار: په‌روار - گوسفند یا گلوی را که برای چاق‌شدن می بنند ل: ۴۵) نه‌گهر له دوای (په‌روار) هوه (دابه‌سته) و (دانی) بنووسرایجه روونتر ده‌بوو .

به هه‌له چوون له لیکدانه‌وه‌ی فارسیه‌که‌دا: گه‌لج جاریش کاکه محمود مانای فارسیه‌که‌ی نه‌پیکلوه‌وه هه‌له‌ی له لیکدانه‌وه‌دا کردوو هه‌به‌ستی (لوری) به‌که‌ی وون کردوو . وک:

۱ = (توژیر که: دوو‌وو . ناوری بن‌گا - آب زیر گاه ل: ۲۹) دباره لیره‌دا مانای فارسیه‌که‌ه (ناوری زیر گا) به نه‌ک (ناوری زیر گا) ، تو بلتی (رای ناوری) به هه‌له‌ی چاپ نه‌که‌ی بیته تیره!

۲ = (به‌ج به‌چمزا: به‌چمزا . کورمزا . گچمزا . شرنه‌رنه‌زنده‌زاده . نیره ل: ۲۴) نه‌مه لیره‌دا (کورمزا) به نه‌ک (کورمزا) . (کورمزا) له (ل: ۲۵) دابه .

۳ = (برار: برادر . هاوری - برادر (۱) ل: ۳۶) لیره‌داو له دوای نه‌میشه‌وه له (برارزا) لینی تیکچوو که (برادر) فارسی (برای) کوردیه .

۴ = (پوست: فوون . شنگ . گون - هقب . کتاباز برادر نه‌م است ل: ۴۶) نه‌مش هه‌مر زور روونه که (پشت)ی مبه‌سته (پشتیو پنا) و (تیره) پشت (زور زوره) (برا له پشت براین نه‌گهر نه‌زا

له لای خودا یخ) . (نه‌م فلانه به چوار پشت نه‌گانه‌وه سر فلان) . هه‌روا (عقب) یش بز نه‌وهو تیره به‌کار دیتوو ده‌وتری: (البت: من لا عقب له) . (ای لا ولد له) .

۵ = (چه‌ختو: که‌سیگه مووی به‌ری زور یخ - که‌سیگه مووی زه‌او او زیاد بلنداست ل: ۷۱) نه‌مش راسته‌که‌ی: (که‌سیگه مووی به‌ری زور (دریژ) بیت) .

۶ = (گورواسه: ریوی کتیوله - تیره‌گوهی ل: ۱۶۵) دباره لیره‌شدا لینی تیکچوو . راسته‌که‌ی (شیله‌ی کتیوی) به نه‌ک (ریوی کتیوله) .

هه‌له‌ی چاپ:

له‌گه‌لج جیگه‌شدا هه‌له‌ی چاپ هه‌به و له کوتابیدا راست نه‌کراوه‌ته‌وهو باسی نه‌کراوه . هه‌له‌ی چاپیش له هه‌ر جیگه‌کدا خراب یخو زبان به‌خش یخ له فره‌نگدا زیاده‌ی چه‌ندقاته ، چونکه فره‌نگدا راسته‌وخو په‌یوه‌ندی به زمانه‌وه هه‌به و بچوو‌کترین گورین له هه‌ر وو‌شه‌به‌کدا ریگه‌ی زمان خوار نه‌کات و ده‌نگه‌که به ناراستی دهرده‌چن . نمونه‌ی گوئنه‌دان به هه‌له‌ی چاپ یان خه‌ساردی له چاره‌سه‌ر کردنا لیره‌دا دباره: ۱ - پینج دیری ل: ۸۲ - له دیری ۱۷ وه تا ۲۱ - له ل: ۸۲ دا دووباره نووسراوه‌ته‌وهو باسینی نه‌کراوه ، بیگومان لهو جیگه‌دا دیریک که‌وتوو نه‌گهر پینج دیریش نه‌یخ .

۲ - له ل: ۱۱۷ دا زماره بز په‌راوتیریک دانراوه به‌لام په‌راوتیز هیچ نه‌نووسراوه .

۳ - له په‌راوتیزی ل: ۱۲۶ دا دیریک یان زبانه که‌وتوو .

۴ - له ل: ۱۲۲ بشدا زماره‌ی په‌راوتیریک هه‌به یخ نه‌وه په‌راوتیره‌که‌ نووسرایخ .

۵ - له ل: ۱۷۲ دا ، دیری هوت ، (نجانهای) نووسراوه راسته‌که‌ی (بخانه‌ای) . هه‌ر له لاپه‌ره‌شدا له دیری (۱۱) دا (بندی) نووسراوه (بندی) راسته .

کوتابی سه‌رنجه‌گام به چه‌ند پرسپاریک دینم که خوم ولای ته‌واویان نازانم به هیوام وه‌لامیان بزاتم و زانیی وه‌لامیان په‌یومندی به هه‌وتی کاک (حه‌میدی تیره پناه) و کاک (محمود زاملار) هوه هه‌به:

چند آیوریک دو ریاری (پنارامی)

« کریم سؤفی »

نه گهر له روانگه به کی جیهانی به وه بروانینه باری
گوزهرانی مرقف نه بینین ملیونه ها کس دوو چساری
دردیگی به نهانو شاراوه بوونه که بوته هـ
هراسان کردن و بشوون هملگر تیانو تیکدانی
به ختوهری زبانان ، نم تیکدوره « پن نارامی » یسه
که به به گم دوژمنی مرقف نه دریتنه قلم ، زور
تیوری جور به جور دهریاری دروست بوونی نم پن
نارامی به هبه . بزیشگه کان نه یکه رینه وه بز چهند
نه خوشی به کی تورگاتی ، وه یاخود له نهجامی خه بال و
خه بال بازیتی که سایه تی نم پن نارامی به دروست
نه بیت . زور جار مرقف خوی بهر پر سیاره له دروست
بوونی پن نارامی ، نه منس له نهجامی نهو بیر کردنه وه
نه ندیشه به بهی که میشک و لیکدانه وهی خوی پیسوه
خه ریگ نه کاتو به شتیکی راسته قینه شی نه زانیت
که چی له راستی دا بیر کردنه وه به کی خه بالی بهو بهی
هیچ بناغه به کی همتیقو ژانستی پالپشتی ناکات .

بازانین زانا سایکولوجیسته کان له باره به وه
چون له پن نارامی که بشتون و به چی بان دا وه ته
قلم .

« پن نارامی » : - دؤخی ترسیکی شاراوه توننو
تیزه که نه بیتنه هوی دل ته کی و خمو خه نت و تیشرو
نکارو

کسی پن نارام همیشه بیر له زوودانی شسر
کالوره ، هرگیز رهشینه و گومان هموو شتیکی
دهورو بهری نه کاتو له وه نه ترسی که زیانکی پیس
بگات .

سایکولوجیستی

دهروون نکی به ناویانگ « فرید » پن نارامی
له کاته دوو بهشی سهره کی : -

نایا کاک و همدی تیژد په ناوه (به باشسی
لهجه ی (لوری) ای زیسوه ؟ چ رینووسیتیکی له
نوسینه وهی بهشی (لوری) به کدها به کار هیناوه ؟
دهنگه کانی چۆن دهر پر یوه و نیشانه کانی لای قه له وو
لای سووکو (واو) ای تیژو کراوهی چۆن
نوسیه ؟ دواپی کاک مه حمود چۆن نهو فهره ته کی
نوسیه ته وه ؟ ده سکاری رینوسه کی کاک
همیدی کردوه بان نه ؟ نه گهر کردو به تی چۆنی
زانیه ؟ به هر حال شاره زایانی لهجه ی لوری نه توان
نم پر سیارانه روون بکه نه وه زیاتر خزمهت به زمان و
فهره ته کی زمانی کوزدی بکن .

لیزه دا گومانم له دوو نمونه دهره برم :

۱ - (سیر : بوو کینی - عروس ل : ۱۲۱) .
(نیر : روونگی - نوور - نور ل : ۱۹۴) .
من وا دهرانم (ای (سیر) و (نیر) به ته وای به
(ی) ناخوینیتنه وه به لکوو له بهینی (واو) (ای) دا ،
واته به (ایماله) ده خوینیتنه وه نهو کاته که لیمه کان
وهک (سیر) و (نیر) ده خوینیتنه وه . نه وهش ده لیم
گه لئ جار له گوی کوانو بهر زو پای شه وانی زستاندا
بیستومه پر سیار کراوه نه مه چیه : (« سوور » به
« له کی » شای به) ؟

۲ - وینه ی (بیه) له (چار گوش بیه ل : ۶۸) دا
مانای (ماضی) ده گه به نئ نکه مانای مه صدر واته :
(چوار گوی بووه ، گوی قولاخ بووه) نکه (گوی
هه لختن) . واته نه سلی (ی) (بیه) (و) (بیه) =
بووه (نه بوونی (و) به (ی) له زمانی کوردیدا زورمه
نموونه ی فریه . ماموستا (حه سه نی قرلجی) ش
له م مه به سته دواوه دا (۱) .

پهراویژ :

(۱) پروانه : حه سه نی قرلجی ، گویانی پته کان
به به کتر ، جیکو کیتی پته کان و سوان و تیکدانی
وشه کان به هوی نهو نالو گویانه ی به سهر پته کاند
دئ . گویازی کوی زانیاری کورد . بهرگی شه شم .
۱۹۷۸ . چاپخانه ی کوی زانیاری کورد . بهغدا
ل : ۱۵۸ .

۱ - بين نارامى بابهنى - القلق الموضوعى - : كه بهر بهج دانوهى مهترسى غهريزهى ناوهوهى ناسراوه، مهترسى بابهنى ... مهترسى بهكى ناسراوه، بين نارامى بابهنى بين نارامى به كه له دهورى مهترسى بهكى ناسراوه نهمسورپتهوه .

۲ - بين نارامى دهمارهكى - القلق العصائى - ن كه بهر بهج دانوهى مهترسى ناوهوهى نه ناسراوه بين نارامى دهمارهكى بين نارامى به كه له سه دهورى مهترسى بهكى نهمسراوه نهمسورپتهوه ، هم جورهبان نه كرتيه چند لتيكى تر كه ليره دا بواري باس كرديان نسي به .

له سه ره تلوه « فرويد » سووربووه له سه ره نه وهى كه گوايه به يوه ندى بهكى به تين هه به له نيوان دروست بوونى بين نارامى و بين بهش بوون له « سيكسى » هه وه كو نه لى :-

« زوربهى نهو كه سانهى كه تووشى بين بهش بوون له سيكسى هاتوون ، بين گومان تووشى (بين نارامى) يشى هاتوون »

كه واته به پيرى تيگه بهشتنى پيمه وانهى گهم دهسته واژه نه توانين بلتين هه مرؤفنيك كه دوو چارى بين نارامى بووه هه وه ها دوو چارى بين بهش بوون له (سيكسى) يش بووه . لؤجيكى سه يره نه گهر به گويرهى هم لؤجيكه بيت كه واته بزمان نه لوپت بلتين : « مادام هموو گويريكي خره كه واته هموو خريكي گويره » نهمش واپرانم نه گهر هه ره له فرههنگى بير كرده وهى « فرويد » جيكاى بيتتهوه كه هموو جوره نه خووشى بهكو نارمزووبهك نه دانه پال بين بهش بوون له سيكسى نهمش نه لال پايشتى ناكات، « فرويد » له سه هم پيوو دانگه نه بهويت مرؤف شخ بكانه وه لتيكى بداتمه هه وه كو مرؤف به گشنى به گيان له بهريكي سيكسى نه زانين و دهورى هموو لابه نه گاننى ترى و بان فرماوش نه كاتو نه بهويت له سه سر كهرت « الجزء » گشت « الكل » شخ بكانه وه .

« فرويد » نه لى : « كاتى كه نالودهى سيكسى ريكا بهكى ناساى ناگريته بهر بؤ به نال بوونو تير بوون هم هيزه نه وسى بهى كه به ستر اوته وه به پال پتوه نه رى سيكسى « اللبيدو » نه گورپت بؤ بين نارامى « القلق » هم گورانهش به لاي فرويد به ريكا بهكى نسبو لؤجى نه بيت، كه چى فرويد له بير دوزه كهى دواى دا له باره به وه هم رايهى خزي بوو چهل نه كانه وه نه مجاره بان سه

بچه وانهره بؤى دائه بهزيت نه لى ن - « بين نارامى نه بيتته هؤى بين بهش بوون له سيكسى » . هه رچؤنيك يت رهنگه زوربهى زورى نهو كه سانهى كه دوو چارى بين نارامى هاتوون له واته بن كه ريكا بهكى ناساى بان هه بيت بؤ به نال كرده و تير كرده نالودهى سيكسى . واته نه توانين بلتين مهسه لى بين بهش بوون له سيكسى هؤبه كى بنچينه لى نه بؤ دروست بوونى بين نارامى .

له بير دوزه كهى « اتورانك » دا دهر بارهى دروست بوونى بين نارامى و اهاتوه : « گوايه له دايك بوون نه بيتته هؤى بين نارامى نهو بين نارامى بهى كه « رانك » بينى نه لى « بين نارامى به كم » هه وه ها هم بين نارامى به له دواى دا بهر دهوام نه بيت به بهر دهوام بوونى كه سه كه . اتورانك نه لى :- جيا بوونه وه له دايك (مه بهست له دايك بوون) . نه بيتته هؤى دروست بوونى بين نارامى به لگه شى بؤ نهمه نه وه به كه گوايه و يانى ناو مندالان سبارت به مثال وه كو و يانى به هشت وابه كه مثال ههست به چيزو به ختمو موى و خؤش كوزه رانى به كى بين بيايان نه كات، به لام له دايك بوون بزته به له دهر كرده لهم به هه شته خؤشه دا . بؤبه له دايك بوون نه بيتته هؤى دروست بوونى بين نارامى .

ليره دا نه بينين (فرويد) به رايه كهى « رانك » رازى تى بهو ره خنه لى نه گريت ، گوايه مثال له سه ره هاى و يانيدا فام كرده نى نه و نازانن كه وا له دايكى جيا نه بيتته وه يا خود جيا بؤته وه بؤبه « فرويد » نه لى : جيا بوونه وه له دايك هؤبه كى بنه وه تى و سه ره كى نه بؤ دروست بوونى بين نارامى به لام « فرويد » لهو بؤ وابه دايه كه هم نيش و نزاره لى به له شى مثال (مه لؤك) كه نه كات له نه جامى جيا بوونه وه لى دايكى نهم به هؤى سه ره كى دروست بوونى بين نارامى له دايك بسوون . « ليره دا مافى نه وه مان هه به كه بلتين مانا سه كى مه لؤك كه ساوا كه ههستو نهستو فامى نه چؤن ههستو فامى بهو نيش و نازاره به كرده كه له نه جامى له دايك بوونيدا دوو چارى هاتوه ... !

له لابه كى تر خؤ هم مثال مه لؤك به هيشتا نه گه به شتوه فونامى فام كرده و تيگه بهشتن هه نا بير كه و لتيك دانه وهى خؤى بهم نيش و نزاره ناخؤشه به خهرك بكت ... له واته به هم رايه زياتر به سه ره نازره سه زايه كندا جيكاى خؤى بگريت ، چؤنكه نهو له نه جامى هم مثال بوونه به وه ههستى به ناخؤشى و نيش و نزارى

لهشی و دهرونی کردوه

نهبین - فرۆید - هەر زوو نهگه پتهوه سهر رابه کهی - رانگ و - دان بهودا نهنجو بابهختکی گرنگ نه دانه جیا بوونهوه له دایک که هۆبه کی گرنگه بق دروست بوونی بین نارامی منال به تایبهتی نهو کاتانهی که دایکی لیوون نهیتت بهلام نهام جۆره بین نارامی بهی که منال نهو کاته ههستی بین نهکات بهرای - فرۆید - نهگه پتهوه بق ههست گرنگی منال به پین توانای پهرامهر بهم ههموو ناگاداری به زۆرهی که له پتووستی به گهوه دهر نهچن . که پتووستی بان به پتو بوون به نهچام گه پتوین ههیه .

پتووسته لیره دا نههش یوون بکه بنهوه که جیا بوونهوهی منال له دایک وهکو ههست کردنی مناله که به چۆلر بهکو خۆ به نهیا هاتنه بهرچاو ترسی و ساتیک له دهر ویا سهر هه لده دا دوورنی به نهام ترسی و لهزه ی نهو کاته ی سهره نای دروست بوونی بین نارامی مناله که بیت .

ههروهها « نهفر دهلر » مهسه لهی دروست بوونی بین نارامی نهگه پتهوه بق مهسه لهی ههست کردن به نالهواوی که (نه دلر) به پال پتوونه ریکی بنهوهی نهزانن بق دوچار بوونی نهخۆشه کانهی ده ماره کی ، ههروهها لهجی خۆبهی که باوه به خۆ نه کردن بکه بنه هۆبه کی گرنگ بق دروست بوونی بین نارامی چونکه باوه به خۆ نه کردن له نهچامی ههست کردن به نالهواوی بهوه دروست نهیتت ئینجا نهام ههست کردن به نالهواوی بهش چ دهروی بیت یاخود جهسته یی ، چونکه کهسی ههست کردوو به نالهواوی ناراده به کی زۆر بیر کردنهوه نه مند پتهوهی خۆی بهو (ههسته) وه نه به سن پتهوه وه ههردم له دهر ویندا خول نهخوا نهوه بۆ به چونبهتی بیر کردنهوه رۆلکی گرنگ نهیبی له دروست بوونی بین نارامی دا بق دۆزین هوهی ریکی راستی بیر کردنهوه پتووسته خۆمان لهم بیهو باوه بهو بپار تیزین نه لێن : « بین نارامی چه سه لهی بین ههزه کانه و سهر نهگه تووه کانه ... » به لکو پتووسته به پتجه وان هوه وهری بگریسن . که « بین نارامی » : به لکه به که له به لکه کانی به ههزابهی .

« هوستین هوه نهشی » نه لێن :

ئیمه بهخته وه رین چونکه بی نارامین ...
ئیمه بهخته وه رین چونکه نهام بین نارامی به پالمان پتوه نهیتت بق بیر کردنهوه خهون بینین و هیوا

خواستن .

مرۆف به درێژایی ژبان هیوا ی ههیه ... تهمن کوتایی نایهت ههتا هیوا کوتایی نه بهت «
نووسهری فهره نسی به ناوبانگ - جان جاک رۆسو - بین نارامی به کلیلی دهرگای ژبانی نهزانیتت نهو بین نارامی بهی که نهیتت هۆی به ناگا هینانسی نووستوو ههگان ههروه کو له « وورد بوونهوهی گهرۆکیکی ته نیا » دا نهلی : « نهو گه رانه به رهو کو پیم نه بات ... ئایا ئامانجیکم نی به که بۆی ههول بدهم ... ؟ نازانم ... بهلام بهخته وه رم که نایزانم ... چونکه کهزانیم کوتایی دیت ... »

نهگه سهیری مێژوی ژبانی زاناو گه وه نووسهرانو بلیمه ته کانی جیهان بکهین نهیبین که زۆریه ی زۆر بیان له دۆختکی دل تهنگی و بین نارامی دا ژبان و بهلام له ههندێ له قۆناغه کانی ژبانیا دا توانیویانه به سهر نهام بین نارامی به دا زال بن ههروه کو له سهر وه ووتمان که زۆر چاروان مرۆف خۆی بهو پر سپاره له دووست بوونی بین نارامی نهویش به بیر گره وه به کی خهیا لسی رووتو به راست ژانیی نهام خهیا له ، ههروه کو نهیبین (شارلس سبرد جون) راتومای گهری ئینگیزی به ناوبانگ له چهرخی نوزده هه م دا به ناشکرا دان بهو راستی به دا نهنج که نهلی : « ههراکتی که داوا ی ووتار خۆ پتهوه نه وه م لێن ته کرا له کۆ بوونه وه به کی گشتی دا ... به کسه ترسی و بین نارامی و دوو دلی سواری مالم نه بوون ههتا وام لێن نه هات خۆزگه ی لاف شکاندن بخوازم نه وه کو بگمه نهو رۆزه ی که ووتاره که بخۆ پتهوه » له نهچاما که نه جووه سهر دوانگ « مینهر » نوودلی و رهنگ بزیرکان تهواو نه بان شیواند دانیش توانو گو یگره کان به شیوه به کی ناشیاوو ناشیرین بیران لی نه کرد هوه .

• رۆژیکان « سبرد جون » دانیش بوو ...
دۆخی ژبانی خۆی شیخ نه کرد هوه لێی وورد نه بووه پر سیاری له خۆی نه کرد ... چ شتیکی ناله بار روو نه دات نهگه نه مجاره بان به شیوه به کی ئاسایی ووتاره کهم بخۆ پتهوه ... به زووترین کات بریاری نهوهی دا که هه رچی بهک روو بدات ... خۆ ئاسمان و زهوی جووت ناییتت ... دۆخه و کیشنه ی بیر کردنهوهی تا نه هات سه ری نه کردو گه وه تر نه بوو جیهانی نه هه ژانده وه ... کانه بین نارامی و

دوودلی به کوی خۆی بهم چهشنه بینی که نهیسا
 خه یالو بیر کردنه وه به کوی بۆشه و بهس ... ژۆد بوو
 له سه ره ئه وهی که نه مجاره یان نه توانی به ریگایه کوی
 باشتر و پوخت تر له وانێ پیتشووی سه به بکاو ووتار
 بخوینتته وه . چونکه چیتز میتشکی خۆی به ترسی و
 له زیک خه ریک نه کرد که بوونی راسته قینه یان
 نی به ... بیر کردنه وه به که نه قیل پوی رازی نی به .
 ئابم جۆره توانی بیته گه و ره ترین ری نیشاندهری
 چه رخی خۆی .

پیتوسته ئاوا سه بری یخ نارامی بکه یسن که
 دیارده به که له دیارده کانی هتزی ده ماره کی « القوه
 المصبیه » یا به شیوه به کوی تر ئهم هتزه سوود به خشه
 شاراو به به که له ناخی ناوه وهی مرۆف دایه .

یخ نارامی هیچ کاتی ئازارمان نادات ته نیا نه و
 کاتانه نه بیته که ئهم هتزه شاراو به به بواری نه زانی و
 یخ سوودی دا له ده ست به یخ . چاره سه ره
 سه رکه وتوانه له وه دایه که دان بنیین به بی نارامی که
 به شیکه له زیانمان و زانیانمان به چوینتهی سوود یخ
 وه رگرتی ، نه مهش له له ریگای ناراسته کردنی ئهم
 هتزه به کاره یانی له بواری به ره م داری باش دا دینه
 کایه وه .

فهلله سونی ئه مریکی « هنری دابفید ئورو »
 [دیتی که به نزم کردنه وهی وادهی پیتوسته یه کان بۆ
 نزم ترین واده نه توانی تام و چیتز زیاتر له زیان
 وه رگرتن]

ئه و کاته بیر کردنه وه شمان بۆ و ده ده ست خستنی
 سامان و ده رامتهی زیاتر بۆ تیر کردنی ئاره زووی زیاتر
 نابیتته هۆی دل تهنگی و یخ نارامی مان . وه (ئورو) بۆی
 روون بۆ ته وه که زۆر شهت هه به مرۆف به یخ نهوانیش
 نه توانیت بۆیت چونکه بوون و نه بوونیان وه که به که .
 ئابم جۆره (سوکرات) ی فهلله سوف و هه گیم
 دوو هزار سال به ره له ئیتستا به بره وهی ئهم
 بیر دۆزه ی کردوه خوشتترین ژباتی به سه ره
 سه ر دووه :

سوکرات راوکهریکی بیره له داره لی دونه دا ته نیا
 کونه به له میتکی هه بووه خانووبه کوی بچوک له رۆخ
 ده ریگه وه ستاوی ژیر به زه یی باو شه پوله کانی ده ریو
 پروداوه دل ره قه کانی سه ر شهت ... بیری له
 کۆ کردنه وهی سه وول و پارو ده رامتهت
 نه کردی سه وه . سه وهی له لایسا

گرنک بووه (سه ره به خۆی سه ره به ستی) له هه لسه و
 که وتیاو له سه ره خۆ به کبی و هیتنی نه زیا . . .

ئهم جۆره راوه کهره پیتوسته پیتوانو سه تکی
 مه حه ک بیت بۆ نه و که سانه ی که زیان به هونه ری
 کۆ کردنه وهی پول و پارو سامانی ماددی نه زان . . .
 پشو و هه سانه وه یان له خۆیان هه لگرتوو هه موویان
 کردۆته قوربانی ئهم ریگایه . بیره له هیچ شتی نا که نه وه
 ته نیا نه و رۆژگاره نه بیته که ریگای کۆ کردنه وهی
 سامانیان یخ بگری . . . ئه وانه هه رگیز له زیانیکی
 تهنگ و دوودلی به کوی به ره دوام دا ئه زین ریگاو کلۆج
 زۆره که به هۆیانه وه به توانی ده ست نیشانی سه ختی
 گه ر و گه رته کانی خۆمانیان پوی بکه ین و به پیتو یکنسی
 راست و ره وان هه لیان به سنجین .

« ئه ندریه جید » کاتی که پیاو یخ نه دا . . . دوو
 دلی به شتیکی ئاسایی نه زان سه به زهت به و ئه لواز ه
 په سوو و خروشه ی که له ژیر په نه جه کانی هه لته قوول
 . . . هه ره وها « لیون تولستوی » کاتی که له ئاوا بوونی
 خۆر به پشت ده ست و دارستانه کاندای وورد نه بیته وه
 . . . سه رمی به خۆ به که بیر کردنه وهی خۆی بهم جۆره
 خه یالانه به سنجته وه . . له کاتیکی ئهم جیهانه یان و
 به رینه بهم جۆره جوانی به ی سه ر شهت رازا وه وه .

« ئه لسه ر ونستون » خه م په زاره ی ئهم جیهانه ی
 که وتیوه سه ر شانی له کاتی سه ره ی جیهانگری
 دووه دا . . . ژۆر جاران خۆی له بۆ خه ی سه ره و
 هه رای و امیاری دوو نه خسته وه تابلۆ به کوی زهیتی
 وینه نه کرد « هنری ووردبشر » . نه لێ : -

کار کردن مرۆف یا کوژی به لکو دوودلی
 نه بیته هۆی گوشتنی ، کار کردن ته نه روستی به
 دوودلی زه نگیکه تیفی جه وه هه ردار کۆل نه کار
 نه یسوچی .

« سه رچاوه کان »

- (1) گوئاری « البیان » ژماره ۹۳ کانوونی دووم ۱۹۷۳
- (2) کتاب « اتلف » سیجمند فروید
- (3) گوئاری « الهلال » آب ۱۹۷۷
- (4) گوئاری « الرساله الاسلامیه » ژماره ۱۰ سالی ده بهم .
- (5) نامیکهی « نظریه فروید » داسه و ته لیل - محمود علی الفلاحی .

شیرۆ فرینیا

پهوهن چاروونکەر

دهکرتیت

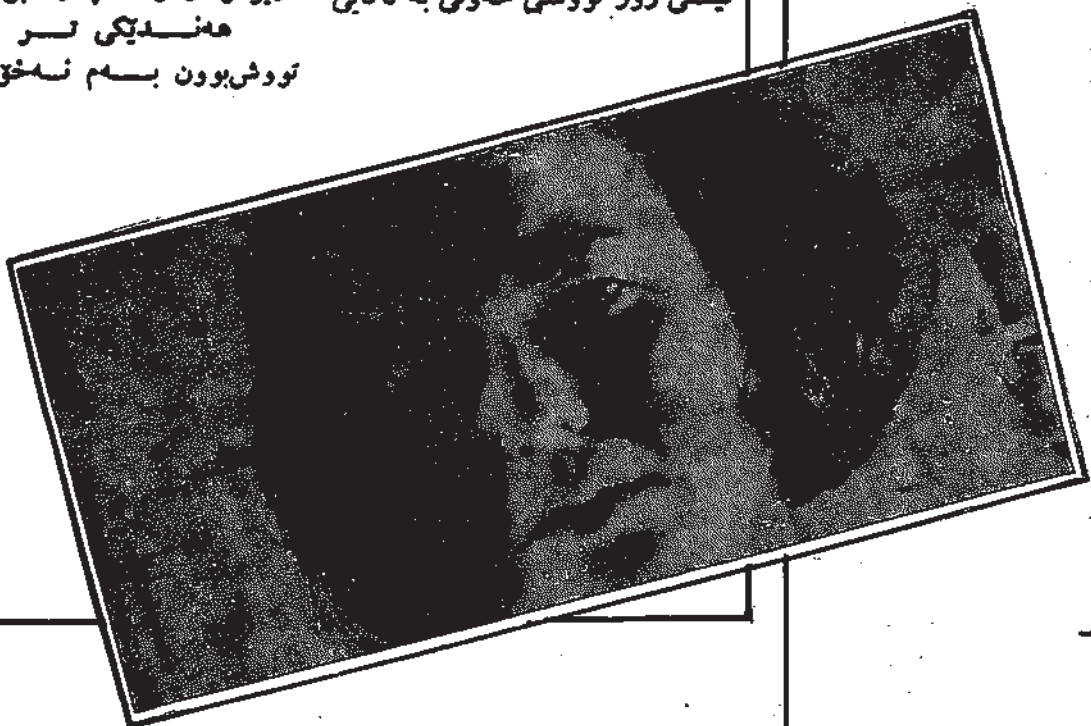
(احلام الیقظه) ده بیتی . ههتا بیتی زیاتر له خهبالدا نوqm نه بی و زیاتر له جیهانی راستی دورنه که ویتسهوه تاوای لێ دێ نه که ویتسه خهویکیسی قوولمهوه وهک بێ گیانیکی لێ دێ له ناستی ههموو بزویتهره کانی دهووبهردا . ههچ شتی کاری تێ ناکات و خهبالێ ناچیریتێ . به کورتی په پوهندی به واقیسهوه نامیتێ و جیهانی خودی له هی مهوزوعی نه پچیریتێ و له وهی به کهمدا گیر دهخوات ،

شیرۆ فرینیا زیاتر تووشی لاوان ده بێ به کور و کچهوه له سهردهمی ههرزه کاری دا نه مێش په پوهندی به باری ژبانی ههرزه کارهوه هه به .

هۆبه کانی به تهواوی ئهم نهخۆشی به دباری نه کراوه . هه ندیک ده لێن په پوهندی به زکماکه وه هه به ، به لگهشیان نه وه به زۆر چار نهخۆش خزمی تری ، هه به تووشی هه مان نهخۆشی یا نهخۆشی تری دهروونی بووین ههروهها نه وهش که به زۆری ئهم نهخۆشی به له وانه دا ده رنه که وێ که که له گهت و لاوازو ده م و چار در بۆ کۆلهن وه که چه ل نابن . هه ندیکێ تر ده لێن تووشی بوون به م نهخۆشی به

● شیرۆ فرینیا یا نه سکیزۆ فرینیا (الفصام) به کیکه له نهخۆشی به باوانه ی زۆر کهس پتهوی نه نالیتن . ئهم نهخۆشی به به زۆری له سهردهمی ههرزه کاری دا (المراهقه) روو نه دات واته له نیوان (۱۵-۳۰) سال بۆ بهش به شتی ههرزه کاری ناو نه بریت . ئهم نهخۆشی به له سهوه وه ده ست بێ ته کات مرۆف ورده ورده خهبال بال به سهر دهروونی دانه کیشی زۆر تووشی خهونی به ناگایی

ناصر کمال عثمان

نه گه پښتو په بڼه ټيټک چوونى فرمانى کوزيره گلانده کان (الفد الصماء) واته نهو گلاندانهى که راسته و خـو هورمونه کانيان ده که ونه خوښه وه و کاره گشه و به پښتو چوونى فرمانه کاني لهش نه گن .

هڅبه کى ترپشى وهک (کربيلن) ده لپت ژه هراوى بوونه له ناوه وهى له شدا به هـوى کارلځ کړدنسى کيميايى به .

نهم هڅبه کى سره وه هه رچونى بنو کاربان هه رچه ندين ناتوانن که سځ تووشى شيزو فرينيا بگن که زروفنى ژبانى يارمه تى دهر نه بڼ . بڅبه هڅبه سره کى و گرنک پوو به پوو بوونموى مرڅه له گهل نهو زروفانهى ژباندا که له ژوور توانا به وهن و ناچاره بيلان کات . واته به کورتنى هـوى شيزو فرينيا نهم رسته به دا کورت ده کړپتوه (من ناتوانم بڅبم)

کاتى که سځ (به تايبه تى نه گهر له وه وپيش له خوښى و نازدا ژبايى) نه که وپتته بارپکه وه ناتوانن به دلى خوځى هه لسبڼ و دابنيشڼ ، کاتسڼ ناچار نه بى هه رچه ندين پر به دل پڼى ناخوښه و ناتوانن، کارځ بکات، کاتڼ بڼ بهش دهبڼ له خوښى ، له پابواردن ، له هه مسوو هڅبه کى حه سانه وه، کاتڼ نه مانهى به سهر دځ تا نهو پهرى ياده بيزار نه بڼ و کارو فرمانو ژبان له بهر چاوى رهش نه بڼ ، بڅبه ناچار نه بڼ بڅبه وهى پارسهنگى نهم تالى به بدانه وه په نايابانه بهر خه يال و دوور به ريزى ، جله و بڅبه خه يالى شل نه کات و چيژ له خه ياله کاني وه رنه گريت . و اى لى دځ خه يال به سهريدا زال نه بڼ و ته نانه ت له خوځى دا نه گوتنه وهو ناگاي له ده ورو بهر ناميتنڼ .

پراسته خه يال و بگره خه يال بلاويش تووشى هه موو که ستيكى ناسايى دځ . هه ر بهک له نيمه بگرى جار جار دووره به ريز نه بڼ و وهک نه لپن (نمچپته ژپرى) ناگاي له کهس ناميتنى که به به رده ميان هروا هه رچه ندينه چاوى زه قه و دهر وانى که چى جگه له تارمايى بهک هه ست به هيجى تر ناکات . به لام نهم هه لوتسته وه ختى به و زور ناخا به نيو له گهل لځپسه پښى دا مرڅف ده گه پښتو به بڅبه بارى ناسايى پيکه نين و به جځ هيتانى ناسايى فرمانه کاني . به لام خه يالى شيزو فرينياى کات و ياده نازانى ، نهو زور بهى کات دلبى خه ياله کانيه تى ، که به به رده ميا دا ده وريت ، بانگى ده گه بت ته نانه ت راستى نه وه شپينى وهک ميتشت لځ دهر گريڼ و ايه ، هيج خوځى ټيټک نادات و نهو پهرى قسه به کى ناسايى ده کات وهک بلځ (وامه که)

له بهر نه وهى سره رده ميا هه رزه کارى زياتر ده ورى دوو دلى و نژواريى به ، به تايبه تى له کومه لاني رڅه لاندې به کوردېشه وه نهو ره قابه بهى خراوته سهر (جنس) جيا کړدنه وهى کور و کچو به شوور بهى دانانى (جنس) نه مانه هه موو دهر دى هه رزه کار زياده که ن و ناچارى ده گن نارزه ووه کانسى بخواته وه (بکظما) و په نابهرپته بهر هڅبه و ا که خوځى به لايه وه گونا بهت . نهو لاهى که جار ټيټک يا زياتر له دلدارى دا ژپر ده که وځي نه گهر خوځى بدات به ده ستوه نه گونجځ خوځى به ره و نهم نه خوځى به به رپت . يا نهو هه رزه کاره به به هڅبه نه بوونى هڅبه کاني (ته فرينى) وزه ي جنسيه وه په نا نه بانه بهر

(عاده تى سررى) او له هه مان کات دا وا ده زانى نهمه کار ټيټکى نار ه و ايه و هه ست به گونا ه ده کات ، و بڅبه داني ټيټک ده چڼ و نهم نه خوځى بهى لځ ديار نه دات .

هه موو نهو دايروو خانانهى به سهر مرڅف دا دځين وهک سهر نه که وتن له کاردا يا لسون هيتاندا يا له شوو کړدن دا ، يا له هاوړپځ به تى دا بڅبه ان هه به مرڅفنى ناماده واته که ستيک نه تواننځ پوو به رووى ژبان پيته وه ، له نه خوځى به نزيک بکه نه وه .

نهو منالهى به ناز به خپو ده کريت نيمکاني تووش بوونى زياتره چونکه به دژواري و ته نانه ت جځ به جى نه بوونى داوا کانيش رانه هاتوه بڅبه هه ميشه نه به وځي هه موو که سو هه موو شتيک له به رده ميا سهر شوځ پيټ ، به لام کاتڼ روو به رووى ژبان نه پيته وه و نه وهى بڅبه نالوځي و ته نانه ت هه ندي جار ناچارېش دهبڼ له به رده م زروفندا سهر شوځ بکات تواناي به رگه گرتنى نهم زروفانهى ناميتنڼ و خوځى نه دات به ده ستوه .

جيا گهره وه کاني :

به پسى ي يادهى توندى نه خوځى به که جيا گهره وه کانيشى ده گوتڼ ، به لام به گشتى نه خوځى ټيټکى نمونه بى به مانهى خواره وه جيا نه کړپتوه .

● نه خوځى عاتيفه به کى ساردى ده پيټ واته نهو شتانهى له ده ورى روو نه دن کاربان تى ناکات و بايه خ به هيج شتيک نادات ، ته نانه ت و اى لځ دځ ترس ، خه فته ، توور بهى . . لاي ناميتن . بو نمونه نه گهر پڼى بو تيرى يا براکته مردوه

یا ماله کت دزراوه هیچ خوئی تیک
سادات و وهلام دانوه کهی زور
هین و ناسایی دهین .

● نهخوش له خه بالیکی قولدا
نهژی، ناگای له وافیع نامیتین، بویه له
کومهل و خه لکک دوورنه که و پنهوه تا
له ته نیایی دا جله و بۆ خه بالی شل
بکات و واقعیکی زانی بۆ خوئی
دروست بکات و داخی دلای تیا ههل
پهژئی .

● همر ئیشارهت و شتیک بیینی
وا دهزانی باسی نهوه بۆ نمونه نه گهر
دووکس ئیشارهت بۆ به کتر
بکهن وا دهزانی باسی نهوه ده کهن .
یا چیرۆکی ده خوینیتنهوه یا گوئی
ای دهین وا دهزانی باسی نهوه ده کات
بویه واز له خویندنهوهی دههینیا یا
له هۆلی شانۆگهری به که نهچیتنه
دهروه .

● نهخوش تووشی
هه لوه سهی بیستنه و بینین و
بۆن کردن ده بستی
واته گوئی و چاوو لووتی ریشکه و
پیشکه نه کهن ، وهک نهوهی ههر
له خوینهوه گوئی دهنرنگیتنهوه و
دهزانی بانگی نه کهن یا سهی
پی نه کتین . یا چاوی ریشکه و پیشکه
نه کهن وا دهزانی که شتیک له بهر
ده میدابه . یا ههر له خوینهوه ههست
به بۆن نه کات بۆ نهوهی
شتیکی بۆندار له نزیکهوه بۆ .

لهم دیاردهی هه لوه سهیهوه
زورچار رهوشتی دوژمنانهی نهخوش
سهر ههل نه دات . بو نمونه کانی
تووشی هه لوه سهی گوئی نه بسی و
نهزانی بهرام بهر کهی یا دکتوره کهی
بانگی نه کات یا جیتیوی بۆ نه دات بویه
جاری و اه به به تووره ده بستی و
رهوشتی دوژمنانه ده نویتنی و دهست
نهوه شیتین .

که و این شیزۆ فرینایی دوو که
سابه تهی جیاوازی هه به جار تیک
هین و بین ناگایه و هیچ نای بزوتین ،
جارتیکش له خوینهوه هیرش ده بانه
سهرت یا سهر دکتوره کهی و هه ولی
خنکاندنای نه دات ، نه سهش وهک
وتمان له نه جامی هه لوه سهی
گوئی بهوه . ته نانهت نه گونجین ههر
له خوینهوه بۆ نهوهی که سی لای بیت
هیرش به ریتنه سهر دکتوره کهی و
سهی پی بلن و پی خنکیتین بستی
نهوهی دکتوری لای بیت ، واته تووشی
هه لوه سهی بینین بووه و ان نهزانی
دکتوره کهی له بهردهم دابه .

● هه ندی جار دا توندی بستی
ناگایی و نوم بوون له خه بالدا نه گاته
پاده بهک نهخوش ههست به هیچ
پتوبستی به کی ته نانهت لاشه پیش
ناکات . برسیتینی ، تینویتی ،
غهریزه ی خو پاراستن ... ههست
به هیچان ناکات بویه زورچار ناچار
دهین خواردن به زوری بکهنه
فورگی بهوه .

زوربهی نهخوشهکان ههست
به ناو میدی نه کهن و دهزانی کومهل و
خه لکک تلوانبارن و هه موو شت
بهرام بهر نهو زورداره، خوئی
به زور این کراویک دهزانی هه موو
جیهانی بۆ له که میندابه . واته
به زوری تووشی (ماسوکی بهن)
ده بیت ، ههر چه نهده وهک وتمان
هه ندی جار نهخوشی هه ل
ده گهر پتهوه بۆ (ساذیم) و وهک
مرۆتیککی (سادی) خوئی و نهویتی .
جاری و اه به به نهخوش
ماوه به کی زور له وه مکتیدا
نه مینتسهوه . بۆ نمونه نهخوشیک
ماوه به کی زور به پتوه وه ستاوه ،
دهسی راستی خستونه سهر رانی و
دهسی چه پی به سهروه سهروه

دریژ کردۆ تهوه که به نیازی خوئی
(مه سینه) یا (قوری چای) دروست
کردوه . به لام سهیر له وه دابه دوای
نهوهی تاقه تی چووه ههرچی
پرووی داوه له دهوری گیراوبه تیهوه .

چاره سهر گردنی

پیش نهوهی باسی
چاره سهر کردن بکهن باسی وایه له
خو پاراستن بدوین که هه میشه له
چاره سار کردن باشتره ،

شیزۆ فرینیا ههر بریتی نیه له
تیک شکانسی مرۆف
له بهرام بهر ناهه مواری به کانی
ژبان دا چونکه نه گهر و ابویه نه بوو
هه موومان نهخوش بووینابه ، به لکوو
بریتی به له بهر نه بردنهوهی
که وتنهکان و ره بهردان ، بهزه بسی
به خودا هاتنهوه و کرووزانه وه .

که وتن و تیک شکان کانس مرۆف
به ره و شیزۆ فرینیا نه بهن که مرۆف
ئاماده بۆ به سهر ژبان و ابردووی دا
شین بکات ، بهزین به چاکترین چار
بزانی ، به ناباته بهر به زهی به خودا
هاتنهوه .

نهو که سانهی ئیراده بان به
هیزه و دژواری بان زور دیسه
زه حمه ته تووشی نهوه نهخوشی به
بین چونکه نهوانه هه میشه ره بان
بهزه و به چاویکی گه شهوه له
داهاتو و دهروان .

بهزه بی به خودا هاتنهوه
مرۆف به ره و کهنده لانی تیک شکان
ده بات چونکه له م باره دا مرۆف که
دهوری ماسوکی بهک ده بینین
وه سیله بهک شیک نابات دهر دو
نازاری بۆ کهم بکاتمهوه نهوه نه بستی
داخی دلای خوئی بۆ خوئی ههل
پهژئی . دیاره نهوه داخ ههل
رشته شش دووره په ژیزی و ته نیایی

دهويت ، نهوش مرؤف كه تنيا بو چي له سكدايه بو خۆي ههه دهريژو هههه مرؤف به دوزمن دهراي تنيا خۆي هههه كه چي ههه خۆي بهشي ههه شههه . لهه مرؤفه بهه پي بهي ماسوكي به چيژو لهه رازو گلهيي و بهزه پي به خۆدا به هاتنه بههه وهه گرؤي بۆه ههه له كا زوو زوو دووباره ي بگانه وهه و به چينه خه له وهه تا سه ره نه چام له بگانه خه له وهه هه به شيه ي .

بۆ نه وهه تووش لهه ده ره ده به يت نه وه نه وه به به به يت به خۆت دا نه به نه وهه ، له جيان له وهه سكا لا بو خۆت ده رپريت بو كه ستيكي توري ده رپره چونكه له لابه كه وهه ايشاري دلت به ش ده كه بت له لابه كسي تر شه وهه له وه كه سه به شي وه به كي مه وزوع ي تر له خۆت وهه له كه ت بو ليك له داته وهه كه رهنگه به زه به يي به خۆدا هاتنه وه كه ت كه م بگانه وهه . بو له وهه خۆت نه ده به يت به ده ست لهه نه خۆشي به وه هه به شه گه ش يين به خۆت فيزي ئيحا به خۆدان (الابناء الذاني) بكه واته هه به شه به خۆت بلي ا هيج شتيك نام به زيني ، له به هه موو شتيك به زينه ا ، به له ي راسته پياو نارنه وو بيتي كيو له به ديتي .

دايكان و باوكان : مناله كاشان به ناز به خيومه كه ن ، به زۆر به ش هه موو شتيكيان به سه ردا مه سه به يتن چونكه له هه ر دوو باره كه دا ناماده يي به كه تيا باندا دروست ده به يت بو لهه نه خه خۆشي به وه له وان ي تر . له وه مناله ي نازي ده دريتن كاتي گه وهه نه به ن ، به ت به خۆ به ستن نازان ي و زه حه تي نه دي ره بۆ به كه به ره رو وي واقيع ده به نه وهه نازان ي چۆن به رگه ي

ناهه مواري بگريت . له وه مناله ش كه زۆر به خيژو ده كرؤي هه ره له سه ره تا وه له زيان بيزار نه به ي و نه كو چن و ره ي بو وخت .

چاره سه ر كردي شيزو فرينا وهك هۆ به كاني جيا وازه . له چاره سه ري لاشه يي دا هه ند ي چار كاره با به كار ده هيتي . يا له گه ر راده ي شه كر له خويني نه خۆشه كه دا زۆر به يت (ئه نسۆلين) له دريتي . هه ند ي چار به ش (چه راحه ي) مي شك به كار ده هيتي .

چاره سه ري گرنگ بر شي به له چاره سه ر كردي ده روو زه كه نه به ش بر شي نه به چاره سه ر كردي مي شك له سه ره كه چونكه نه خۆشي به كه هه ر چه نه ده له وي دا به له م هۆ به كه ي به زۆر ي له ده ره وه به ، كه واته پيويسته له ده ره وهه دست يين بگه ين . چاك وابه مي تر و ي زياني نه خۆشه كه پيش توش بووش ي پاش توش بووش تا بو مان ده به كه وي هۆي نه خۆشي به كه چي به . ئابا توش بووش يه تسي به كار يك له توانا بدا نه ، يا تي كشان دن ي دلداري به ، يا خلو وي به تسي يا خيژان له گه ر توانيمان هۆ به كه ي ده ره وهه ديار بگه ين له وا ده ستوانين چاره سه ري بگه ين .

بۆ نه وهه پيويسته له وه زه خته ي له سه ره نه خۆشه لاي به يت ، واته زيان كه له به ر چاوي ره ش بووه وا لي بگه ين پيشوازي يكات واته ناسني بگه ين .

پيويسته نه خۆش دلنيا بگريت ، ري ي حه سا نه وهه سه بران و تي كه لاوي و سينه ماو شتي تري به ريت . له گه ر ژن بوو سه ره به ست ي

به دريتن له گه ر مندا ل بسو و ري ي باري و دلخو شتي له ست نه به ستريت ،

له گه ل لهه چاره سه ري ده روو به ردا چاك وابه به كه لكه بگه ره پيويستنه له ري كه ي ئيحا يا ليكو لي نه وهه پيروي نه خۆش به به خۆي زياد بگريت ، دلنيا بگريت كه دنيا له وه نه ده يين مانا و ده روو به ر نه وه نه درنده نه لهه له به ر ده ي دا به زيت به لكو نه به ش وهك كه ساني تر نه تواني روو به رو وي زيان به يتنه وه ، چاك وابه هاري به شي خه مي تي كه لي كۆمه ل بگريت تا نه وه نه ده به زه يي به خوي دا نه به نه وهه .

به جين به جين كردي له مانه نه خۆش ورده ورده به ره و چاكي ده پوات ، له خه يال ده كه شته وه هه ست به ده روو به ري ده كات . كاتي له به كه م هه نگا ودا سه ره له كه ري كه مي و ره ي ديته بهر ، دواي نه وه كه له چه نه هه نگا ويكي تر دا سه ره له كه وي بۆي ده ره له كه وي روو به روو بوونه وهه ي زيان له توانا دا به و خۆ به ده ستنه وه دانو را كر دن له واقع پيويست نه به . به م چۆره چاك ده به يتنه وه ، به له م به پيچه وانه وه له گه ر بارو زروفي نه خۆش هه ره به خرابي رو به ست نه وه چراي له قلسي نه كو وي نه وهه له به يتنه شي تيكي ته وا و .

سه رچاوه كان :

- (1) عقلي و عقلك - سلامه موسى
- (2) علم النفس الاكلينيكي - د. مصطفى فهمي
- (3) مجلة طبيبك - تشرين الاول 1972

چی نو چہوا دئی بو بچیگی نفیسین : -
 برہنگہ کن گشتی لہ دہین بچیکا وک لہ دہین مہرنا
 بدوو ریکا دہیتہ نفیساندن :

۱ - شعر

۲ - بہخشان (چیروک و شانوگری)

شعریت بچیکا : -

لفیڑی نم بہ حسن شعریت بچیگی بخوناکین
 لہویت کو بچیک جار جارا دفتیت بخو نفیت . نم
 بہ حسن وان شعرا دکن لہویت شاعریت مہرن بو
 بچیکا دفتیسن .

پن تفریہ شاعرئ بچیکا بزانت کو بو کیش
 عمری دفتیست ، بو بچیکن چار سالی بہ یان شہش
 سالی بہ یان ہدشت سالی ہند . چونکہ قوناغتیت
 بچیکاتی پن وکی نیک دینن . شاعر پن تفریہ دیاریکت
 کاوی لہف شعرہ بو کیش عمری دانایہ ، نہخاسمہ
 ہہکمر لہو شعر بو خانددئی لہکنہ بسا ہانت
 دورست کرن ، چونکی بچیکن نہہ سالی ہہکمر
 مہشعرت ژبابا چار سالی پن مہداین دبت دئی ژبہرکت
 بہلن نہ ژقیاناخو نہ دبت دلن وی ژئی رہش بہت .
 ہہر وہسا ہہکمر شعر بو بچیکن نہہ سالی بت لو لہم
 بدین بچیکن چار سالی دبت ہہر چ ژئی تن نہگہہبت .
 نو دبیت داین وی ہہما ژخاندنا لہ دہین رہش بہت لو
 بشیک جاری .

شعریت بچیکا برہنگہ کن گشتی دفتیت : -

۱ - ژ و ہزبت کورت بن نو موسیقاہلہ خویا
 تبتابت

۲ - پریق (گلہہ - مرادف) دفتیت سانانہ بن

۲ - نارمانج ژ شعری پن تفریہ ہہبت نو یسن

خریابت

ژبہرکنا شعر : -

ژبہرکنا شعرا نہخاسمہ بدبچیگی تشتہک گہلہک
 باشہ بشعرت بچیک بشیت ، نو لہو شعر گہلہکا
 دریزو زہحمت نہبت . چونکی بچیک بریکاز بہرکنا
 شعرا دئی سامانہ کن لہزمانی ژگوتن وبتزہ یا پیداکت
 نو پشتی ہینگن دشتیت وی سامانن لہزمانی (اللروہ
 اللغویہ) دناختنیت خودا یان دفتیسنیت خودا ہکار
 بینت بہلن یا ہہکمر مہدبت بچیگہک نہشیت شعرہ کن
 ژبہرکت پن تفریہ نم زوردارئ پن لہن بکن .
 چونکی ہہمی بچیک وکی نیک دینن . ہندک

دزیرہ کن ہندہک نہ ، ہندہک حز ژبہرکنا شعرا دکن
 ہندہک نہ .

چیروک

بچیک چیر حز چیروکیت گہ لہک بدہو
 خہبالن فہ بجن ، نو لہفہ تشتہکا سابکولوچی بہ ، لہم
 نہشتن بتزین بلا بچیک چیروکیت خہبالن نہخوینسی
 بلایت راستی (واقعی) بخوینسی چونکی مہ مروفتن
 واقعی پن تفریہ لناف کومہ لی دا !! تہفہ تشتہکا
 نہراستہ نو نہزانتی بہ . . قوناغا بچیکاتی پن قوناغہکا
 تابہ تفریہ دژبانا مروفتی دا نو لہف قوناغہ گہلہک
 خاستن نو پن تفریہ ہہین ، نو دہولہ مہندکرتنا
 « خہبالن » نیک ژ پن تفریہ ژبانا بچیگی بہ .

چیروک پن تفریہ کورت بت چونکہ بچیک نہشتن
 پتفہ بجن ہہتا دیماہی پن . نہشتن خو گہلہ کن بگرن دا
 دیماہیا (نتیجا) چیروک پن بزانت ، نو ہہکمر
 چیروک قانی قیا چیروکہک دریزو بفتیست ، نمو چیروک
 پن تفریہ ہندہ لہنجام (نتیجہ) بت کورت کورت تبتدا
 ہہین دا بچیک بشیت ژ خہلکہ کن بو خہلکہ کدی
 بچیت نو ہہمی چیروک پن بخوینت

ہندی وینہ (رہسم ، شکل) لناف چیروک پن دا ہہین
 ببچیگی خوشترہ نو لہو رہسم پتر بچیگی فہدکیشتہ
 خاندنن نہخاسمہ ہہکمر لہو وینہ درہنگین بن لٹکو ل
 گہلہک رنکا ہانتن نہخشاندن .

چیروک نفیسین بچیکا پن تفریہ پتیش دہست
 بنفتیسنا چیروکاخو بکت نارمانجا وی چیروک پن بزانت ،
 نو بزانت لہو نارمانج ہہتا چ توخیب بہا نو ہتڑایہ ،
 ہندی رہنگی چیروک پن لبالن شانوگری پن فہ
 (مہسرحی فہ) بچیت ، وی ببچیگی خوشترت .

نفیسفانن بچیکا چ شاعر بت چ چیروک نفیسرت
 پن تفریہ پشتی بہ للاف کرنا بہرہم من خو چ دروژنامادا
 یان چ بگوتن ، پن تفریہ گوہن خو بدت فہرنا
 (رد الفعل) یا بہرہم من لٹک بچیگی چہ ، نو پس
 تفریہ زیرہ قانیہ کا مکم بکت دا بزانت ہہتا چ پایہ شیا
 خز مہتا نارمانجا وی شعری یان چیروک پن بکت . . لہف
 رہنگہ سہنگاندناہہ دئی ہاری نفیسفانن بچیکا کت بو
 وہج ژئی گرتنا ہینگا کو تشتہک دی با توی بنفتیست ،
 لہو نفیسفانن بچیکا دفتیت خو بخو سہنگاندنا بہرہم من
 خو بکت ، چونکہ باژ مل فہ ، خوبندہ واربت مہرن ہند
 بیتہ نادن بہرہم من بو بچیکا ہانتی بہ للاف کرن لروژنامادا
 نو کوفارا یان کتتیا ، لہو کیم جارا دہیتہ سہنگاندن ●

ئەدۈمۈڭى زىيانى

بەزى بەشى لەھە موو

شىئى لە بەزى تەربوۋە

بەسەرگىزى و چەوساندەنەۋە ، لەرىڭگە پارىزگارى
کردن لەمافى گەل و ژيانى سەربەرزى و پر كەرامەت .

● نووسىن و بەرھەمەگانى نووسەر

نووسەر نۆزىگەى پەنجىا كىتېبى دەركردوۋە و
بەشى زورى ئەو كىتېبانە دەورىكى بالايان لە
پۆشنىر كىردنى تەۋەى تازەدا بىنىوۋە ، لەم پۆزگارى
ئەسزىماندا بەدەگەن پۆشنىرىكى پىشكەوتن خوازمان
بەرچاۋ دەكەۋى كەنووسىنەگانى ئەم نووسەرە كارى
تېن كىردىن ، ۋە لەم كىتېبە بەناۋايانگەى كەنووسەر
دەرى كىردون و بەزۆرەى زۆرى وولانانى جىھاندا
بلاۋ بوۋنەتەۋە ئەمانەن :

[« ئازادى بىرو - پالەوانەگانى لەمىزودا » و
« ھەلبۇزاردەگانى سلامە موسى » و « لەزبان و
ئەندەبدا » و « تىقورى گەشتە كردن و نەزادى مرقۇف »
و « بەرۋەردەى سلامە موسى » و « ئەدەبى گەل » و
« رىڭگى سەربەرزى پۇلاۋان » .]

ئەم نووسەرە ناۋدارە كەلەدلى دەبەھا
پۆشنىرو نووسىرانى جىھان شىۋىتى خىۋى
كىردۆتەۋە ، ۋە ئەبى ۋەكو قوۋتايىك بوۋىت و
لەدانىگادا فىرى زانىت و زانىارى بوۋىت ، بەلكو
ھەبۇ ئەو زانىارىبانەى كەبوۋىتى لەبەسەرھات و
كىشەى زىيانى پۆزانەى ھەل ھىتتچاۋە و سوۋدى لە
تەنگ و چەلەمەى زىيان دەركرتوۋە و كىردوۋىتى
بەخۇراكى مېشك و بەپىتوۋسە رەنگىنەكەى بۆى
پازاندوۋىتەۋە ، نووسەر ھەر لەمەرەتاي زىيانى
لاۋبەتەۋە دلخۆشى و زېرەكى « فرج انطوان و
بەقوب صرف » كارى تېن كىردوۋە و بىرۋاۋەرى
« نىشە » و داۋاكارىگەگانى بۆ « سۆپرمان » ى
سەرنجى پاكىشاۋە ، ھەر بۆيەشە پىۋى كىردۆتە
دانانى كىتېبى « سۆپرمان » كەبەكەمىن كىتېبەتەى ،
بەلام زۆرى نەخاياتنەۋە تا ۋازى لەم بىرو باۋەرە
ھىتاۋە ..

● نووسەر و ژيان لە دەرموۋەى وولاندا

نووسەر زوربەى زۆرى زىيانى لە دەرموۋەى
دولات بەسەر بردوۋە ، لە سالى ۱۹۰۸ بۆيەكەم جىار
پىۋى كىردۆتە شىۋى پارىس ، ۋە لەۋىش بارى
پىشكەوتوۋى جۈولانەۋەى پۆشنىرى كارىكى بەجگار
زۆرى تېن كىردوۋە ، بەتابىتەى ئەو نووسىن و
لىكۆلىنەۋانەى كە لە پۆزانەگانى « فەرەنسا » دا

ئامادە كىردى : عزيز رشيد حوريزى

● پىش چەند رۆزىك « ۹۲ » سالى تەۋاۋ رەت بوۋ
بەسەر لەدايك بوۋنى « سلامە موسى » ى نووسەرى
ناۋدار و دوۋمى چەوسانەۋە و زولمى كۆمەلابەتى ،
ئەو نووسەرەى بەرپۆزايى تەمەنى و بەين مانەۋوۋوون
و كۆل نەدان قەلەمەكەى لەكاردا بوۋە و گەنجىتەبەكى
تابلىنى بەنرخى لەنووسىن و پۆشنىرى بەدىارى بۆ
بەجىن ھىشتوۋىن ، كە تا ئىمىرۆش تام و چىزى :
تابىتەى خۇيان ھەر پىۋەبە ..

« سلامە موسى » ى نووسەر لە پۆزى
سەشەمەى چۋارى مانكى كانوۋنى دوۋەس سالى
۱۸۸۷ ى زابىنى ، لەبەكەن لە لادىگانى شىۋى
« قازىق » ى پارىزگەى « الشرىقە » لەدايك بوۋە .
زىانر لەپەنجىا سالى تەمەنى بەكىتېبەدانان و
نووسىنەۋەبەسەر بردوۋەۋە بىرىزانىارى و مرقۇبەتەى
بەناۋ خەلكىدا بلاۋ كىردۆتەۋە ، ھەلكرى مەشخەلىسى
ئازادى و سۆشمالىستى و پىشكەوتن بوۋە ، لەپىناۋ
بەدى ھىتانى ئەم مەبەستانەبشى پىتوۋسەكەى
ئاۋداۋە بۆ بەرۋەردەگانى كىردنى زولم و دەست

بلاویونه تهوه ، که بهر دوام به دوا بانه وه ویتل بووه ،
که لیکتی زوری لښ وهرگرتوون .

له دوا بیدا بڼ ماوهی چوار سال چوته وولانی
« نینگلنره » و لموتشدا په یوه نډی له گمل کومه لښی
« فایه کان » دا په بیدا کردووه که نهوسا « برناردشو
و ویلز » سرگردایه تیان کردووه ، هر له و کانه شدا
پروځا گندهی بڼ بیرو باوهی « فایه کان » کردووه و
له دوا بیدا به به کجاری بیرو باوهی بهر وه پریازتیکی تر
گڼواوه .

— له سالی ۱۹۲۱ دا له گمل کومه لښی له پیتشکه و تن
خو ازاندا به به کوه پارنی سوشیالیستان
دامه زرانندووه .

هر له سره تانی لایه تیره داوای سر به سنی
نا فره تی کردووه و هر وه ها به که م کس بسووه
که گرینگی داو ته نه ده بی میلی « فولکلور » له ریگی
بلا و کردنه وهی دیراسات و لیکولینه وه سه باره ت
به گزانی فولکلوری و ، زوری حلی له پاس و
لیکولینه وهی سر به بی کردووه و به زوری خار او هی
زانیاری له زمانی عمره بیدا به کار هیتاوه ، چنانچ
له باری زانیاریه کانی مر قایه تیره بو دیت و
زانیاریه کانی تر وه .

— هر له زووه وه ه و لکی دامه زرانندی کومه لیکتی
عمره بی داوه به ناوی « کومه لهی پو شنبیری زانسی »
وه له سالی ۱۹۲۰ دا کومه لهی « المصری للمصری »
دامه زرانندووه . جگه له مانعش نووسه تیکرای
نووسینه کانی له پیتناوی مر قایه تی دا بووه و همیشه
بیرو هوشی به خو شه ویستی مر قو ته وه خمریک بووه و
هست و نه ست و پتووسه که هی له رازه ی گله شدا
بووه ، زور جاریش هیتش بر دونه سر بیرو باوهی
« میالی » و نه ده بی لاسی ، وه به لای نه وه وه
وابووه « گهر نه دپ له م چهر خندا — واته نه و چهر خدی
نووسه تیا بیدا ژباوه — گهر سیاسی نه بیت و
به پرو دواوه سیاسی کانی جیهان و وولانه وه خمریک
نه بیت نه وه به ناشکرا دژا به تی له گمل نه و چهر خندا
ده کات که تیا بیدا ده ژیت » .

هر وه ها به رای نه وه وه وابووه که له چهر خیکندا
ده ژیت پر به تی له شورش و گوانکاری کومه لایه تی و
نه ده بی و زانیاری .

نووسه وه گو زور له نووسه رانی تری جیهان

لیکوشاوه له دزی نه و باوهی که ده لښ « نه ده ب بڼ
نه ده به » ، به لکو به پیتچه وانه داوای نه وهی کردووه
که همیشه ده بڼ نه ده ب له رازه ی ژبان و جهلموهردا
بیت . .

— پیتش بهر باوونی به که مین جهنگی جیهانی ،
و توویه تی رژیمیکی تازه وه ده رده گه و خ و رووی
نه وروپا و میژووی جیهان ده گورتیت ، هر وه ها
و توویه تی پو ژیمه کانی پاشابه تی تیک ده شکیکن و
سره تگون ده بن و پو ژیمی کوماری له زوری نه ی زوری
وولاتانی جیهاندا بلا و ده نه وه . .

— نه و نووسه به بلیمه ته به کتیک بووه له و که سانه ی
که پشتگیری سر به سنی بیرو باوهی تیان کردووه و
دوژمنی ده ست به سر داگرتن و زولسی کومه لایه تی
بووه و همیشه خه لکی تی گه بانندووه که ده بڼ جیهانیک
هه بیت ، چوسانه وه و ده ست به سر داگرتنی تیا شدا
نه بیت و ه و ل و تیکوشانی مر قو بڼ خیر و خو شی
مر قایه تی بیت . .

● پو ژنامه گهریتی و تنک و چله موی ژبان

نووسه له گمل نه وه شدا که له مه بدانی نه ده بدا
نه بی خو ی تار داوه ، له همان کاتشدا پو ژنامه
نووستیکن هل گه و توو بووه ، له سالی ۱۹۱۴ دا
پو ژنامه گهریتی کردووه به پیتشه به کی سره کی خو ی ،
لیتر ده ستی کردووه به بلا و کردنه وهی پو ژنامه ی
« المستقبل » له دوا بیدا چمند گوفاریکی به ک له دوا ی
به کدا بلا و کردنه وه وهک [« المجلة الجديدة » و
« المصري » و النجمة الزهراء » و « المضار الرياضي »
و « الجمهور الرياضي » و « الفضيلة » .] وه نه نجاس
دهر کردنی نه و پو ژنامه و گوفارانه تووشی ده به ها
کاره سات و نه شکه نجه بووه و جگه له وهی که نه و
پو ژنامه و گوفارانه بیس به ک له دوا ی به کدا نه ده غه
گراوون و وه ستیراوون و ریگی نه دراوه دهریان
بکات و بلاویان بکاته وه ، وه له نه نجاسمدا که بو ی
دهر که و تووه جاریکی تر ریگی نه وهی نه بیت
پو ژنامه به ک وه یا گوفاریک به ناوی خو ی دهریکات ،
لیتر یووی کردنه پو ژنامه و گوفاره کانی تر له لای
خاوه ن نیمتیازه کانیاندا وه گو سر نووسه ریک وه یا
به شداری کار ، کاری کردووه ، وه لسه و گوفارو
پو ژنامه نهی به م شیوه به کاری تیا بندا کردووه له بیت
و پیتچ پو ژنامه و گوفار نه ی کردووه وهک :

مه‌ی و مه‌خاننه

له شیعی

هه‌مه‌دا

محمد امین احمد

« المتطف » و « الملل » و « البلاغ » و « النداء » و « الشعلة » و « الاخبار » و زۆری تر . . .
— « سلامه موسی » ی نووسەر و رۆژنامه‌نووس به‌دریژی تمهینی پێ له‌به‌رهم و کارکردن و نه‌یهین هه‌روه‌ک مرۆفیتی ساکار ژبانی به‌سه‌ر بردیت ، به‌لکو رۆبه‌ر رۆی جۆرها به‌به‌ره‌کانی بۆتوه و کۆنه‌به‌رست و دوژمنانی چاره‌های جار تاوانیان بۆ هه‌لبه‌ستوه و به‌دزی و به‌ئاشکرا نازاریان داوه ، تاگه‌بیه‌وه ته‌ ئه‌وه‌ی نانیشیان بریوه جاری واش بووه و یستویانه به‌پاره و سامان هه‌لی بخته‌تین و له‌ریگه‌ی لایه‌ن ، له‌وه‌ش زیاتر زۆر جار ترستینراوه و هه‌ولێ ئه‌وه‌یان داوه قه‌لمه‌که‌ی له‌کار بخرن .
به‌لام له‌گه‌ل هه‌موو ئه‌مانه‌شدا نووسەر هه‌میشه ژبانی سه‌ر به‌رزی و پر له‌گه‌یه‌یه‌تی له‌پیشه‌وه‌ی هه‌موو شتیك داناسوه و هه‌رگیز نه‌ی و یستوه به‌چاو شۆری و زه‌لیلی بۆیت . تا له‌زیانیش دا‌بووه کۆلی نه‌داوه و له‌کار نه‌که‌وتوه و پێسه‌نه‌وه شه‌و و رۆژی ژبانی خسته‌ سه‌به‌ک و له‌به‌رهم نه‌که‌وتوه ، تا له‌رۆژی دووشه‌مه‌ی ریکه‌وتی چواری ئاغسوس سالی ۱۹۵۸ دله‌ فراوانه‌که‌ی بۆ دوا‌جار په‌کی که‌وتوه و سه‌رچاوه‌ی ئیله‌امی پێنووسه‌که‌شی روشک بووه .

— به‌م جۆره نووسه‌ری بلیمه‌ت و زانا « سلامه موسی » له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا که‌ به‌رامبه‌ر ده‌به‌ها ته‌نگ و چه‌له‌مه‌ی ژبان و به‌به‌ره‌کانی و دوژمنداریه‌تی کۆنه‌به‌رستان بۆتوه و زۆر جار یه‌ هه‌ولێ نان برینی دراوه ، به‌لکو نانیشی براوه ، به‌لام هه‌رگیز وه‌ی به‌ر نه‌داوه ، تا ئه‌و ناوه‌نه‌مه‌ی له‌نیو دلی کومه‌لیکی به‌جگار زۆر له‌ خۆینه‌وار و رۆشنه‌راندا شه‌تل گرجه‌وه ، بۆ ئه‌وه‌ی هه‌میشه هه‌ر به‌نه‌میری و سه‌ر به‌رزی به‌یتینه‌وه ، هه‌زار سلو له‌گیانی ئه‌و نووسه‌ر بلیمه‌ته‌ که‌ ئیمرو « ۹۳ » سالی ته‌واو به‌سه‌ر له‌داک بوونیدا روت ده‌بیت و مه‌شخه‌لیکه‌ له‌دونیای رۆشنه‌ریدا هه‌رگیز گه‌شه و کزبوونی بۆ نه‌ . . .

سه‌رچاوه‌کان

- چه‌ند دانه به‌ک له‌به‌ر هه‌مه‌کانی نووسه‌ر که باسم کردوون .
- چه‌ند نووسینیك له‌ رۆژنامه‌کانی ناوخۆه .

ئەم دياردەو بۆچورنانه ئالتۆزبسون
 بۆيەكا چوون لە چۆتەئەنى
 بىرگەردنەوى شاعىردا ، ھەر ھە
 دلى شاعر لە ناومىتى و تىشكان و
 رەشپىنىيەكى فرەدا قولى دەدا
 ئەم دياردە نالەبارانە بوونە ھۆى
 ھاندانى شاعىر بۆ گەران بەدواى
 چارەسەرى ئازارو ئەشكەنجە
 نەبواوەكانى دا بۆيە بە يەرۆشەرە پەنا
 دەباتە بەر جامى مەيى . كەوانە با
 رۆشنايەكانى خۆر لە بەكەم پىكەرە
 لە گەل كەفى بادەكانا تىكەل پى دەبا
 شەرىبىتتە سوار چاكي تارىكستانى
 ناو مەبىخانەكان ئەگەر ئەم پايە لە
 سەر شاعىرى مەبىخۆرى عەبباسى
 (ئەبولئواسى) بگۆنچى ، ئەوا
 (ھىمىن) بىش وەكوو شاعىرىكى
 مەبىخۆرو سۆفى كونجى مەبىخانەش
 دگرىتەرە . چوتكە ھىمىن وەكوو
 دكتور قاسمۆ دەلىن ، دەبەوتى لە
 واقع رابكا . جا لىرەدا دەلىن ئابا
 راستە (شاعىر و ھونەر مەبىد
 يادەكەن . بان دەبانەوتى لە واقع
 رابكەن ؟ دەگونجى بەكارھىتانی
 خەيال لە داھىتانی ھونەرى پكەى دا
 بىتتە ھۆيەك بۆ ئەم مەستە ؟ وەپىش
 ھەموو شتىك پىوتىتە بىرسىن : ئابا
 ھونەر مەند - لە راستى دا - لە
 جىھانى واقع و جىھانى خەيال دا
 جىادە كرىتەرە ؟ كاتى خەيال دەبىتتە
 توخمىكى سەرەكى (عنصر اساسى)
 لە كارە ھونەرى بەكەى دا ، ئەپى ئەو
 واتايە بگرىتەرە كە شاعىر بان
 ھونەر مەند ئابا نازانى كە تەماموول
 لە گەل جىھانى خەيال دا دەكات كە
 ھىچ پىتوھەندىبەك لە نىوانى شاعىر
 واقع دا نامىتىن !!) (۱) بەم جۆرە
 دەبىنن جىلوازى بەكى ئەوتو لە
 نىوان ، (راستى و خەيال دا ناكرى ،
 چوتكە) لە نىوان راستى و خەيال دا

زۆرانبازى نىيە ، ھەردوو كىيان
 (عنصر) يكي كارى گەرن لە مەجالىكى
 گەرەتەدا كە ئەوھشيان جىھانى
 ھەموو شتەكان و كەسەكان و
 رووداوەكانە ، ئەو جىھانە درامى بە
 دەروونى بەبە (۲) .

كاتى ھىمىن پەنا دەبانە بەر
 خەيال و دەبەوتى لە واقع رابكا
 بەر كارە ئەوھى مەبەستە كە دەپى
 لە گەل چارە رەشى دا ھەل كا :

جا چۆن ئەو ھەلس و كەوتە ،
 بان ئەو رووداوانە كارى تىنناكەن و
 ئابنە ھۆيەكى سەرەكى بۆ گرىبان
 فرىتىك و ئاھو نالە و فىغان ! دەپى
 ئەو دەروونە گىر گرتوھشى بەچى
 كەبە و بلىسەى دابەر كىتەرە ؟ تەنيا
 بە (مەيى) كە مامۆستاي پايەدار
 دەلىن :

دەزانى بۆچى من ھىكە پەرىشان و
 خەلىق بارم (۱)
 لە بازاری ژبان غەبرى ھونەر نىيە
 چ سەبەر مابە

چ بكات ؟ بۆ كوتى ھەنگاو بىتى ؟
 ئەمەبە راستى كە بە نىمەى
 رادەگەتتى ! ئەم شىعرە وەكوو ديارە
 مۆزۆرى دانانى دەگەرىتەرە سالى
 ۱۹۵۷/۲۲۸

ئەم مۆزۆرەش ئەرەمان بۆ
 دەردەخات كە (ھىمىن) چەند بىزارى
 خۆى دەربەرپوھ ، چۆن ھەسەلەكە
 دەخاتە پال چارەنووسى .
 لەوانەشە بووترى (ھىمىن) چارى
 ناچارە ، كە مېسالى پانە بىردەكانەوھ ؟
 بەلام ھىمىن تەنيا ئەوھى نەوتوھ ،
 بەلكوو ، زۆرەى زۆرى شاعىر انمان
 تووشى ئەو دەردە ھاتوون . بۆ
 نمونەش شىعرەكانى (مەجوى) ،
 حاجى قادرى گوئى ، شىخ سەلام ،

احمد مختار جاف ، پىكەس ، پىتخود
 قانع ھىند) كە چۆن ھەمووبان باسى
 ناھەموارى خۆيان و چارە رەشى
 ھونەرى كوردى دەكەن . بەلام
 ئەوھى زياتر لە بەك نۆيك بىنەوھ
 (ھىمىن) و (سەلام) ھو لە زۆر
 بەبات و وئىسەى شىعەرى دا بەك
 دەگرنەوھ .

ھەر وەكوو ووتمان پەنا بردنى
 (ھىمىن) بۆ مەيى ، لە گەل شاعىرانى
 كوردمان دا وەكوو (سەلام) د
 (پىكەس) ھەرىكە ھۆيەكى سەرەكى
 خۆيان ھەبە ھەرچەندە لە مەيى و
 مەبىخانەدا بەك دەگرنەوھ بەلام لە
 باس كردنى (مەيى) و جۆر بە
 جۆرەكانى جىادەبەنەوھ . بەلام لە
 لای ھىمىنى شاعىر بە زەفى
 سەرھەلەدەداتو لە گەل (عمر الخيام) و
 (ئەبولئواسى) عەباسى و (شىخ
 سەلام) و (پىكەس) دا زياتر
 دەگونجىن . ھەر چۆنى بوو پىش
 (ھىمىن) بەش پراوتر بووھ لەوان ،
 ناھومىتى لە مال و مندال و خىزان ،
 پىتوھى لە كۆمەلى دواكەوتوو ، لە
 كەساسى ھەزارى ، و نەرىتى
 كۆن و تەگىو خانەقا ، دەبان شتى و
 كارى كردۆتە سەر بىرو ھۆشى
 ھىمىن و بۆتە پەنا بردنى بەر
 مەيى و مەبىخانە و پيالەو شاعىر .

ئەگەر ھەيى نەپى چۆن ئەو زامو
 بىرتانەى شاعىر مەرھەم دەگوئى ؟
 بەلام چ جۆرە مەي بەك ؟ مەبەكسى
 كۆن و خەست ، كە لە مەستى خۆى دا
 مەست دەبى ! چوتكە ئەو ناھومىتى بە
 ئەگەر بە مەيى چارەسەر نەكرى ئەى
 بەچى دەگوئى ؟ وەكوو ھىمىن لە
 شىعەرى مېشقو نازادى دا دەلىن :

كە بەدە ئەم ژمە تىرەكە منى تىنووى
 چگەر سووتاو

بهیچی دیاره که ده بیستم شه و یکی تر
ژه میکی تر!

نهم جوره شاعرانهی (هیتمن) ای
پابه دار به تر و یکی شه بدابوون
داده نرین که له (کلینهی شاعیر) ادا
ده لئین:

نهمر خهرمانی عومرم ژسته گانه
پاکی با بی با
به مهرگی تو مجور کیشم به دلدا
نایه با بی با
هموو عومری نهمه د تری دا نیه
خوشی ده میک مهستی
خدر ناوی حیاتی بو چیوو؟ فتری
شهرابی با

نهم شاعرهی له سالی
۱۹۵۹ دا وتوو: وانه له فوناخی
دووهم و سیه ما زیاتر ورده کاری
ووشه و فیکری لای وی به ره
هه ورار ده کشن! لیره دا هیتمن له
(خلری زبنده) داوا ده کات که
فتری شهرابین، چی نه کراوه
به دواوی (ناوی حهبات) دا ده گریچ؟
وانه به چاویکی (نهم بیخوره انه اوه
دروانینه زبان، نهم زبانهش لای
بۆته مهیی و مه بخانه. نهم روانینهش
ههر چه ننده روانینکی
(عه به سی بانه) به و گیانی یا خیه تسی
نیادایه به لام ده بین و این! مه بی
بیته هاویچی د تریش! وه کوو که
شیاوینیک، بان تاجیر یکی که شی
شه کت له ناو گۆمی عه دمی به تدا
خوی دده اته دهستی مهستی و
ده که وینه ناو دهر بای خه یالی مهیی و
مه بخانه وه. شه بۆله گانی مه بی
ده بیتن و ده بین.

چونکه ههوا تووشه، ره شه بابه،
نازانج ده ست به گامه یانه وه بگریت!

بۆیه سانه گان لای وی له یسه ک
باز نه یسه کدا ده خولینه وه، که
نهمه شیان ههر باده و پیاله و ساغرو
لوبچی ده ست و کلینهی چاوی بۆ
ده نیری تا په بنا په بنا بۆی تیکری و
مه ست بیج و بن ناگابیت؟! تا کوو و
سه ده بین (به مهرگی قه سم
مجور کیش به دلدا نه بهت!) وه کوو
شاعیری مه بخوری (عباسی)
نه بولنو واس ده لئین:

ولو انی استزدتک فوفه مابسی
من البلوی لاعوزک المزید
ولو عرضت علی الموتی حیاتی
بعیش مثل عیشی لم یرسدوا

لیره دا (هیتمن) نه که تهنیا
گالته به (خلری زبنده) ده کات،
به لکو و گالتهش به جامی جه مده کات،
پرسباریک لایبا (هیتمن) مهیی و
مه بخانهی کردووه پشه دروشمی
زبانی؟! نایا وه کوو شاعیره
مه بخوره گان به شان پرتالی مهیی و
مه بخانه و گهره ته گانی هه قداوه!
وانه: نایا باسی باده و ساغرو
پیاله و مهیی گریو قاپی مهیی گۆزه
شهرابی حهوت ره یکی حهوت
سالهی کردوو؟!

نایا باسی جوانی و ریکو
پتکی و رهنگه گانی له و گهره شانعهی
کردوو که مهیی تیدا ده خورینه وه!
وه کوو (نه بولنو واس) ده لئین:

صفراء لا تنزل الاحزان ساختها
لو مسها حجر مسته سراه؟

نایا باسی کارتن کردنی مهیی و
نامو له ززه تی مهستی و سه رخوشی
کردوو؟! به شیوه به کی تیکرا: نایا
«هیتمن» وه کوو شاعیره (مجینه گان)

مهیی کردوو؟! نایا له و ده سپانه
- نه گهر هه بین یان کرابن - وه کوو
حکابته ده بانگی تیره و اوانه:
وه کوو شاعیره مه بخوره کانی
سه رده می (عه بیاسی)، که چون نه
نیوه شه و دا، به معنی گهراونه وه
یان له نامیزی ژنیکی سۆزانی دا
خه بیان بردبته وه؟! نایا «هیتمن»
وه کوو شاعیره سۆفی به گان له
(معنویات) داوه! لیره دا نامانه وی
باسی (الخمره الانیه) بکه بین به لکوو
له لیکو کلینه وه به کی تر دا باسی
ده که بین -

بو تهرهی له م بایته (مهیی و
مه بخانه) له شجیری هیتمن دا،
نریک بینه وه پرسباریکی تر ده که بین:
نایا هیتمن تا ج راده به که له گهل
(خه بامی) شاعیر دا بگله ده گریته وه!
بان بۆچ (هیتمن و سه لام و بین که سی)
له هه موو شاعیران زیتیر باسی مهیی و
مه بخانه یسان کردوو به نابان
بردۆته بهر!

ده بان پرسباری و خویسان
ده هاوینه ناو لیکو کلینه وه که مانه وه
نایا هیتمن پیاله به که ده خواته وه و
پیاله به کی تریش ده کات به سه ربا
بۆ راکرتسی (سه وازن).
مهستی به که می؟! له نه نجامی
باسه که مان دا وه لانی نهم
پرسبارانه مان ده درینه وه و نه گهر
هانوو چند نمونه به که له
شیره گانی (سه لام، بین که سی) مان
هیتانه وه و له گهل شیره کانی
هیتمن دا هۆشیه وه نهمرا بۆ مان
ده رده که وی (هیتمن) تا ج راده به که
له و یاره ی داوه!

بین که سی له (سافی نامه) که می دا
ده لئین:

سافی فیفتم سافی فیفتم
دل پسته هسته سافی فیفتم

حەیرانی لەنجەو بەژنو بالاسم
شەرابین بابین بۆ دلەمی ماتم
رەونەفی شەوقی با بە حیاتم
لە دەستی پەستی بدا نەجاتم
شەرابین وابین عومری نووخی بێ
صەفا بەختی دل نەشەمی
رووخی بێ

گۆنۆ (مصفا) لە بەری جەفا
بەزمو رابیطەمی یارانی وەفا
شەرابیکی وا بە تەنها جامی
تە کاموول بگا خامی نەفامی
قەدەح پەیا پەیا پر که لیتواو لیتو
بیتیمو مەترسە لە طەعنەو
جنتیو (۱)

ئەم ددە شیعری (بێ کەس)
بە لگە بە بۆ ئەو پرسیارانەمی
پیشوو مان ، که چۆن بە شتیو می
(حکایەت) باسی دەکات ، مەمی و
قەدەح ساقی و بەزمو رەزم ،
تە کاموول طەعنەو جنتیو گۆنۆ
(موصفا) ، وە کور چیرۆکیک
دەبگێرتەو ، چونکە مەمی لەو
سەردەمدا لە شیعردەمی بێ کەس
دەردە کەوێ - لە مالان دروست دەکرا
بە ترسو لەرزووە بان بە تەعنەو
جنتیووە دەست دەکەوت بۆیە
بێ کەس یەنجەمی بو درێژ کردووە ،
وە کوو سەردەمی عەباسی بە کاندای
(ئەبولنواس) و (والبە بن حباب)
لە شیعردەکانیان باسیان کردووە .
بەلام ئابا هێمن دەلێن چی ؟!

و مە مەبگێر دەمەوئ ئەو شەو
خەمی دل کەم کەم (۲)
لووزەوم بەردە سەری نامەوئ
جوورەمی کەم کەم
تەشەفا بۆتەو ناسۆری دەروونم
دیسان
زامی گۆنەو بە مەمی گۆنی دەبێت
مەلەم کەم .

(هێمن) ایش وە کوو (بێ کەس)
داوای شەرابین گۆن دەکات ، چونکە
زامی گۆن دەبێ بە شەرابی گۆن
مەرەم بکریت !!

مشتو مالسی دەوئ ئابوینەمی
ژەنگاوی خەیاڵ
مەستو مێژم که هەنا گالە بە جامی
جەم کەم

ناهرمیدی وای لێ دەکات ،
زیاتر بەلای باخی بەتێ دا پروات بۆیە
دەلێن :

تا نەروخواوە بلا پر بێ لە خوشو
مەستی
نازە بێی ناوئ ئەمەن هۆدەمی خۆم
مەحکەم کەم .

بەم جۆرە دەبێن بێ کەس
دەبەوئ خەمی دەروونی بە با دا ،
کەچی هێمن (ناسۆری تەشەفا) دا
پتوبست ناکات وە کوو دەلێن هۆدەمی
خۆی مەحکەم بکات ؟! دووبارە
بێ کەس دەلێن :

ساقی فرصتە ساقی فرصتە
دەخیل مەوەستە ساقی
فرصتە (۱)
و هختی خواردنەو و کەیف و
عوشرەتە

موغەننی ساتوش روژی هیجەتە
دل زۆر گێرۆدەمی دەنگ و نەغمەتە
تۆ خوا قەتاری دل بۆی لەت لەتە
بە نالەمی نەمی نەغمەمی نەرغوون
بە نەشەمی مەییو شەرابی گۆل
گۆون
با لە دل دەرگەین سەزای
گەردوون
ناسوودە ساتی دل بێن مەجنون

بەلام هێمن وە کوو بێ کەس که
لەو پارچە شیعردەمی دا
دەرخستووە بۆ کەیف و عوشرەت ،
مەمی تاخوانەو ، هەرچەندە
(بێ کەس) ایش لە داخی سترای
گەردوون بەولاووە نە . کەچی
هێمن دەلێن :

لە خوشەمی بێ کەسی دا نیتوا
دلتنەنگ خەبارم (۱)
نیه باکم ئەمەر مالم بە چاریکی بە
قوردا چی ؟!

بەلام کاتێ بڕینەکانی ساریژ
نا بێ ، هاراری لێ هەلەستیت ،
دەلێن :

لە گوئ حالی منو تو وا دەبوو ئەمی
خۆبەرست نیتوا
ئەمەر دنیا ئوسوول و قاعیدەو
نەزم و حیسابی با
بە جامی بادە بێر نا بێ ئەمەر مەبەت
هەبە ساقی
گلیتەمی خۆم دەتیرمە خزمەتت بۆ
تیکە تا بێ با

هەرچەندە جیاوازی بە کەس
ناشکرا لە نیتوان شیعردەمی
(هێمن) و (بێ کەس) دا هەبە هێمن
گەلێک سوودی لە شیعری کوردی
و درگرتووە ، بە تایبەتی لە بابەت
مەمی و مەبخانەو ، چونکە هێمن
وە کوو بێ کەس ، وەسیەت نامەمی
وای نەنووسیووە که وە کوو خەبام لە
باش مردنی هەر بە مەمی بیشۆن ؟
وە کوو بێ کەس کردۆبەتی ! بێ کەس
دەلێن :

ساقی ئوبالی منت بە نەستو
دنیا بە وەصەت ئەکەم لە لای تو (۲)
که مردم توخوا هەر بە مەمی بەمشو
بۆم مەکن شین و گریان و روژو

که چي خهيام بهه پيچهوانسه
 (هيمن) هوه له نهجامي نهوه دا بووه
 که ويستويهني لهم زيانه ياخي پين،
 چونکه زيانيکسي بيوهه ، مرؤف
 ناگاته نهجاميکي نهو تو ، و لهم
 گهردونه بگات اخهيام دهليج :
 هانتي مرؤفو دهرچووني بهم
 شيوه به وانه چي ؟! خهيام له
 روانگهي فهلهفهوه دهروانيشه
 دهورو بهري . ههرچهنده (هيمن) يش
 لهو بيرگردنهوه به پين بهش نيه ، بهلام
 زياتر پهنا دهياته بهر (مه پي) او هيرش
 دهکاته سر (جه نايي شتيخ)
 ههرچهنده ليرده ناگاته پلهي (تالي)،
 محوي ، حاجي قادر گزيي ، قانيع ،
 پين کهس) له باس گردني سؤفي
 ريش بانو بناگوچي نهستور ، چونکه
 هيمن زؤر کم نهو بسوازي داوه
 سره پاي نهوهي که شارده زايه کسي
 نهواوي لهو باره بهوه هه به چونکه
 پهروه دهي ته کيوه خانه قايه . .
 (له دهر فتهيکي تر دا باسي ليوه
 دهکهن) . بؤيه دهليج :

وههز من نابه لي ليرده مهي و
 ساقی ، جه نايي شتيخ (۱)

دهنا لهولا شمرايو حوري با ههر بؤ
 جه نايي با
 هه موو عوري نه بهد تسني دا نيه
 خوئسي ده ميک مهستي
 خهر ناوي جهياتي بؤچيو و؟ فبيري
 شمراين با

باوه کوو دهليج :

به ريشي بؤزهوه سوجهي ده بهم بؤ
 جه مالي تو
 نهدي بؤچي ده يانگوت نار که پيروو
 تازه دانايه !

شاعيري نه سيلو ره سمن به
 به هره به کي ههره په نهوه ديشه
 مه بدان ، له گهل سه قافه نيکي بانو
 فراوان دا ، تیکلاويج دهکات ، پييان
 دهروانيشه زبان ، له گهل ههستو
 نهستي جيهانسي نهواوه وي دا
 هه لپان ده شتيخ و به هونه رهنده
 ليحاسيکي قولي ده داني که به
 ريشي بؤزهوه سوجهي بسؤ
 ده بات !!

خهيام دهليج :

من دا من زهلو توبه طي خواهم کرد
 با موي سفيد قصد مي خواهم کرد
 بيمانه عمر من بهفتاد رسيد
 اين دم نکتم نشاطي کي خواهم کرد

وانه ادوختي سؤفي به تسي و
 توبه ده پيچه ووه سوري بؤزهوه
 بهرو مه بخانه ههنگو ده نيتم .
 نيستاش ته منم گه بشتوه چه نشا
 سال نه گهر لهم ته مندا گوئيو گؤل
 نه بهوه نه ي که ي گورچ ده بهوه ؟)

خهيام به سوري سبي بهوه بسؤ
 مه ي سوجه ده بات و گروگال دهکات
 (هيمن) يش به ريش بؤزهوه بسؤ
 باره که ي سوجه ده بات ! ديره
 شيعره که ي هيمن که دهليج :

سؤفي گونجي خانه فا بووم نيسته
 پيري مه يکه دم
 زاهيدي خه لووت نشين بووم نيستا
 مهستو مه يزه دم

نه م جؤزه شيعره گهر
 بر اورديکري له گهل شيعره کانس
 (خهيام) و (سه عدي حانزا) دا نهوا
 بؤمان دهرده که وي تا ج ياده بهک

(هيمن) (مناثره) بهو شاعيرانه وه و
 سوودي لپيان وه گرتوه ؟!

هيمن و خهيام له چند
 خالتيک دا به کده گرنه وه چي سا
 ده بهوه . نه گهر پيتو له
 شيعره کاني (خهيام) وورد بيه وه
 دهرده که وي که له سر ريبازيکسي
 فهلهفي ليروات و ههنگو دهنن :
 سروشت ، ماده ، رؤمانتيک
 نه بيقتور ، نه فلانوون ، (لاادري) و
 (دهري او نه ستيره گهري و
 ماتماتيک ، سؤفي گهريتي و پيري
 موغان و کونچي مه بخانه گرتن که
 پهينا پهينا له مه بيگير دا واده کات .
 چونکه ته من گورته !!

بهلام هيمن ناوبانگسي
 فهلهفي يانه ي به خؤبه وه نه گرتوه
 دنيا وه کوو شاعيريک نه پين که
 سوودي له که له پوري نيلامو
 فارسي وه گرتوه بؤيه هيمن له
 نيوان دوو فهلهفه دا دهزي که
 هيشتا له هيبج لابه کيان بسؤ
 ساغ نه بؤزهوه . وانه هيمن نه
 ماددي يانه نه ميسالي يانه
 بيرده کانه وه ؟!

ده گونچي بؤتورتي پيريکي زاهيدي
 خه لوه تخانه له گهل پيريکي مه بخوري
 مه بخانه دا بهک ده گرنه وه ؟! ههر
 وه هاش ده گونچي هيمن متاسر پين
 به (خهيام) هوه . چونکه ههر دوو کيان
 سؤفي مه زهب بوون ، ههر دوو کيان
 خاوهن نه زمون و تاقی گردنه وه به کي
 گهورن ، ههر به کيان به پيچي
 بؤچووني خو ي ته عبير له کات و
 شوين و بيو باوهر ي خو يان ده کهن !
 هه رواش (هيمن) له گهل

(پين کهس و سه لام) دا نزيک ده پيته وه ،
 (پين کهس و سه لام) ههر دوو کيان له
 با بهني مه پيو مه بخانه دا خاوهن
 نه زمونن . به لکوو زياتر سوودي له

ههردوو شاعیره نه مردگه سی
 وهرگرتووه، به لکورو سیسای شیعری
 بئ که سو سه لام و فایح و تهانهت
 حاجی قادرو محسوی و نالیش بان
 پتووه دباره . به لام لهوان له باسی
 نافسردت و جنسدا جیاده بیتوه
 چونکه بیر کردنه وهی نه بیقورانه وا
 له هتیم دهکات که له ژیر بهره وه
 زورشت لهو باره بهره بدرکتی که
 ده لئین :

دهدیفیش تیک بچی پیم خوشه من
 دهستم له همدابین (۱)
 وهره با ههلمزم نهو لئیه شیرینه به
 که بئلی خۆم

مه به ستمان لیره دا ووشه
 (ردهفیش تیک بچی) به به . وانه
 نه گهر هاتوو تلبی ته ریش تیدا نه ما
 نهوا شاعیرمان ههر هه ناسه ی بئ
 هه لده کتیش به دوا ی نیوه گه سی
 خۆی ده گه پئ به نیازی (توحیدی
 جینی بهره . له مه شیان له
 پاره کانی فه بلیوونی (اللذة)
 (نه بیقورانه) ههر چۆنی بووین هتیم
 هه قی خۆ به تی ، سه ره به سته له
 بیر کردنه وه دا ، خۆ ده یوانی ریگی
 مزگه وتو ته که به و خانه فا به نه دات ،
 ده بشتوانی ریگی مه یرو مه بخانه
 بگریته بهر ، بۆشی هه به هیچ له م
 دوو ریگانه نه گرتیه بهر !!! به لام
 په نابردن بۆ مه ی زیاتر نه وه مان بئ
 چه خت ده کات که باره
 ناهه مواره که ی ژبانی زیترو پالیسی
 پتووه ناوه . نه ده ی چۆن نهو سۆزو
 به زه یی و ئیش و نازارو نامۆبسی و
 ناواریه یه ی تیریکا !!

له ناو پبالهو سافه رو لوتیجی
 ده ست و پنه ی خۆی بینن !! وه به و
 چۆره بر وائینه ژبان ! به لام ئایا هتیم

رۆژێ له رۆژان (نۆبه) له مه ی
 ده کاتو ده گه پتیه وه ؟ وه گسو و
 (خه پام) و (له بولتواس) پاشه کتیش که
 له هه موو کردنه وه کانی و که چۆن
 که وته بارانه وه :

دب فی الفناء سسلا وعلسوا
 وارانی اموت عضوا مفضوا
 لیس من ساعه مضت لی الا
 نقصتی بهر ها بسی جزوا
 نهیت جدتی بطاعتی نفسی
 و تفکرت طاعة الله نصوا
 لطف نفسی علی لیلال وایام تعظهن
 لعبا و لهوا
 قد اسانا کل الاساء فاللهم صفصا
 منا وغفرا و عفا

به م چۆره (نه بولتواس)
 ده بینن به ده بین ، تافی لوتی
 کز ده بین ، نهو له یاسووردو
 ده دانه وه ، هیچ بهر چاو ناکه وئ له
 هه ناسه ساردی ژیر بۆیه ناچار
 - له ناسانا - په نا بو بانه بهر
 (خوا) و لئیی ده پاریته وه !

به لام هتیم بهر دنگاری بردن
 ده بیتوه وه پال به (شه به تاناره وه
 ده نیتو لهو شه به تاله ج چۆره
 ره مزیک بووین !

سه روی نازادیش له بارو دلکشو
 جوانه به لام
 گیانه گه م من شیتوو شه به تایی لارو
 له نه چه ی نه م قه ده م

له سهر باسه که ی ده وراو
 ده لئین :
 سیبه ری مه رگم له پتیش دایه و بهره
 مه نزل ده رۆم
 ناخی قووی ته نگه چیگه م هه سهر
 تالاسین قه ده م .

من بهره ناسو بهره رونای باس
 گرتووه
 چون بهره تاریکی ده خشم پال به
 شه تان ده ده م

لیجا به دیرکتی سر
 مه به سته که ی ده درکتی و ده لئین :
 ناگری سینم بلیسه ی دی وولات
 رۆشن ده کا
 نهو ده مه ی خۆم وهک دئوتیک ده چه
 بئیه ده ربای عه ده م

با له باسه که مان دوو
 نه که و به سه و ، ده لئین له بهر نه وه شه
 شاعیره مه یخۆره کالمان به جوانی
 هه سته نه ستیان له ناو قالیسی
 شیعری نه رو به ردا داریش تو وه
 به تاییه تی (بئ که سی) سه لام ، هتیم .
 بئ که سی ده لئین :

ساقی ده خینه به ده ری جانی (۱)
 با له عالسه ی ماده به ده ره سم

نه گهر بیکه سی نهو شیعری
 له سالی ۱۹۴۳ دا وتووین له وانه به
 (هتیم) له هه ره تی لوتی دا له و
 شاعرانه ی خۆبیتیه وه و (مناثر)
 بووین به شیعری کانیه وه . بیری
 بۆچوونی خۆی له پتیه کس ی
 دیوانه که ی دا که چۆن لاسایی شیخ
 به زای کردنه وه هه رواش له وانه به
 هه ولی نه وه ی نه وادابج له
 شاعیره کانی ترشمان سوودی
 وهرگرتی . بۆیه ردهنگو سیمای
 شیعری (سه لام و بئ که سی) او
 شاعرانی ترشمان به شیعره کانی
 (هتیم) وه دباره و به لکو به ناشکرا
 به نگ ده ده نه وه - نه م با به تیش خۆی
 له خۆی دایکو لینه وه به کس ده ری
 هتیم ده لئین :

شهوانه هاونشین جامی بادهم (۲)
به باده با پژارو غم به با دهم
کدهستی روژگار بایدا سهری من
سهری شووشه‌ی شراب و اچاکه
بادهم

هیمنی شاعر ، لیره‌دا
وورده‌کاریه‌کی جوانی داهیتاوه ،
جناسیکی ریک و بیکی به‌کار
هیتاوه . به تابه‌له نتوان وه‌سه‌ی
(به باده) و (بادهم) و (سه بادهم) دا
ههریکه جوره مانایه‌کی تابه‌سی
خوی هبه . به نوووه‌ی بی هیمن
له‌وه‌دابه ، غل‌وغه‌سی دل و رفو
کینه‌ی له بادانی سهره
شووشه‌کدا دادهرکینتی ! ده‌لی :

ساقیا گوشتمی خمو مینه‌ت
ده‌وره لهو شرابه مستم که (۱)
ناموئی جامو ساغر و پیاله
به‌سی خوی بو له لویچی ده‌ستم که
وره نه‌ی نازمین به خیرا خوت
تیر و ویزم بکه به بادهم مکت
با منی و منچمرو له زینم دا
هیج نه‌بی جاریک بلیم نوخه‌ی

نهم پارچه سهره‌ی له سالی
۱۹۵۷/۱۳۲۶ دا وونوو . به
جوره په‌نا ده‌بانه بهر مه‌بی . نارام
ناگریت تاکو ساقی به باده‌وه بگانه
لای ، پیاله و ساغری بو پر بکات
به‌لکوو زور به په‌له‌یه ! له (بادم
بکن) دا غوربه‌ته‌که‌ی زال ده‌بی نه‌گهر
به یادکردنیش بووین له‌وا توژی
ده‌حه‌سینه‌وه که ده‌بی :

له‌وه‌ده‌می دا پیاله ده‌درین له پیاله
له‌وه‌ده‌می دا لبتون باده‌ تاله (۲)
له‌وه‌ده‌می دا کوری شادی ده‌به‌ستن
له‌وه‌ده‌می دا سهرخوشی و مه‌ستی
مه‌ستن

جکه لهو هوبانه که یاسکران ،
هوبه‌کی تریش هبه‌یه که هیمن په‌نای
بردوته بهر مه‌ی و مه‌ستی له‌وه‌شیان
سهرده‌می لاییتی به‌تی ، که هه‌ناسه‌ی
له‌وه‌یدا ده‌کینتی که ده‌لی :

وره نه‌ی نازمین به خیرا خوت
تیر و ویزم بکه به باده و مه‌ی

نایا (هیمنی شاعر ده‌زانی مه‌ی
زیاتر ناخی مرؤف ده‌خوانه‌وه ؟
بی‌گومان به‌لام له‌زه‌ت له‌وه
خواردنه‌وه‌به‌ش وهرده‌گری (باره
ده‌روونی به‌که‌ی مه‌به‌سه) بویه قوم
له‌سهر قوم . زهم دوا‌ی زهم .

جورعه دوا‌ی جورعه چونکه (شاعر
له‌زهدت له‌نیش و نازاره‌کانی ، نیلهم
وهرده‌گری دوه‌دوا‌ی دهرده‌کانی تیدا
ده‌دوژینه‌وه (هه‌به‌سه‌ی ده‌کا) (۱)
زیاد له‌وه‌ش (کاتی نیش و نازاره‌کانی
ده‌روونی شاعر ، تالان ده‌کسن ،
نه‌وه ، له بانی نه‌وه . تام و چیتربان
لین وهرده‌گری ! له‌مه‌سی ، تیر
ده‌که‌یینتی که به خوی نه‌وه‌وه ،
نیلهم وهرده‌گری . وه له گهل
نیلهم‌دا هه‌ست به جوره خوشی به‌ک
ده‌کات وانه : « معاناف » ریگابه‌که ،
بو نیلهم ، به واتابه‌کی تر ، بو
داهیتان ! داهیتانیش ، وه‌سیله‌به‌که ،
که نازاره‌کان بخرینه‌ه زینر
ریکینه‌وه و تام و چنژ وهرگرتن ،
نه‌گهر نیش و نازار نه‌بوابه نیلهم
نه‌ده‌وو (نیلهم) یش نه‌بوابه ، تام
چیترو له‌زه‌تیش نه‌ده‌وو (۱) .

هه‌روه‌کوو له لایه‌ره‌کانسی
یتشوردا باسمان کرد . نه‌وه‌نه‌بی
(هیمنی شاعر ته‌نیا شا ، سواری
نهم مه‌بدانه‌بی ! نه‌سی خوی له
گوره‌بان (هه‌رسه‌ی) مه‌بخانه‌دا تاو
دابن ، به‌لام به‌رده‌وام بوونی هیمن و

تیکلاوکردنی نهم بابه‌ته له‌گهل بابه‌ته
شیمه‌ی کانی‌دا بوته‌ه خوی گردو
برده‌وه‌ی ده‌با گوی له (سه‌لام)
شاعر بگرین بزاین ده‌لی چی :

له به‌خری تالی دنیا‌دا زیاوم
نه‌زیم تا گینانی شیرین دینه‌سهر
له‌ب (۲)

له‌وه‌ی نینمرو له لای خه‌لقی موهیمه
له لای من قه‌شمه‌ری و گالته و
گه‌پ

لیره‌دا - سه‌لام - ده‌به‌وی به
گوئی نه‌دان ، نه‌وه‌ی بانه به‌ریته‌سهر
وانه لایه‌نه گوینه‌دانه‌که‌ی (لایالی)
زال ده‌بینه‌سهر فکره‌که‌یدا چونکه
تیکه‌به‌ستوووه که زبان به‌تاله و هیچ
پروچه ! نه‌وه‌شیان تاسیری شیمه‌ری
(خه‌بیام) له‌سهره . به‌لام (هیمن)
سووره له‌سهر خمو گریان ، چونکه
خمو و خه‌فوت له خه‌لوئه‌خانه‌ی
له‌ودا نامه‌جره‌م نییه ! که‌چی (سه‌لام)
له سکالابه‌کی شاعیردا ده‌لی :

بی‌به‌سی له‌وه‌ دنیا‌دا له‌م به‌ری (۱)
نه‌وه‌ دهردی سهری نهم کویره‌وه‌ری

ساقی شمرابین پینه‌ فرسه‌ته
زبان گالته‌یه دنیا قه‌شمه‌ری

سوخریه‌ته‌که‌ی (سه‌لام) به
هیزترو تیزتره چونکه زبان ته‌نیا
قه‌شمه‌ری نیه !! له‌زور شوین‌دا
ویستویه‌تی لاسایی (خه‌بیام) بکاته‌وه ،
به‌وه‌ کاره‌ش خزمه‌تی زمان و نه‌ده‌بی
کوردی کردوه . به‌لام کاتی دنیا به
قه‌شمه‌ری داده‌نی نه‌وه‌مان ده‌خانه‌وه
بیر نایا زبان پتوبسته بزینتی ؟
هه‌رچه‌نده نه‌مه‌شیان فکره‌به‌کی
هه‌به‌سی‌بانه‌ی تیدا‌به‌وه جوره باخی

بوونیکه : په نابردنی (هیتمن و سلام) بمرمې و مېخانه لېږه نه و په که لم ژبانه یې سه سره دا له ختم و خفت به در بن نه و هس له نه جامی ناو میندی خوږان دوواکوونسی کومه لې کورده واری بووه . هیتمن ده لې :

شهوانه هاونشین جامی بادهم
به باده با بهزاره و غم با دم .

(سلام) له (سانی نامه کې) دا ده لې :

فیدات به ساقیا نهی گیانی شیرین (۱)
مه لې کوانی شمراپی میسووی
خوینین ؟
پیاله پر بکه تو لهو شهرا به
منیش جمرگو دلم وینهی کېابه .

که چې (هیتمن) ی شاعر له شیمری تووړی دا زور به په نه و به پارانه و داوای مهی ده کات ، چونکه نه گمر بیزانیا نه جامی تن گه بشتن کویر هووړی به شف تبه لدا نه دهر به دهری به خوږی له وړوخه نه دده دا مادام شنه که وای لې هانووه چار چې به آ دهن عیلاجه کې مهستی و شیتو نه زانین یې !
ده لې :

ده زانی بوچی من هیتنه پهریشان و
خفت بارم
له بازاری ژبان غیری هونهر
نیچه چ سمرمایه

ببخود ده لې :

نوی نادانه جمرگی وک به لاسه
نوی نادانه نازانی چ باسه

هیتمن ده لې :

حاسلی تن گه بشتن و زانین
چ بوو بو من چکه له کویر هووړی
سه رده میکتش پنا ده بم بو مهی
تا بزائم چلوته یې خبهری

یان ده لې :

به توو تووش ، تووشی مه کتعب
بو ده هام من که زانیبام
خفتنه ، مهینه نه که سره
حسره نه ، بهشی نینسانی زانابه !

به م شتو په ده بین شاعرانمان
نوره دهن به پیچنه واسه و
نازاره کانیاں دهره برن ، نه و ناخ و
لوخه و دادو تووړه یه هم سو
ده گمرینه و هتسر ناو میندی یان که
په یو ندیه کې خیره به هتزی هه به
له گدل باری گونجه لای پی و نابووری
دوش شیری و بویت له ناوه
ناوه به کدا په نایان بردو ته به نه و
دباردانه به به خه لکی یاد دگتین که
دواکوونسی کومه ل نه زانین و
نه خویند خواری به . هه ندی له و
شاعرانهش و ه کوو (هیتمن و یې کهس و
سلام) له نه جامی تووړه
بوونه و که باندا په نایان بردو ته به
مه یو مېخانه و ه کوو باسماز کرد .
به م جوړه ده بین هیتمن له گدل
مهی و مهستی دا (تعامل) ده کات و
بوختن به ره و بانه که مهی ده کتن .
که چې (سلام و یې کهس) یس کانین
په ستو تووړه دهن یان
ده ست کورت دهن یان باری کومه لې
ناحه موار کاربان تن ده کات بو کهم
کردنه و هی نازاره کانیاں په نایان
بردو ته به مه شی .

یې کهس ده لې :

هه قه گمر ناره ف بخوم تو خوا
ره فیقان لومهم مه کن
زه حه ته یې مه یی ژبانم یه م
دله ی تارکموه .

نه و شیمره ی له سالی ۱۹۲۹ دا
وژتووه . .

- (۱) دیوای سلام ل ۷ .
- (۱) دیوانی سلام ل ۹ .
- (۱) التفر الفنی لادب .
- د. عزالدین اسماعیل ص ۲۹ .

به له ناو بردنی
نه خویند خواری
بنیاتنانی
سوشالیستیمان
په
ده بیست

همه روزی که بود . . . کونگره بس
 فیرکردنی به نهمه کان چنه
 نامانجیتی دانا له پیش همه و بانه
 هینانه دی دادی کومه لایه تی له تیوان
 خه لک داو بهره پیدانی له به ک
 گه پشستی جیهانی و راده دانان بس
 نه و جیاوازی بهی که له تیوان
 به شیتی که می روشنیرو کومه لانی
 خه لک دا هه به هه روه ها بهره پیدانی
 هه ست کردنی تا که که هه
 به نهمه نامه تی کومه ل چهر خیک دا
 که نرخ و نه رته باوه کان شله زاوون
 هرچی کونگره ی مؤنتربال بوو نه و
 بو فراوان کردنی مانای فیرکردنی
 گه وران و داریشتی بناغه کانی له سهر
 چنه به نهمه تیگی زانیاربانه ی پشت
 به به رنامه ی نایکولوجی به ستر و
 پیکای خوش کرد بهم چه شنه
 مه به سستی فیرکردنی گه وران له
 جوارچیوه به کی ته سکی باوه وه که
 بزنی بووه له به رنامه ی نیوارانی
 نه هینستی نه خوتنده واری له ریزی

کونگره و دورگی فیرکردنی گه وران له به نهمه نامه ی

کتابخانه
 موسسه
 تهران

نووسینی : ده مههد هنییر مه رسی

فیرکردنی گه وران بان به نهمه کان
 که له نیوه ی سده ی بیستوه له
 کونگره ی اسپنورا که له دانیمارک
 سالی ۱۹۴۹ و له پاش نه مش به
 ده مالتیک له کونگره ی مؤنتربال له
 (که نه ده) که له سالی ۱۹۶۰ دا
 گیر بوو گورانیکی گتی به خویه وه
 دیوه تیوان له مدوو کونگره به دا بیرو
 داو ریبازی گرنگ بو فیرکردنی
 به نهمه کان که لاله بوو و هاله
 کابه وه .

کونگره ی اسپنور ا خاکی (۰) بیانه
 ده ی روانیبه فیرکردنی گه وران و
 لای دا بوو بزنی به له هینانه دی
 ناوات و پیوسته کانی گه وران له

به ته مه نه كاندا ده رچوو بۆئوهی مهودابه کی زینوو تیهه لکیش به پتویسته کانی کومهل و تاک بگریته وه . ههروه ها کۆنگره ی مۆنتریا ل ریگه ی بۆ ئهو تیگه یشتانه خۆش کرد که له کۆنگره ی تاران ی سالی ۱۹۶۵ هاتنه کابه وه کاتج که کۆنگره به کی جیهانی بۆ نه هیشتی نه خوینده واری لئج به ستر او وه زیره کانی به روه رده و فیر کردن تیدا به شدار بوون له سه رووی ئهم بیرویا تازنهش بیری نه هیشتی نه خوینده واری پتیه بی بوو له چوارچیوه ی به ته مه نه كاندا ههروه کو پتویسته ئه وهش بزانی که بیری فیر کردنی پتیه بی وه نه بیت کۆنگره ی تاران دای هینابیت به لکو له مێژوه میتشکی به روه رده که رانی پتوه خه ریک بووه بۆ نزیک کردنه وه ی فیر کردن له ژیان . کۆنگره ی (طوکیو) ش سالی ۱۹۷۲ له سه ر رۆشنایی بیروای فیر کردنی هه میشه یی روانیه فیر کردنی گه وران وه به چالاکیه کی سه رتا پای ژیا نی دانا ، جار یکی تریش ئیمه ده لئین که بیری فیر کردنی هه میشه یی ئه ویش له دا هیتانی کۆنگره ی (طوکیو) نه به لکو بیریکی کۆنه ره گشو ریشه ی له کۆنه وه له ناو ته قالیده کانی ئیسلامیدا دا کونا وه ئهم گورانا نه ره نکدانه وه ی سه روشنی ده وله تیه یانه ی فیر کردنی به ته مه نه کانه به و پتیه که مه بدانیکی زیندووی گرنگه گه لانی پتیشکه وتووو به ره ستین پتیه وه به ته نگیه وه دین .

(ریبازی ئایکولوجی بۆ فیر کردنی گه وران)

مه به ست له ریبازی ئایکولوجی بۆ فیر کردنی گه وران ئهو ریبازه یه که به بیوستی ده زانی گه وره کان له

زیانگه ی خۆبان دا فیرین چوونکه مرۆف به شتیه به کی نه ندامیانه به زیانگه ی خۆبه وه به نده . بۆ پتیه ده لئین ریبازی ئایکولوجی که ئهمهش له و بارو دۆخه ی ژیان ده کۆلئینه وه که گه وره کان تیا سدا فیر ده بن و هه ول ده دا ئهو گرو گرتنه راسته قینانه برانیت تا بتوان به سه ریان دا زال بن . به یارمه تی ریبازی ئایکولوجی ده توانین فیر کردنی گه وران له سه ر بناغه یکی زانیاری راست هه لچنین چوونکه به هوی ئه وه وه ده توانین پتویسته کان و باهخ و ئاره زوو پال پیوه نه ره کان و ریشه ی روشنیری و نابووری و کومه لابه تی خویندن خوازه گه وره کان بزانی ، هه ره که ده توانین پیوسته روشنیری به کانی زیانگه ی بزانی . تیکرا به هۆی ئهم زاینه وه که له هه موو روویه که وه به بدا بووه ده توانین که سنوو بۆ نامانجی فیر کردنی گه وران و به به ره و به رنامه کان و که ره یسته کانی فیر کردنی بکیشین ههروه کو ده توانین به هۆیه وه ریگه ی زانیاری گونجاو هه لیزیرین و سوود له ته کتولوجیای تازه ی فیر کردن وه برگرین ئه وی

شیاوی باسه ئهم به رنامه ی ئایکولوجی به له پرۆژه کانی رابه ردا بۆ نه هیشتی نه خوینده واری پتیه ی به له چه مه ری به رنامه ی جیهانی تافی کردنه وه بی نه هیشتی به خوینده واری به کار هینراوه .

هۆی به ته نگه وه بوونی فیر کردنی گه وران

بۆچی باهخ به فیر کردنی گه وران ده ده بن ؟

هۆی ئهم به ته نگه وه بوونه چی به ؟ نایا فیر کردنی گه وران ئهم هه موو به ته نگه وه بوونه ده هینتی ؟ یا وه کو ده لئین فیر کردنیکی لاری بی به ؟ نایا هۆی ته وای هه به که بر وا بکه بن که ئه وه ی بۆ فیر کردنی گه وران ته رخانی ئه که بن له رووی نابووری و کومه لابه تی به وه جیکایی خۆی ده گرتی ؟ یا خود ئهو پاره و پوولگی که له مه بدانه دا خه رج ده کرتی به فیر کردنی ده روا که پتویسته له مه بدانیکی تری زانیاری دا به خش بکرتی .

به راستی فیر کردنی گه وران جیکابه کی گرنگه روو له زباد بوون له مه بدانیکی زیندووی وه کسو

مهبلانی په رومرده دا داکیر ده کا جکه له دست نهوتی کومه لایه تسی و نابووری هم چه شنه فیرکردنه گهلن هوی بنه رونی نهوتو هبه که هم به تنگه وه بوونه به پیوست دزمان له پیش هه موویانه وه :-

۱ - کموو کووری له فیرکردنی گشتی دا :- فیرکردن له ولاتی عه ره پیدا وه کو پیشه سازی به کی گوره وابه که سالت نزیکه ی چوار هزار ملیون دۆلاری تیدا وه هر دهه تیرئو که وا نزیکه ی ۲۲ ملیون قوتابی و سنج چاره ک ملیون ماموستا ده گرتنه وه ، له گهل نه وه شیدا فیرکردن له ولاتی عه ره پیدا دوو چاری که مو کووریکی به تین بووه له رووی چهن دایه تیو چو نایه تی .

نیتمه نه گهر براونینه قوناغی سره تابی که قوناغی به زور یخ خویندنه له زور به ی ولاتنه عه ره بیه کاندایه بینین که نهختیک زیاتر له نیوه ی منالان ده گرتنه وه که نه مش نه وه ده گه بنج که کمتر له نیوه ی (نزیکه ی له ۱۲٪) ی منالان له دمه وه ی قوتابخانه ده مینه وه که نه ده بیته ههوتیک بز کیشه ی نه خوینده واری و زیاد بوونی ، سره رهای نه مش نیستایه راده ی پهره نندی فیرکردنی سره تابی هر گیز له گهل راده ی زیاد بوونی سالانه ی دانیشتون ناگونج بز به ولاته عه ره بیه کان ناتوان له باشترین بارو دوخ دا بهر له بیست سال به زور یخ خویندنی ته واو بهیته دی .. خو له چاو فیرکردنی ناماده یی (نانهوی) یوه نه وار هنگی هم کیشه به زور ره شتریکه ، چونکه هم چه شنه فیرکردنه هر

چوار به کی لاوان ده گرتنه وه نه وانیه که له نه منی قوتابخانه ی ناماده یی دان نه وه ی که ده مینه وه چیکایان له قوتابخانه کاندایه تته وه جکه لعه که فیرکردن له قوتابخانه ناوهند به کاندایه شپوه ی نیستا پیوستی و بز چوونه کانی لاوان ناهینته دی که له نه جامدا تووشی سرلیشویانندن دهن هه روه کو به هوی که مو کووری له رووی چهن دایه تیو چو نایه تی وزه ی ناده میزاد به فیر و ده بات وه ترازووی خسته روو و داوا کردن له بازاری کاردا تیک دها . به لام فیرکردنی دانیشگا له بهر نه وه ی که سره بز به ی فیر کردنه نه ویش ژیر ده ستی نه و باوو یاسایا نه به که یخ له توانای چهن دایه ی ده گرن بز دابین کردنی ژماره به کی زورتر له قوتابیان هه روه ها توانای چو نیه تیش له رووی پهره پیستانی نابووری و کومه لایه تی داهاتوو به شیداری بکات . تا به م جوره ده بینین فیرکردن له ولاتی عه ره پیدا له پله ی جور به جور دا تانیستا نه تیوانسوه ناواته کان و بز چوونه کانی گهلانی عه ره ب پیک یینج که نه مش نه وه مان بز ده سه لیتنج که بز شای به کی فیرکردن له نارادا هه به . که ده توانی فیرکردنی گهوران به کسر به شدار ی خوی بنوینج بز پر کردنه وه ی هم بز شای به له ریگای نه و پرؤگرامو بهر نامه هه مه جور به که پیشکش ده کا که زور به باشی له گهل پیوستیه رو شنبیره کان دا بز فیرکهران ده گونج هر وه کو له گهل بارو دوخ و کارو توانایا نه لویت . به لام پیوسته نه وه بزاینین که نابج بهو چاوه سه بری فیرکردنی گهوران بکه یین که

چاره سه هر کردنیکی کانی به وه مه به ست زال بوونه به سه هر فیرکردنی گشتیدا هم بز چوونه نا ته واوه . پیوسته به وچاوه براونینه فیرکردنی گهوران که بریتی به له ناماده کردنی مرؤف بز چوونه نلو ژبانیکی باشو به شدار بوونیتی له گشه کردنی کومل . هه روه کو فیرکردنی به ته مه نه کان له روویکی تره وه ده ورکیکی پشت گیری ده نوینج له فیرکردنی ره می دا .

۲ - بلوو بوونسه وه ی نه خوینده واری :-

نه خوینده واری دیارده به کی شارستانی به په بوهندی به تینی به دواکوونی رو شنبیری به وه هه به به مانا نه ترؤ بز لوژی به کی له لایه کی تریشه وه دیمه نیکه له دیمه نه کانی نه و دواکوونه . نه خوینده واری له ولاتی عه ره پیدا کیشه وه که ندو کوسپتیک گه روه نورست ده کا له ریگای پیشکوونی نابووری و کومه لایه تی و به راستی هم کیشه به له رووی قه باره وه کیشه به کی گه روه به به لای که سه وه دوو بهش دانیشتونای دویسای عه ره ب ده گرتنه وه له رووی دابهش کردنی جغرافیا وه هم کیشه به له دیهاته کان دا زیاتره تا شاره کان و له سهر بنافه ی توخمشه وه نه خوینده واری له ناو نافرته تاندا زیاتره له پیاوان واته نه و به مشی که نه خوینده واری خوی تیا حه شار داوه ، بریتی به له بهشی نافرته له ناوچه کانی دیهاته داوی هم بهش پیاو دئ له دیهاته کاندایه ده توانین پشت بهم راستیانه به ستین نه گهر به مانه یخ قه لاچوی نه خوینده واری

بکهین هر وه کو لیره دا نیشانهی ترمان هه به نه گهر بمانه وی بیخه بینه بهرچاو . پتویسته پروانینه فیرکردنی گهوران بهو شیوه به که نه هیتشتنی نه خوینده واری نیه و بهس . هرچه نده که نه مهش کۆله که به کی گهوره به بۆ فیرکردنی گهوران به تایبه تی له ده ولته ته تازه پیگه بشتوه کاندای . شایانی باسه نه هیتشتنی نه خوینده واری دوو لای هه به ، به کیکیان لای خۆ پاراستنه ئه مویش به ره به ست کردنی سرچاوه ی نه خوینده واری به که نه مهش به هیتانی هه موو منالان ده بیت بۆ به زۆر فیرکردن له قوتابخانه سه ره تایه کان داو سوگهر کردنی هه موو شتیک که ده بیتته هۆی به ره به ست کردنی دوو کردنه وه دوام نه کردن له قوتابخانه کاندای .

دووم لای چاره سه کردنه که برینه به له فیرکردنی ئه مو نه خوینده وارانیه که له کانی خۆیدا نه بیان توانیوه بخوینن که له رۆشنیری پینه بهش بوون هرچه نده گوتراوه (خۆپاراستن له چاره سه کردن باشتره) به لام نه هیتشتنی نه خوینده واری له ولاتی عه ره بیلدا پتویسته له سه هر دوو شیوه پروا بۆ ماوه به سه کی درێژی داها توو که بیکومان که له بیست سال که متر نابن .

۲ - بوونی ژماره به کی زۆر له هیزی کارگه ری نه شاره زا : - ولاته عه ره به سه کان وه کو ده ولته تانی به ره ستینی تر له بارو دۆختیکی نا هه موار دان به گوێره ی پیکه ساتنی هیزی کارگه ره وه چونکه زۆر به ی ئه م هیزه نه خوینده واره وه که مێکشسی برینه به له هیزی کارگه ری خاوه ن

تافی کردنه وه که فیرکردنی گهوران ده توانی ده ورێکی که وه ره بنوینسی له هیتانه دی سه ر نه نوێ دامه زانندی ئه م هیزه کارگه ره له شاره زا به له ریگه ی پروگرامی فیرکردنو شاره زایی جیاوازه وه که اه نه نجامدا له نرخه چۆنیه تی ئاده میزادی ئه م هیزه زیاد ده کا که له دواییدا ده توانی ده ورێکی کاربگه ر بنوینن بۆ پال پتوه نانی ره وه وه ی گه شه کردنی به ره هه م هیتان .

۴ - پتویستی زیادبوونی مه شف پین کردنی به ده وه ام بۆ هیتیزی کارگه ران : - پینی ناوئ بلیین که ئیتمه له م چه رخه زوو به زوو گۆرینه دا نه زین هر رۆژه شتیکی نوئ وه هه مه ره نگ له پتسه که وتنی ته کنه لۆژی وه ته کنیکی دا روو ده وا که له دواییدا سه ر ده کیشن بۆ گورینی به گوێره ی شیوه ی کارو به ره م هیتانیش ته نه ات پتویسته له سه ر ئه و به شه شاره زایی به ی هیزی کارگه ران که سه ر نه نوئ شاره زایی خۆی زیاد بکا تا بگۆنچ له گه ل داوای زیاد بوونی ئه م گۆرینه ته کنه لۆزه خیرابه بیکومان داوای شاره زایی هه میشه به ره و زیادی ئه روا توو له سنوریکدا رانه وستن بۆیه فیرکردنی گهوران له چوارچه وه به کی هه میشه یی دا به کاریکی پتویستی سه روشنی چه رخی ئه مرۆ داده نرۆی دیاره ئه م راسته ش ده ولته ته عه ره به سه کان نه گرتیه وه بۆ وینه : له ئه زماری سالی (۱۹۷۵) دا ده رکه وت که ۷۶۲ ملیون که س ته مه نیان له نێوان ۱۵ - ۶۴ واته ۵۲٪ له دانبشتوانن ۴ ملیونیان له کاردان واته ۲۷٪ وا چاوه روان ده کړی که هیزی کارگه ر له سالی

۲۰۰۰ بگاته ۸. ملیون ئه مه شی برینه به له زیاد کردنی به ره ی کار به هه موو شیوه به که نه مهش به شداری فیرکردنی گهورانه له گه شه دانی نه م هیزه له گه ل ئه و ده وه ی که له پیتشدا نیشانماندا که کوکردنه وه ی هیتیزی کاری نه شاره زا به .

۵ - زیاتر به ئه نگه وه بوونی دانانی یاسا بۆ پاراستنی مندل و ئیش نه کردنیان له ته مه نیتی بچووک دا :

به ئه نگه وه بوونی ده ولته ته عه ره به سه کان بۆ دانانی یاسا بۆ پاراستنی مندل و ئیش نه کردنیان له ته مه نیتی بچووکا به ره و زیاد بوون ده روا جا ئه م منالانه یا هر له نه وه له وه نه چونه ته به ر خویندن بان پاش سالو دوو سالی وازیان له خویندن هیتاوه به هۆی ناله باری بارو دۆخی ئابووری و کۆمه لایه تی ، بۆیه ئه مانه نه خوینده وارنو گه لچ جار له ئشوکاری سووک و نزم یا ریگای سه ختو ناخۆش نه گرنو ده به شاگردی پشه یی که نه مهش ده بیتته هۆی به فیرو چوونی سامانی ئاده میزاد له کۆمه لدا به راستی بوونی باسه به که ری له مندل بگری که ئیش نه کا ده بیتته هۆی ئه وه ی که پالی پتوه بنرۆ بۆ مه ی دانی فیرکردن که مه ی دانیکی گه وه و فراوانه . به م چه شنه فیرکردنی گهوران به شداریه کی باش ده نوینی له گه شه پیتدانی ئه م سامانه مرۆفابه ته سه ره نه له وه ده بیتته هۆی شاره زایی به کی زانیاری به کرده وه بۆ ئه وه ی له دواییدا بتوانن بچنه بازاری کاره وه که ده گه نه ئه و ته مه نه ی ده شن کار بکه ن . هر وه ها پتویسته له سه ر فیرکردنی

گهوران که ازبان لئ نههئین و وه کو بهتەمەن گهوره کان له کۆمهلی زۆر نوو گۆراوی گهوراندا خەمی فێرکردیان بخوات .

٦ - زۆر لئ کردنی به کارهێنانی شێوهی دیموکراتی له فێرکردندا نه فێرکردن له وه دەرچووه که خۆشیک بێت و بهس به لکو پێویسته که لم پێویسته کانی ژبان واته بۆته مافیکی بنچنهیی مافی ئادهمیزاد که په پیمانەکانی مافی ئادهمیزاده دهوله تان دانی پیا ناوه که بهندی بهک له مادهی ٢٦ له په پیمانی جیهانی بۆ مافه کانی ئادهمیزاد که له سالی ١٩٤٨ دەرچوووه پاش دیموکراتیهت گهوره ترین سه رکهوتنی بهدی هیتا دهلیت (هه موو مرۆفیک مافی خویندنای هه به و پێویسته فێرکردن له فونانغا فێرکردنه کانا به کم بنچنه یی دا به لای که مموه به خۆرای بێت هه وه کو پێویسته فێرکردنی سه ره تایی به زۆری بێت و فێرکردنی هه نه روی پێسه یی دەرگای کرابیتته وه به کشتی و فێرکردنی بالا سوگه ر بچ بۆگشت . هه وه کو شێوهی دیموکراتی له فێرکردندا کاریک نه کا که ئا فره تیش مافی فێر بوونی هه بئ هه رچهنده ئه م مافه به قسه دانی پیا نزا وه بهلام هیتا نه که وتۆته بازاری کاره وه . نه وه هه یج به دیموکراتیهت دانانۆی که به شیج له کۆمه ل بئ بهش بکۆی له خویندن یا ئه م دهسته به بئ بهش بکۆی له روشنبیری نه گه ر ئیتمه با وه زمان به دیموکراتیهتی راستی بئ له فێرکردندا ، پێویسته دەرگای فێرکردن بۆ گشت بخینه سه ر پش ت بچ گوێدان به رهنگ . ته مەن

توخم و بیرو باوه بهم چه شه فێرکردنی گهوران ده چیتته شیوه به کێ دیموکراتیه ته وه ئیتمه زیاد نالین نه گه ر فێرکردنی گهوران بریتی به له پتکه پانی دیموکراتیهتی فێرکردن چونکه فێرکردنی ره سمی له م مه بداندا که مو کوری پش تان داوه به هۆی نه و نه ریت و پروگرام و با سا بانای که له سه ری رو شتوه . « فێرکردنی به ته مەنه گان و په ره پیتدان »

دیاره وو شه ی په ره پیتدان له و وشانه به که به زۆری له م سالانه ی دوا پیدا لای پیاوانی په ره ره دو ئابووری به کار ده هیتۆی که ئه م به نه نگ هاتنه ی هه ردو لا کاریکسی وای کرد که لئ کۆلینه وه له سه ر په یوهندی فێرکردن په ره پیتدان له هه ر چوار لاره پیدا لیکولینه وه ی کۆن و نوێ نه وه یان بۆ ناشکرا بووه که فێرکردن ده وریکسی که وه ده نوینچ له گوێبنی کۆمه لابه نس ی و په ره پیتدان و پتک هیتانی سه ره زی به ختیا ری که ئیتمه به م چۆره شیجی نه که ینه وه .

ئیتمه مافی نه وه مان هه به بهرسین مه به ست له په ره پیتدان چی به . به راستی ده توانین بلین که په ره پیتدان به ساده یی مانای گه شه کردن و هه لدانه به و ریکابه دا که خۆمان ده مانه وئ به نمونه زیاد کردنی به ره سم هیتان کاریکسی په ره پیتدانه به لام زیاد ی له کارکردن به کاریکسی په ره پیتدان دانانۆی چونکه له لابه که وه هه روا که خۆمان نامانه وئ پێویسته ئه م قسه به زۆر به پارێزگاری به وه بکۆی چونکه په ره پیتانیک که خۆمان ئه مانه وی نیسه یو به گوێره جیاوازی پله ی په ره پیتدانی و بارو

دۆخی ئابووری کۆمه لاتیسه وه ده رده که وی .

زیاد کردنی دانیش تان جاری وا هه به ریکابه کی دروسته وه له ده وله تیکدا که پێویستی به کارگه ران بێت وه کو به کیه تی سو فیهت و نه لمانای به کیه تی هان نه درت و دیاره له ده وله تیکدا تر دا ریکابه کی دروست نی به که په ره پیتدانی ئابووری نا گونجی له گه ل زیاد کردنی دانیش تانی که له دوا ی دائه مزیا دی به نه بن به بار به سه ره وه وه له لابه کی تریشه وه زیاد بوونی له کارکردن دروسته له کومه لیکدا و نا دروسته له کومه لیکدا تر دا بۆ وینه ژاپۆن نزیکترین ده وله ته که هانی ئیستدای ناو خۆی نه دا پاش نه وه ی که نه رازوی بازرگانی به که ی زیاده به کی زۆری پتوه دیار بووه . لیره دا نیشانمان زۆر هه به که ده توانین بیکه ین به به لگه بۆ په ره پیتدان و پیاوی راده کانی وه کو زیاده ی هه میشه یی له دا هاتی نه ته وه یی (الدخل القومي) و نه نجامی نه ته وه وه ی گشتی هه ر وه کو به رده وام باش کردنی پله ی ژبان له هه موو رو و به که وه : ته ندروستی ، فێرکردن ، کۆمه لابه تی ، هه ر وه ها په یوه ندیکسی توند هه به له نییان پله ی په ره پیتدان و چه شنی ئه و ته کنه لۆژیابه ی که به کار ده هیتۆی که نه مه ش نیشانه به که بۆ په ره پیتدان .

ته کنه لۆژیای پش تکه وتوو هه میشه له گه ل پله ی پش تکه وتوو په ره پیتدان دا نه گونجی و به کیک له و با وه ره چه وتانه یی که بلا و بووه ته وه نه وه به که ته کنه لۆژیای پش تکه وتوو به کار به تیرۆی بۆ خیرا کردنی گوێبنی کۆمه لاتیبه که هیتا له فونانی

به که می پاره پیدان دایه نهمشی به رووکشی دانه نری چونکه پتویسته تهنه لؤژیای به کار هینراو زؤر نریک له داروباری کومه لایه بی و نابوری و روشنبری نه وه بیت . هر وه کو پاره پیدان به گشتی به مانای پاره پیدان بی گیرانه وه له هموو سووچیکه وه به کار دهه نری جاری واش هبه له سنووریک دا مانای دباری کراوه وه کو ده لیتن پاره پیدانیکسی روشنبری یا کشتوکالی یا پیشه سازی یا دپهانی یا نابوری کومه لایه تی هر چه نده زؤر گرانه که پاره پیدان جیا بکنه وه له میدان موداکانی له بهر تی هه لکیشی کار کردنی هم له هر نهو به لام هم جیا کردنه وه زؤر جار بؤ ناسان کردنی لیکولینه وه زانستانه پتویسته چونکه پاره پیدان له مهودای فیرکردن و روشنبری دا په یوه ندی به پاره پیدانی نابوری و کومه لایه نه وه به یو بی به که فیرکردن به ره میکی نابوری و کومه لایه تی هبه - هر هه مان شیش له نابهت فیرکردنی گهوران ده گوتری که نامانجی پاره پاره کردنی تاکو کومه له جیا پتویسته نه هر فیرکردنی گهوران بؤ نه وه نامانجی خوی بیکن بلامه تی تاکه که س بدا که دوری کومه لایه تی هه جوره ی خوی بنویسن له نار خیزان کومل دا وه هم نمرکه کومه لایه تی هه لگری و کالی به جوریکی به که لک بیانه هر بویه پتویسته بهرنامه ی فیرکردنی گهوران هه رهنگ بی که بتوان بهر نگاری هم داوا زؤره نازانه بکات هر چنده که تووشی گورنی هه میسه بی ده بیت کاتن که ده چینه ته مه نه وه

فیری زؤر شاره زایی جیا جیا ده بی پتویسته بهرنامه ی فیرکردنی گهوران زؤر فراوان بی تا گشت مه بدانه کانی پاره پاره بگریته وه که له پال فیرکردنی خویندنسه وه نووسین ده بی روشنبری گشتی و مه شف بی کردنی پیشه بی و نه قایی و روشنبری هه ره وه زی و هر کرده بی و پاره پاره تی تهنروستی و کومه لایه تی له گه لایه تی - له بهر نه وه که داخواری فیرکردنی گهوران له زیادی دایه له چهره گورا و گوره دا پتویسته چند دام و دزگابه کی نه وه بی سیور بیته کابه وه که بتوانی بهرنامه ی فیرکردن به پتویسته دی . -

فیرکردنی گهوران و زیاد کردنی داهاتی نه وه یی

به ووشه به کی ساده داهاتی نه وه بی برینی به له تیکرای داهاتی خه لکی ، نیمه نه گه به و چاوه بروانینه داهاتی تاک که بنجینه ی داهاتی نه وه یی به نه وسای بؤ مان هبه بلین که هموو زیاد بوونی له داهاتی تاک ده پتینه هوی تیکرای زیاد کردنی داهاتی نه وه یی له گه ل به بهر چاو گرتنی هندی هوی تر که له مه بدانه دا کار ده که ن ناشکرایه که له کومه لی توانایی داهاتی تاک به بی شاره زایی زانیری تاک ده پوری جا لیره دا گرتگی فیرکردن ده ده که وی له زیاد کردنی داهاتوی نه وه بدا . له لیکولینه وه به دا هم راستیه مان بؤ ده سینین له وانه لیکولینه وه کانی میلرو شونتر که ده بیان خسته که راده داهات شان به شانی زیاد کردنی پله ی فیرکردن ده روا هه ره وه کو لیکولینه وه به کی ترمان هبه که

دسون کردیه تی که گه بشته ته نه وه ی که له ۲۱٪ ی پاره پیدانی نابوری که له وولانه به نگرته کان له نیوان سالانی ۱۹۲۱ - ۱۹۵۷ ده گه رینه وه هر کاری فیرکردن . هر وه ها لیکولینه وه کانی سو فیه ت دهری خن که به یوه ندیکی به ندیکی به تین هبه له نیوان پاره پیدان نابوری و فیرکردن ، پاش بوونی . به بهر ده وای پله ی فیرکردنی کریکاران په یوه ندیکی توندی به پتیکه وتنی تهنه لؤژی به کیه تی سو فیه ته وه هبه ، بویه ۷۵٪ راده ی زیاده ی هر تا یا له به ره هم هینانی پیشه سازی به وه له پلانی هه وته ی هم دوا بی به داله بنجینه دا ده گه رینه وه بؤ چا کردنی چۆنیه تی فیرکردن و راهیتانی پیشه بی که کریکارانی سو فیه ت له بیست ساله ی دوا بی به دا پتیکان هیناوه .

فیرکردنی گهوران و پاره پیدانی هیزی کارگر

سامانی مرؤف بابته به کوله گه به کی پتیکه وتنی نابوری و کومه لایه تی کومه له کان داده نری به پتچه وانهی نهو بؤ چوونه باوه ی که فیرکردن به خره میکی کومه لایه تی داده نیت رؤز به رؤز نهو راستیه ده ده که وی که فیرکردن برینی به له وه به رهیتانی هر چاوه کانی مرؤف بابته به لکو نیستا به گرتکترین بوواره کانی وه به رهیتان داده نیت که هیچ بواریکی تر نایگانی و هم مرؤ فیرکردن بووه به پیشه سازی به کی گوره له چهره دا وه به بی کم کردنه وه ی ده وره کانی تری نهو ده وره ی که هم مرؤ نه ی نوینج له ناماده کردن و پاره پیدان و راهیتانی هیزه مرؤ فیه کان دا

داخوازیکسی بنچیه بی دروسته پیویسته ایتوان پیویسته کانی کومل بهیتری کاری گمر له گهل باری فیرکردنی له هه موو پله جیاکاندا ریگهک ساز بکریت وه له نهجانی گۆرینی خیرا به خیرایی تهکنه لۆژیواو فراوان بوونی کاری پهره پیدان ، چوار چیهی هیتری کریکاران و نو مروکیشی هاته گۆرین له بهر بهوه پیویست بوو فیرکردن به گشتی و فیرکردنی گهورانیس به تایبهتی له گهل ئهم گۆرانو داخواریانه دا بگونجیتت به کیک له ئهرکه کانی فیرکردن به رهنگار بوونی نهو پیویسته زیاد یانهی هیتری ناده میزاده له پلهی جیا جیادا بهم چهشنه (هاریبون) ده لیج پیکهوهانی شارهبانی بالا کلیتیکی ئالتونه بۆ کردنه وهی دهرگای پهره پیدانی نابووری له دهولهته پیشکوهتوووه کانو تازه پیشکوهتوووه کان دا . پیویسته نپروانیته پهره پیدانی سامانی مروف بابته به تنیا له رووی پیشهیی هاو په پوهند به کارهوه چوونکه ئهم بۆ چوونه تهسک و کم مهودایه پیویسته فراوان بکریت تا کو له گهل ئهمهش دا روشنیر کردنی گه شیش بکریتهوه که ئهمهش بۆ هه موو پهره پیدانیکی مروف بابته ئیجگار کاریکی پیویسته چونکه چاو کردنهوه بیان فیرکردنی گشتی به شداری خۆی ئهلویی له پهره پیدانی هیتری کریکاران به چهشنیکی بمردهوامو دابهش کراو . خۆیندن بامرمتی دهره بۆ پهره پیدانی فیرکردنو توانای راهاتی تاکه کان جا همرودوکیان : فیرکردنو توانای واهان بامرمتی تاکه دهره بمر

پیشکوهتی بمردهوام له کاریدا وه ئهم توانا گشتیه ده گهریتهوه بۆ زانین و نهو شارهبانی به له تاقی کردنهوه دا به دهستی هیناوه ههروه کو ده گهریتهوه بۆ بنچینه زانیاری به پیویسته کانی زانستی و نهکنه لۆژیواو به کار هیتانه کانیا . ههروهها فیرکردن ده بیته هۆی بهرز کردنهوهی پلهی خۆزگه و ئاوانه کانی کریکاران بۆ پیکهانی ریرهوی راست بهرانهر خۆیان و کریکاران و بهرامبهر سهروکه کانیاو و زێردهسته کانیاو بهرانهر په کومل به گشتی ئهمانه گشتی ده بیته بامرمتی دهر بۆ ناماده کردنی چوارچیهی گشتی و بسیری کومه لایهتی بۆ پیکه باندنی هیتری کریکاروو له ریره برون .

فیرکردنی گهورانو پهره پیدانی دیهاتی

فیرکردنی گهوران دهریکی کرنک دهنوتج له پهره پیدانی دیهاتی به تایبهتی له دهولهته کانی دونیای سیهم دا که ئهمانه دهولهتی تازه پیکه بشتوون نهوهی ئاشکرا به که پهره پیدانی دیهاتی به تهنگه وه بوونیکی زیادتی نهوئج له لایهن نهو دهولهتانهوه که زۆر له سرو سامانی خۆیان به کارهیناوه بۆ فیرکردنو پهره پیدانی دیهات بهو نیازهی که بابهخی ئهم کاره له پیش پهره پیدانی شارموه دئ .

له نیمچه کیشوری هیندی ئهم ریبازه له دروشمی شورش سهوزدا خۆی دهنوتج کهوا مهلبندی فیرکردنی گهوران دامهزرا بۆ پهره پیدان به دیهات له زیاتر له (۱۰۰) ناوچه به بامرمتی (بۆسکو) و ریکخسراوی خواردمه سهر

کشتوکانی .

ولاته عهره بیه کان لهم باره بهوه وه نه بچ که متر به تهنگ پهره پیدانی کشتوکانی دین و ئهمهش میژوو بیه کی دریزی هه بیه و ئهم خۆ به تهنگه وه هاتنهش له هاریکاری دهولهته کان له گهل ریکخسراوی (بۆسکو) دا خوی ئاشکرا نه کات کاتی که مهلبندی پهره مردهی بنچینه بی له (سرس الیان) وه کو ناوچهی کهنداو (خه لیج) کۆنگرهی سیهمی وهزیرانی پهره مرده و نهخشه ی نابووری له ولاته عهره بیه کاندا که له (ابو ظبی) له ماوهی ۷ - ۱۶ نوقه مبهری ۱۹۷۷ دا گرا بریتی بوو له لیکولینه وهی ئیستراتیجی تازه له باره ی دیموکراتیه تی فیرکردن . کۆنگره که له دهری ئهم دوو ئامانجه ده سوورامه وه : -

● فیرکردن له پیناوی کریکارانی بهرهم هینردا .

● فیرکردن له پیناوی پهره پیدانی دیهاتیدا .

لهو یاسابانهی که دانرابوو له پهره پیدانی دیهاتی بریتی بوو له به تهنگه وه بوونی سه ره کی بۆ فیرکردنی گهوران وه قه لاچوو کردنی نه خۆینده واری پیشه بی له چوارچیهی نهخشه کانی پهره پیدانی دیهاتیدا هه ره کو کۆنگره دوو باسی تری پیشاندا که به پوهندی به فیرکردنی گهورانه وه هه به په کیکیان دهر باره ی فیرکردنی گهوران بهو پیره که دهر برینه له دیموکراتی فیرکردنو به کسانه بی . دووم له بابته فیرکردنی گهوران بهو پیره که تۆله کردنه وه بۆ ئه وانه ی خۆیندنیا ن تیپه ر بووه .

پهره پیدانی دیهاتیش په یوه نډبه به
دامزرانانو نیشته جیگردنی
کوچره کانه وه هیه .

فیرکردنی گوران و پهره پیدانی کومه لایه تی

تیغه بشتنی (پهره پیدانی
کومه لایه تی) سه بارت به سنور
بۆ دانانو دبارکردنی کیسه له
گورین دا هیه هوی نه مهش
ده گمړینه وه سر نا ناش کرای
ووشی کومه لایه تی ، جاری و
هیه که به کار دیت هموولایه کی
روشنیری ، تندرستی ، نابوری ،
سیاسی ، نهریتو خو ره وشتو
شتی تری کومل ده گمړینه وه جاری
واش هیه هر بۆ لایه نه کانی
کومه لایه تی به کار دیت واته بنده
به په یوه نډی کومه لایه تی نیوان
خه لکوه . شایانی باسه وه کو
له سره وه باسمان کرد زه حمه ته
لایه نه کانی پهره پیدانی له پک بیچرنو
جیابکرینه وه چونکه هر به که بنده
به وی تره وه نه میان کار ده کاته
سر به وی تره بان نه وی تریش هر
وه ها . فیرکردنی گورانیش
دهوریکی گرنکی ده نوینج له
پهره پیدانی کومه لایه تی که نه مهش
له لای خو به وه راسته خو با
به شیوه به کی لایه کار ده کاته سر
پهره پیدانی نابوری و زور قورسه
که پهره پیدانیکی نابوری بیج نه گهر
پهره پیدانیکی کومه لایه تی له گه لا
نه بیج به پیچه وانه ی نه مهش راسته
نیمهش ده توانین به هیوای
چاره سرکردنیکی زانستانه وه نه
لایه نه ی پهره پیدانی کومه لایه تی به
دیاری بکه ی که فیرکردنی گوران
به شداریان تیلدا ده کات که نه مانن :

۱ - به کار هیثانی دروستی مافو پتووستی به کان :

دیموکرانی راست له سر
بنچینه ی هاو نیشتمانی چساو
کراوه وه داده زری که مافو
پتووستی خوی باش نه زانن هر
وه کو ده ستوری ده ولت و باساو
قانونه کانی نه خاته بهرچاو هر
نه و نه توانن نه مافو پتووستیانه
به ریگابه کی کاربگر به کاربیتن بۆ به
هه لسورانن لهر بواره دا پتووسته
به شیوه به کی دیموکراتیانه و گیانیکسی
نیشتمانیانه ی باشریج بۆ به
نه خوینده واری کوسپیکه له ریگای
پتیکینانی دیموکراتیه ت ، هر وه کو
تیغه بشتنی نازادی له چوارچویه
دیموکرانی خوی دا له کومه لایه تی
نه خوینده واری دوا که وتوو له روی
تندرستی و کومه لایه تی و نابوری
به وه باش پاناکیری بۆ به نه مه
قه به ی که نه لیت هر وه ختی
مرؤف خوینده واز پوو نازادبشی
پهره سیتن مانابه کنی به روودانه ی
گرنک وهر ده گریت .

۲ - که لک وهر گرتن له خدمت گوزاری کومه لایه تی :

دولت به و نه لکه ی گرتو به نه
نه ستو بهرانبهر خه لکی زور خدمت
گوزاری تندرستی و فیرکردن
نه گریته نه ستوی خوی که مه به ست
به رزگردنه وه ی راده ی خه لکه بۆ به
لهم پیتاوه دا خسته خانه دروست
نه کاو قوتابخانه و ده زگای همه
جور نه کانه وه که زور له کات و
مال و رهنجی تیا خمرج کراوه که
نه مانه گشتی هنج بهرک نادان
نه گهر نه و خه لکه که لکیان لښ
وهرنه گرن . بیگومان که لکی نه و او
لهم خدمت گوزاربانه پتووستی

به راده به لکه له تیغه بشتن له لایه نه
هاو نیشتمانه وه هیه به هر وه کو
فیرکردنی گوران به شداری ده کا
له زیاد کردنی وریایی خه لک و پله ی
هه ستی کومه لایه تیانه تا نه مه و
نه قه لایه - بان به فیر و نه چن -

۳ - پهره پیدانی ریجاری راست :

فیرکردنی گوران ده وریکی
گرنک ده بیتن له پهره پیدانی ریرووی
راست لای خه لکی بهرانبهر زور
شتی گرنک که په یوه نډیان به
به ختباری کومل و پتیکه و تنه وه
هیه که بریتن له ریژگرتنی ملک و
مالی گشتی و پاراستنی سر و
سامان و ریگختنی له کارکردن و
باشه که وتی و سنور دانان بۆ منال
پوونو به تهنگه وه پوونی خو و
نهریشی راست له خواردن و
خواردنه وه و جلو بهرگو خانوودا
که نه مه گشتی ریرووی راستی
باشه له پهره پیدانی کومه لایه تی
که لاند .

۴ - جوو جولی کومه لایه تی :

مه به ست له جو جولی
کومه لایه تی له ریرووی کاربگریدا
پیش خستنی تاکه له پله ی
کومه لایه تی دا جا له بهر نه وه ی که
فیرکردن له وانه (فیرکردنی گوران)
ده بیته هوی زیاد کردنی هوشیاری
تاکه که سو به رزگردنه وه ی نرخی
ناده سیزاد به تی نه مه نه بیته بارمه تی
ده ری بۆ چا کردنی داهانی پله ی
ژبانی که له نه انجامدا نه بیته هوی
زیاد کردنی ناوات و خو زگی له
ژباند او پیش که وتی بهر وه و ام له
پله ی کومه لایه تی دا بۆ به فیرکردن به
به کتیک له هژ گوره کان ده ریژدی
که ده بیته هوی تواندنه وه ی

جياوازي چينابه تي و نزيك بوونهوه
له يه كترى و پيك هيتاني به كيه تبه كى
نه ته و ايه تي و توكمه يى كومه لابه تي .

چهند ههنگاو پيک بو گهشه پيدانى فيتير كردنى گهوران

دباره به كه لكه نه گهر به كورنى
له چهند ههنگارتيكى ديارى كراوه وه
نهو خالانه بخينه پيش چاو
دهرباره ي نهوه ي كه چي پيوسته
بيكه ين له پيشاوى گهشه پيدانى
فيتير كردنى گهوران له ولاتى عه ره پيدا
كه له سه روى هه موويانه وه نه
خالانه به :-

۱ - دانانى فهلسه فه به كى روون
بو فيتير كردنى گهوران له سه ر
پوشنايى نامانچتيكى روونى ديارى
كراو .

۲ - پياچوونه وه به بهرنامه ي
په بره وي فيتير كردنى گهورانى نيتساو
كوزيني له سه ر بنچينه به كى زانبارى
ورد .

۳ - پشتگرتنى بهرنامه ي
فيتير كردنى گهوران به هه وى دامو
دهزگايى كومه لى باسا دانانو
مبيللى و ناگادار به وه .

۴ - زور كردنى كه رسته كاني
فيتير كردنى بنچينه يى له بار ، وه
سه ربه رشت كردن تيكي تيگه بشتووي
فراوان كه شياو بيتا بو فيتير كردنى
گهوران .

۵ - زياد كردنى پاره ي دولتت
بو خه رج كردن له بهرنامه ي
فيتير كردنى گهوران كه بكونجى له گهل
فهواره ي كيشه كه ههروه ها كه لك
وهرگرتن له سه رچاوه ي پاره ي نا
دهوله تيشى .

۶ - بابه خ دان به پيگه ياندى
ژماره به لك له كاديرانى فيتير كردنى
گهوران و راهيتانايان كه بو نه مهش

پيوسته دانشگاگانى عه ره ب
به تايبه تي كوليژه كاني په رورده
دهورى خويان بو پينن له م ناماده يى و
راهيتانه دا .

۷ - دانانى بهرنامه ي فيتير كردنى
گهوران له ناو توبى برباره كاني
پروگرامى كوليژه كاني په رورده وه
دانشگاي پيگه ياندى ماموستايان .

۸ - بابه خ دان به ليكولينه وه ي
مه يدانى كه نه ملاو نه ولاي فيتير كردنى
گهورانمان بو روون ده كانه وه وه
ده بيته هوى دامه زراندى له سه ر
بنچينه به كى زانبارى دروست .

چهند پرسيازيك له بابته دهورى فيتير كردنى گهوران له دهوله ته كاني كه نلاوى عه ره پيدا له نارادايه

۱ - چؤن فيتير كردنى گهوران
به شدارى ده كا له گواستنه وه ي
ته كنولوژيا له دهس كوتكارانى له
دهروه ه هاتوو بو ده ست هاو
نيستمانان له پؤله كاني ولايت ؟

۲ - چؤن فيتير كردنى گهوران
به شدارى نه كات له بهر يوه بردنى
هيتى ناده ميزاد دا بو مه وداي
كوزى كارو بهرهم هيتان نه وه كو
نيتسا كه به ره و خزمه ت گوزارى
نه روا ؟

۳ - چؤن فيتير كردنى گهوران
به شدارى ده كا له تيگهل بوونى
كومه له ناده ميزادى له دهروه وه هاتوو
بو نه و كومه لانه ي كه نيپندا ده زين .

۴ - چؤن فيتير كردنى گهوران
به شدارى ده كا له چاره سه ر كردنى
نهو كيشانه ي كه رهنگو بسوى
كه نداوبان پتوه هه به .. كه له وانه
كيشه ي زقوى نهو زمانانه كه قسه ي
پن ده كهن ، به دارستان كردنى بيابان
و نيسته جى كردنى كوچهران ..

په ره پيدانى كشتوكال ، پيگه ياندى
كاديرى ناده ميزاد له هه موو جؤره
مه يداندا ، به تايبه تي له مه يدانى
نهوت ، شه رين كردنى ناو ، وزه ي
رؤؤ و كه لك وهرگرتن لى . .
گورجو گؤل كردنى بارى كه
شيه وانى و چاگردنه وه ي كه شتيان و
راو كردن و پيشه ساز كردنى
ماسى .

۵ - چؤن فيتير كردنى گهوران
به شدارى ده كا له په ره پيدانى
كومه لابه تي كومه له كاني كه نلاو
له سه ر روشنايى ثاوات و نامانچى
كه لاني عه ره پيدا .

۶ - چؤن فيتير كردنى گهوران
به شدارى ده كا له پيگه وه ناني سه ر
به نه ته وه يى راست لاي هاو نيستمانى
عه ره يى خه ليچ كه نه مهش برينى به
له سه ر به نه ته وه يى و ئيسلامى و
مرؤفابه تي جيهانيه .

له گوڤارى (تعليم الجماهير)
ژماره (۱۴) ي سالى شه شى / ۱۹۷۹
وهرگيراه به پيتنوسى دكتور (محمد
منير مرسى) ماموستاي په روره وه
له دانيشگاي قه نهر .

بانگه وازنیک له دهسته ی کوردی کورپی زانیاری عیراقه وه .. کورپنیک بو گیروگرفتی رینووسی کوردی

ههوا نامه ی

خاوتینی پانه گرین .
 بهلام له گهل نهوش هیتشنا هه نهی بابهت ماوه
 که چاره سهری بو بدوزرتیه وه . له رهوتسی
 گه شه کردنی رینووسی کوردیدا گهلج بابهتی تریش
 هاتوته ناروه نهوانیش ههروا چاره سهریان نهوتی .
 بو نم بابهتازه برورای جیاواز له نارادایه وه هر
 کومه له نووسه ریک رینووسی بو خوی په سهند
 کردوهو ، زوریشیان له بهک کاتدا به زور جور
 نهووسن .

کورپی زانیاری کورد وهختی خوی برپاری له
 پارهی گهلج لهو بابهتانه وه داو مهسه له که ی بو
 ماوه بهک خسته بهردهستی خوینده وارانبو لیکولینه وه
 راده برین له باره وه . راسته که ی هه نه دی
 که سیش باری سه رنجی خویانیا ن ده بری . بهلام
 مهسه له که لهم راده بهدا وه ستاو کور پی نه کرا
 بیگه به نیتته سه رهنجام و پشنیاره کانیسی له
 چاپه مهنی به کانی خوی به ولاره بریان نه کرد . بو یه
 نهو گرورگرفته ی له سه ره تای دامه زرانندی کورپی
 زانیاری کوردا له پشنی هه نه دی بابهتی رینووسی
 کوردیدا هه بوون ئیتشاش هه ر ماونو چاره ووانه
 چاره کردن .

لیتروهو ، له بهر رووناکسی ده سکه وتو
 پاشنه کوهی زوو ، دهسته ی کوردی کورپی زانیاری عیراق
 مه داوه کورپنیک گوشاد له حوزه برانی داها توودا بو
 لیکولینه وه ی گیروگرفته کانی رینووسی کوردی له
 به کج له ههواره کانی پاریزگای ههولیر به ستنج و
 هه مو نهوانه ی بو بانگ بکا که به ته قه لا بو
 گیروگرفته کانی رینووسی کوردی بهوه خویان خه ربک
 کردوه دهسته ی کوردی کورپی زانیاری عیراق بو
 نه م مهسه لیه لیه به کی نامه کهری پیکه تیاوه که
 نه رکی رنکخستنی نه م کوره بگریته نه ستو .

نه م لیژنه به نه م بابهتابه ی خواره وه ی گه لاله
 کردوه که له کورپی ناوبراودا لیبان بکولریتیه وه ،
 رایسی نه گه به ننج که وا ده رگا له سه ر پشته بو
 پشنیار کردنی هه ر بابه تیکی تر که به بری نه ودا
 نه هاتنج و خاوه ن برانی به ریز به پتوبسنی بران لیبی
 بکولریتیه وه . نه مهش ناوو نیشانی نهو بابه تانه ی
 لیژنه که دهس نیشانی کردوون :

۱ - گیروگرفتی نووسینی دهنگه کان :

۱ - نهوانه ی نیشانه دارن (بزوتینو نه بزوتین) .

به درزیابی نه م سه ده به ی تپیدا دزه بنو به لکو
 له ماوه بهک پشتریه وه رۆشنبرانی کورد خه ربکی
 نهوهوون کاریک بکن تپه عه ربی به کان را لی بکن
 بتوانرئ دهنگه کوردی به کانیان به جوریکسی وا
 پنه ده بریرئ خوینده واری کورد بتوانئ نه وه ی
 به ده میا دئ بیخاته سه ر قاقز . له م مه بدانه دا
 رووناکبرانی کورد ، به هه ولسی تاکه تاکه و به
 کومه لیان ، گو فاردو رۆزنامه کوردی به کان ، کورپو
 کومه له نه ده بی و زانسنی رۆشنبری به کان
 نه وه نده بان ده ماغ سووتاندوه ئیتشا ئیمه بتوانین
 بلتین رینووسیکی تاراده بهک باش ستانلاردمان
 هه به و تیکرا نووسه ری کورد نه گه ر بی به وئ
 ده ستووسیکی کۆن راست کانه وه ، کتیبی دانئ ،
 وتاری بنووسی په کی ناکه وئ ئیمه سه ری قه درو ریز
 لیب گرئسن بو تیکرای نه م سه رباره ناسراود
 نه ناسراوانه ی ریکای دانانی رینووسی کوردی
 دانه ویتین و بادبان له سه ر لابه ره ی دگمان به

پاری دوو بهر جالی نه وشاری بوئییه ره شی

له ههوه لاین پۆزی سه ره تای ناو ددان کردنموی نهو زه و بییه له سه ری ده زین ، ناده می له دایک ده بر و له نه جامیشدا ده چنه وه دوو توین خاک ، به نه ندازه ی بیرو لیکدانه وه بیان له کات و شویناندا له خۆبان و له ده ورو به بریان ورد ده بنه وه ، زانی بانه کاروانی نیوان سکی دایک تا گۆی پتوبسته به خۆمی پتکوه هه لکردن و په بوهندی مرۆفانه هه به ، بۆ هه لپزاردنی نهو جۆره زیانهش ده بی خه لکی لیک نریک بن و گرد بینه وه .

له پیتاوی هیتانه دی ئامانجی مرۆف کۆکردنم وه دا ، هه لو مه رجه بابته و تابه ته خۆبان ده نواند ، له پیتشانه وه هه سته زگمکی و سۆزی خۆشه بوستی که سو کار پیتی نه و جا زمان و ده برین رۆکی مه زنیان بیی ، له گه ل نه وانه شدا په بیدا بوونی خیزان و دروست بوونی کومه لاین مه رچی گونجاو بۆ پاریزگاری کردنی فه رمان و کار دابه شکردن و پاراستنه مافی هه ر به که بیان ، به ردی به که می کومه لیتی گچکه له ی دانا ، دوا به دوا سه پاندنی دۆخی نیوان خیزانه کان و چاکتر خۆشکردنی په بوهندی کومه لایته و جوکمه دینه میکیه ته ژبان و مانه وه ی بته توو په گه زی مرۆفایه ته کاری وایان کرد چهند خیزانیک له جیکاو په نابه کی دنیادا کۆبینه وه ، له و کۆبونه وه به وه «دی» دروست بوو . نه مه پتکوه له ته ک پیشکوتنه ناستی هۆشو تیروانینه مرۆفدا له به ره و پیتش چوون و

- ب - نه وانه ی پیتان بۆ دانه نراوه .
- ح - پله ی ده نگه بزویینه کانی (و ، ی) .
- د - دیفتونگه کان (وئ ، نگ) .
- ۲ - گیروگرفتی وشه ی ساده و داپیزراو :
- ۱ - ناوی عه ره بی .
- ب - پیتشگرو باشگری (پی ناسین) و (کۆ) .
- ۳ - وشه ی ناساده :
- ۱ - دیارده ی داناشین و قووتدانی هه ندی ده نگ
- ب - گیروگرفتی نووسینی ژماره کان له (۱۱) وه تا (۱۹) .
- ۴ - گیروگرفتی نووسین کردار له گه ل پاناو له رووی پتکوه - نووسانو پتکوه نه نووسانه وه .
- ۵ - گیروگرفتی نووسینی نامرازه لیکه ره کان (حروف العطف)
- ۶ - گیروگرفتی دانانی نیشانه کان .
- ۷ - گیروگرفتی چۆنیه ته نووسینی وشه لیکه نراوه کان له باره ی پتکوه نووساندن و نه نووساندنم وه .

بۆیه تکایه له نیستاره تا سه ره تای مانگی نیهسانی داها تۆر هه رکه سی نه به وئ لیکۆلینه وه به که له په گن یا زیاتر له و بابته تانه یا له هه ر بابته تکی تر که خۆی پیتشباری نه کا - ئاماده بکا ، لیژنی ئاماده کهری کۆری رینووسی کوردی له باره کای کۆری زانیاری عیراق ناگادار بکات تا ناوی بنووسری و بخریته لیسته ی خاوه ن لیکۆلینه وه کانه وه بۆ نه وه ی ده سته ی کوردی کۆری زانیاری عیراق خۆبشی بتوانی مشووری نه و بابته تانه بخوا که که سیک هه لئا که وئ لیکۆلینه وه بیان له باره وه ئاماده بکات .

ئیمه چاره و یوانی به شداری کردنتانین له م کۆپه دا ، بۆ نه وه ی کۆپه که له ناستی نه و نه رکانه دا یین که بۆیان نه به ستری و ، بۆ نه وه ی به ته قه لاو په نجی هه وومان دوا کۆسبی ریکه ی رینووسی په ککرتوری کوردی تخت بکه بن .

لیژنه ی ئاماده کهری کۆری چاره سه رکردنی
گیروگرفته کانی رینووسی کوردی
له جیاتی ده سته ی کوردی کۆری زانیاری عیراق

بغداد - الوزیریة - المجمع العلمی العراقی
الهیئة الكردیة - اللجنة التحضیریة
لتنووة معالجة مشاکل الاملاء الكردی

کوردیان وەك حەقیقەتیکی میژووینی و بووبەکی زیندوو لەگەڵ خۆیاندا هەلگرێوو ، لەپێش هەمووبانەوه زمانی شیرینی کوردی و ئەدەبیاتە بە فەرەگەیی . هەر لەپاڵ ئەوانەشدا دیاردەیی شارستانیتمان لە فۆر شۆیاندا ماونەتـمـوه وەك هەولێتری بزورگ و رەواندووزی دیاری سۆرانمان و بتلیسو (رەسیمی خۆشەویست و شارەزوری لەمیزینە .

لە چارهەکی چوارەمی چەرخی هەژدەیی زاینی دا ، بە تەواوتر لە سالی «١٧٨٤» دا ، بیری کامـلـو هەست بە خۆ دروستکردن و گەشتن بە کاروانی میللەتان و بەنیازی مانەوه بە پێوه ، شاری هەلمەت و قوربانی ، شاری شۆکار ، شاری دیاری و یادگاری هەتا هەتا بەی بابانەکان دروست کرا ، دروست کراوە کەشی هەر لە پێناوی شار و ناوەدانەکی روتدا نەبوو ، بەلکو بۆ ئەوه بوو بێتە شاری شاران و سەری ناو سەرانو ئامانجە بیرۆزو ئیجگار گەورەتر ... بەلام هەمی موخابین ...

سلیتانی ، ئارەزووی تاقە کەسو هەرمەکن نەمی هیناوتە وجود ، لە بەر خاتری ئی ئەم و بۆ چاوی کالی ئەو پەیدا نەبوو ، وەك ئەوه وا بووه لەم لاشەوه

گەوره بووندا بوو ، ناوای لێ هەت پێداویستە مەزنەکان پێك هاتنی پەبوونەندی فرە لایەنەیی فراوانتری بەسەر خەلکیدا راست کردەوه . ناوەدانە لە «دێی» گەورەتر ، شارۆچکە ، بە دوادا «شار» دروست بوون . بە پێوانەیی ژمارەیی خانوو بەرمو شەقام و کارگەو چری و قەرەبالغە خەلکی ، کۆمەڵ بەسەر دوو چۆردا دا بەش دەکری ، بەکەمیان لادێ ، دووه میان شار ، لە بەکەمیاندا دانیشتوانی لە دووسێ هەزارێک تێ ناپەڕی و بە کشت و کالو نازەلدار پێوه خەریکن ، لە قەوارەیی خانوودا بچکۆلەو سادە ، لە رووی داب و نەرتی کۆمەلایەتی پەوه ساکارو ئاسایە ، چۆنیتی زبانی مرقۆفەکانیشی مام ناوەندی و هەشیانە نزمتر ، لەبارەیی رۆشنیری و هۆشیاری و تیروانینیان بەرامبەر ژبان و ئاستی بیرکردنەریان بە بەراود لەگەڵ شارستاندا کەم پەبوونەدین و لە تەك کۆمەڵی دێتەتە دراوسێ و بەك دوو شارۆچکەدا نەبێ هێندە هاموشۆیان نییە ، بەلام دیاردەو روالەتەکانی شار لەوانە زیاتر پێشکەوتوو ترن و دەتوانین بە فراوانتر و کامتەریان بزائین بە پێی ئەو سەرچاوه میژوووبانەیی بە دەستمان گەشتوو و لە ئەنجامی پشکنین دۆزینەوهی پاشماوهی دێرین و ئەشکەوتو ناودێری کە لە ولاتی ئێمەدا کراون ماونەتـمـوه ، کوردستان بە لانکەیی مرقۆفەتی و بە کێک لە هەرە شوینە ناوەدانەکانی جیهانی کۆن دەزمیترێ ... زنجیری جەوهەری مرقۆفە کوردی دیاردە شارستانیەکانی لە گەلیک جاراندای بە زۆردارەکی پچینراوه ، بەلام ئەو دابراوە تا سەر نەبووه و ئاکام قۆلگەکان پێك گەشتوونەتـمـوه و بۆ جاریکی نوێی خەبات بۆ خۆسەباندن و دروست کردنەوهی ژبان کراوهتـمـوه ،

هەر وەك لەو گشت کۆمەڵو کەسانەیی لە بەرەبەیانەوه هاتوون ، بچ ژمارەبان ، بچ پاشماوه و ناو رۆشنوون و هیجیان لێ بەجێ نەماوه ، ئیجگار کەمی کەمیان یاد و جێ دەستیان بەجێ هێشتوو . بەو چۆرەش لە حساب بەدەر دێتەت و شار لە بەین چوون و لە یادی بیر چوونەوه ، کەمتر نشیان شان و شکۆی خۆیان پاراستوو و بەرمو پێش چوون . لە میراتی ئەتـمـوهی میللەتی کوردی زۆر شتمان هەبووه و ناویان نەماوه و زانیاریەکی نەوتۆمان لە یارەیانپێوه بچ نەگەشتوو ، بە پێچەوانەشـمـوه گەلیک کە لە پورو سامان پارێزراون و گەورەیی و مەزنە

به قه کردنی « خانوو مه لکه » و له ترسه رۆژ ههلاتو بۆ نزیك بوونهوه به کۆیڕانه له رۆژ ناواو نهسته مبول نه بووه ، هه موو دلنیا به و حه قیقه ته ئینسانی کوردو نانی کردنه وهی میژووپی به وه نهوانه نه بوون ، به لکو له ئاکامی پیشکهن و تن و گه شه کردنی لایه نه کانی ئابوری و کۆمه له ته سیاسی و رۆشنیری و پیتاوسته کانی چه رخ ، نهو شاره سه ر به رزه ی بنیات ناوه ، ئاسۆ گه شی و دوور یوانین و ئاوات و هیوا ی مه زن وایان کرد بناغه ی سلیمان ی بدری . ئاوردانه وه له کۆن و به خۆدا چوونه وه و هه ر چاویک به چه ند چاویک کردن و هه ر هه تگاو یک به چه ند هه تگاو یک کردن مه لاشوی سلیمان یان هه لدا به وه . . به لام که ئامانج نه و کاته نه هاتینه دی مانای نه مانی ئامانج و کروزانه وه ی بی ده سه لاته نه نیه . چونکه وه ک به هه ر سروشت هه به ، به هاری ئاوات و تیکۆشانی هه به ، که وانه ئیمه دلخۆشین و ئیمه بۆ هیوا ده ژین و هه ر هه ول ده ده بن و له ئاکامیدا هه ر ده گه یه نه چی

سلیمانی بانگه وازیکی به رزو ده نگیکسی دلیری گه یانده ئاسمان ، به هۆی « نالی » که له مو فه کیرو شاعیره وه ، بانگه وازی زمانه به کگرتووی نه ده بی بۆ سه رجه م میله ته ی کورد راگه یاند ، که تا له سه رری و شوینی نه و زمانه به کگرتووه نه یۆین و بیرمان به ک نه خه بن هه رگیز نایان به دۆ ناگاو به کمان به دوو نایخ له سلیمانیدا سه ره تاو به ردی بناغه ی پیشه سازی خۆمالی له مو تابجیتی و ده با نه جیتی و صابون دورست کردن دامه زرا ، وه ئیستا له گه ل پیشکهن و تن و هه لسورانی چه رخ و هاتنه پیشوه ی رۆژگاردای ئیمه به ره و لوتکه برۆین ، که چی به خۆمان ره و نه بیی و پارێزگاریمان بۆ نه کران و ئیستاش زۆر به زه حمه ت به و پیشه خۆمالی به چاکانه ده گه یه نه وه ، له هه مان کاتیدا هه رگیز دروست نیه یخ ئومید بین ، له به ر نه وه ی زه بوونه له بیوان ناوه شیتموه .

له سلیمانیدا بۆ ماوه ی نیو چه رخ یا پته ر هه موو بارو دۆختیکی ژبان روویان له به رزی بوو ، ته نها له چوارچیتوه به کسی رووی جوغرافیا دا نه مایه وه ، به ره و به کیتی نه ته وه به ده چوه پیشه وه تا وای لێ هات چاوی ئاوات له ویدا ئازامی ده گرت و ماندیتی ریگیا له وێ دهرده کراو دسانه وه چوونه پیشه وه ده سه

یخ ده کرده وه ، تا به نه دازه به ک سلیمانی بووه « دل » و مه له بندی شانازی میژوو به بۆ هه موو کوردان .

له م وشه به دا ئیمه هه رگیز ناتوانین و نامانه وئ له نرخ و به های نه و شاره بدوین ، چونکه نه وه ئاسان نیه و زۆری ده وئ ، به لکو نه وه ی مه به سه شه شه ره کی یخ نه وه به که هینه ده ی نه ماوه شاره که یخ بئیتته یادی دوو سه د ساله به وه ، وانا له سالی « ۱۹۸۴ » دا دوو چه رخ به سه ر دروست کردنی سلیمانیدا یخ ده په ری .

نه و یاده له میژوو ی گه لی کوردو له جوغرافیا ی کوردستانی خوارودا دیاره و رووداویکی بایه خداره ، بانیمه ش نرخ ی گه ره به نه و به ره به بزانی و له جی خۆیدا به سه نگین هه سی یخ بکه بن ، یا به هه ره مه یی و یخ ده نگ ی به سه رماندا یخ نه په ری ، له ئیستا وه چه ند لیژنه به کی شاره زاو پسپۆر له نه دازیان ، میژوو نووسان ، جوغرافیا زانان ، نه دیبان و پیوانی دنیا دیده پیک بین بۆ نه وه ی هه ر لیژنه و لای خۆ به وه لیکنه وه و ده بان راپورته ی زانسته نه ئامده بکه ن و به هه مووان بۆ پیشکهن و تنی و رازانه وه ی نه و شاره یخ بکۆشن .

هه ر میله تیک له میله تانه سه ر نه م زه ویه بگرین له به ره وه ری ناوا گه وه ردا ده بان ئاههنگ و کۆبووله وه ی گه وه گه وه ساژ ده کهن ، چونکه ده زانن نه و بۆ نه و یادگارانه سه رپین و له خۆرا دروست نه بوون ، به لکو به ری بۆ گوشاره و خوینه بۆ رزوه ، به سه دان هه زار گه نجو به خۆرا به وه و جواناویان بۆ رشتوه .

له کۆتاییدا داوا له به کیتی نووسه رانی کورد ، شاره وانی ، زانستگای سلیمانی ، هه موو خیره خوازه کان و بیاهه ده سه ت داره کان و ده زگا په یوه نداره کان ده کهن له ئیستا وه بۆ نه و کاته به ر بکه نه وه ، ته گبه ر بکه ن و نه خشه به کی ژیرانه و زانسته بکیشن له گه لیک رۆژانه سالی « ۱۹۸۴ » دا نه و یاده زبندوو بکه نه وه و بایه خی شیوا ی به دن .

هه‌ڕێمه‌که‌ حه‌فته‌یه‌ک به‌خۆشیو ئاهه‌نگ گه‌ران ماوه‌یه‌ک ئه‌به‌نه‌ سه‌ر ، بۆیه‌ مامۆستاى به‌ریوه‌به‌ری ده‌زگا له‌ پێشه‌کی ووته‌کانی دا تکای له‌هه‌موان کرد که‌ باش گرنگی به‌فیه‌ستگاله‌که‌ بده‌ن و به‌گیانیه‌کی به‌رزوه‌ له‌خزمه‌تی گه‌شی له‌ سه‌رووی هه‌موانه‌وه‌ بێت و بۆه‌ینه‌ پێش چاو وه‌پێشیارو تیبی‌یه‌کانی خۆیان بۆ سه‌رخه‌تی مه‌هره‌جانه‌که‌ نیشان بده‌ن وه‌رای گه‌یاند که‌ ده‌زگای روشنبیری و بلاوکردنه‌وه‌ی کوردی هه‌موو ئه‌و به‌ره‌مه‌موو به‌هه‌ریه‌ی له‌م فیه‌ستگاله‌که‌ له‌لایه‌ن لایه‌نه‌ به‌شداریبووه‌کانه‌وه‌ پێشان ده‌درێ ئه‌و بلاوکه‌ریته‌وه‌ له‌روژنامه‌و گوڤاره‌کانی ده‌زگای روشنبیری و بلاوکردنه‌وه‌ی کوردی دا . ئه‌نجا نووسه‌رانی کورد که‌وتنه‌ قه‌و گه‌توگو وه‌له‌م‌باره‌یه‌وه‌ زۆر به‌سه‌ربه‌ستی به‌روای خۆیان به‌رامبه‌ر مه‌هره‌جانه‌که‌ وه‌چۆنه‌تی سازکردنی وه‌سه‌ربه‌رشتی کردنی ده‌ربیری ، مامۆستا اسماعیل له‌م گه‌توگه‌یه‌ دووپاتی کرده‌وه‌ هه‌میشه‌ په‌یوه‌نده‌ی به‌هه‌موو روشنبیران و ئه‌دیبانه‌وه‌ ئه‌به‌سیتت جا له‌ریژی به‌گه‌یه‌تی نووسه‌رانه‌وه‌ بێت یان راسته‌و خۆ .

هه‌رله‌م گۆبوونه‌وه‌ مامۆستا صالح که‌ریه‌م ئه‌ندامی به‌گه‌یه‌تی نووسه‌رانی کورد له‌ سوله‌یمانی رای‌گه‌یاند که‌ به‌لای ئه‌وه‌وه‌ واباشه‌ که‌ پتر بابه‌خ به‌لایه‌نه‌ روشنبیری به‌که‌ بدریت بۆ ئه‌وه‌ی کاره‌که‌

بچر بچر نه‌بیت وه‌نابی ده‌زگای روشنبیری به‌کاریه‌کی وابه‌ربلاو هه‌لسیتت که‌کارو چالاکی به‌کان کال و که‌ج ده‌ربچن ، ئه‌مه‌و که‌لێ پێشیارای تر که‌ وه‌کو ئه‌وه‌ی لێزه‌ی سه‌ربه‌رشتی و سازکردنی فیه‌ستگاله‌که‌ پتر بکریت و بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موو لایه‌نه‌ روشنبیری و هونه‌ری به‌کان تری دا به‌شدار بین وه‌ داواشیان کرد که‌ فیه‌ستگاله‌که‌ له‌ژێر دروشمی :

(له‌پێناوی روشنبیری و هونه‌ریکی هاوچه‌رخێ کوردا) بکریت ، وه‌ماوه‌ی مه‌هره‌جانه‌که‌ درا بخریت تاكو ١٩٨٠/٤/٢٠ ی داهاتوو ئه‌مجا به‌په‌سندبان زانی که‌ روژنامه‌و گوڤاره‌ کۆنه‌کانی کوردی بۆ مه‌هره‌جانه‌که‌ به‌ئوفسیت چاپ بکه‌نه‌وه‌و دابه‌شی گه‌ن به‌سه‌ر خه‌لکه‌که‌دا هه‌روه‌ها پێشیاربان کرد که‌ هه‌موو بیاوه‌ روشنبیرو هونه‌رمه‌نده‌کان بانگه‌یه‌شتن بکرین و رێزبان لێ بکریت وه‌هه‌روه‌ها داوايان کرد که‌ بۆسته‌ریکی تابه‌تی بۆ فیه‌ستگاله‌که‌ دروست بکریت که‌ته‌عبیر له‌به‌رگی هه‌موو په‌رتووک و گوڤارو روژنامه‌ کوردی به‌کان بکات که‌پێشتر ده‌رچوون ئه‌مه‌ جگه‌ له‌وه‌ی به‌په‌سندبان زانی که‌ داوا له‌ ته‌له‌فزیۆنی که‌هه‌رکوک بکریت بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موو ئه‌و چالاکیانه‌ی ئه‌وتێندوێن تۆماری بکه‌نو و بلاوی بکه‌نه‌وه‌ ئه‌مه‌و که‌لێ پێشیارای تر خرابه‌ روو .

هه‌ندێ پێشیار له‌ باره‌ی مه‌هره‌جانه‌وه‌

کورتی ئه‌و پێشیارانه‌ی لایه‌نه‌ روشنبیری و هونه‌ریه‌کانی له‌ پارێزگاکی ناوچه‌ی ئوتونومی له‌ هه‌ریه‌ی کوردستان پێشکه‌شیان کردوه‌ ، ده‌رباره‌ی سازکردنی ئه‌و مه‌هره‌جانه‌ روشنبیری و هونه‌ریه‌ی ده‌زگای روشنبیری و بلاوکردنه‌وه‌ی کوردی ئه‌بکریت به‌ بۆنه‌ی جێژنه‌کانی ئادارو ئه‌وروز .

● له‌ریژی به‌گه‌یه‌تی نووسه‌رانی کورده‌وه‌ « مه‌لێند » داوا له‌ لایه‌نه‌ روشنبیری به‌کان بکریت بامه‌کانیان بۆ مه‌هره‌جانه‌که‌ بپهرن .

● تاكو سه‌ری مانگ درێژه‌ سه‌ وه‌رگرته‌سی که‌رسته‌کانی مه‌هره‌جانه‌که‌ بدری .

● رێز له‌ روشنبیرو هونه‌رمه‌نده‌کانی کورد بکریت و به‌ره‌مه‌کانیان له‌ چاپبدرین .

- روژنامه‌و گوڤاره‌ کۆنه‌ کوردیه‌کان له‌هه‌ریه‌که‌ چهند دانه‌یه‌کی به‌ ئوفسیت لێ له‌ چاپ بدریت .
- مه‌هره‌جانه‌که‌ له‌ ژیر دروشمی (له‌پێناوی روشنبیری و هونه‌ری ره‌سه‌ن و هاوچه‌رخێ کوردا) ی دا بیت .
- نوینه‌ری هه‌موو تیبه‌ هونه‌ریه‌کان بخریته‌ لیژنه‌ی ئاماده‌کردنه‌وه‌ .
- لیژنه‌ هونه‌ریه‌ پێک هاتوو به‌کان بکرین به‌ لیژنه‌ تابه‌تی هونه‌ریه‌کان .
- ٢٠ ی نیشان دا بندریت سه‌ روژی ده‌ستپیکردنی مه‌هره‌جانه‌که‌ .
- خه‌لانی پاره‌ به‌لایه‌نه‌ هونه‌ریه‌ به‌شداربووه‌کان بدریت ، وه‌پێشه‌کی ده‌ستیان بکریت تاكو له‌ کاروباری بان خه‌رجی بکه‌ن .
- کۆری تابه‌تی ، بۆ به‌گه‌یه‌تی نووسه‌رانی کورد ته‌رخان بکریت .

مامۆستا اسماعیل رسول پاش هه‌سه‌نگاندنو
لیندوان له پیشنیاره‌کانیان به‌ئێنی دانج که پیشنیاره‌کان
له‌لایهن لۆنه‌ی به‌رزنی سازکردنی مه‌هره‌جانه‌که لێنی
ئه‌کۆلدره‌به‌وه‌و بریاری له‌سه‌ر ئه‌دری

(له‌گه‌ل نوێنه‌رانی تێبه‌ هونه‌ری به‌کاندا)

سه‌ر له‌به‌یانی رۆژی په‌شه‌مه‌ی ربه‌که‌وتی
٢٧ی کانوونی دووهم مامۆستا اسماعیل رسول له‌گه‌ل
هونه‌رمه‌نده‌کانی سوله‌یمانسی کۆبوونه‌وه‌به‌گه‌ی
ریکخست ، پاش به‌خێرهاتن و سوپاس کردنیان هۆی
گیران و سازکردنی ئه‌و ئیستفاله‌ی ده‌زگای
رۆشنیبری به‌ده‌سته‌به‌وه‌تی بیکات خسته‌ روو ، وه
تکای له‌ هه‌مان کرد که زۆر به‌سه‌ر به‌ستی بیرو راو
پیشنیاری خۆیان بخه‌نه‌ روو .

کاک ئه‌نوه‌ر قه‌رده‌اغی وای به‌ په‌سندزانی که
لایهنه‌ هونه‌ری به‌که‌ له‌به‌شی رۆشنیبری به‌که‌ جیسا
بکریته‌وه‌ وه‌ بۆ هه‌ر به‌کیکیان ئیستفالیکێ تایبه‌تی
بگیری تاکو . باستر هه‌ر به‌که‌یان به‌ تایبه‌تی بخریته
پیش چاو .

به‌شه‌ هونه‌ری به‌که‌ به‌ دووهم ئیستفالیکێ
هونه‌ری ئه‌زمیتریت سه‌رباره‌ت به‌وه‌ی ئیستفالیکێ
هونه‌ری به‌که‌م سالی ١٩٧٤ له‌ لایهن به‌ریوه‌ به‌ری
گشتی رۆشنیبری کوردی به‌وه‌ له‌ به‌غدا گیرابوو وه
وای به‌باش زانی که نوێنه‌ری تێبه‌ هونه‌ری به‌کانی

سوله‌یمانسی به‌شداری کۆبوونه‌وه‌کانی لۆنه‌ی به‌رزنی
سازکردنی ئیستفاله‌که‌ بکریته‌ . هه‌روه‌ها په‌سندیان
کرد مه‌هره‌جانه‌که‌ له‌ ٢٠ی نیسانی داها‌سوو دا
بگیریته‌ ئه‌مه‌ر گه‌لی پیشنیاری تر له‌لایهن
هونه‌رمه‌نده‌انی سوله‌یمانسی به‌وه‌ خرایه‌ پیش چاو وه‌ له
کۆتایی کۆبوونه‌وه‌که‌دا به‌ریوه‌به‌ری گشتی ده‌زگای
رۆشنیبری مامۆستا اسماعیل رسول به‌ئێنی دا که
هه‌موو پیشنیاره‌کانیان له‌ لۆنه‌ی به‌رزنی سازکردنی
ئیستفال بخریته‌ روو وه‌ داواشی له‌ کاک محمده‌ عه‌ی
عبدالله سه‌رۆکی تێبه‌ی هونه‌ری گه‌لی کرد که به‌لکو
راپۆرتیکێ تایبه‌تی ئاماده‌ بکات و وه‌ تیا‌با روونی
بکاته‌وه‌ که چه‌ند وه‌ چۆن تێبه‌که‌ی ئه‌توانی به‌شداری
له‌ چالاکی به‌کانی ئیستفالدا بکات

(چاو پێکه‌وتنی که‌ له‌گه‌ل ئه‌ندامانی ده‌زگای

به‌ریوه‌به‌ری کورد به‌شی هه‌ولێر)
له‌ پاش نیوه‌رۆی رۆژی دووشه‌مه‌ی ربه‌که‌وتی
٢٨ی کانوونی دووهم ، مامۆستا اسماعیل به‌ریوه‌به‌ری
گشتی ده‌زگای رۆشنیبری و بلاوکردنه‌وه‌ی کوردی ،
له‌ هه‌ولێر دانیشنیکی له‌گه‌ل ئه‌ندامانی به‌که‌تسی
نووسه‌رانی کورد به‌شی هه‌ولێر کرد . پاش به‌خیر
هاتنیان تکای لێکردن که پیشنیاره‌کانیان به‌
یازکردن و سه‌رخستی ئیستفاله‌که‌ بخه‌نه‌ روو .
مامۆستا عزالدین فیضی ئه‌ندامی به‌که‌تسی

- شانۆی (النوره‌ الجوال) به‌یتریت بۆ هه‌ولێر .
- هه‌ندی چالاکی مه‌هره‌جانه‌که‌ له‌ ده‌ره‌وه‌و له‌ هه‌وای پا‌کا پیشان به‌ری .
- رۆشنیبه‌ره‌کان پیشنیازیان کرد که به‌شی هونه‌ری له‌ مه‌هره‌جانه‌که‌ جیا‌بکریته‌وه‌ .
- لیژنه‌به‌کی تایبه‌تی دا‌بهریت بۆ هه‌ل‌بۆاردنی ئه‌و (ماده‌) رۆشنیبری‌بانه‌ی که‌ بۆ مه‌هره‌جانه‌که‌ ده‌سته‌ده‌دات .
- کۆری تایبه‌تی له‌ مه‌هره‌جانه‌که‌ ته‌رخان بکری بۆ زمانی کوردی .
- کۆری تایبه‌تی له‌ مه‌هره‌جانه‌که‌ ته‌رخان بکری تایبه‌تی بۆ فولکلوری کوردی .
- کۆری تایبه‌تی له‌ مه‌هره‌جانه‌که‌ ته‌رخان بکری تایبه‌تی بۆ میژوی کوردی .
- نووسه‌رو هونه‌رمه‌ندو لیکۆلیه‌وه‌کانی کوردو عه‌رب له‌ ناوه‌و ده‌ره‌وه‌ی ولات بۆ مه‌هره‌جانه‌که‌

- بانگ بکری .
- له‌ پیشانگای به‌رتولدا به‌شیک بۆ رۆژنامه‌ی کوردی ریکخریته .
- لیژنه‌ هه‌سه‌نگینه‌ره‌کان به‌سه‌ر پارێزگاکان دا‌به‌شی بکری .
- وێنه‌ی پۆسته‌ره‌کانی مه‌هره‌جان و ابکیشهرین که‌ به‌رگی به‌رتولو گو‌فاره‌ کوردیه‌ ده‌چوه‌کان بن .
- تێبه‌ی هونه‌ری ره‌واندو‌ز بۆ به‌شداریبوون له‌ مه‌هره‌جانه‌که‌ بانگ بکری .
- هه‌گه‌ی (جانتای) ناپلونی تایبه‌تی بۆ مه‌هره‌جان دروست بکریته .
- بلاوکه‌ره‌وه‌به‌کی تایبه‌تی رۆژانه‌ بۆ کاروباری مه‌هره‌جانه‌که‌ ده‌ره‌به‌یتریت .
- له‌ ته‌له‌فزیونی که‌رکوک داوا‌بکریته‌ که‌ به‌ درێژایی رۆژانی چالاکی مه‌هره‌جانه‌که‌ نوتومبلیکی گو‌بزه‌ره‌وه‌ی وینه‌و ده‌نگ ته‌رخان بکات .

نوسه رانی کورد له ههولیر پیتشنیاری کرد که له فیستفاله که دا کۆریکی تایبهتی بۆ میژووی کورد بگریی وه داوا له چهند شارهزارا سپۆریک بکریت بۆ نهوهی چهند باسێک لهم روهوه ناماده بکهن ههروهها وونی پیتوسته چیرۆکی کاوهی ئاسنگهر به تایبهتی نهوهی کاک شیرکۆ بیکهس نووسیهتی له سه شانو نشان بدریت وه خهلاتیش بۆ چاکترین چیرۆک نووسو شیعر دانهروو باشترین بهرهم تهرخان بکریت . دوا بهدوای نهوه مامۆستا عزالدین فیضی به لیسه ناری چهند شاعیر و ئیژهوانوو هونهرمه ند پشاندا وه داوای کورد بخریته لژنه کانی ههلسهنگاندنی بهرهمهکان، له مهو چهند پیتش باریکی تر پیتش کهش کرا وه زۆر به دلخۆشی وسگ فراوانی پهوه له لایهن مامۆستا اسماعیل رسول گفتۆ گۆی لێ کراو وه به لینی پیدان که له لایهن لژنه ی بهرزی سازکردنی فیستفالدا نهخرینه پیتش چاو

(دانبهشتتیک له گهل تیهه هونهری پهکانی ههولیر دا)

له هۆلی نوتیلی هه ورامانی ههولیر دا نیوهوژی روژی سێ شه مهه ی ریک کهوتی ٢٩ ی کانوونسی

دوهم : مامۆستا اسماعیل چاوی به نوینهری تیهه هونهری پهکانی ههولیر کهوت دوا ی پیتش وازی بهکی گهرم تکای لێ کردن شهوهی به باش نهزانن بسۆ سهرخستنی ئەم فیستفاله باسی لێ بکهن .

ئه مجا کاکجهمال هدا بهت پهک له لیتپر سراهه کانی هونهرمه ندانی ههولیر نهو بریارانهی پیتشان دا که له کۆبوونه دا دهزگای بهرپوه بهری تیهه که بیان دا بو بیان بۆ به شداری بوونیان له فیستفاله که دا . له دوا ی نهو گه لێ له نوینهری تیهه کانی ههولیر دو ان . ئەمجا کاک سهعلون به ناوی تیهه کانه وه پیتشنیاری خۆی راگه باند وه داوا کرا که تیهی هونهری وه وانلزیش بانگ بکریت بۆ نهوهی له فیستفاله که به شدار بین ههروهها داواش کرا که هونهرمه ندانی دهۆک به تایبهتی تیهی فوتابخانه کان بانگ بکرین .

ئه مه نهو چاو بیکه وتانه بوون که مامۆستا اسماعیل رهسول بهرپوه بهری گشتی دهزگای روشنبیری و بلاوکردنه وهی کوردی له گهسته که ی دا به ناو ناوچه کانی ئوتونومی کردبووی له گهل کورتهی نهو گفتۆ گۆو لێدوان و پشینارانهی له کۆبوونه وه کانی له گهل روشنبیری هونهرمه ندانی کورد بۆ سازکردن و سه رخستنی فیستفاله که کردبووی .

بانگه پیتش تیک

له دهزگای روشنبیری و بلاوکردنه وهی کوردی پهوه !

دهزگای روشنبیری و بلاوکردنه وهی کوردی به بۆنه ی جهژنه کانی ئادارو نه ورزوه له شاری ههولیری مه لبه ندی ئۆتۆنۆمی میهره جانتیکی روشنبیری و هونهری سازده کات و له میهره جانه که دا چالاکی وجم و جۆلی هه مه چهنه ی روشنبیری و هونهری پیتش کهش ده کری و هک چهند کۆریک بۆ هه لبه ست و چیرۆک و دیراسات و لیکۆلینه وه ی جۆر به جۆر ، سه ره پای پیتش انکای کتیب و چاپه مه نی کوردی و هونهری ته شکلی و چالاکی شانۆ گه ریی و گۆرانی و مۆسیقا . زور به ی دامه زراهه روشنبیری په ره سمی و نیچه ره سمی په کان که په یوه ندی یان به روشنبیری کوردی په وه هه به له م میهره جانه دا به شداری ده که نو لیژنه به کی بهرزی بۆ ئەم میهره جانه دامه زراهه که نوینهرانی ئەم دامه زراوا به شدارن تیدا : و هک

له مینداریتی گشتی روشنبیری و لاوان و ده سنه کوردی به که ی کۆری زانیاری عیراقی و زانکۆی سلیمانی و ئیستگه ی کوردی و دامه زراوی گشتی گه شت و گوزار و به کیتی نو سه رانی کوردی کۆمه له ی روشنبیری کوردی و کۆمه له ی هونهرو و ئیژه ی کوردی ، ئیتر داوا له هه مو و نه دبب و هونهرمه ندان ده که بین که به وه بهری له خۆ بو رده نه وه له م میهره جانه دا به شداری بکهن و به ره مه ی هه لبه ست و چیرۆک و لیکۆلینه وه یان پیتش کهش به ده زگای روشنبیری و بلاوکردنه وه ی کوردی بکهن له ما وه به کدا که ئه و په ره که ی ناوه راستی مانگی شوبانی ئابنده به ، به مه رج به ی که نه وه ی ئاره زوی به شدار بوون ده کات پیتشه کی ناگاد ارمان بکات و شه و که ره سه به ش ده ست نیشان بکات که له میهره جانه که دا به شداری پته وه نه گات .

بهرپوه بهری گشتی
دهزگای روشنبیری و
بلاوکردنه وهی کوردی

بهره و پیرایش و تن

نامتريکى نوى

دۆزبنه وهى نهو نهخۆشيانهى كه تووشى
گوئچكهى منال نهين
بههوى نامتريكى نوى به وه تيكرا نهو
نهخۆشيانهى كه تووشى گوئچكهى منالان نهين زۆر
ناسان بووه ... نهو پيش به نزيك كردنه وهى نامتيره كه
له ناو گوئى مناله كه دا پاش نه وهى به چراهه كسى
تابيهتى رووناك نه كرينه وه .
به م رهنكه به شيوهى سه ره تاي نهو نهخۆشيانه
ديارى نه كرى .

ناخۆ كهى ته بهقى فرين

دهبين به راست ؟

ههفتهى ريزگرتنى جواد سليم

مۆزه خانهى نيشتمانى بو پيزگرتنى بسادى
هونه رمه ندى كوچ كردو (جواد سليم) كه به كتيكه
له ناودار ترين دامه زرينه رى جولانه وهى هونه رى نۆى
له عيراق دا ههفته به كى تابيهتى ريكخست له ۲۴-۲۰
كانوونى دووم .

له ماوهى نهو ههفته به دا كه له هۆلى مۆزه خانه
گيرا پيشانگابه ك ريكخرا بو تابلو گرنگه كانى جواد
سليم وگهلى ووينه و نيكارى تابيهتى زبانهى
وجه لايكه كانى پيشان درا .

نه توانين بلين لهم پيشانگابه به كه م پيزگرتنه تا
ليتا كه بو لهم هونه رمه نده ناوا ريكخراين .

به تابيهتى نهو ووتارهى كه جبرا ابراهيم جبرا
پيشكهشى كرد به ناوى (مهوداى كه له پورى
نه ته وابهتى له هونه رى جواد سليم) دا كه
روشنايه كى نۆى به به ره هه مه كانى به خشى

ههروه ها (دوكتور احسان فتحى) ووتاريكى
پيشكهش كرد به ناوى (باله خانه كانى به خدا له هونه رى
جواد سليم) دا به و بۆنه به وه له كوئاي ههفته كه دا
ليواره به كى شيه رى ريكخراو كاره چاكه كانى نهو
هونه رمه نده ناوا به تيبدا رهنگى دا به وه .

وا دهبين به چاره كه سه ده به ك خه لكى لهم
سه رزه مينه چيرۆكى سه بر نه بين و نه خوينه وه
له سه ر ته بهقى فرين .. له ناوه خنى نهو باسانه دا
گوايا دانيشتورى نه ستيره كانى تر ههروه كو پۆژنامه
گيره كانى نيشانى نه دن .. هه ويني لهم كارهن ..
به لام زانستى تازه لهم به تگو باوانه ي تيكرا به
درۆختۆته وه .. وه نيشانى داوه كه لهم ته بهقى
فرينه .. با ديارده به كى تيشكى پۆژه يا هه ر شتيكى
نه بووه .

نه وهى شياوى باسه به كتيكه له كومپانيا
نينگليزى به كان .. لهم ماوه به دا پلانتيكى داناوه .. كه
بالوتيك دروست بكا له وينه ي ته بهقى فرين بۆيه له
دووار پۆژيكي نزيكا ئاده ميزاد به چاوى خۆى ته بهقى
فرينى راستى له ناوجه رگه ي ناسمان دا نه بينى و
خه لكى له مهودا به كى دوورمه و بو مهودا به كى تر
نه گويزينه وه .. وه كو ئاشكرا بووه نه توانى (۱۰۰)
نه قهر با (۱۰) ته ن كه اوپهل هه لگرتى به ناسمان دا .

قوناقى پيش شەرى جىھانى دووم دا ، بەشتىوھى وولاتىكى پيشىكەوتور دەرکەوت و ھاتە كۆرەوھە .. نەوھى شايانى باسە .. گرنكى بەكسى زۆر و بايەخداننىكى گەرە بە مەسەئى گەشە كوردنى ئابوورى دراو بەتايىبەتى ئەو وولاتانەى خاوەنى كەرەسە و ماددەى سروشتى خاۋون ، ئەم گرنكى بە دەگەرپتەوھە بۆ سالانى پاش شەرى جىھانى دووم ، كە بەشتىوھىكى چالاک و گورج دەستيان دايە ، ئەوش پاش يزگار بوونيان لە چەوساندنەو ژير چنگى وولاتە ئىمپريالىزمەكان .

ئەم مەسەلەبە ، بووھ شوپتى گرنكى بايەخ پىنداننىكى پىن شەرى پياوھ پۆشنىر و پاميارى بەكانى ئەو سەردەمە و ، دەيان پياۋانسى نىشتەمانى و زانابانى ئابوورى و كۆمەل ناسانى تر ، تا ئەم مەسەلەبە واى لىھات گەشە رادەى باس كوردن و لىكۆلېنەوھى لە سەر ئاستى « كۆمەلى نەتەوھە بەكگرتوۋەكان » كە تا ئىستا چەندەھا كۆنگرەى بالاو بەرى بۆ گراوھ و لەدوور بىننىكى زانستى و زانبارى بەوھ پەچاۋ گراوھ .. بۆنەوھى زياتر بچىنە بىچ و بناوانى ماھىبەتى پەرسەندن و گەشە كوردنى ئابوورى ، وەك شىتوزىك كە بەكار دىت بۆ پواندەوھە و نەھىشتىنى ئەو پىنگرە تەنگەو چەلمە ئابوورى و كۆمەلابەتبانەى تووشى وولاتە تازە پىن گەشتوۋەكان يان با بلىن « وولاتانى گىتى سىپىم » بوون ، پىوستە لەسەرمان كە پىشەكى لەبارەى ماھىبەتىى دواكەوتن و شى كوردنەوھى بۆچوون و پاكانى نووسەر پىسپورەكان ، دەربارەيان شىتىك بدوتىن .. چوتكە نووسەرەكان بەگشتى و ئابوورى ناسەكان بەتايىبەتى ، جۆرەھا پاۋ شى كوردنەوھى تايىبەتى خۇيان ھەبە دەربارەى دياردەى دوواكەوتن ، وەيان بە مانايەكى كە بلىن ئەو تەنگەو چەلمەو ناھەموارى بانەى تووشى ئەم وولاتانە بوون ھەرىكە لەوان دياردەى دوواكەوتن دەگىرپتەوھە بۆ ھەندىق ھۆ و لەو ھۆبانەش ، ھەن كە دەللىن ، ئەم وولاتانە لە ئاكامى بارىكى تايىبەتى ئاۋ و ھەواوھ دووچارى دوواكەوتن بوون .. و ھەن لەوان ھۆكەى دەگىرپتەوھە بۆ نەبوونى و ھەزارى ئەو وولاتانەى خۆى لەبەرەو بووم و كەرەسەى خاۋى سروشتى .. وەيان ھەن ھۆكانى دەگىرپتەوھە بۆ مەسەلەى سروشت و دروست بوونى ئەو كۆمەلگاۋ مىللەتانە ، وەيان پوونتر لەمە ئەتوانىن بلىن دەگىرپتەوھە

كۆمەلگائى موزف ، بەردەوام لە جولاندن و گۆرپىننىكى ھەمىشەى پىن ووجان دايە ، ھەندىكىيان بەرەوپىشى دەپۆن و ھەندىكىيان لەو كاروانسى پىشكەوتنە كەم تا زۆر دوا دەكەون .. مېژوو ، سەلماندوبەتى كە سەر كوردايەتى ئابوورى و كۆمەلابەتى و شارستانىتى ، لە نىو چەرخو پەو پەوھى مېژوو دا لە وولاتىكەوھە بۆ وولاتىكى كە دەگۆرپتەوھە . وە ئەوھى شايانى باس پىن ، ھەلمەنى ئەم شارستانىانە ، ھەر لە سەرەتاوھ ، لە وولاتانى « ئاشوور و بابل و مىر » ھە ، دەستى پىن كوردە و پاشان لە « ئەلينا و رۆما » وە گەشەى كوردە ، و ئىنجا گەشتەوھە وولاتانى سەرووى ئەفرىقا و ئەندلس ، وە وولاتانى پۆژھەلانى ناو پراسست ، ھەمىشە بارىكى ئابوورى باش و بەختەوھى ھەبووھ ، بە پىچەوانەى وولاتانى ئەوروپاى ئەو كاتە - بەلام ئەمىركا ، ھىشتا ناوشى نەبوو بەلكو نەدۆزدا بووھ وە ، پاش ئەمە شارستانىتى و گەشە كوردنى ئابوورى و كۆمەلابەتى پووى كوردە وولاتەكانى ئەوروپا ، ئەوش لە ئاكامى ئەو ووربا بوونەوھە زانبارى پاشى نىو كۆمەلانى ئەم وولاتانە و ئەمەش درىژر بووھە زياتر بالى كىشا بەرەو وولاتەكانى ئەمىركا كەندە ، و پاشان زاپۆنى گرتەوھە و بەلكە ئەمىش خۆى فرى دايە ، نىو ئەم كاروانەوھە ، ئەوش لە كۆتابى سالانى سەدەى نۆزدەبەم دا ، پاشان بەكىتى سۆفەت لە

گەشە كوردنى
ئابورى و لىدوانىك
دەربارەى زاراوھى
دواكەوتن

بۆ ھۆبەكى زۆر سەركى و نزيك له راستى بهوه
 پيشهيان رهن دباردهى ئەم دوواكهوتنه دهگيرتتهوه
 بۆ ھۆبەكى زۆر سەركى و نزيك له راستى بهوه
 ئەويش كهھۆى داگير كردن و چهپۆكى ئيمپرياليزمه ..
 ئەو نوسەرو پىچۆرانهى كه له بۆچونەكه بيان
 شى كردنەوه بهكى جوگرافىيان گرتۆبە بەرو ھۆى
 ئاوو ھەواو چۆنپەتى شوپىنى ئەو وولاتانە لەسەر
 پرووى رەوى دەكەن بە ھۆبەكى سەرەكسى بەو
 دوواكهوتنە ، ھەميشە وا دەرى دەخەن ، كهو زوربەى
 ئەو وولاتە دوواكهوتوانە ، دەكهونە ناوچەبەكى
 ئىستوانى و مەدارى بهوه ، كه پلەى بەرزى گەرما
 لەم ناوچانەدا كارى تەواويان ھەبە بۆ تەمەل كردن
 و ستیان بەلام له راستى دا ، ئەم ھۆبە سەرەكى
 و بنەرەت نىبە ، چونكه پلەى گەرما ھەرگىز بە
 ھەرتۆبەى سالى نىبە ، بەلكو گەرما تەنھا لە چەند
 ماڤىك دا كارىگەرە ، وە تەنانت لە چەند سەعاتىكى
 پوژدا ، و ھەر لەم بارەبەوه ، دەتوانن بلىين كە
 گەرما ، ئەو ھۆ سەرەكى بە نىبە بىتتەئەو كەوتنە
 و بەلگەش بۆ ئەمە ئەوبە كه مێژوو لەم ناوچانە دا
 وەك ناوچەكانى خوارووى پوژھەلاتى ئاسيا كه بە
 ناوچەبەكى زۆر گەرم دەژمىردىت ، چەندەھا
 شارستانىتى و ئيمپراتورىياتى سەركەووتوى واى
 نيا دروست بوو ، كه ناتوانىت ئيتر ئەم ھۆبە
 بە ھۆبەكى بنەرەت و سەرەكى داينرىت و زياترىش
 لە مە ئەتوانن بلىين كه گەرمتريين ناوچەى ئوستراليا ،
 بەردەوام لە چالاكى و جموجۆلى ئابوورى دا بوو و
 بەلكە بەردەوامە ، و ديسان گەرمى ئاوو ھەوا
 ھۆبەكى پىگەر نەبەووو لەبەردەم ھەولسى
 ئيمپرياليزمەكان ، لە دروست كردنى ؟ تازەكانيان بۆ
 مەبەستى بەرھەم ھىتانو كشتوكال كردنى (چاو ،
 قاوھو ، لاستىك) وەيان ھەلگەندنى بىرە نەوتى بەكان
 و چالە خەلۆزەكان ، يا وەكو دەرھىتانى ماددەى
 مسى و يورانىوم و زۆرەھا ماددە و سامانى كانزايى تر
 لە ناوچە ئىستىوايەكانو مەدارى بەكان لە ھەرسىن
 كيشوھرەكانى ئاسىلو ئەفرىقا و ئەمەرىكاي لاتىنى دا ،
 لە ھەمان كاتدا دەتوانن بلىين كه مام ناوھندى ئاو و
 ھەوا پەيوەندەبەكى زياترى بە بوارى كشتوكال ھەبە ،
 وەك لە بوارى پيشەسازى ، لەبەر ئەو دەتوانىت
 شىوان و ھونەرى بەرھەم ھىتان لە شوپىتتەوھ بۆ
 شوپىتتىكى تر بگۆزرتتەوھ ، بەپىچەوانەى توانىسى

گواستنەوھى زەوى و زار ، وەيا ئاوو ھەوا . وە
 ئەوھى شايانى باسە زووربەى زۆرى ئەم وولاتانەى
 باسيان دەكەن ئاوو ھەوا كەيان مام ناوھندە ، نەك
 ئەو گەرمەى زۆر كارىگەرە .

جگە لەمەش گەشەكردنو پىشى كەوتنى
 زانست و زانين لەگەل پيشكەوتنى تەكنەلۆژيادا لە
 گشت جۆرەكانى بەرھەتەم ھىتان و چاكبوونى و
 بلاووبوونى ھۆ كارەكانى گواستنەوھ ، ئەمانە ھەموو
 پۆلى باھەخدارو گرنگيان ھەبووھو و ھەبە بۆ سووك
 كردن و نەھىشتنى گىروگرفتى بەرزى و يادەى پلەى
 گەرما لەم وولاتانە دا ..

بەلام ھۆى ھەزارى ئەم وولاتانەو ، نەبوونى
 كەرەسەو ماددەى خاوى سەروشتى ، وەك ھۆبەك ،
 بىتتە دوواكهوتنيان لەرووى ئابوورى و كۆمەلەبەتيانەوھ ،
 ھەميشە دەگەرتتەوھ بۆ وانا ئەوھى كه دوواكهوتن
 لە بنەرەتەوھ پەيوەندى ھەبە بە بارو زروفى چالاكى
 ئابوورى لەكۆمەل دا .. و بچ گوميان بوونى ئەم
 سامان و كەرەسەو ماددە خاوه سەروشتىيانە ،
 ھەميشە كارىگەر و بەكەلكن ، بۆ ئاستى زيانيان ،
 بەلام لە ھەمان كاتيشدا ، بوونيان بە تەنيا مۆگەرى
 ئەوئەشو نوما گەشەكردنە ناكات ، و ديسان
 نەبوونيان وەيان نەبوونى ھەندىكيان نابە ھۆبەكى
 زۆر گەورە و سەرەكى كه ئيتر نەتوانىت چارەسەرىكى
 بۆ بكرىت ، و بۆ ئەم بۆ چوونەش ئەتوانن چاوتىك
 بە مێژووى ئابوورى وولاتى زاپۆن دا بخشىن كە
 تيايدا بۆمان دەرەخا ، كه ئەم وولاتە گەشە بەكى
 بچ شومارى كردىن ئەوھى ھىچ جۆرە سامانىكى
 نىشتمانى و ماددە و كەرەسەبەكى چاوى سەروشتى
 ھەبىت .. بەلام زووربەى ئەم وولاتانەى باسەكەمان
 لەسەرتى لە زروفتىكى دوواكهوتوو دان كه لە ھەمان
 كاتدا خاوەنى زۆرەھا جۆرى سامان و ماددەى خاوو
 كەرەسەى بەكەلكن .

بە شىوھەبەكى گشتى ئەتوانن بلىين كه زوربەى
 ئەم وولاتانە ناتوانىت بە وولاتىكى ھزار لە قەلەم
 بەرىت و بەتايەتى لەرووى سامانە سەروشتى بەكانيدا ،
 بەلام ئەتوانىت بوترىت كە ھەزاران لە
 بۆراى درك كردن و ھۆشياريان دەربارەى ئەو سامانو
 ماددەخاوانەى كه لەولاتەكانيانا ھەبە ، بەلكو ،
 « كەم » و بەكزى ئاگادار « بوونى » ئەو سامانەى
 ھەن ، يان دركيان بچ كردوھو ئاگادارى ھەن بەلام

سرودی شادمانی وہ کے نامیلکہ یہ کے بوندالانے

لہین شان بہ شانی فیکرہ کہ ہممو و مرچہ کانی چیرۆک نووسین پەچاو بکری و وہ بہ شیوہ بہ کی ئەوتۆش بابەتە کہ دابری بۆدری هەر لەگەڵ خۆیندەنەو بەسدا هەست و هۆشی خۆینەر یا مندال بۆ لای خۆی یابکیشی و واش لەخۆینەر بکا کہ خۆیندەنەو بەکی دووبارە و سێ بارە بکاتەوہ . وہ ئەین لەوہش ناگادار بێن کہ کاری چیرۆک نووسین بۆ مندال کاریکی هێندە ئاسان نی بە ، هەرکەسە لە لایەن خۆبەوہ دەستی قەلەمی گرت ئیتر نیی چیرۆکی لێ بیتی و چیرۆک وای چیرۆک لەسەر بەکتریان کەلەکە بکا و دواش هەر نافەتی چوو لە نامیلکہ بە کدا کۆبان بکاتەوہو لە چاپیان بکا . ہونەری چیرۆک نووسینیش وەکو ہەموو ہونەرە جیہانی بەکانی تر هەل و مەرجی تابەتی خۆی ہەبە ، شارەزایی ئەوئ ، کەسانیکی ئەو تۆی ئەوئ کہ ہەر هیچ نہین دوو سێ کتییی لەو بارە بہوہ خۆیندەیتەوہ . کەسانیک کہ توانای داھتانی ہەبێ و ئەو بابەتەنە ہەلبژیری کہ تا ئیستا نہووترا بێ و لەگەڵ ہەست و نەستی منالدا بکونجی ، کەسانیک کہ بہ تەواوی لە جیہانە فراوانەکی مندالان گەشتی ، وەوہ کو ئەلێت « گرانسی نووسین بۆ مندالان ئەگەر پیتەوہ بۆ چەند ہۆیک ، گرنگترینیان بێ توانایی و دەست بە سەرانە شکاندنی نووسەرہ بۆ تیکەشتن لە جیہانی مندالان »

دەبا ئیستا لەژێر پۆشنایی ئەم چەند دێرەدا ئاوریک لەو کۆمەلە چیرۆکە بدەینەوہو بزانی ئەو بابەتەنە چیرۆک نووس ہەلبژاردوون تا چ یادەبەک لەگەڵ قسەکانما بەک ئەگرنەوہ . زۆربەسی پالەوانەکانی ئەم کۆمەلە چیرۆکە گیانەوہرائن و ہەر خۆشیان پۆلی سەرەکی تبادا ئەگێرن . هیندئ لەو گیانەوہرانە سەر بەدەستەسی بەرہی شەرزو ہەمیشە لە زۆرانبازی و مل ملانین دان لەگەڵ دەستەکی تردا ہەموو ہیواو نامانجیکشیان دەست بەسەر گرتنی دەستەکی ترہو چەوساندنەوہیانە بۆ ئەوہی ہەموو شتی لەژێر یکیفی و دەستەلانی خۆیانا بیتیہوہ . هیندیکەکی تریشیان سەر بہ دەستەسی بەرہی خیرن و نامانجیان بێ بکرینی گشت ہتزیکی چەوسینەر و زۆرداری بہ بۆ بنیات نانی دنیا بہ کی ئاسوودەو خۆش گۆزەران و دوور لەگشت زۆرانبازی و چەوسانەوہ بەک . وہ وەکو دەرکەوتوہو ئەلێن زۆر لەو لیکۆلینەوانەہی کہ لە سەر چیرۆکی مندالان کراون گەیشتون بەو

« سرودی شادمانی » ناویشانی ئەو نامیلکہ خنجیلانە بہ بوو کہ لەم دوا بەدا کاک عبداللا کەریم خستیہ بەردەست خۆینەران و منالانی کورد ، کہ تیایدا ئۆ « ۹ » چیرۆکی منالانی لە « ۲۱ » لاپەرەدا بہ خۆوہ گرتبوو . منیش وەکو خۆینەرێک لە ئەنجلی تاونوئ کردن و خۆیندەنەوہ بہ کی چەند جارەکی ئێوە نامیلکہ بہ چەند شتیکم لە لا کۆبووہوہ کہ شایانی لێدان و باسی لێوہ کردنیان بوو : بۆیہ بہ پویستم زانی بیانخەمە بەرچاوی خۆینەران و بہو نیازەہی سرودی خۆی ہەبووین و شتیکی لەو بارە بہوہ پوون کردیبتەوہ .

کۆرپەلە لە پووەک زانیدا بەشیکی بچکۆلە بہ لەتۆو یان بابلین « تۆویکی پووەکی بہ » کہ ئەتوانین لە ہەندئ تۆوودا ئەم پەچاو بکەین و بہ نامانی کۆرپەلە بەچاو ببین . کۆرپەلەش بچووک بێ یا گەورە ، تەنہا بچکێک نی بہ کہ بچکێکی کامل بووی لیتوہ دوست بووین ، ئەویش دوا تپەر بوونی بہ گشت مەرجەکانی نەشو و نامکردنی پووەکی دا . چیرۆکی تەنہا بچکێکی کامل بوو نی بہ کہ کۆرپەلەکی فیکرہو بابەتەکی بێ ، وەک چۆن ناگونجی ہەموو کۆرپەلە بەک بگۆردری بۆ بچکێکی کامل بوو ئەگەر بہ قۆناغەکانی نەشو و نامکردنی پووەکیدا نەروا ، ئەوا چیرۆکیش ہەر بہو جۆرہ ہەموو فیکرہ بەک چیرۆکی لێ دوست ناکری ئەگەر پەپروہی گشت . مەرجە ہونەری بہکانی چیرۆک نووسین نەکا ، ہەرچەندە ئەو فیکرہ بہی کہ ہەشمانە زۆر تەواوو مەعقولیش بێ چونکہ وەکو ئەزانین فیکرہ لە چیرۆکدا ہەموو شتیکی نی بہ ، بۆیہ

نه نجامه‌ی که نهو چیرۆکه‌ی زیاتر هه‌ست و نه‌ستی
 پاله‌کیشی ، بریتیه له چیرۆکی گیانه‌وه‌ران ، واته نهو
 چیرۆکه‌ی که پاله‌وانه‌کانیان گیانه‌وه‌رن . وه به‌م
 بۆنه‌یه‌وه له سالی « ۱۹۶۴از » دا گه‌لێ تافی کردنه‌وه لهو
 پوهه کرا بۆ نه‌وه‌ی بزانی مندا لان هۆگری چ جۆره
 چیرۆکیک نه‌بن . وه بۆ نه‌م مه‌به‌سته سێ سێ « ۲۳ »
 مندا لیان کۆکرده‌وه که ته‌مه‌نیان له نیوان « ۷-۹ »
 سالاندا بوو کۆیگی سێ « ۳ » یۆزیان بۆ سازکردن و
 سێ « ۳ » جۆر چیرۆکی بۆ خۆیندن هه‌وه ، دوا‌ی
 خۆینده‌وه‌ی چیرۆکه‌کان ، زۆربه‌ی زۆری مندا له‌کان
 لهو چیرۆکه‌ تیکه‌بشتبوون که پاله‌وانه‌کانی گیانه‌وه‌ر
 بوون و به‌ ته‌واویش هه‌ست و هۆشیانی یاکتیا بوو
 هه‌تا کار گه‌شتبووه نه‌وه‌ی دارای دوو باره
 خۆینده‌وه‌یان لێ ده‌کردن . وه نه‌ی نه‌مه‌ شتیکی
 غه‌ریب یچ چونکه هه‌ر له کۆنه‌وه نه‌و په‌یوه‌ندی
 خۆشه‌ویستی به‌ له نیوان مرقۆ و گیانه‌وه‌ران و
 په‌له‌وه‌راندا هه‌بووه ، مندا لان هه‌میشه گیانه‌وه‌ران و
 په‌له‌وه‌رانیا خۆش و بستیوه « گۆرگی » واته [هه‌تا
 مریشکی مندا لی خۆش نه‌وی ، به‌لام نایا مندا
 نه‌زانێ چۆن هه‌لس و که‌وتی له‌گه‌لا بکا و په‌وره‌ده‌ی
 بکا] . وه‌کو ووتمان زۆربه‌ی نه‌م چیرۆکه‌ گیانه‌وه‌ران
 پۆلی سه‌ره‌کی تیا دا ده‌گێرن ، وه نه‌جامی هه‌مووشیان
 یوو خانلن و تیک شکاندن ده‌سته‌ی به‌ره‌ی شه‌ره ،
 که نه‌مه‌ خۆی له‌خۆیدا حه‌قیقه‌تیکی میژوویی به‌و
 هه‌ر نه‌شی و این ، بۆ به‌ من له لایه‌ن خۆمه‌وه نه‌مه به
 لایه‌نیکی سه‌رکه‌وتووی نه‌و چیرۆکه‌ دا نه‌نیم . به‌لام
 ناخۆ وه‌ک چۆن له‌و باره‌یه‌وه سه‌رکه‌وتنی به‌ ده‌ست
 هه‌تانه ناخۆ له‌ باره‌کانی تریشه‌وه سه‌رکه‌وتن
 وه‌ده‌ست دینیت ، له وه‌لامدا نه‌لین « نه‌خیر » چونکه
 وه‌کو ووتمان چیرۆکه هه‌ر فیکره‌یه‌کی پوت و قوت
 نی‌به‌و بیریته‌وه ، به‌لکو مارجی تاییه‌تی خۆی هه‌به .
 نه‌مه جۆرینی داڕشتنی بابته‌که‌یه ، نه‌مه شیوازه
 نه‌مه ته‌کتیکه نه‌مه حیوازه نه‌مه جۆری مامه‌له کردنه
 له‌گه‌ل پاله‌وانه‌کانا . وه‌کو نه‌لین نه‌و چیرۆکه‌ به
 سه‌رکه‌وتوو له‌قه‌له‌م نه‌درین که کورت و پسته
 کورت و گفتوگۆکردنی تیا دا یچ له نیوان پاله‌وانه‌کانا ،
 چونکه « حوار » به‌کتیکه له هه‌ره گرنگترین وه‌سپه
 که چیرۆک نووسی پستی یچ نه‌به‌ستی بۆ وینه‌گرتنی
 پاله‌وانه‌کان و سه‌رچاوه‌یه‌کی سه‌ره‌کی چیرۆکیشه که
 به‌هۆیه‌وه پاله‌وانه‌کان به‌کانگری به‌گدی له‌بنه‌وه ،

وه‌نه‌شی « حوار » ه‌کان له‌گه‌ل ناوه‌رۆکی چیرۆکه‌که‌دا
 بکونجی و شان به‌شانی سروشتی چیرۆکه‌که‌ بریوا
 له‌گه‌ل هه‌لوپسته‌ی یوو داوه‌کانا بکونجین نه‌که به‌ پنی
 سروشتی چیرۆک نووسه‌که خۆی ، واتا به‌ ئاره‌زووی
 چیرۆک نووس ، وه‌کو له‌م کۆمه‌له‌ چیرۆکه‌دا
 ده‌ر نه‌که‌وی ، نه‌من نازانم نه‌یچ په‌یوه‌ندی « هه‌نگ » به
 « کۆترو که‌وو گۆرگه » وه‌ چی بسێ ، یان بۆچی
 « هه‌نگ و که‌و » له‌ گۆرگ بترسن . یان تۆ بستی
 « هه‌نگ و کۆترو که‌و » له‌یه‌که ده‌ورو به‌ردا کۆبینه‌وه
 ده‌ستگۆری به‌کتر بکه‌ن ، نه‌گه‌ر نه‌شلی ره‌مه‌زه ، خۆ
 نه‌یچ بزانی چۆن په‌م به‌کار نه‌هینن و ته‌مامولیان
 له‌گه‌ل نه‌که‌بن ، نه‌مه سه‌ره‌پای نه‌و هه‌موو هه‌له
 زمانه‌وانه‌یه‌ی که چیرۆک نووسی تری که‌وتوو . وه
 هه‌روه‌ها عه‌بدوللا له‌ هه‌ردوو چیرۆکی « نازه‌و
 شاخه‌وان » و « خۆشه‌ویستی نیشتمان » دا به‌حساب
 وینه‌ی نه‌و په‌یوه‌ندی به‌ی بۆ کیشاوی که له نیوان
 مرقۆ خاکی نیشتمان دا هه‌به ، نه‌و په‌یوه‌ندی به‌ی
 که‌هۆن هۆن خۆینی سۆزو خۆشه‌ویستی لێ
 نه‌تکن ، نه‌و خۆشه‌ویستی به‌ی که له سه‌رووی
 خۆشه‌ویستی گشت شتیکی دی که‌وه‌به‌و مرقۆ سه‌رو
 مال و گیانی بۆ ده‌گانه‌ کۆچی قوربانی ، به‌لام ناخۆ
 عه‌بدوللا توانیویه‌تی نه‌م وینه‌به‌مان له‌ چوارچێوه‌ی
 چیرۆکی هونه‌ریدا بۆ بگرێ ، یان هه‌ر به‌ ده‌ستووری
 نه‌وانی تر وینه‌یه‌کی ده‌ستکردی ریبۆرتاژبانه‌ی بۆ
 گرتووین و هه‌چی تر با نه‌وه‌ش بلین که له چیرۆکی
 « خۆشه‌ویستی نیشتمان » دا تۆزیک له‌و شتیوه
 به‌کاره‌یتانه لای داوه . جوانترین چیرۆکی نه‌م
 نامیکه‌به‌ به‌ پای من چیرۆکی « هاوپی‌ی دلسۆز » ه
 چ له‌رووی هونه‌ری به‌وه وه‌ چ له‌ رووی هه‌لبژاردنی
 بابته‌که‌شه‌وه . نه‌وه‌تا هه‌ر که « بایز » باوکی نه‌مری و
 ته‌رکی قوتابخانه‌ نه‌کار ده‌ست ده‌کا به‌ حه‌مالی
 کردن و هاویرکانی به‌ کۆل و باره‌وه نه‌بینن . هه‌ندیکیان
 پنی یچ نه‌که‌ن و هه‌ندیکیان تریشیان ده‌ستگۆری
 نه‌که‌ن بۆ به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر نیش کردن . که نه‌م
 جۆره وینه‌ گرتنه‌ خۆی له‌خۆیدا کاربکی شیاوه‌و
 پبویشه‌ بخرینه‌ گشت کاربکی نه‌ده‌یه‌وه ، وه له‌م
 چیرۆکه‌دا به‌ ته‌واوی جیاوازی به‌ چینه‌یه‌تی به‌که‌ی بۆ
 ده‌رخستووین و نه‌وشمان پشان نه‌دا که خیرانه
 بۆرژوازی به‌کان هه‌ر که مناله‌کانیان پیرۆکه‌بوون
 فیری هه‌موو داب و په‌شته بۆ گه‌نه‌کانی خۆیانیا

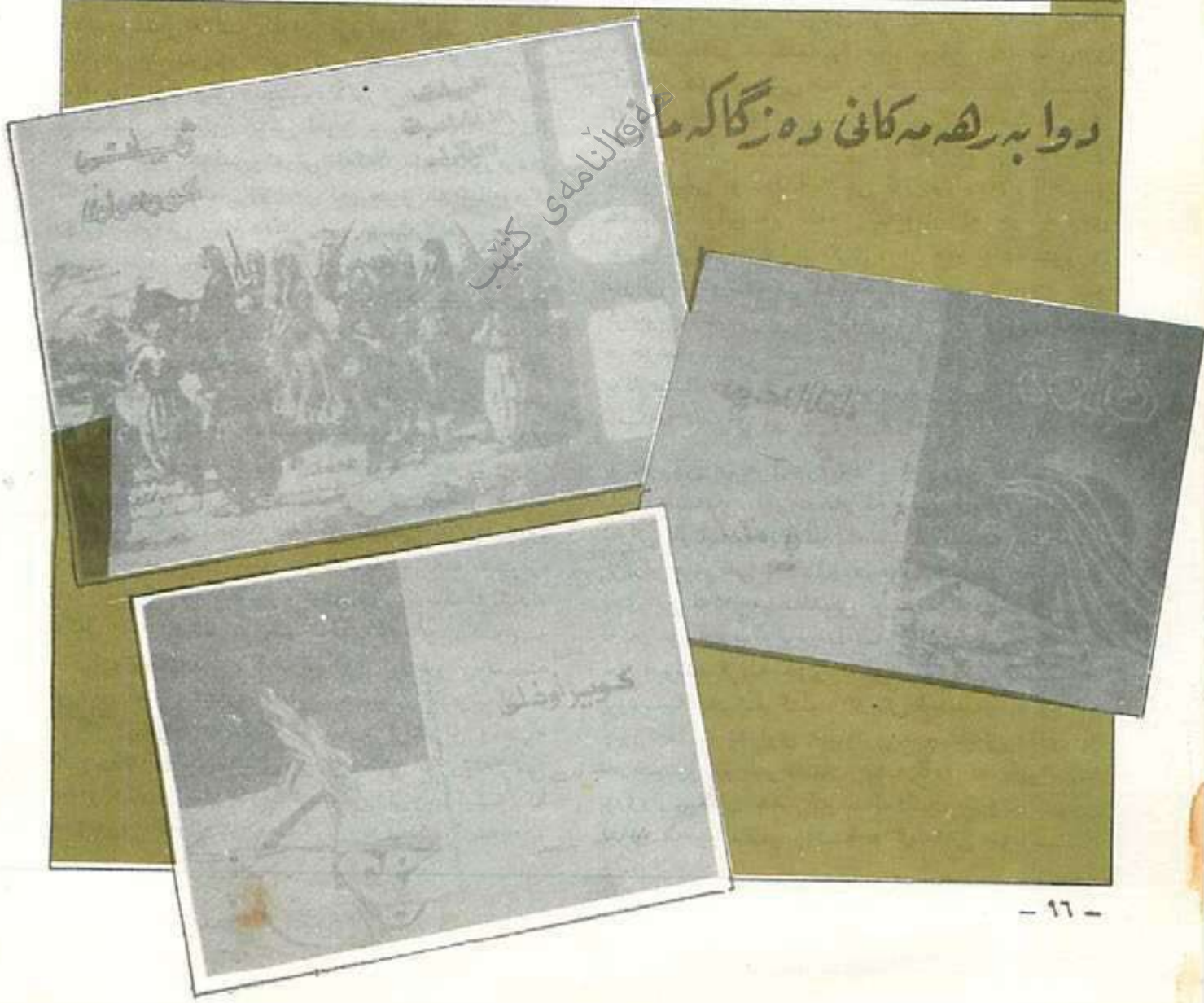
دهکانه وه و هیندهش به خوبندنه وهی چیرۆکه کانه وه
ماندوریان ناکات ، وه ناشیج تهنه چیرۆکه که وه کو
ماده به کی چاپکراو پیش کهش بکری ، به لکو ئه بین
شان به شانی ماده چاپکراوه که وینهی جوان و
رهنگاوریهنگو جولوی تیا بین که شتیگ ده باره ی
چیرۆکه که بۆ منداڵ پروون بکانه وه . چونکه زمانسی
نوسین منداڵ هیلاک ئه کاو وای لینه کا هر زوو له
خویندنه وهی وهرس بین . له کۆتاییدا هیوام
سه رکوتنی نووسره له بهر هه مه کانی ئابنده بدا .

سه رچاوه کان :

- (1) سه روودی شادمانی سه بدوللا که ریم
- (2) ادب الاطفال - فلسفه فنونه ، وساطه - هادی
نعمان الهینی

کردوون . نه و چند چیرۆکه ی دوایش نه ده بوو به و
شیوه ساکاره بخهریته بهر ده م منالان ، چونکه قووت
کردنه وهی ووشه و کۆمه لێ زاروه هیچ شتیکی نه وتۆ
له منداڵ ناگه یه نیج ، نه مه بیجکه له وهی هه مووشیان
شیوه به کی ساده و ریبورتاژبانه بیان وهرگرتووه و
دوورن له هه ل و مه رجی هونه ریی چیرۆکه وه ، بۆیه
به پبویتم نه زانی هه یجیان له باره وه بدویم . دوا
ووتهم ده باره ی وینه کانی ناو ئه م نامیله به یه
که به رای من نه بوونیان له بوونیان باشتر بوو . چونکه
خۆ وینه بۆ جوانی و یازاندنه وهی نامیله که بـ
چیرۆکه کان ناکریت . نه مه جکه له وهی وینه کان
هه موویان بنگیان « جامد » ن . وینه رۆلیکی کاربگر
نه گری له چیرۆکی منداڵان چونکه به هۆیه وه چند
زانباری به ک ده باره ی چیرۆکه کان بۆ منداڵان پروون

دوا به ره مه کانی ده زگا که

نەورۆژ ..

لە مێژووی ھەر نەوھەبەکی ئەم سەرزەمینەدا ھەندێک پۆژ وەك ئەستێرە لەناسانی شینی دا ھەمیشە لەدەرھوشتنەوە ، لوتكەي پیرۆزی و بەرزى ئەگاتە قوولەیی قاف .. بەچەشتن پەگەو پشەي مەزنی و گزنگی داگوناوە لە دلو دەروونی گەلدا . لەم پۆژە تاییەنی بانەدا کۆمەلانی خەلك بەویەری بەختیاری بەو ناھەنگ و شایب تیا ئەکێرن ، بەسەرەتاییەکی نسوێ و بەدوو پیاویی گەورەي لەرێپەوی کاروانی خەبات و پشکەوتن بانەدا دانەئین بەم پێیە ئەم پۆژانە بە نیشانی قەوماویکی مەزن پۆژەھاياتیکی نۆی دەوریکی نازە . پێچانەوێ دەورو دوکانیکی گۆن ھەرس ھینانی پۆژیکی دوا براو لەقەلەم ئەدرێ . جەزنی نەورۆژی لای گەلی کورد پۆژیکی نەوھەبە پیرۆزی ئاوەھایە گەنیشانی سەرکەوتنی ھێزی گەل و ژێرکەوتنی ژۆردارو ستەمکارە ، نیشانی زال بوونی کاوەي ھەزاري کوردە بەسەر ئەزەھانی خوێن مژو دەستەلات دارا .. لەم پۆژەدا گەلی کورد لە سەر تاپای کوردستاندا .. زۆر بەدئیکي پرتاوات ناھەنگ و شایب خەباتی پێدوچان ئەگێرێ .. گوێ بپەستینەو دواگەوتن بەدەزوی دا بەرەو پشکەوتن و بەگنیو براپەتسی ھەلگاوبن .

لە ھەموو جەزئە مێللی بەگاندا بەتاییەنی لە جەزنی نەورۆژدا پۆ گەل ھەبە بەسەر تاپا کارو نەرمان و خەباتی پرتاوی کردنەوێ تالو تفتی پابوردو یا بچیتەو ، بە چاویکی نێزو بە بیریکي نوێ و لاپتێزی گونجاو لە گەل چەرخي ئەمۆژدا بە دەروونیکسي فراوانسەرە .. با تۆژی نوور ناویک لێکۆنی پرمەبنەنی جەرگ بر نەناسەرە .. لە ئەمرازووی بەرزەوھەندی بەرزەو بەزانایی ئەوتاقی کردنەوانە ھەلسەنگین و بکیش ، پۆزانی نەورۆزی جاران بەراوردکا لە گەل پۆزانی ئیستادا ، پوو بکاتە ئاسۆی فراوانی پشکەوتن و بەگنیو براپەنی .

نەمۆ کە سەر تاپای ولات سەوز ئەچیتەو دارو دەرخت تیکرا بوژاونەو بەلەوھو گیان لەبەر گشتی بەدەم جوانی دینەنی کوردستانەو پێ ئەگەن ، کانیو و کارێزەکان ھەمسو ئەتەتینەو ، کۆمەلانی خەلکش بەرگی سەرماو سۆگەي زستانیان دادری بەدل فراوانی بەختیاری بەو ناگري نەورۆژ ئەگەن . بانگی دۆنیا بەکی نوێ و نازە ئەدەن .. ئەمۆژی ئەم سەل بەدروشتی بەگنیو براپەنی ئیوان کوردو ھەزەبو گەمابەتەکان .. دەنەزەرد دە گەنەو ، بە کوێرایی چاوی دۆژمن لاپەرەبەکی نوێ تر لە زبان لە پشکەوتن و سەرکەوتن ھەلەدەنەو ، وەئەم بەھارە بکەن بە بەھاری نەورۆژ .. دەستکەوت .. براپەنی .. بەگنی .

غفور

ھەوێ نامەي کتیب

باتکەوازیك لە گۆفاری (پۆششیری نوێ) وە

دەزگاکەمان .. دەزگای پۆششیری پلاوکردنەوێ - کوردی ھاتەسەر ئەو باوھەری کە وەك پایەخ بە باری ئەدەبی کوردی دەدات ئاوەھانی پایەخ بەباری پۆششیری بەدات ، پۆ ئەمە گۆفاری پۆششیری نۆی تەرخان کرد پۆ پلاوکردنەوێ باسو پایەتەکانی تری زبان کە بەپۆششیری بە تۆزینەوێ لیکولینەوێ جۆراو جۆری پایەتە کۆمەلایەتیی و زانستی ھونەری بەگەنەو ھەبەو بە ھۆبەو نۆشیرین داھێنان و دۆزینەوێ زانستیانەو باسو خواسەکانی ئەکتولوزیابو لیکولینەوێ مێژوویی نەوھەو مێللەتان و پاسە زمانشەکان و قوتابخانە جۆراو جۆرەکانی ھونەر و پەختەو لیکولینەوێ ھونەرە جۆراو جۆرەکان و پایەتە قەلسەبەکان و شیکردنەوێ باری کۆمەلایەتی و ئابووری و پەرەھەز و دیاردە سروشتیەکان لە ھەموو جیھان و گەدوون داو بە دەیان بابەتی تری پۆششیری گشتی پشکەش بە خۆبەترانی بکات ،

چونکە دەستەي نووسەرانی ئەم گۆفارە ھاتنە سەر ئەو بروابەي کە ئێمەي کوردیش وەك گەلانی پشکەوتووی جیھان پێوستی مان بەو ھەبە کە لە کاروانی پشکەوتن و زانست و شارستانیتیدا دەوریکی دیارو لە سنووری ئەواری خۆیدا ھەب و ھەر ھیچ نەبێ با گۆفاریکی واشی ھەب کە پۆ ئەم بێبەنە تەرخان بێ ، ئەم ئاوەش گەر ھەموو کۆششرو دەستی یارمەتی زاناو پێویانی کورد نەبێ نایەتە دی .. پۆ بەم بانگەوازی پوو لە گشت پۆششیران و شارزاییانی نەوھەگەمان دەکەین کە چ بە پەرمەسی خۆیان .. یا ھی وەرگێراو لە زمانانی ترەو ھاوکاریمان لە گەلدا بکەن .. جا ئیتر گەر بە زمانی کوردی پۆمانی بئێرن ئەو چاکەو ئەگەر بە زمانی عەربیش بێ ئەو بە سوپاسەو خۆمان ئیترە دەپگوبنە سەر کوردی و پلاوی دەکەنەو . ئیتر ئیوو گۆفارە نوێ کەتان و ھیسەتەن ..

رئیس التحریر اسماعیل رسول نایب رئیس التحریر فائق جمیل

ROSHINBIRY NWE
General Monthly Magazine
Issued by : The Kurdish House For Culture and Publishing
Ministry of Culture and Information
Baghdad - Iraq

روشنیری نوی
مجلة شهرية عامة
تصدر عن : دار الثقافة والنشر الكردية
وزارة الثقافة والإعلام
بغداد

